

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AXEL HENRIQUES
GLADE AAR

KALEIDOSKOPISKE MINDER
FRA ET LANGT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

1 9 3 0

GLADE AAR

AXEL HENRIQUES

GLADE AAR

KALEIDOSKOPISKE MINDER
FRA ET LANGT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL • NORDISK
FORLAG • KØBENHAVN • MCMXXX

OMSLAGSBILLEDET, EFTER FOTOGRAFI,
FORESTILLER A. CANTOR, A. HENRIQUES OG V. SECHER

—
COPYRIGHT 1930 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—
OPLAG: 2000 EKSEMPLARER

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

Nu, da jeg er i Færd med at sende andet Bind af mine kaleidoskopiske Minder ud i Verden, læser jeg om, at Hundreder — maaske Tusinder — af gode Hoveder i disse Dage lægges i Blød for at skrive Danmarks Historie i 500 Ord.

Et lille Kig i min Bog siger mig det forfærdelige, at jeg i disse to Bind har brugt ca. 130,000 — et Hundrede og tredive Tusind — Ord for at fortælle min, ubetinget langt mindre interessante, Historie; og saa er den ikke engang afsluttet — naa, det er Danmarks, Gud være lovet, da heller ikke.

Det staar mig ganske klart, at enten bliver Danmarks Historie lidt kortfattet, eller ogsaa har jeg været utilladeligt meget for bred med min — enten eller bør vist ovenikøbet ombyttes med baade og.

Naar jeg dog ikke er slaaet helt til Jorden ved dette, sikkert rigtige, Regnskab, er det ikke mindst, fordi alle de mange, der i Aviser, Breve, Telefon eller Ansigt til Ansigt har takket mig for de første 65,000 Ord, alle har sagt, at de glædede sig til de næste 65,000, selv om disse Tal ikke just har været nævnt.

Ja, om det saa er den ene af de to, tre, en ganske lille bitte Smule strænge, Anmeldere, som først ram-

mer mig med disse knusende Ord: »Bogen er let læst, ak, alt for let og behageligt,« saa ender han sin Anmeldelse med disse mystiske Ord: »Vil Du hilse din —« nej, hvad der dog kan løbe én i Pennen! — nej: disse opmuntrende Ord: »med Interesse vil man imødesee Fortsættelsen«.

Selvfølgelig er jeg overordentlig glad for al den, uventet overstrømmende, Venlighed, der er vist mig for mine »Svundne Dage«, men jeg har naturligvis lært mere af den strænge Kritik, og jeg har derfor forsøgt at gøre Fortsættelsen lidt mindre behageligt let læselig. Om det er lykkedes mig, maa andre bedømme.

De glade Aar begyndte, da jeg havde spurgt Redaktør V. Secher, om jeg maatte faa Lov til at skrive om Teatrene i »Dags-Avisen«, og han havde svaret, at det kunde jeg godt faa Lov til, indtil der blev Raad til at holde en rigtig Anmelder.

Det er et stort og broget Selskab, de, der gør Bekendtskab med de »glade Aar«, kommer ind i; men det er med dette Selskab som med alle andre: det er til syvende og sidst Værten, der har Æren, hvis man morer sig, og bliver mindre venligt omtalt, hvis man keder sig; og det er ogsaa her ham, der til sidst skal sige: »Farvel og kom snart igen« — for der bliver, hvor forfærdeligt det end lyder, et lille Selskab til før Sæsonen slutter.

Kjøbenhavn i Marts 1930.

AXEL HENRIQUES

Teateret, min Kærlighed gennem 70 Aar.

Jeg tror ikke, at jeg nogensinde har lidt af Højhedsvanvid, skønt min Kone var lige ved at tro det en Aften, da vi som Nygifte saa en berømt Tanke læser give Forestilling i Tivolis Koncertsal. Først sagde jeg til hende: »Den Herre, han gør Kunststykket med, er naturligvis i Ledtog med ham.« Det opgav jeg dog strax, da jeg fik at vide, at denne Herre var Peter Nicolai Dam, daværende Direktør i Privatbanken; men da Tankelæseren havde gjort sit næste Kunststykke, sagde jeg til min Kone: »Det kan jeg ogsaa gøre.« Da var det, at hun troede, at jeg led af o. s. v. Da jeg imidlertid næste Aften i et lille Selskab virkelig gjorde det samme lille Mirakkel — til stor Forbavselse for de Tilstedeværende — tog hun sin Formodning tilbage.

Nu kan enhver gøre disse Kunststykker, men det morer mig, at jeg, uden at have prøvet, vidste, at jeg kunde det. Paa samme Maade morer det mig, at jeg, skønt jeg aldrig havde gjort noget Forsøg, vidste, at jeg kunde skrive Teateranmeldelser, der i al Fald ikke vilde blive væsentlig ringere end, hvad de daværende »rigtige« Gennemsnits-Anmeldere præstere.

Da jeg havde skrevet om Teater i en 4—5 Aar,

sad jeg en Aften og talte med en af de »rigtige« Anmeldere, der ligesom jeg nærede en stor Kærlighed til Teateret, og i Samtalens Løb sagde han: »Ja, De er en lykkelig Mand, De har Raad til at sige Deres Mening« — og hvor ondt det end gjorde mig at høre den Tilstaaelse, der laa i dette Hjertesuk, gav jeg ham ganske Ret, ti jeg havde virkelig, som han mente, rent pekuniært set »Raad« til at sige min Mening selv med den Risico at miste min Plads som Teateranmelder. Jeg fik nemlig ikke noget betalt for, hvad jeg skrev.

Nu vilde man maaske ikke anse det for fint at skrive gratis i et Blad, men den Gang var der ingen Lov, hverken skreven eller uskreven, der fordømte illoyal Konkurrence paa dette Omraade.

Og jeg var virkelig en lykkelig Mand, fordi jeg fik Lejlighed til at sige, hvad der laa mig paa Hjerte — og det var meget.

Af alt, hvad der i Nørregade-Kvarteret gennem 20 Aar var gjort for at »udvikle min Aand«, var det, der var mig kærest, hverken hvad jeg havde tilegnet mig hos Bohr, paa Universitetet eller paa Polyteknisk Lærestanstalt, næ det var det, jeg havde slugt med Øjne og Øren paa Nørregade Nr. 39, i Folketeateret; og hvad den øvrige By angaar: i det kongelige Teater og Casino — andre Teatre fandtes den Gang ikke i Kjøbenhavn.

Teatrene havde, fra jeg var ganske lille, altid gjort et overordentligt stærkt Indtryk paa mig, og aldeles ikke et ukritisk barnligt, tværtimod, jeg mente allerede som lille Dreng at kunne se Forskel paa Dygtig-

heden hos de Optrædende, og det var ikke just altid de ældres Mening, jeg gentog. Jeg husker, at jeg som lille Dreng paa et Børnebal hørte en stor Dreng, der næsten var voxen, han var 6 Aar ældre end jeg, konversere sin Dame om Teateret — det talte man altid om, man begyndte i al Fald med det. Da han havde udtalt, at der var »en ung Dame, som nu har faaet en større Rolle som Prinsessen i »Mer end Perler og Guld«; hun er slet ikke saa daarlig,« vendte jeg mig om og sagde: »Næ, det er netop en meget lille Rolle, men den spilles af Amalie Price, som er Casinos allerbedste Skuespillerinde.« Jeg er endnu den store Dreng taknemmelig for, at han hverken gav mig en Lussing eller bad mig passe mig selv. Siden har han og jeg i mangt og meget været Meningsfæller, men jeg tror ogsaa, at den Aften paa Børneballet var sidste Gang, vi diskuterede Teater — — han var senere Medudgiver af »Politiken« og hed Herman Bing. Den Dame, jeg gik i Brechen for den Aften, traf jeg mange Aar efter, og hun spurgte mig da, om jeg aldrig havde hørt, at jeg lignede den afdøde Forfatter Poul Chievitz, og da jeg svarede, at jeg nok havde hørt det en Gang, men vidste ikke, om det var rigtigt, nikkede hun og sagde: »Jo, jeg ved, at det er rigtigt, jeg var forlovet med Poul, da han døde.« Hun havde da længe været gift med Doctor Hagen og havde ikke spillet Komædie i mange Aar.

De Indtryk fra Barneaarene, jeg har af Skuespillere, tør jeg vel ikke helt stole paa, naar jeg som Voxen har set dem i de samme Roller; Barnets og den Voxnes Opfattelse falder maaske kun i Ind-

bildningen sammen; men der var jo Skuespillere, der døde eller ophørte at optræde, da jeg var ca. 13 Aar, overfor dem kan ikke de første Indtryk være løbet sammen med det, jeg fik af dem som Voxen. Af Casinos forgudede Skuespiller, Christian Schmidt, der optraadte sidste Gang, da jeg var 12, 13 Aar, har jeg saaledes en saa klar og frisk Erindring, at jeg om ham kunde skrive en Kritik eller Karakteristik ligesaa god — eller ligesaa daarlig, det maa andre bedømme, — som det bedste, jeg overhovedet har skrevet om Teater.

Første Gang, jeg saa ham, var som Henrik i H. C. Andersens »Mer end Perler og Guld«. Jeg kan endnu høre ham syng:

Mit Navn, det er Henrik med Ære,
Ved Holberg kom jeg til Agt ...

Denne Henrik spillede nu ikke saaledes, som Phister for lange Tider havde præget Holbergs; men Schmidt, der havde været Skopudser hos Phister og af og til »hørt« denne i hans Roller, havde, for at bruge et af »Berlingske Tidende«s staaende Udtryk i gamle Dage »afluret ham mange pudsige Smaatræk«. Chr. Schmidt var en Mellemting af Frederik Jensen og Hultmann; hvad det ydre angaar, lignede han mest den sidste. Da Henrik i »Sandhedens Land« endelig finder en ung Jomfru, der aldrig har løjet, var hans Jubel et værdigt Sidestykke til Hultmanns uforglemmelige Sejrglæde, da han i »Nej« har faaet en Kurv af »sin Enke« og springer ind paa Scenen og synger:

Her er jeg igen tilbage,
Jeg maa synge, danse, le.

Enten Christian Schmidt i Liberi stedtes for Aandernes Konge, der spilledes af Vilhelm Wiehe senior, eller trippede rundt som Abekat i Abelandet eller udtrykte sin Troskab mod sin Herre eller sin Kærlighed til Grethe, var han den herligste Henrik, der »ved Andersen var kommet til Agt«, ligesom han i sammes »Ole Lukøje« var den muntreste lille Skorstensfejer, der i Drømme oplever det utrolige og stadig er lige saa elskelig indvendig som skiftende udvendig. Den Skorstensfejer glemmes aldrig.

En af de Damer, der var »gode« mod H. C. Andersen, sagde en Snevejrdsdag, da en af hendes Drengene ikke i rette Tid var kommet hjem fra Skole og hun frygtede for, at Drengen skulde være kommet noget til: »Kære Andersen gaa ud og søg efter Drengen, og finder De ham, lover jeg Dem, at jeg skal gaa ud i »Casino« og se Deres »Ole Lukkeøje«, ja — ogsaa Deres »Mer end Perler og Guld!«

Jeg vilde gerne, skønt jeg nu snart er en ældre Mand, paatage mig at søge efter 3, 4 borteblevne Skolebørn, hvis jeg igen kunde opleve at se en Kunstner som Christian Schmidt spille i Andersens to Eventyrkomedier.

Saa tydeligt som — nej langt tydeligere end, hvad jeg saa ifjor — staar han ogsaa for mig i Erik Bøghs Vaudeviller, der for Resten som Regel var ordrette Oversættelser af franske Smaastykker, hvori kun Navne som Rue Royale var blevet til Østergade og Raoul de Cernay til Erik Palm eller lignende; hvad

der skyldtes Bøgh, var kun en Buket af, som Regel fortræffelige, Viser. I disse Stykker tumlede Schmidt sig som en Delfin i Vandet, snart som en lystig Galning, snart som en sølle Fyr, der altid kommer galt afsted, som f. Ex. Abel i »Et Uhyre«. Den Stemme, hvormed han næsten skreg: »Min Stok!!«, da den skinsyge Ægteemand, der ser en Rival i ham, har knækket hans Spadserepind, klinger endnu i mit Øre, og jeg kan sidde og le ved Tanken nu, 65 Aar efter; i de Tusinder af Stykker, jeg har set, husker jeg intet paa én Gang saa sølle og bedaarende. Christian Schmidt var slet ikke fransk som Stykkerne, maaske lidt mere kjøbenhavnsk end Oversættelserne, men mest en syngende Dejlighed fra Morskabens Land. I en af Bøghs faa Originaler »Fastelavns-gildet« var han til Gengæld en herlig sjællandsk Skytte-Lars, som jeg ogsaa gerne vilde gaa en lang Vej for at gensé.

Dog allerbedst tror jeg nok, at han var som Peter Ravn i »En Spurv i Tranedans«, overstraalende alle dem, der senere har udført denne Rolle, endogsaa Olaf Poulsen, der jo her, som saa ofte, var den bedaarende muntre Gavtyv, der spiller Halløj med Adel- og Borgermusikken, men som ikke var Skræddersvenden durch und durch som Schmidt, ikke passede som han til Øgenavnet: Fyrrepinden, ikke simpel nok i sin Apparition og ikke nær saa fin i sin Komik. Chr. Schmidt hævede det muntre Stykke næsten op i Rang med »Genboerne«, hvad ingen af hans Efterfølgere har evnet. Olaf Poulsen sang jo Viserne fortræffeligt, og lige som Landsdommeren

aldrig kommer hertil Byen, han sender jo strax Bud efter Jacob, Montani Broder, saaledes siges der, at Ruslands Czar aldrig kom hertil, uden at jo Olaf maatte synge »Og Kejseren bor paa sit høje Slot« for ham enten paa Scenen eller i Fredensborg.

Men Chr. Schmidt var en Visesanger af endnu højere Rang; hvor glimrende sang han ikke i det lille Stykke, Erik Bøgh havde tillavet omkring et Bundt udmærkede Sange: »Hr. Grylle og hans Viser«. Aldrig har jeg hørt nogen Vise sunget saa fuldendt, før jeg en Aften 25 Aar efter valgte en ganske ung og ukendt Skuespiller, Hr. Jensen, til at være Hovedpersonen i vor første Revy, jeg valgte ham, det ved jeg bestemt, fordi jeg hos ham genfandt noget af Christian Schmidts Visekunst, af hans Hjerte, hans Vid og hans Charme. Det var den Hr. Jensen, der senere blev til Frederik Jensen og saa til Frederik uden Efternavn.

Samtidigt med at Christian Schmidt henrykte Casinos Publikum, havde Folketeateret ogsaa en Visesanger af Guds Naade, Frederik Madsen; han havde spillet et Par Roller, uden at der blev lagt videre Mærke til ham, da han i 1860 fik tildelt Hans Styx' lille Rolle i »Orfeus i Underverdenen«. Ved Prøverne var det ikke lykkedes Madsen at faa noget ud af Rollen, men saa kom Troldmanden, Høedt, tilstede og viste ham, hvorledes den skulde spilles. Dagen efter Premiereren var Frederik Madsen Samtaleemnet i alle teaterinteresserede Kredse; hans Sang »Da jeg var Prins blandt de Arkadier« blev sunget over hele Byen; Melodien kom paa Lirekasser, og hos Boghand-

ler Pio udkom, hvad der den Gang var noget helt nyt, et Billede af ham, omgivet af alle Versene. Hver Dag, naar jeg gik til og fra Skole, maatte jeg i Skindergade hen og se paa »Prinsen af Arcadien« i Pios Vindue, indtil min Far til vor store Glæde en Dag bragte et Exemplar af Billedet med hjem, og alle Versene blev da sunget atter og atter, selv om vi ikke just »havde Mistanke« om, hvad de politiske Hentydninger sigtede til. Siden har jeg selv nogle Gange »velvilligst« skrevet nye Vers til Prinsen af Arcadien, der maaske ikke var saa forfærdeligt meget daarligere end første Udgaves, men det var derimod de Hans Styxer, til hvem de blev skrevne. Den bedste Hans Styx efter Madsens saa jeg for nogle Aar siden i »Grosses Schauspielhaus« i Berlin, hvor Reinhardt havde sat »Orpheus« i Scene, og hvor jeg for første — og eneste — Gang i mit Liv hørte Offenbachs Musik helt og holdent komme til sin Ret, alle Partierne blev sunget ganske ypperligt, der blev ogsaa spillet godt, ikke mindst Styx, der virkelig var morsom. Han — eller Reinhardt — havde fundet paa mange lystige tricks, han var fuld af Humør; men, Du gode Gud, hvor var det ringe mod den, af Høedt inspirerede, Frederik Madsenske røde Skygge, den syngende Støvekost i Hans sataniske Majestæts Trianon.

Ja, Høedt har fejret mange Triumfer paa dansk Teater, uden at Tilskuerne anede, hvem der egentlig var Sejrherr. Da Sangeren Nyrop 1862 debuterede som Masaniello i »Den stumme i Portici«, opstod der en fuldstændig R a b i e s i den lille By, som Kjøben-

havn da var. Man stod om Natten, i flere Graders Kulde opstillet for at komme først til Billetsalget, »Sjoverne« — det var da det almindelige Navn for Biletgrossererne — købte for alt, hvad de kunde skrabe sammen og tjente mange, mange Penge, Pressen var begejstret, Publikum daanefærdigt: Nyrop ikke alene sang som en Engel, men spillede som Michael Wiehe, Nielsen — — alle de store Navne. Og saa var det Høedt, der havde lavet hele Masaniello, hver Bevægelse, hver Betoning, alt. Da Nyrop — uden Høedt — skulde spille Komædie, viste det sig, at han var ganske blottet for Evne i saa Henseende. Endnu mange Aar efter hans Debut var Teaterets Ledere saa betagne af hans Masaniello, at de gav ham — der ikke længere kunde synge — Taleroller som f. Ex. Kong Hakon i Kongsemnerne — det var rædselsfuldt.

Heldigvis gik det bedre med mange andre, som Høedt hjalp frem, f. Ex. den lille Jomfru Schnell, der, ved Høedts Hjælp, i Aaret 1870 sprang fra Ballettens Primadonna til Skuespillets som Rose (Agnès) i »Fruentimmerskolen« og som endnu i det Herrens Aar 1929 har vist os den herlige Tante Et i Gustav Wiedes dejlige lille Mesterværk »Skærmysler«.

Glimrende gik det ogsaa Frederik Madsen, der blot skulde have det lille rigtige Skub ind i Hans Styx' Rolle for derefter i en lang Aarrække at være Kjøbenhavnernes mest beundrede og beundringsværdige Farceur. Jeg husker, at jeg en Aften i Folketeateret har set Hr. og Fru Phister sidde og le Taarer, og at Phister sagde til min Far: »Gud give, man kunde

spille saaledes!« Nu var Phister jo nok foruden en stor Skuespiller heller ingen ringe Komediant, men at han ikke var bange for de Unge, men tværtimod glædede sig ved at se dem, fik vi dog et Bevis paa, da denne kloge Mand, der først forgæves havde gjort Forsøg paa at faa Madsen til det kgl. Teater, senere reddede Olaf Poulsen for os, efter at denne overfor en Samling, altsaa noget mindre kloge, Mænd var faldet igennem, da han aflagde Prøve paa Holbergs Scene. Der var én Rolle blandt mange andre, som Madsen kunde have spillet paa det kgl., og som aldrig er spillet godt nok: Kristen Madsen i »Genboerne«; han vilde være blevet et smukt Led i den Kæde af Haandværkssvende, han gav Liv: Sadelmagersvenden, Bagersvenden o. s. v. o. s. v.

Frederik Madsens Glansperiode begyndte det Aar, jeg som 9 aarig saa ham i »Orpheus«. Jeg husker ganske tydeligt alle de Optrædende, hvorledes de spillede, og hvorledes de var klædt, ogsaa f. Ex. Fr. Madsens Hustru, Langes Datter, som døde faa Aar efter; men det var Madsen, der, skøndt Styx kun optræder i den ene af de fire Afdelinger, var Midtpunktet, den uforglemmelige; og Madsens Glansperiode hørte op, kort før jeg blev Student. I disse Barndoms- og Drenges-Aar har jeg ofte siddet og nydt Madsen, Kolling, Julie Hansen og de andre udmærkede Kunstneres Spil, men endnu oftere sta a e t og nydt o. s. v. Man kunde nemlig for 16 Skilling skaffe sig Adgang til Folketeateret, ganske vist til Balkonens sidste Rækker, men var det en »rar« Kontrollør, der stod ved Parketterne, kunde man slippe ind dèr og faa

Lov til at staa op med Ryggen mod Logerne, og han var meget ofte rar.

Hvorledes jeg skaffede mig disse 16 Sk., = 33 $\frac{1}{3}$ Øre, om ikke hver Uge saa dog næsten, er mig en Gaade. Bestemt kan jeg blot sige, at jeg ved Skæbnens Gunst aldrig har stjaalet Penge, heller aldrig spillet paa Børsen, hvilket Drengene vist slet ikke endnu var begyndt paa den Gang, og at jeg næppe har været paa Finansloven, da det jo først var i Aaret 1927, at Forfattere begyndte at faa Understøttelse paa samme, før de havde begyndt at skrive.

Men de 16 Skilling var der, og de blev ofret paa Frederik Madsens Alter. I disse Aar indførtes de franske Farcer i Kjøbenhavn, og i dem var Madsen uforlignelig. Det hed sig en Gang, at han tænkte paa at blive fransk Skuespiller, og at han havde faaet Tilbud fra Palais Royal. Det er sikkert Løgn; men da jeg i Slutningen af 70'erne lærte dette Paris' glædeste Teater at kende, maatte jeg altid tænke paa, at her vilde vor egen kære Farceur have passet storartet, hvis blot ikke den dumme Historie i sin Tid med Babelstaarnet havde vanskeliggjort Samarbejdet mellem Nationerne. Havde Frederik Madsen paa Palais Royal spillet i »Grisen«, »Han er gruelig gal«, »Virginies Maleri«, »Den forlorne Mulat«, »Rejsen til Kina« o. s. v. havde hele Verden talt om denne Kunstner, der nu kun henrykte en lille By paa 150,000 Mennesker. Da en anden af Kjøbenhavnerne beundret Skuespiller, Carl Wulff, senere gjorde Lykke i Madsens Rolle i »Rejsen til China« fandt jeg, at han spillede anstrængt og saa lidt morsomt, at det var mig

ganske ubegribeligt, at man kunde blot saa meget som trække paa Smilebaandet; og jeg holdt dog ogsaa meget af Wulff. Og det var aldeles ikke, fordi jeg først havde set Madsen og derfor nu bildte mig ind, at Rollen skulde spilles saaledes og kun saaledes, eller fordi Indtrykket af Madsens Spil var voxet i Aarenes Løb. Jeg hører ikke, det haaber jeg da, til de Gamle, der altid fortæller Ungdommen, »at den Gang jeg var Pige, da var der Piger til«. Jeg fandt saaledes, at Olaf Poulsen som Jeppe i flere Retninger var bedre og nærmere Holberg end den af os alle med god Grund beundrede Phister; men aller sikrest paa, at det ikke altid er det første Mesterskab, der for mig bliver det højeste, fik jeg, da jeg paa Théâtre français saa den tredje store Kunstner udføre Marquis de Prèsles Rolle i det herlige gamle Stykke »Hr. Poirier og hans Svigersøn«, der altid er paa Repertoiret, og som har gjort Lykke overalt i Verden undtagen paa vort kgl. Teater, hvor Rosenkilde spillede Poirier 1 Gang og mange Aar efter Karl Mantzius vistnok 2 Gange, ialt 3 Gange. Svigersønnens Rolle udførtes første Gang, jeg saa Stykket, af Delaunay, og jeg var — som alle andre — overbevist om, at bedre kunde Rollen ikke spilles. Nogle Aar efter saa jeg Worms i samme Rolle og maatte tilstaa, at selv Delaunay blegnede ved Siden af ham. Men det var først, da jeg saa Le Bargy spille Rollen, at jeg vidste, hvorledes den egentlig skulde spilles — jeg har endnu ikke set en fjerde, som gjorde det bedre. Men alle tre var de, hver paa sin Vis, hævet over al Kritik.

Naar mange »Gamle« altid taler om, hvor godt der

blev spillet Komædie i deres unge Dage, saa er det jo ogsaa for en Del, fordi de bedst husker de gode Kunstnere, og de daarlige mere og mere glider ud af deres Erindring, ligesom vi, naar vi i Mindet genkalder de Rejser, der har hørt til vore bedste Glæder i Livet, hellere og oftere mindes f. Ex. Trollhättefaldene, Udsigten fra Vesuv over Golfen ved Napoli, en Solnedgang ved Kjellerup paa en Cykletur fra Mariager til Randers, det sextinske Kapel og Rembrandts »Nattevagter« i det gamle Treppenhuis i Amsterdam, end vi mindes de lange Jernbaneture, Myg og Moskitos, Told og Paseftersyn, de søvnløse Nætter, man har ligget og overvejet, hvem man skulde give Drikkepenge paa Hotellet — og hvormange, og de andre Plager, man skal igennem for at nyde alt det dejlige.

Det var mange dejlige Skuespillere, jeg havde set, da jeg betraadte min »foreløbige« Plads som Teateranmelder; foruden de sidste fra vort Teaters Glanstid, Phister, Rosenkilde, Kr. Mantzius, Hultmann, Vilh. Wiehe, Fru Julie Pætz og ikke mindst Fru Sødring, som jeg intetsteds i Verden har set Mage til, havde jeg jo fulgt det nye Kuld: Brødrene Poulsen og Betty Hennings, og jeg havde paa Théâtre français Masser af Gange set et Ensemble af første Klasses Kunstnere, som det gamle Teater ikke siden har haft Mage til; jeg husker f. Ex. en Opførelse af Dumas »Den fremmede«, hvor Sarah Bernhardt ikke stod med tre Stjerner paa Programmet, men hvor hun sammen med 7 andre Stjerner »af første Klasse«: Got, Coquelin, Mounet Souilly, Madeleine Brohan,

Croizette, Febvre og Thiron, spillede noget, der aldeles ikke var »Stjernekomedie«, men som man dog nok kunde kalde himmelsk. Paa det samme Teater havde jeg ogsaa af og til set Forestillinger, der stod under, hvad vi undertiden kunde se paa Kongens Nytorv selv i den Nedgangsperiode, der var den Gang. Jeg vidste virkelig en hel Del om Skuespil-kunst, og jeg var heller ikke helt uvidende om og ukendt med, hvad der spillede i Udlandet eller med vor egen dramatiske Litteratur; jeg tror ikke, at det saa let kunde være hændt mig, hvad der hændte Gustav Esmann, der en halv Snes Aar senere var Teateranmelder i Kjøbenhavn. Jeg standsede ham en Dag paa Kongens Nytorv og sagde: »De har Uret, Højstærede, i hvad De skriver om Forestillingen i Aftes.« — »Saa?« — »Ja, De skriver, at »De Fattiges Dyrehave« er en af Heibergs allerdaarligste Vaude-viller.« — »Ja, det er den da ogsaa.« — »Nej, saa-mænd er den ej, for den er af Hertz.« Derpaa kunde han ikke strax svare, men idet han gik, mumlede han: »Ja, det er s'gu ogsaa ligemeget, hvem der har skrevet det Skidt!«

Den lille muntre Avis.

Og saa kom de 8 glade Aar, da jeg kunde boltre mig saa galt, jeg vilde, i den lille muntre Avis, uden at nogen tænkte paa at forandre en Tøddel i, hvad jeg skrev; og derfor faldt det mig lidt tungt, naar man senere vilde lave om paa mine Skriverier, der ellers gæstfrit nok er blevet modtaget i »Morgen-

bladet«, »København«, »Politiken«, »Berlingske Tidende«, de Ferslewske Blade, »Tilskueren«, »Det ny Aarhundrede«, »Illustreret Tidende«, »Ude og Hjemme« — og endnu flere Steder, ikke at tale om Sommerrevyen, hvor der endda var en lovbefalet Censor.

Naar jeg nu skal til at fortælle lidt om disse Aar, maa jeg jo passe paa ikke at forfalde til, hvad man af og til bebrejder de Dristige, som skriver deres Erindringer: at de stiller sig selv paa en Piedestal. Jeg skal nok lade være med at fortælle, at noget, af hvad jeg har hittet paa, var udmærket; men jeg kan maaske nok en enkelt Gang forfalde til at sige, at et og andet gjorde Lykke, det er nemlig virkelig af og til hændt.

Bladet var nu ikke ligestrax saa forfærdeligt mundt; jeg sendte det til en god Ven i Udlandet, der nogen Tid efter skrev til mig: »Du skal ikke sende mig din Avis, den har ingen Interesse for mig; men kan Du tjene nogle Penge ved den, skal det kun glæde mig.« Inden jeg fik hans Friabonnement ophævet, fik jeg imidlertid et Par Ord, omtrent saalydende: »Hvem har skrevet den lille Feuilleton »Louison«, den er udmærket, send mig bare fremdeles Bladet!«

Bladet var heller ikke ligestrax særligt oppositionelt, men inden det havde existeret ret længe, var der dog en meget mægtig københavnsk Redaktør, — Formanden i Journalistforeningen, Vilh. Topsøe —, som gav Ordre til, at »Dags-Avisen« aldrig maatte nævnes i den »anstændige Presse«, og føjede til, at

Secher jo var en ren Parnell, hvilket i Parentes bemærket var en vanvittig Overdrivelse.

Og det elskelige Estrupske Ministerium, der gjorde alt for at give Oppositionen Vind i Sejlene — uden det vilde Socialdemokratiet sikkert ikke saa hurtigt have faaet den Udbredelse og Indflydelse, som det fik — det indsaa hurtigt, at det var Synd, at Sechers Arbejde og Interesser skulde splittes og afskedigede ham derfor fra hans lille Stilling som Sekretær hos Overpostmesteren, saa han udelukkende kunde ofre sig for »Dags-Avisen«.

Med Hensyn til Ministeriets uimodstaaelige Trang til at give Oppositionsmænd Afsked skrev jeg en Gang spøgende i et Rejsbrev til et fingeret fransk Blad, »Journal du jour«:

A n k o m s t e n

»Som Regel vil den Rejsende i Kjøbenhavn blive modtaget paa Jernbanestationen, hvilket er tilladt; derimod er det kun under visse Omstændigheder tilladt at tage Afsked med de Rejsende. Jeg ved ikke om dette skyldes Landets populære Ministerium, der med Hensyn til Afsked hylder disse Ord: »Det er saligere at give end at tage.«

Heller ikke »the upper ten« gik rundt og pralede med, at de var Abonnenter paa »Dags-Avisen«. Vel var det ikke saa slemt som i »Corsaren«s Dage, da man ikke holdt det slemme Blad, som man dog vilde læse, men lod sin Portner eller Kokkepige gøre det, og Publikum viste endda en sjælden Intelligens: at Bladet var fyldt med Krudt, anede nemlig selv de, der ellers ikke havde været med til at opfinde dette slemme Pulver.

Men det var for Resten det allerskikkeligste Krudt, der her var Tale om. Vi vilde skam hverken lægge Torpedo under Arken eller sælge det kongelige Theater eller afskaffe Hæren saa lidt som at »dele det Hele« — Bladet vilde blot sige: »Lad os bare lade være at skabe os; lad os give Tingene deres rette Navn; lad os give den sunde Fornuft, der har siddet indelukket i mange Aar, Lov til at komme lidt ud og lufte sig.« Og vi luftede den, men derved blev vi jo ikke strax »anset paa højere Steder«.

Men vilde Bjerget ikke komme til Muhamed, saa maatte han jo gøre den lille Tur, som f. Ex. i Norden skjölddagene. Et Aars Tid efter »Dags-Avisen«s Fremkomst havde den svenske Polarforsker Norden skjöld fundet Nordøst-Passagen og vendte nu tilbage til Sverrig fejret ved glimrende Fester — næsten som en Boxer eller en Motorcyklist i vore Dage — hvor hans lille Skib »Vega«, ført af Kaptajn Palander, løb ind i en Havn, i Japan, i Neapel o. s. v. overalt. Naturligvis maatte Kjøbenhavn ogsaa være med, og der blev af Grosserersocietetet arrangeret en stor Middag paa Børsen, der, hvad Anretning, Spise, Drikke og Salens Dekoration angik, skulde være noget noch nicht dagewesenes og koste en Formue pr. Kuvert.

Selvfølgeligt maatte »Dags-Avisen« have et Referat af denne Fest, men Secher, Cantor og jeg, der en Aftenstund drøftede Sagen, havde alle tre en lumsk Anelse om, at Grosserersocietetet ikke var forfærdeligt hidsig efter at vise os den Venlighed at indbyde »Dags-Avisen«. »Men,« sagde Secher til mig,

»er ikke Formanden i Grosserersocietetet, Etatsraad Melchior, din Onkel?« — Jo, det var han jo, men jeg troede heller ikke meget paa, at han vilde gaa i Ilden for »Dags-Avisen«, men der hjalp ingen kære Mor, jeg maatte op til Etatsraaden, hvor ked jeg end var af at være »Ambássadør«.

Det gik ganske, som jeg havde tænkt, min Onkel beklagede, at der aldeles ikke kunde være Tale om, at mere end 2, allerhøjest 3, Blade blev indbudt, saa for »Dags-Avisen« var der ikke Spor af Chance.

»Ja, hvad skal vi saa gøre?« sagde de to andre, da jeg kom tilbage med denne sørgelige Besked. »Hvad vi skal gøre,« svarede jeg, »det ligger da saa snublende nær, at jeg ikke kan begribe, at I ikke selv har hittet paa det. Kan vi ikke komme med til Festen for »Vega«s Førere, saa gør »Dags-Avisen« naturligvis en Fest for »Vega«s Mandskab!«

Gud ved, om jeg selv havde troet rigtigt paa denne »snublende nærliggende« Løsning, men den blev modtaget med en saadan Begejstring af de to andre — at det var tre fuldstændigt overbeviste, der strax gav sig i Lag med Festen. Først skulde vi have en Komité, og S sammensætningen af denne var vel nok det morsomste af det hele.

Et Par Aar efter, ved Sechers Bryllup, holdt Hørup en Tale, hvori han sammenlignede de første Aar-gange af »Dags-Avisen«, med de »Ormefrø, indbagte i Pandekager, som vi fik i vor Barndom«, og Komiteen var sammensat lige saadan. Secher, Bladets Bogtrykker O. C. Olsen og Holger Drachmann var

Ormefrøene — ligesom Cantor, der vel ikke var Indbyder, men som holdt Hovedtalen ved Festen — og Pandekagerne var en Række »pæne Folk«, som ingen et Øjeblik vilde mistænke for at tænke Venstre hverken politisk eller litterært, men som aldrig var blevet trukket frem af Højre, hvad de var meget kede af, og med Glæde greb de alle Lejligheden til endelig en Gang at komme i første Række — eller næstførste maaske: brave, dygtige og velhavende Haandværksmestre, en Søkaptajn, en Skibsbygmester, en Skibsførerforenings-Formand o. l. Særligt mindes jeg en herlig Mand i Møbelfaget, som aldrig glemte, at »Dags-Avisen« havde givet ham det første lille Skub fremad paa Berømmelsens Bane; han blev altid vor trofaste Ven. Da »Dags-Avisen« senere holdt et agitatorisk Møde om Indførelse af Forholdstalsvalg, paatog denne vor Ven sig gerne at være Medindbyder og indlede Mødet om dette lange Ord, hvis Mening han næppe rigtigt forstod, saalidt som han anede, at der var Politik i Spørgsmaalet. Han indledede Mødet med disse uforglemmelige Ord: »Ved dette Møde er Ordet frit for alle, dog er udelukket alt, hvad der paa nogen Maade kan kaldes: Kritik, Politik eller Polemik!«

Ære være hans Minde!

Medens det vist kneb med at faa Folk til at tegne sig til den dyre Fest, blev Billetterne til vor »Vega« Fest revet bort.

En Ven skrev til mig: »Hør sidste Gang denne bedende Stemme, Du altformaaende Mand, og skaf mig en Billet til Vegafesten, om ikke paa ærlig Maade

saa paa uærlig, d. v. s. som Marskal — saa skal jeg være Dig hengiven til Døden«.

Det var jo de stakkels Søfolk, der saa skammeligt var holdt borte fra de store Fester i Napoli og Paris o. s. v., som nu skulde have Oprejsning! Og saa var der én Ting til: de stakkels Middelstandsfolk, der paa Grund af Prisen — saavidt jeg husker 170 Kr. pr. Kuvert — var holdt borte fra Børsmiddagens ægte Skildpaddesuppe, Østers, Lammesteg, Hummer o. s. v., 14 Retter og 10 Slags Vine, kunde for 10 Kr. komme med til en Fest, der sikkert vilde blive meget morsommere, og det blev den sandelig ogsaa.

Ganske vist var det, ifølge den gamle Vise, Borgerrepræsentant Eskild Salomon, der først sagde til Biskop Absalon ved et Møde i Bræddehytten: »Der maa gøres no'et alvorligt for vor Middelstand«, men »DagsAvisen« gav dog det allerførste Stød dertil ved Dannelsen af Komiteen til denne billige Fest. Og tro blot ikke, at vi sultede! For de 10 Kr. fik vi Raad til at dekorere Salen, holde Orkester og Sangforening, have en Snes indbudte, altsaa ikke betalende, Gæster, og dog blev der serveret: Kogt Lax, Salt med Gemyse, Kalve- og Lammesteg, Smør og Ost, Kransekage, Kaffe, Sauterne, Rødvin, Sherry og Champagne — der dog vist ikke var med i de 10 Kr. — og bagefter Punch.

Ja, man fik noget for 10 Kr. den Gang, men man skulde paa den anden Side sandelig ogsaa yde en Del for at tjene en saadan betydelig Sum. Det blev en dejlig Fest; jeg var jo nok nær ved at »smile højt«, da Cantor begyndte sin Tale saaledes: »Mine Herrer

af Vegas Besætning! Naar om 100, 200, maaske 500 Aar — det kommer ikke saa nøje an derpaa — Myriader af Skibe sejle gennem Nordøstpassagen, naar Sibiriens Rigdomme udmøntes ad denne Vej, naar kolossale Handelsformuer sættes ind paa en Nord-Ishavsflaade, vil ikke blot Sømanden, men enhver i den civiliserede Verden, ofte sende sin Tanke til de kække Sømænd, der først brød Vej i hine Egne, og da vil Historiens evigt funklende Nordlys straaale over Deres Eftermæle.«

Jeg smiler lidt mindre højt ved at se, at Tietgen ved Børsfesten samtidigt sagde, at »efter hans Overbevisning vilde den Nordenskjöldske Stordaad ogsaa i kommerciel Henseende med Tiden faa meget stor Betydning.«

Og Tietgen var skam ellers ikke Lysseer; da Privatbanken blev opfordret til at blive Telefonabonnet, svarede han, at det aldeles ingen Betydning havde for Banken; ikke sex af dens Kunder vilde holde Telefon, hvem skulde Banken egentlig telefonere med?

Naa, det kan jo være, at der om »de maaske 500« Aar daglig gaar ligesaa mange Fragtdampere gennem Nordøstpassagen, som der nu er Telefonabonnenter blandt Privatbankens Kunder.

Maaske.

Men Festen var som sagt morsom, og den blev endnu morsommere, da Æresgæsterne fra Børsen: Palander, Hovgaard, den danske Officer, som havde gjort Turen med, Marineminister Ravn, den svenske Legation o. s. v. viste sig og holdt Taler; man sang

igen Drachmanns og Schandorphs Viser, fra Baggrundsdekorationen, som Malerne C. F. Aagaard og Vilhelm Pacht var Mestre for: Vega liggende i Isen i Nordlysskin, salutedes med Glimt og »Bum!« som ved alle de Taler, der var blevet holdt hele Aftenen. Da Ravn takkede for en Tale af en Søe et eller andet, mindedes jeg den herlige Fastelavnsmandag, da vi paa Lærestalten bandt H. C. Ørsteds Søn for Øjnene og morede os sammen. Og det var sikkert et af Just M. Caëns store Øjeblikke i Livet, da han holdt Tale for det »rigtige glade Kjøbenhavn« — for at alle »Dags-Avisen«s Folk kunde komme i Ilden — ja jeg talte saamænd ogsaa, staaende paa et Bord: »Det smukkeste, jeg havde set ombord i »Vega«, var et Billede af 5 dejlige Børn, Palanders Børn. Midt under Farerne havde sikkert Tanken om disse smaa o. s. v. o. s. v.«, hvortil Palander, staaende paa et andet Bord, takkede hjerteligt, og sluttede saaledes: »men ursäkta, jag har endast fyra barn, men det femte kann ju komma!«

Ja en morsom Fest var det, og de Herrer, der kom fra Børsen og strax saa lidt anstrængte ud — 14 Retter Mad er det jo drøjt at komme igennem — levede hurtigt op og kappedes ligefrem om at komme til at holde Tale; den Aften blev ogsaa Christen Berg første Gang hyldet af en kjøbenhavnsk Forsamling.

Vil man læse mere om Festen, kan man finde Referatet i »Dags-Avisen« for 20. April 1880; de andre Aviser var, saa vidt jeg husker, saa beskedne ikke at omtale Festen for Vegas Mandskab, som de jo heller ikke havde været med til at arrangere.

Den gale Teateranmelder.

Efter at Secher havde sagt, at jeg godt kunde faa Lov til at skrive om Teateret, indtil Bladet fik Raad til at holde en rigtig Teateranmelder, var der ikke talt mere om den Ting, saa lidt som der var sørget for Billet til det kgl. Teater, hvor der en Aften, da Bladet havde existeret en Uges Tid, var Premiere paa en Enakter.

En svensk Onkel, der nogle Dage boede hos os, havde imidlertid indbudt Familien til denne Forestilling, og mens jeg sad i Teateret, tænkte jeg: Du kan jo godt skrive lidt om dette her, én Gang skal Du jo begynde. Det nye Stykke hed »Vaarløft«, og det gik sammen med det uopslidelige »Farinelli«. — Jeg skrev saa en Spalte om Forestillingen, og næste Morgen kom min Onkel ind til mig, før jeg endnu var staaet op, og fortalte mig, at der stod en forfærdelig morsom Anmeldelse i »Dags-Avisen«, som han havde fundet paa Morgenfrokostbordet. Mens jeg klædte mig paa, stak min Bror Ernst Hovedet ind ad Døren til mig og sagde: »Det er Dig, der har skrevet om »Farinelli«,« hvilket jeg naturligvis absolut benægtede. Ernst, der vel ogsaa nok var det Menneske, der kendte mig bedst, opdagede mig altid bag Pseudonymerne; da jeg en Gang havde skrevet om Charlottenborgudstillingen under Mærket Joachim Chr. Petersen — som jeg havde ment, maatte tages for et virkeligt Navn — kaldte Ernst mig op i Telefon og sagde: »Jeg vil blot takke for din Kunstanmeldelse, Joachim!« Kun én Gang narrede jeg ham, det

var ca. 30 Aar efter, da der i »Det ny Aarhundrede« stod en »Brevvexling mellem en gammel Venstremand og hans Søn« (hvor Poul Levin var Sønnen, jeg Faderen), sagde Ernst en Dag til mig: »Har Du set en Brevvexling i »Det ny Aarhundrede«? Den maa Du læse, den er skrevet af én, der ved Besked, én der virkelig har levet paa den Tid, han fortæller om.« —»Ja saa skal jeg kigge paa den,« svarede jeg, og først længe efter betroede jeg ham, hvem denne Mand var, og saa lo vi dejligt begge to. — Men Georg Brandes skraaede en Dag over Kongens Nytorv, strakte sin Pegefinger ud og sagde: »Det er Dem, der er den gamle Venstremand.« Jeg havde citeret et Par Ord af en Samtale, jeg havde haft med ham for et kvart Aarhundrede siden. Hans Hukommelse var fænomenal.

Der var sandelig ingen Stads ved min første Teateranmeldelse; enhver nulevende Journalist kunde skrive den mindst lige saa morsom, men naturligvis er det noget lettere, efter at der er spillet paa den Melodi i over 50 Aar. Den Gang var Melodien ny.

Naturligvis havde jeg nøje overvejet, hvilket Mærke, der skulde staa under mine Anmeldelser, og jeg havde valgt Lorenzaccio efter Hovedpersonen i Mussets Drama af dette Navn. Anmeldelsen var imidlertid saa ubetydelig — syntes jeg — at den ikke kunde bære saa langt et Navn, og jeg satte derfor kun Yderbogstaverne: L—o. Nogle Dage efter anmeldte jeg Herman Bangs lille Proverbe »Du og jeg«, og havde derved den Glæde, at være den første, der skrev rosende om den senere saa omstridte og nu

næsten kanoniserede Forfatter. Dagen efter kom Herman Bang op paa Kontoret og spurgte, hvem L—o var. Han var meget ivrig efter at faa det at vide, og da han maatte gaa med uforrettet Sag, spurgte han rundt omkring, hvor han kom, og bidrog derved mægtigt til, at snart alle Teaterinteresserede spurgte: Hvem er L—o? Og alle var den Gang teaterinteresserede. Det maa man jo tilgive disse Mennesker, naar man husker, hvor lidt der var at tale om den Gang, Politik interesserede absolut endnu ikke Kjøbenhavnerne, vi havde kun én elendig o: udmærket Kunst-udstilling om Aaret, der var ingen Sportsrubrikker i Bladene, ingen Filmsskuespillere, der lod sig skille, og Telegrafan blev ikke benyttet i den Udstrækning som nu; det kunde godt vare Maaneder, inden vi herhjemme fik at vide noget, som f. Ex. at to Kvinder var styrtet til et Hospital i Middlesex for at pleje en Mand, der havde brækket Benene, begge udgivende sig for hans ægteviede Hustru, hvad de ogsaa var. Manden var nemlig Bigamist. Nu faar vi maaske — paa Grund af Tidsforskellen — den Slags interessante Ting at vide, før Publikum aner det i selve Middlesex.

Det var overordentlig fornøjeligt for mig i den Tid, da ingen anede hvem L—o var, at saa mange kom til mig, for at faa mig til, i min Egenskab af Bladets Bogtrykker, at demaskere den mystiske Herre. Hvem der skrev i andre Blade, var jo slet ikke saa interessant — næ men L—o!! Hvoraf kom nu denne Interesse? Absolut ikke, fordi han viste

sig som en stor Dramaturg, eller fordi man altid var enig med ham, heller ikke fordi man fandt, at han var en retfærdigere Dommer eller betydeligere Skribent end d'Hrr, der affærdigede Teatrene anderswo. Næ Sagen var den, at L—o var en af de Teaterintresserede egne, med andre Ord, det var ikke en kedelig Fagmand men en rigtig »Publikummer«. Ganske vist kunde L—o sige det forfærdeligste, han kunde sige meget nærgaaende Ting om vore Skuespillere Nr. 1 og 2 og saa ovenikøbet paastaa, at en sølle Nr. 12 var den eneste, der præsterede god Kunst i det Stykke. Han generede sig ikke for at sige, at det kgl. under Instruktion af Etatsraad H.P.Holst (3. Rangklasse No. 9) spillede daarligere end Folketeatret under Instruktion af Professor Høedt (5. Rangklasse No. 8), ligesom han gjorde ikke helt mislykkede Forsøg paa at ændre det dumme Navn Secondteatrene til Privatteatrene. Ja en Dag skrev han en lang Artikel om, at Fru Hennings burde spille Nora i »Et Dukkehjem« og ikke Fru Eckardt, som var selvskreven til Rollen efter alle Fornuftiges og Kammerherre Fallesens Mening — nu be'r jeg Dem! Men han kunde jo ogsaa sige de Ting, Folk tidt og ofte selv havde tænkt, men bare manglet Dristighed til at sige. Man kunde den Gang — som alle Gange — nok saa meget udtale sig om Kritikkens Nederdrægtighed, faldt Kritikken sammen med ens egne Meninger, var man saa glad. »Han siger netop det rigtige, det sagde jeg strax,« var og er den højeste Ros, der kan tildeles en Anmelder, og det ikke alene naar man virkelig har »sagt det strax«, men ogsaa naar man føler, at man vilde

have sagt det strax, hvis man havde haft Mod til det. »Men han har jo ikke noget paa,« sagde et lille Barn. »Herre Gud, hør den uskyldiges Røst,« sagde Faderen, og den ene hviskede til den anden, hvad Barnet sagde. L—o var saadan et lille Barn, der, uden Filosofi og uden kritisk Metode, sagde: »Han har ikke noget paa,« men lige saa ofte: »Men han har jo noget paa.« Ti den, der ikke kan rose, kan heller ikke dadle, i al Fald betyder det saa ikke noget.

Ja nu har jeg vist allerede sagt for meget godt om mig selv, og det bliver værre, naar jeg tilføjer, at undertiden sagde L—o sin Mening paa en ganske frisk Maade, det som kaldes »lige fra Leveren«.

Fyrretyve Aar efter at L—o havde ophørt med at være Anmelder, var han en Aften i Teateret og saa et Drømmestykke, hvor en Forfatter i Slutningen af Iste Akt falder i Søvn over en Komædie, han har skrevet; og i mange forførdelige Timer oplever vi saa hans Drøm, med tilhørende hjerteskræende Musik. Endelig hen ad Midnat gaar Tæppet op for sidste Akt, og vi ser atter Forfatteren sovende ved Skrivebordet. Da vaagnede den gamle L—o op, og maaske lidt for højt mumlede han: »Det heldige Asen, han er sovet fra det hele!« Et Par omkringsiddende gav sig til at le, og næste Dag stod denne uartige Bemærkning med Navns Nævnelser i et Par Blade. L—o var meget ked af det, men hvad skal man gøre? Naar man i 40 Aar ikke har haft Lejlighed til at sige noget, risikerer man, at det en skønne Dag buser ud af én.

Det, at Hr. L—o vakte saa megen Opsigt, bevirkede, at Hr. Lorenzaccio forsvandt; kun én Gang er

han optraadt: under en Anmeldelse af Drachmanns »Ranker og Roser«, hvor jeg syntes, intet kunde være for fint. Mystikken om L—o blev jo efterhaanden afsløret, men skønt det er 49 Aar, siden jeg sidste Gang brugte det Mærke, er det ikke saa farlig længe siden, at jeg af og til blev tiltalt med dette Navn; nu er det yderst sjældent det sker. Naar man bliver gammel, har jo ens Venner og Bekendte fra Ungdommens Dage den stygge Vane, efterhaanden helt at ophøre med at kalde én for noget som helst. Men ogsaa, da jeg skrev under Navn, kunde det hænde, at Publikum og Skuespillere endogsaa Teaterdirektørerne bevarede en livlig Interesse for, hvad »Dags-Avisen« sagde. I Foraaret 1928 traf jeg i en sen Nattetime, da jeg stod og ventede paa den sidste Sporvogn fra Raadhuspladsen, vor udmærkede Teaterhistoriker Robert Neiiendam, der fortalte mig, at han lige havde lagt et Korrekturark, paa hvilket mit Navn fandtes flere Gange, i Postkassen; han havde i den senere Tid haft Lejlighed til at læse mange af mine gamle Teaterkritikker og var kommet til det Resultat, at jeg repræsenterede den sunde Fornuft i 80'ernes Teateranmeldelser. Og det, syntes jeg, var saa rigtigt sagt; det var netop det, de var og ikke andet; jo den Smule Mod, der hørte til at have denne sunde Fornuft, og saa maaske en lille Pudseløjerlighed i Maa-den, hvorpaa mine Meninger blev udtrykt. Jeg kan maaske her bemærke, at jeg, da Bladet og mine Teaterartikler begyndte at »gøre sig«, en Dag sagde til Secher, at nu havde vi vist Raad til en »rigtig« Anmelder, og saa kunde jeg trække mig tilbage — men

saa kunde han slet ikke huske, at han havde sagt noget i den Retning. Men nu er jeg alligevel lige ved at komme til at rose mig selv, og jeg skal derfor slaa om og heller fortælle et Par

Smaa Oplevelser.

En Dag saa jeg paa Østergade en Skuespiller, der i sin Tid var blevet engageret til det kongelige Teater, da man søgte en Erstatning for Michael Wiehe, den uerstattelige. Valget havde vist sig mindre heldigt, og jeg havde, da jeg mange Aar efter begyndte at skrive, ofte haft Lejlighed til at paavise hans Mangel paa Evne til at udføre de Opgaver, man stillede ham. Han styrede lige over imod mig, tog Hatten dybt af, og sagde: »Mit Navn er ...« — »Tak, ja det ved jeg.« — »Maa jeg benytte Lejligheden til at gøre Dem et Spørgsmaal: »Kan jeg slet ikke spille Komædie?«

Jeg maa tilstaa, at dette Spørgsmaal kom som et Stød i Brystet. Et er at skrive en Kritik, et andet er at slynge den i Ansigtet paa den kritiserede. Jeg svarede: »Det er ikke saa let at give Dem et Svar. Mener De, om De spiller saa godt som Michael Wiehe, siger jeg ubetinget Nej. Mener De, om De spiller bedre, end jeg kan gøre det, svarer jeg: uendeligt, ubeskriveligt meget bedre.« »Jeg skal sige Dem,« fortsatte han, »jeg er en fattig Mand; mister jeg min Stilning ved Teatret, har jeg ingen Muligheder for at forsørge min Familie, — jeg er for gammel til at begynde paa noget nyt — og der lægges megen Vægt

»derovre« paa, hvad De skriver; og jeg er i Øjeblikket ikke i Kridthus hos Chefen.« Jeg vidste godt, at Kammerherre Fallesen af og til morede sig med at oplæse for de ulykkelige Skuespillere, hvad jeg havde skrevet af mindre smigrende Ting om dem — NB. naar det faldt sammen med, hvad han gerne selv vilde have sagt. Det vidste jeg fra mine Venner ved Teateret, og jeg havde mange Venner blandt Teaterets bedste Kunstnere. Hvad jeg videre sagde til den ulykkelige Mand den Dag paa Østergade, kan jeg ikke huske, det har vel været nogle Gemeinplätze; men det véd jeg, at jeg aldrig siden har skrevet noget ondt om den fattige Djævel. Jeg var blevet et bedre Menneske og en meget, meget daarligere Teateranmelder.

Da jeg en Dag sad i mit Kontor, kom en Herre ind, hilste meget venligt og sagde sit Navn. Han var kommet for at give mig et godt Raad: »Han hørte til en lille Kreds, der stadig glædede sig over mine Anmeldelser; der var blot en lille Ting, som gjorde ham ondt og som sikkert ogsaa skadede mig meget mere, end jeg anede; hvorfor brugte jeg altid Ordet »jeg«, jeg mener, jeg synes o. s. v., kunde jeg ikke lade være med det?« — »Næ, det kunde jeg ikke saa godt, »vi mener«, vi o. s. v. forekom mig en forældet Form.« — »Jamen kunde jeg ikke skrive f. Ex.: »m a n synes«, det vil se langt bedre ud?« »Aa jo, men ikke endnu,« svarede jeg ham saa, »ikke endnu. Jeg tør nemlig ikke gaa ud fra, at m a n allerede nu netop mener det, jeg føler Trang til at skrive; men saa snart jeg er sikker paa, at alle er enige med mig, saa skal

jeg gerne skrive »man« eller »vi« mener. Men saa er der egentlig ikke mere Brug for mig.« Han takkede for min Imødekommenhed og forlod sejrsvindst Lokalet.

Oda Petersen, født Larssen, (senere gift med Martinus Nielsen), som en Del Aar havde været borte fra Danmark og Teateret, havde for et Par Aftener siden haft sin første Genoptræden paa Casino, og jeg havde om Morgenen haft en overordentlig smigrende Anmeldelse i Bladet. Op ad Dagen saa jeg Teaterets Direktør, Theodor Andersen, trine ind til mig. — Jeg tænkte da, at han var kommet for at takke mig. Nej. Han var ogsaa kommet for at give mig et godt Raad. Jeg havde rost Fru Oda for meget, og det vilde snarest skade hende; og for mig var det heller ikke heldigt, min kritiske Sands havde i nogen Grad svigtet mig, jeg burde ved første Lejlighed trække lidt i Land. Jeg takkede ham naturligvis for hans gode Raad, men da han var gaaet, var jeg lige ved at bande og sige: »Hvad Fanden i Helvede var Meningen?« Og jeg fandt ikke ud af det, før jeg et Par Maaneder derefter fik at vide, at det nu var lykkedes Fallesen at tage den unge Dame fra Andersen og engagere hende til det kongelige Teater fra næste Sæson.

At hun ikke er der endnu den Dag i Dag, skyldes, at det, efter mange Aars Triumfer, blev opdaget, at »hun ikke passede i Ensemblet«, hvad jeg hverken den Gang eller nu har forstaaet; for jeg syntes nemlig slet ikke, at de andre var saa daarlige.

Mens Olaf Poulsen en Gang sagde til min Kone:

»Frue, Deres Mand er stræng, men meget retfærdig« — Olaf var nu en stor Gavtyv, han har nok indvendig tilføjet: »da han altid roser mig« (hvad jeg nu ikke altid gjorde) — var det lidt anderledes med Emil Poulsen. Da vi en Aften sad sammen i et lille Selskab, sagde han til mig: »De er en underlig Mand, jeg ved aldrig, hvor jeg har Dem. Naar jeg spiller en ny Rolle, aner jeg aldrig, om De vil skrive venligt eller uvenligt om mig.« Jeg saa forskende paa ham — jo det var Alvor, og jeg svarede da: »De kunde ikke sige mig en større Kompliment. Det er fuldstændigt rigtigt, jeg ved aldrig forud, hvad jeg vil mene om noget, jeg ikke kender; det gælder ikke alene Dem, men alle Skuespillere, at jeg først maa se, hvorledes de spiller, før jeg ved, hvad jeg vil skrive om dem.« For at forstaa denne Samtale, der sikkert ser mærkelig ud for Nutidsmennesker, skal jeg meddele, at der den Gang virkelig fandtes nogle Anmeldere af Bøger og Teater, der skrev godt om deres Venner og ondt om dem, de ikke holdt saa meget af. Naar dette Forhold egentlig ophørte, erindrer jeg ikke lige i Øjeblikket.

I en Mellemtid i Folketeateret kom en Aften en mig ubekendt ældre Herre og Dame, som først havde staaet lidt og kigget paa mig, hen til mig og sagde: »Naa, hvad siger De saa til det?« Det blev sagt med en saadan Betoning, at der ikke kunde være Tvivl om, at de ventede, at jeg skulde sige: »skrækkeligt« — og saa skulde de føje til: »Ja forfærdeligt«. Jeg havde nu en anden Mening om den franske Farce, som den Aften havde Premièr, og skønt jeg

ellers var meget tavs, før jeg havde skrevet, kunde jeg ikke dy mig for at svare: »Jeg siger, det er et storartet morsomt Stykke, og kun en Franskmand kan tømre en Farce saa mesterligt op.« Det var henrivende at se de to rare Mennesker, først slutte de en hel Masse usynlige Kugler, og da Halsen var blevet fri, sagde Herren stammende: »Mesterligt — ja — ja — det er det skam, og det er — jo ogsaa morsomt, forfærdeligt morsomt — ja det har De skam Ret i — ja undskyld Ulejligheden.« Dèr troede nu to gode Teatergængere, at de skulde have kedet sig, og først, da de fik at vide, at det ikke var dumt at have moret sig, fik de noget for deres Penge. Sidste Akt, som altid er den farlige for en Farce, har sikkert moret dem aller mest, skønt de havde jo ogsaa moret sig dejligt med de to første.

Den Gang maa jeg endnu have været anset for at være meget bidsk, senere maa jeg være blevet skikkeligere, herom har jeg ogsaa en Historie. Jeg anmeldte, saavidt muligt, alle Teaterforestillinger, men var der to Premièrer paa én Aften, maatte jeg jo sende en anden. Ved et saadant Tilfælde fik jeg et rørende Brev fra Folketeaterets Direktør Abrahams, hvori han skrev: »Jeg haaber, De kommer selv herhen paa Søndag, og at De er saa overbærende som muligt med det nye Stykke, det skal og maa holde 8 Dage (!!), jeg har bogstaveligt intet andet at spille.« Jeg skrev da tilbage: »Kære Hr. Direktør! Jeg kan desværre ikke komme, Direktør Andersen sendte allerede igaar en Skuespiller herop, for indstændigt at bede mig om at komme i Dagmartheateret paa Søn-

dag for at anmelde »Brylluppet paa Ulfsbjerg« med omtrent den samme Motivering.«

Jeg maa som sagt da være bleven skikkeligere, siden man af to Onder valgte mig som det mindste. Jeg bad da en anden om at gaa i Folketeateret og, forsaavidt hans Samvittighed tillod ham det, at tage saa blidt som muligt paa det nye Stykke. Mandag Morgen læste jeg saa hans Kritik, den var meget nedslaaende. Naa, derved var jo intet at gøre. Jeg løb de andre Blades Anmeldelser igennem, de var ikke en Smule venligere.

Det nye Stykke holdt dog de 8 Dage, ja saavidt jeg husker hele Sæsonen ud, det blev vistnok Folke-teaterets største Succes i mange Aar. Det var »Børsbaronen«. Hvoraf man sér, at Kritikken ikke altid har det sidste Ord, selv om den tilfældigvis en enkelt Gang er enig.

Med aabent Visir.

Hvorlænge det varede, før man vidste, hvem L—o var, husker jeg ikke; det blev i al Fald røbet, da »Dags-Avisen« fyldte to Aar og Secher i en Kæmpe-artikel meddelte, at vi, samtidigt med at Bladet var blevet udvidet, vilde gøre noget alvorligt for at hæve Pressens Anseelse, nemlig ved for vort Blads Vedkommende at opgive Anonymiteten. Secher var ganske det modsatte af den bekendte Mand, der havde Garderhøjden, men ikke gik med den. Han holdt meget af at gaa med den, skønt han ikke havde

den. Der var i denne Artikkel et Forsøg paa at ranke sig. Det havde været ham en Hjertesorg at opdage, hvor fjendtlig Læseverdenen stod over for Pressen; han nærer ingen Tvivl om, at det først og fremmest ligger i den Talentløshed, der som en Vandflod mere og mere har bredt sig over vor Presse, som paa et Par Undtagelser nær ingen Kapaciteter ejer, knapt nok Brugbarheder. Der var »ansete« Blade, hvor man bogstaveligt aldrig læser en Linje af en velført Pen. Pressens Decadence er saa dyb, at der maa kraftige Midler til for at hæve den op paa et Stade, hvor den o. s. v. og et saadant Middel er Opgivelsen af Anonymiteten. Han indsaa nok, at der fra Bladenes Side vilde blive indvendt — det vil sige ikke offentlig men oppe i Journalistforeningen: »Vi kan da ikke lade vore nuværende Medarbejdere skrive under Navn,« og heri har de Ret, nu er vi paa Sagens egentlige Springpunkt. Ved Ophævelse af Anonymiteten vil der fra Pressen blive fjernet megen Talentløshed, megen Ynkelihood og megen Smudsighed. Nu viser vi — det stod der ikke, men det var ikke til at misforstaa — at vi kan være vore Navne bekendt, nu ophæver vi for alle ledende og kritiske Artikler og ogsaa for større Referater Anonymiteten, og vi haaber sikkert, at vi derved vil vinde Sympati ikke blot i litterære Kredse, men ogsaa hos det store Publikum. Og han slutter med dette Citat af Ingemann:

Vil Dansken i Verden fægte
 Men dølger Aasyn og Navn,
 Jeg veed, at hans Aand er ei ægte —
 Jeg tager ham ei i Favn.

Bemærkningen om, hvad de andre Blade vilde sige, hvis de skulde opgive Anonymiteten, var jo vittig nok, men iøvrigt var Artiklen altfor oppustet — dog — den gjorde sig, og vi fik megen Tak fra meget forskellige Sider. Det var nu heller ikke rene Ubetydeligheder, som vi tre, der startede Bladet, havde den Glæde efterhaanden at se som vore Medarbejdere: Georg Brandes sendte os et Par Artikler fra Berlin, Holger Drachmann skrev baade paa Prosa og paa Vers, blandt andet en Beretning om et Forlis ved Vesterhavet; en elegant Ridderturning mellem ham og Karl Gjellerup pyntede ogsaa godt; Schandorph var flere Gange Gæst hos os, hyppigere den velbegavede, baade gemytlige og grundige, Carl Michelsen og den meget belæste fine Kritiker Vilhelm Møller, Emil Slomann, Niels Neergaard og mange andre, Henrik Cavling debuterede hos os, som han fortæller i »Efter Redaktionen Slutning«, men heller ikke vor faste Stab var just til at kimse af.

Jantzen.

Vor Redaktionssekretær var den lille bedaarende Valdemar Jantzen, der fik Pladsen ved sin geografiske Anbringelse af Antwerpen. Han var velbegavet, vittig og førte en udmærket Pen, han syntes at have alle Betingelser for at blive til noget langt mere end en flink Journalist. Desværre hørte han til en »haabløs« Slægt; hans Bror havde saaledes for mange Aar gjort sig usynlig, og i 5, 6 Aar hørtes der intet fra ham; da kom der en Dag et Brevkort fra Australien

til Familien, omtrent saalydende: »Medens Toget holder her nogle Minutter, vil jeg sende jer et Par Ord. Landet er frugtbart, i det indre findes store Faarehjørde. Jeres hengivne —« saa Navnet, intet videre. Og senere hørtes aldrig fra ham.

Jantzen var som Regel i godt Humør, aldrig faldt det os ind, at han kunde lide af Melankoli, skønt vi jo havde hørt et og andet i den Retning om flere Medlemmer af Familjen. En Aften, da der skulde være en større Fest i Studentersamfundet, jeg tror for Bjørnson, sagde jeg til ham: »Vi ses vel i Aften?« »Nej, han skulde ikke med,« svarede han lidt tungsindigt. »Er det Pengene?« Han nikkede med sit lille Smil, der blev større, da Bladet inviterede ham til Festen, hvor han som altid var lystig og glad. Det var sidste Gang, jeg saa ham; næste Dag var han forsvundet. Vi søgte, Politiet søgte, han var og blev borte. Nogen Tid efter fandtes hans Lig i Gribskov; han, der var Dyrenes Ven, som havde skrevet utroligt morsomt om alle Slags Dyr, var, da han blev fundet, halvt opspist af sine firbenede Venner.

Musikkritik.

Vor Musikanmelder var et Fund; vi havde forsøgt med flere, der vistnok var gode Musikanter, men daarlige Skribenter. Der var den Gang i den kjøbenhavnske Presse vistnok kun én Musikkritiker, der vidste meget og tillige skrev godt: den vittige men meget »onde« Kancelliraad Schytte. Og »Dags-Avi-

sen« var et Blad, der skulde læses og læses let. Restauratøren i Folketeaterets saakaldte »Punchesal«, hvor Skuespillere og Journalister tidt samledes efter Forestillingerne, en Mand, der havde set sig godt om i Verden, og om hvem der kunde fortælles meget morsomt, sagde en Aften: »Dags-Avisen« — den er som en Filet, den kan spises helt, der er ingen Ben i den.« Da derfor en Dag en kendt Musikmand præsenterede os en ung »Splejs«, som han mente kunde skrive saaledes, som det passede for »Dags-Avisen«, og da det viste sig at være rigtigt, modtog vi ham med Glæde. Det vil maaske undre dem, der har kendt denne Musikkritiker senere, da han forlængst var ophørt med at kalde sig Ces og under skrev sig Charles Kjerulf, hvad han næsten hed (han havde blot for at hædre sin norske Kollega ombyttet et æ med e) — undre dem, at jeg har kaldt ham en »Splejs«, men det var han virkelig; om ingen af de unge, der begyndte deres Bane ved det lille muntre Blad, kan det med mere Ret end om ham siges, at han udviklede sig enormt med Aarene. Jeg er tilbøjelig til at tro, at »Dags-Avisen«s Musikkritik i hans Tid var ikke saa lidt bedre end de fleste andre Blades, jeg er ikke kompetent til at dømme i saa Henseende, men jeg ved, at den var uendeligt meget bedre skrevet. Charles Kjerulf var virkelig en fortræffelig Journalist, ogsaa i den Retning udviklede han sig, og han kulminerede i de to Bind Erin dringer »Grøn Ungdom« og »Gift og Hjemfaren«, to ualmindeligt fornøjelige Bøger, hvori der findes stærke Udslag af en sjælden frodig Fantasi, som i al

Fald ikke i saa høj Grad havde vist sig i hans Avisartikler.

Da Erik Bøgh en Dag havde skrevet en ualmindelig nedsættende Anmeldelse af Kjerulfs første Operette-Oversættelse og bl. a. haanet ham, fordi han brugte 3 saa slette Rim som »her« — »er« — »mer«, var Kjerulf ret nedtrykt; men han kom sig hurtigt, da jeg sagde: »Det skal De saamænd ikke græde for, Bøgh har brugt akkurat de samme elendige Rim i sin, oven i Købet berømte, Landsoldat-Vise fra »Nyt-aarsnat 1850«.

Ser I, hvem der kommer her?

Nu ej Tid der er

Til at sørge mer!

Og Kjerulf skrev saa et ganske mesterligt, 4 Spalter langt, Svar paa Bøghs grimme Brødnidsudslag. Det er morsomt at se, hvad Kjerulfs Fantasi faar ud af dette i Erindringerne:

Uden at tøve et Minut fik jeg fat i alt, hvad Erik Bøgh havde faaet trykt, og gennemgik hver Linje, hvert Rim, han havde skrevet. Det var et Heste-Arbejde, men Lysten drev Værket, og Høsten viste sig over al Forventning rig. To hele Dage og en mellemliggende Nat tog denne radikale Ransagning, men det betalte sig — — — i det samme lød en gammel kendt Sang for mit Øre — — — Jeg kom hen til Bogskabet og fik Erik Bøghs dramatiske Arbejder frem. »Nyt-aarsnat 1850« — — — Jo ganske rigtigt, jeg havde husket hvert eneste Ord korrekt o. s. v., o. s. v.

Kjerulf har sikkert, da han 33 Aar efter Begivenheden skrev om den, husket den saaledes. Og han

har vel været i lige saa god Tro, da han skrev om Nansens »Den syngende Flue paa Vardøhus«.

En Dag havde »Politiken«s Redaktør Hørup sagt til Peter Nansen: »De maa hitte paa noget i Dag. Vi har slet intet at more Folk med i Morgen.« Saa fandt Nansen paa en ganske utrolig Historie — som de fleste Læsere naturligtvis troede paa — om en Fange paa Vardøhus i Norge, hvis eneste Glæde var en Flue, der var bleven hans Ven, og som Fangen havde lært at synge »Ja, vi elske dette landet«. Dagen efter kom der en Fortsættelse, og Folk troede det morsomme Vrøvl og græd Taarer over den stakkels Fange og hans eneste Ven. Til sidst forlangte Hørup Fluens slaaet ihjel i Avisen, hvad den blev; jeg husker ikke, om det stod med Sørgeramme. I sine Erindringer fortæller nu Kjerulf et helt Kapitel om »den syngende Flue«, som han mener at have skrevet sammen med Nansen, ja det var endogsaa ham, der sagde det forløsende Ord:

»Nej lad den saa heller synge,« forbedrede jeg. Og for at demonstrere Virkningen gav jeg mig til at summe som en Flue, og summede (rent tilfældig) de første Takter af »Ja vi elske dette landet«. Der blev almindelig Munterhed. Men Nansen tog mig i Armen, trak mig med ind paa sit Værelse og sagde: Nu skriver vi to den Artikel — o. s. v.

Herom skriver Nansen til mig:

»Heraf ser man, hvor vanskeligt det er at stole paa Vidneforklaringer. Maaske har Kjerulf den Formiddag, da jeg morede Medarbejderne med at fortælle dem om den syngende Flue, givet sig til at summe à la Flue: »Ja vi elsker« — og det er saa i Aarens Løb blevet til en sikker

Overbevisning om, at han har været Medarbejder — — —
 Naa skidt! Men en Smule smertede det mig dog, at jeg
 nu ikke en Gang kunde beholde den Flue i Fred.«

Til Kjerulf sagde Nansen sikkert aldrig noget her-
 om, han var for Resten allerede den Gang, 1917, en
 nedbrudt Mand; han har maaske endda moret sig
 over den frodige Fantasi, der gør disse »Erindringer«
 saa tiltrækkende. En Mand, som man sikkert
 vil kalde en meget alvorlig Mand, gav mig disse Bø-
 ger tilbage med disse Ord: »Her er de forbandede
 Bøger, De har laant mig! Man kan jo ikke holde op
 med at læse dem, naar man først er begyndt.«

Det er ingen ringe Ros, gid man vilde sige det
 samme om nærværende meget paalidelige Me-
 moireværk, der sikkert har alt for lidt af denne Fan-
 tasi.

Kunstkritik.

Var det svært at faa en god Musikkritiker, var det
 sandelig heller ikke let at faa en god Kunstkritiker,
 men ogsaa det lykkedes os. En Dag — ja jeg kan
 godt angive Dagen, det var den 14. November 1879,
 100 Aarsdagen for Oehlenschlägers Fødsel, vi fejrede
 nemlig i den Anledning hans Udgiver og Fortolker
 F. L. Liebenberg ved en Fest. Ved Siden af mig sad
 en ung Mand, og da han nævnte sit Navn spurgte
 jeg — »Det er da ikke Historiemaleren?«, hvortil
 han leende svarede: »Jo det er.« Denne Mand er nu
 mere end landskendt, ja jeg kan godt sige verdens-
 berømt, og dog vil man ikke saa let gætte, hvem han

er, hvis man ikke kender denne lille Historie: En Del unge Kunstnere, som havde tilbragt en gemytlig Aften — vistnok i »Rydbergs Kælder« — stod og snakkede mindre dæmpet i Porten, da der, som sædvanligt ved slige Lejligheder, viste sig et Par Betjente, der tyssede paa de glade Mennesker; til al Ulykke var der mellem dem en døvstum Maler, der netop af den Grund altid vilde tale. Han begyndte med at sige vam—bum—bam, og da en Betjent sagde: »Gør De (eller maaske Du) Grin med Politiet?«, og han endnu ivrigere raabte sit bam—bum—vam, førtes hele Skaren paa Politistationen. Det var, som før fortalt, en almindelig Lørdagftens Fornøjelse. Da de glade Sjæle skulde opgive deres Navn og Stilling, svarede den ene: »Jeg er Historiemaler« og saa Navnet. Alle de andre lo, og saa blev de alle dimitterede og Sagen afsluttet. Men den unge Mand vedblev længe til stor Morskab at bære Titlen Historiemaler.

Denne Mand, der aldrig havde malet noget Historie, kom senere til at skrive en hel Del i den Retning. Hans Navn er for Resten Karl Madsen.

I den Samtale, der var min første af Tusinder med denne udmærkede Mand, som nu i et halvt Aarhundrede har været »min synderligt gode Ven«, kom det, saa vidt jeg husker, frem, at Landskabsmaler Groth, der midlertidigt havde skrevet lidt om Kunst i »Dags-Avisen«, havde indledet Underhandling med K. M. om at indtræde blandt Bladets faste Medarbejdere, og snart kunde vi glæde os over, at det var lykkedes. Maaske ikke alle, der den Gang læste

hans fortræffelige Artikler, tænkte, at han en Gang vilde blive Direktør for Statens Museum for Kunst, Æresdoktor og Æresmedlem af, snart sagt, alle Europas fineste Kunstinstitutioner, foruden i al Stilhed at blive en betydelig Maler — se f. Ex. hans dejlige Billede af en Fiskerpige i Skagens Museum — men, som der saa rigtigt staar i »Dansk biografisk Haandlexikon«: »Tiden har givet ham Ret, og de Talenter, han gjorde opmærksom paa (Ancher, Philipsen, Zahrtmann, Ring, Jerndorff) har beholdt den Plads, han strax gav dem.«

Da han og jeg paa 150 Aarsdagen for Oehlen-schlägers Fødsel fejrede 50 Aarsdagen for vort Bekendtskab, paastod han, at det var, da han en Nat gik hjem fra et Karneval i Matrosdragt, og blev anholdt, da man søgte en Matros, der havde gjort noget forkert, at han paa Stationen havde kaldt sig Historiemaler. Scenen med den døvstumme Maler var rigtig nok, men det var ikke den Gang?

Og det er ikke umuligt at det er Karl Madsen, der har Ret.

N. I. B.

En anden Medarbejder, der ganske vist ikke som K. M. var en Stilist af høj Rang — tværtimod — men som dog havde en ikke ringe Værdi for Bladet, var N. I. B., »Nib«, som vi alle kaldte ham, N. I. Berendsen som han selv underskrev sig. Han var en brav, bundhæderlig og bundfattig ung Mand, om hvem man vel nok kunde sige, at Guderne havde nægtet ham alt, hvad der kan bedaare et Teaterpublikum,

hvilket var saa meget uheldigere, som det var hans hedeste Ønske at betræde de skraa Brædder. Hans Debutrolle skulde være Einar Tambeskælver i »Hakon Jarl«. Overordentligt nydeligt skildrer han i sin Bog »Af en gammel Journalists Erindringer«, disse bristede Ungdomsillusioner. Men han havde heldigvis en anden stor Kærlighed: Fransk. Han talte godt Fransk, læste alt, hvad han fik fat paa, fra store Værker til smaa Lapper Papir, blot det var skrevet i det elskede Sprog, og han var godt inde i saavel den gamle som den allernyeste franske Skønlitteratur.

Her hjemme nød han sin Kaffe snart paa den ene snart paa den anden Café, for at ikke ét af de franske Blade, der fandtes i Kjøbenhavn, skulde undrage sig hans Opmærksomhed; og naar han var i sit forjættede Land, Paris, tilbragte han sin meste Tid i et — Læsekabinet. Da Anton Melbye og jeg traf ham i Paris i 1892, var han Korrespondent for »Berlingske Tidende«, og da jeg spurgte ham, om han nu havde sendt Bladet en rigtig god Korrespondance om et meget opsigtsvækkende Bombeattentat i en Café, hvorom jeg havde læst Telegrammer, før jeg rejste hjemmefra, svarede han: »Nej, ikke endnu; men jeg tænker en af Dagene at gaa hen for at se Caféen, jeg har allerede i mit Læsekabinet gjort mig bekendt med alt, hvad de forskellige Blade her har skrevet derom.« Reportage i Verdensformat var alt saa ikke hans herskende Evne, og dertil benyttede den lille muntre Avis ham heller ikke.

Men ved hans Hjælp fik »Dags-Avisen«s store

Læsekreds et fornøjeligt Kendskab til den moderne franske Novellekunst, idet han til Bladet oversatte hundrede og atter hundrede fortræffelige Fortællinger af Folk, hvis Navne da var mere eller mindre ukendte her, som Daudet, Zola, Goncourt og mange, mange andre, særligt den vidunderlige Guy de Maupassant, hvis henrivende Historier endnu den Dag i Dag virker saa friske, som da de fremkom.

Desuden skrev Berendsen en Gang om Ugen en broget »Pariserkronik«, der morede mange og som var Resultatet af hans Bladstudier. Selv den opmærksomste Læser vilde ikke kunne skelne disse i Kjøbenhavn skrevne Pariserbreve fra dem, han sendte, naar han var i Paris; de var nemlig ogsaa Resultater af Bladstudier, foretagne i hans kære Læsekabinet, hvor han for 6 frcs. om Maaneden kunde opleve Teaterpremièrerne, Væddeløbene i Auteuil og hvad en Pariserkorrespondent nu ellers beskæftiger sig med.

Mél,

eller som hans Navn egentlig var: Anton Melbye, der blev Jantzens Efterfølger som Redaktionssekretær, var heller ingen ringe Skribent. Ak, havde jeg nu Kjerulfs Fantasi! Kjerulf fortæller nemlig om en »Dags-Avis«fest hos mine Forældre, hvor Georg Brandes trak ham ned i en Sofa og fik en lang Samtale med ham — G. B. var den Gang i Berlin — og hvor Holger Drachmann, der virkelig var til stede, efter at have hørt Kjerulf spille, udraabte: »Hallo Du krøllede Yngling — — — det kommer mig

for, at vore Veje ikke skilles — vi to mødes nok en Gang!«

Det vilde mere mig at fortælle, at det var netop de samme Ord, jeg uvilkaarligt raabte, første Gang jeg saa Anton Melbye, og at jeg tilføjede: »Vi to vil sammen i 30—40 Aar faa et ikke ganske ringe — men muligvis meget ukritisk — Publikum til at le af vore maaske ikke meget vittige Vittigheder og synge med paa Omkvædet til vore maaske ikke synderligt syngerværdige Sange.« Det vilde tage sig ud i en fantasi-fuld Bog, men skurre mod Tonen i denne, indtil de mindste Detaljer sandfærdige Beretning. Jeg maa tværtimod tilstaa, at det aldeles intet Indtryk gjorde paa mig at mødes med Anton Melbye; ikke paa nogen Maade gik det op for mig, at jeg havde truffet en baade yndefuld, vittig og barok Digter, der en Gang skulde faa hele Landet til at røres over »Min Kærest og mig«, lide under en Landeplage som Visen om Mathis, eller faa alle glade Viseelskere til at juble, naar de for 17de Gang hører, hvorledes man skal bære sig ad med at fange Aal.

Melbye var den Gang en stille, mildest talt noget indadvendt og mager ung Mand, der besørgede, hvad der paalagdes ham, med Samvittighedsfuldhed, Ordenssans og en smuk Haandskrift. Muligvis var han ogsaa den Gang, som senere i Livet, en langt muntrere Person, naar Midnatstimen nærmede sig, det Tidspunkt, der ogsaa for mange af vore Sagnfigurer er det spøgefuldeste, men den Gang traf jeg ham aldrig paa den Tid. Det spøgefuldeste, jeg den Gang vidste om ham, var, at han to Gange var blevet

cand. phil., første Gang med 3die, anden Gang med 1ste Karakter. Antageligt var han indtil nu den eneste Akademiker, der paa sit Visitkort kunde sætte: cand phil. & phil.

Saa heldig var ikke min gamle Skolekammerat Gerson Trier, der til Studenterexamen manglede $\frac{1}{3}$ Point i at faa 1ste Karakter. I den Anledning læste han i al Hemmelighed — ikke engang jeg, hans intimeste Ven, anede det — et helt Aar igen til Artium, men Mennesket spaar, Alma mater raar: da han skulde examineres i det første Fag, viste det sig, at han nogle Dage før havde taget Philosophicum, og en Cand. phil. kan ikke faa Lov til at gaa op til Studenterexamen, selv om det er i den lige saa hæderlige som samfundsnyttige Hensigt at skaffe sig den manglende Trediedel.

Ak de skønne spildte Kræfter!

Melbye var en pligtopfyldende og flittig Medarbejder, der kun én Gang skuffede de Forventninger, Redaktionen stillede til ham, men det var ogsaa under ejendommelige Omstændigheder, ret store Begivenheder maatte gaa forud — jeg springer i den Anledning lidt tilbage og lidt frem i Tiden.

Det var noget med en Baronesse. Første Gang, jeg traf hendes Navn, var en Nat, da jeg skulde gaa i Seng et Steds oppe i Sverrig og saa mig om efter et eller andet, jeg kunde læse, som det var og endnu er min Skik, før jeg lægger mig til Hvile. Paa et Bord laa en lille Pjece, der hed noget som: »Om mit Forhold til Student Anton Gerding«. Jeg husker ikke, hvad det var for et Forhold, men tænker — altsaa

uden at kunne dokumentere det — at det var det ikke ualmindelige mellem en Herre og en Dame. Damen, Forfatterinden, hed Baronesse Liljenkrantz. Det var omkring Aaret 1870. Saavidt jeg husker, tog en norsk Dame, Frk. Asta Hansteen, lidt senere Ordet i en Pjece og behandlede dette »Forhold«, og en kort Tid rasede i den skandinaviske Verden en Strid, hvor der blev skrevet mangt og meget om dette og om Kvindernes Frigørelse. Saa hørte jeg ikke Navnet igen før i de første Aar af 80'erne, saa dukkede Baronessen op i Kjøbenhavn som Socialistfører; en Grundlovsdag marcherede hun i Spidsen for et Tog bærende den røde Fane. Jeg tror, at hun nogen Tid var Medarbejder ved »SocialDemokraten«, men jeg ved, at i 1884 udkom der her et Blad, som hed »Den ny Socialist«, redigeret af Baronesse Liljenkrantz og V. Rasmussen (med hvem hun var eller senere blev gift). Det var et rent Kommunistblad, yderligt blodigrødt og dejligt grønt som Grønttorvets Talere i 1920. Dette Blad fremkom under den hidsige Valgkamp for og mod Estrup i Foraaret 1884. En skøn Dag fortalte Secher, at dette Sansculotblad blev støttet med Penge af Regeringspartiet, og at Professor Goos, der havde været frisindet, men nu med Hud og Haar var blevet Estrups Mand, havde skrevet Breve rundt omkring til Partiets Velhavere og bedt dem om Penge til at støtte denne Avis, for derved at bringe Splid i Socialdemokratiet og skræmme Venstre og de Liberale fra at gøre fælles Sag med Socialdemokraterne mod vort dejlige Ministerium. Brevene sluttede med disse Ord: »Brænd Brevet!« Hvorfra

Secher havde faaet disse Oplysninger, fik aldrig nogen at vide.

Goos var Folketingsmand for Kjøbenhavns 5. Kreds og stillede sig igen til Valgene 1884. Ved et Vælgermøde i Suhmsgades Skole, optraadte Cantor som Taler efter først at have spurgt Dirigenten, om han maatte tale, skønt han ikke var Vælger i Kredsen, hvilket jeg beretter, fordi det var det væsentligste af Goos' elendige Forsvar Dagen efter, at Cantor egentlig ikke havde Lov til at tale, da han ikke var Vælger i Kredsen. I sin Tale spurgte saa Cantor Goos, om det var sandt, at han havde skrevet et saadant Brev. Goos svarede undvigende, men da Cantor 3die Gang spurgte og føjede til: »Jeg ønsker et bestemt Svar, ellers kan vi tales ved senere,« hvorpaa han gjorde en Bevægelse med sin højre Haand hen mod den indre Frakkelomme som for at tage et Brev frem, saa' derhen, smilede og tog Haanden bort igen. Der blev et Øjeblik det, man har kaldt en »hørbar Tavshed«; ingen tvivlede om, at Cantor havde det famøse Brev i Sidelommen. Saa tilstod Goos, forblommet, forvirret og vrøvlet, men alle forstod, at han havde tilstaaet, og under et øredøvende Spektakel sluttede Mødet, men der var én, der hverken raabte, skreg eller talte, ja ikke en Gang det, han skulde gøre: skrev.

Det var Melbye.

Han var tilstede som »Dags-Avisen«s Referent, men fra det Øjeblik Cantor viste sig paa Talerstolen, var han gaaet fuldstændigt fra Koncepterne, og da Cantor »føjte paa Brevet«, var Melbye besvimet eller

i al Fald fuldstændig ude af Stand til at følge Begebenhedernes Gang. Det var som sagt eneste Gang, han svigtede, og allerede næste Sommer opdagede jeg, at der levede en aldeles ikke nervøs, men modig Revyforfatter i ham.

Mens jeg er ved det, vil jeg slutte Historien om Goos. Næste Dag holdt han ved et nyt Vælgermøde en lang Tale, hvor han paa den mest fortvivlede Maade søgte at sno sig fra Skandalen. Redaktionen af »den ny Socialist«, sagde han, var jo dog Menneſker, og det vilde være umenneskeligt ikke at hjælpe Folk, der trængte til Raad og Daad, selv om de var Socialister; den rare Hr. Goos havde før hjulpet trængende Mennesker og vilde gøre det igen. Fuldstændigt vanvittigt! Derpaa svarede Cantor i en knusende Artikkel i »Dags-Avisen«, at det jo var nydeligt, og at det jo ogsaa var rimeligt, at disse brave Arbejdere, der havde skrevet: »I hænger vedblivende Eders Dovenskab og Velleevned som en Klods om Benet paa den fremskridende Slægt,« havde henvendt sig om Hjælp hos »Dagbladet«s Ansvarshavende Prof. Goos — ligesom, at de efter at have skrevet: »Den parlamentariske Syge faar Lov til at gribe om sig blandt Arbejderne, der selv burde slaa et Dommedagsslag for Had, Hævn og Retfærdighed«, havde søgt Støtte hos Folketingsmand Goos. Naar disse gode Mænd havde skrevet: »For den almindelige Bevidsthed er det givet, at en Præst nærmest kun har at sørge for at føre sine Sjæle paa den glatte Vej til Helvede«, og »vore Præster maa nærmest betegnes som lade og sløve Tjenere, hvis Gud

er Bugen«, hvem kunde saa være nærmere til at hjælpe dem end Kirkeværgen Goos, der ogsaa i Egenskab af Professor maatte føle Sympati for de elskværdige Forfattere af Ordene: Gaardmænd, Professorer etc. for dem er Kapitalen Løfttestangen, de har ikke nogen anden Afgud end Pengene.«

Goos faldt ved Valget, og Skrædder Holm blev valgt med en knusende Majoritet, og det skyldtes sikkert blandt andet ogsaa den muntre Scene i Suhmsgades Skole.

Mange Aar efter kom en lille, gammel, tilsyneladende uhyre fattig, Kone op paa O. C. Olsen & Co.s Kontor. Hvad hun vilde, erindrer jeg ikke; det var vistnok for at faa et eller andet ganske upolitisk, som hun skulde tjene lidt paa, trykt billigt. Det var Baronesse Liljenkrantz. Hun havde et elskværdigt Udtryk i sit — efter Aarene altfor gamle — Ansigt og en meget behagelig Stemme. Hun kom oftere, og en Gang fortalte hun mig — men det maa staa paa hendes Ansvar, — at det slet ikke var Goos, der havde skrevet de omtalte Breve, men Justitsminister Nellesmann; Takken for, at Goos havde paataget sig Skylden, fik han i Form af Udnævnelse til Overinspektør for Fængselsvæsenet, da han var faldet ved Valget, og til Justitsminister 1891. Da Baronessen fortalte mig dette, var Nellesmann heller ikke mere Minister men var blevet Direktør i Nationalbanken, hvilket gav Melbye Anledning til at skrive »Blæksprutten«s allerførste Neu-Rupiner:

Hr. Nellesmann trak sig tilbage
I Naade og med større Gage.

Et af de ubetinget dygtigste Mennesker, jeg har haft at gøre med i mit lange Liv, Johannes Buntzen, der ogsaa var Medarbejder ved »Dags-Avisen« kommer jeg til at fortælle om senere. Det lille muntre Blad var altsaa ikke saa daarligt betjent endda. Det kunde tænkes, at en Nutids-Avislæser, der paa et af vore Biblioteker fik fat paa en Aargang af »Dags-Avisen«, vilde trække lidt paa Skuldrene, ligesom en Ejer af en Rolls Royce, hvis han blev præsenteret for en rigtig pæn Droske fra 1878; men en saadan Læser vil jeg bede om ogsaa at forlange nogle Aargange af de andre, da eksisterende, Blade, og jeg tror, at han saa vil indrømme, at naar disse ligner Ørkener, og det gør de, saa er der dog i »Dags-Avisen« en Mængde fornøjelige — maaske lidt grønne, men — dejligt friske Oaser.

På à Porta.

Da jeg en Dag for en halv Snes Aar siden tog Afsked med Lægen ved Medevi Bad, Dr. Alvin, der agtede sig paa en Tur til Kjøbenhavn, og bad ham besøge mig der, og gav ham min Adresse — »som han jo for Resten kunde finde i Telefonbogen, hvis han skulde glemme den,« svarede han: »Ja bevar's, men vi ses ju väl i alla fall på Wivel«. Da maatte jeg smile højt ved den, hos vore svenske Brødre sikkert almindelige, Opfattelse, at samtlige Kjøbenhavnere dagligt spiste i Wivels Restaurant; hvis jeg paastod, at jeg kom der 2—3 Gange om Aaret, vilde det være et altfor højt Tal. Derimod fandt jeg intet mærke-

ligt ved, at Doktoren sagde: »på Wivel«; fra min tidligste Ungdom erindrede jeg, at Svenskerne gerne »åt frukost på à Porta«. Havde nogen for et halvt hundrede Aar siden sagt til mig: »Vi ses ju väl i alla fall på à Porta«, kunde jeg roligt have svaret: »Ja, ganske sikkert, hvis De kommer efter Kl. 11 om Aftenen,« ti den Gang »maatte man« til à Porta hver Aften, inden man gik hjem og i Seng. Hvem »man« var, og hvorledes jeg kom til at høre til »man«, og hvornaar det begyndte, kan jeg ikke sige ganske bestemt, men jeg erindrer, at Edvard Brandes dér en Aften udtalte sin Mening om William Bloch og Richard Kauffmanns Stykke »De hvide Roser«, som blev opført i 1872, saa jeg maa have været ret ung, da jeg begyndte at høre til »man«. Edvard Brandes, som jeg kun erindrer at have truffet hos à Porta den ene Gang, var dog ikke den interessanteste Mand den Aften, det var nemlig en ejendommelig gammel Fyr med Kalvekrøs og en pæn, men meget gammel dags, Klædedragt. Han havde oplevet det utrolige, bl. a. været Hovedbogholder hos Rotschild i Frankfurt, og fortalte vanvittigt interessant om denne storartede Forretning, og jeg nød hans Fortælling, der virkelig var som »det vidunderligste Eventyr«. Da jeg paa Hjemvejen sagde et Par Ord herom til Edvard Brandes, saa han han paa mig med sit ejendommelige skraa Blik, strammede Læberne og sagde leende: »Ja, højst interessant! Næste Gang, De træffer ham, vil De faa at vide, at han har været Adjudant hos Napoleon, det tror jeg ogsaa er et af hans Numre.« Det viste sig at være en gammel deliristisk

Haandværksmester, som sikkert aldrig havde været uden for Kjøbenhavn. Jo, jeg var altsaa *meget* ung, da jeg begyndte at høre til »man«; men morsom var Rotschilds Bogholder ikke desto mindre.

Dette var foregaaet oppe hos Peter à Porta paa Gammeltorv, samme Sted, hvor Caféen nu ligger; men i det daværende gamle Hus var Caféens Vinduer nærmere nede ved Gaden, saa man kunde banke paa Vinduerne med sin Stok, naar der var lukket, og man hørte til dem, der kom ind naar som helst, Dag eller Nat. En Aften — saa fortaltes det — da Richard Kauffmann første Gang var Gæst paa »Skydebanen«, han havde vist skrevet en Sang »Til Kongen«, følte han allerede efter den ægte Skildpaddesuppe, at han havde »nydt« saa meget, at han ikke, naar hans Tur kom, vilde kunne sige Skydeselskabets Navn — den vanskelige Opgave, der stilles Gæsterne ved de store Fester, nemlig »Det kongelige kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Brøderskab«, og at det derfor vist var fornuftigst at gaa hjem, hvad han saa gjorde. Men da han kom til Hjørnet af Gammeltorv og Nygade, standsede han og bankede paa Vinduet, der aabnedes af en de rare Schweizeropvartere. »Er der nogen deroppe?« spurgte Kauffmann. Meningen, der ogsaa blev forstået, var: nogen af »Kredsen«. »Naj deschværre,« svarede der. »Heller ikke Magnus og Høedt?« — »Naj, schlet ingen.« Guds Død og Pine, saa maa det være sent, tænkte Kauffmann og ilede hjem til sit Pensionat. Da han kom ind i Entréen, fik han den lyse Idé at trække sine fine nye Støvler af for ikke

ved deres Knirken at vække hele Huset, og paa Spidsen af sine Hosesokker og med en Støvle i hver Haand sneg han sig ind i Spisestuen, — hvor han blev modtaget af en skraldende Latter af Pensionærerne, der sad ved Bordet og nød deres Aftensmad. Klokken var 8 — det var derfor, der »ingen« havde været hos à Porta, det var jo altfor tidligt.

Det er — ogsaa for mig — i den graa Oldtid, at man mødtes om Aftenen paa Gammeltorv, senere var det altid hos Stephan à Porta paa Kongens Nytorv, at man maatte ind, før Dagen var til Ende, og et bedre Sted kunde man ikke komme, en vidunderligere Vært end den gamle Gianelli har sikkert aldrig existeret, selv om det synes at være en ret almindelig Egenskab hos Schweizere at forstaa, hvorledes de skal gøre Livet behageligt for deres Gæster. Jeg maa her indsmugle en lille Historie. I en lang Aarrække spiste jeg hver Dag min Frokost i en Kafé i Nærheden af Bogtrykkeriet og forlangte altid til Slutning Kaffe med en Brioche, Julekage eller et Stykke Wienerbrød, men jeg overdriver absolut ikke, naar jeg paastaar, at mindst et Par Gange om Ugen blev der svaret: »Der er ikke mere Brød«. Der boede Bagere nok rundt omkring; men naar der ikke var mere Brød, saa var der ikke mere. En Gang kom jeg op hos Peter à Porta paa Gl. Torv, hvor jeg ikke havde været i Aar og Dag, og saa snart jeg havde sat mig ned, og inden jeg havde tænkt paa, hvad jeg vilde nyde, kom en af de gamle Schweizere smilende hen til mig med en Brioche paa en Tallerken og sagde: »Jeg tog den til Side,

for at de ikke skulde schlippe op.« Mon nogen af den brave danske Opvarterstand tør paastaa, at dette kunde lige saa godt være hændt paa en Ikke-Schweizer-Café? Nej, da jeg en Dag i Luzern sad og saa Thorvaldsens vidunderligt dejlige Mindesmærke over den Schweizergarde, der blev tro til Døden, maatte jeg smilende tænke paa ham med Briochen, paa gamle Gianelli og hele hans trofaste Garde.

Det var ikke saa underligt, at den gamle Café paa Hjørnet af Lille Kongensgade og Kongens Nytorv blev Stedet, man søgte hen — men hvorfor søgte man overhovedet et Sted? Ja man kom der, for man skulde have et Sted, hvor man kunde snakke lidt sammen, dér var morsomt, dér var Mennesker, som talte om Ting, der interesserede, som var villige til at høre, hvad selv de yngre havde paa Hjerte; det var Kunstnere, Forfattere, Skuespillere, litterært interesserede Mennesker — og Tilhørere; jeg husker mange, der saa godt som aldrig sagde et Ord, men som hørte efter paa en behagelig Maade. Det var ikke en »Tafelrunde«, en Klub eller Forening, det var blot —: »en Slags Mennesker, som kom hos à Porta«. Jeg husker, at jeg en Aften paa Gaden traf min noget ældre Ven, Harald Bing, den senere saa kendte Direktør for Bing & Grøndahl; han var meget optaget af en Bog, han lige havde læst, og fortalte mig Indholdet. Inden han var færdig sad vi ved et Bord hos à Porta, og han fortalte videre, uden at det faldt os ind at se efter, hvem der ellers var i Lokalet. Saa kunde det hænde, at der kom én fra

et af de andre Borde og spurgte: »Sig mig, kan De huske, naar var det, at Vilhelm Wiehe...« eller: »Er det rigtig, at det er den eller den, som har skrevet det eller det...« — og saa var man lidt efter inde paa en Diskussion med dem ved et af de andre Borde. Bings Beretning den Aften kom til at spille en Rolle for mig; han havde en saa fortræffelig Evne til at gengive Bogens Indhold — en Evne, jeg fuldstændig mangler — at jeg fik Lyst til at læse den; næste Dag købte jeg den, slugte den, hvis man kan bruge det Udtryk om en Bog paa ca. 600 tættrykte Sider. Derefter læste jeg Forfatterens tidligere udgivne Bøger og senere alt, hvad han skrev. Det var Emile Zola, og l'Assommoir var den første af hans Bøger, jeg læste.

Jeg havde vel nok senere, ogsaa uden Bings Hjælp, gjort Bekendtskab med denne Gigant, men maaske ikke paa et saa tidligt Tidspunkt, hvor jeg havde Tid, Øjne og Hjerne til at læse de mange, mange Bind, der har betydet saa uendeligt meget for mig. Nu læses disse Bøger — siges der — ikke saa meget mere og det er Synd for dem — jeg mener for dem, der ikke læser dem.

En anden Gang fortalte Fru Emma Gad mig Indholdet af en lille Fortælling, som hun endda ikke selv havde læst den Gang, men kun kendte fra Georg Brandes' Gengivelse; og hun fortalte ligesom Bing saa ypperligt, at jeg strax Dagen efter købte Bogen og siden alt, hvad Forfatteren Anatole France har glædet Verden med; den lille Fortælling var »le procureur de Judée« i »l'Étui de nacre«, ubetinget

en af »Verdenslitteraturens Perler«. Hvor tomt vilde det ikke have været, hvis jeg ikke havde kendt de 60—70 Bøger af de to store Digtere — ikke blot paa de 3 Reoler ligeover for, hvor jeg sidder og skriver dette — men i mit Liv.

Ja, det var skam ikke saa dumt, at man skulde ind til à Porta, inden man gik hjem og i Seng — og saa den hyggelige Vært.

Jeg kendte en gammel sød Dame, Frøken Golla Henriques, der optraadte som en fortræffelig, ja uovertræffelig Sygeplejerske, naar nogen af Familien var syg; om hende fortælles det, at man havde set hende paa Vej til en syg Nièce, der boede paa Højbro-
plads, og at hun allerede paa Hjørnet af Gammel-
strand begyndte at gaa paa Taaspidserne for ikke at forstyrre Patienten. Næsten saaledes bevægede Gianelli sig rundt omkring i Caféens Rum for at se, om alt var i Orden, saa omhyggeligt lagde han Smørrebrød fra Glaskisten paa Disken over paa Tal-
lerkenen — det kunde hænde, at han med Fingrene skubbede et Stykke Agurk eller »Sky«, der var gle-
det ned fra Kalvestegen, op igen med Fingrene — husk paa, det var jo før Hygiejnen var opfundet! Alle hans Tanker kredsede om Caféens Gæster, de tilfældige eller de faste, de var hans Liv — ja, og saa hans Fødeland; jeg husker, at da jeg skulde ud paa min første Rejse til Schweiz og Italien og sagde Farvel til ham — er der nu nogen Cafévært, man tager Afsked med, fordi man tager en Maanedstid til »det sydlige Udland«? — trykkede han min Haand og sagde: »Hils min Schweiz!« Der stod Taa-

rer i hans Øjne, og jeg syntes at se de snedækte Bjerge og høre Kuhreigens Toner — som jeg den Gang alene kendte fra Operaen Wilhelm Tell. Men det var kun ved højtidelige Lejligheder — og naar han rejste hjem for at holde Ferie i Engadin — at hans Tanker gik saa langt, til Hverdag var det kun Caféen.

Selvfølgeligt fortælles der mange Historier om denne Mand — jeg kan ikke dy mig for at fortælle et Par, men kan naturligvis kun garantere for Rigtigheden af dem, jeg selv har oplevet.

En Dag spurgte en af Opvarterne ham: »Hr. Gianelli, har De hørt, at Cavour er død?« hvortil han svarede: »Neh, kom han hier?« Et andet Dødsfald tog han saaledes: »Doktor Strøm siger, at Grosserer Albert Petersen er død.« — »Ham kender jeg vist ikke?« — »Joh, han fik altid tre Stykker Surbrød med Tunge, Kalvesteg og hollandsk Ost og sad ved Vinduet.« — »Ork jo, tre Stykker Surbrød! Naj, er han død, det gør mig forskrækkeligt ondt!«

En Dag spurgte jeg ham, om han ikke kunde sige mig, hvor han købte sine Æg, der altid var friske og gode, hjemme fik vi ofte halvtfordærvede Æg. Han gav mig saa Adressen paa den brave Bondemand, der var hans Leverandør, og vi glædede os i lang Tid hjemme over de gode Æg; men saa blev de mindre gode, og da jeg fortalte det til Gianelli, saa han meget bedrøvet paa mig og sagde: »Jeg vil ved Gud i Himlens højeste Rige gøre for Dem, hvad jeg kan, men »ligge Eg«, det kan jeg ikke.« Og da han egentlig lignede en lille sort Høne, blev Svaret

endnu mere vidunderligt. Følgende Historie er maa-
 ske nok en Smule apokryf. En Dag spurgte en Gæst
 »Hvor er den høje, lyse Opvarter, der plejer at være
 her, blevet af?«, hvortil Gianelli svarede: »O, ja, Sø-
 rensen, næ, naj, han var so slem til at pille sig i Næ-
 sen, jeg har derfor anbragt ham nede i Kagebage-
 riet.« Derimod er følgende absolut rigtig. En Aften
 svævede Gianelli hen til et af de »store Borde« med
 de berømte Stamgæster og sagde: »Jeg har foet en
 ganske sctorartig Strandingsrom, har d'Hrr. ikke
 Lyst til at prøve den?« Jo, selvfølgelig, og der blev
 bestilt Romtoddyer »over det hele«. Rommen var
 fortrinlig, og man forlangte nu aldrig Romtoddy
 uden at tilføje — »men af Strandingsrom«. Saaledes
 gik det et Par Aar. En Aften siger saa Høedt: »Det
 maa nu alligevel have været et ret stort Fad Stran-
 dingsrom, Gianelli i sin Tid købte, det holder jo
 lige saa længe som Enkens Oliekrukke.« Gianelli
 blev kaldt til, og Høedt sagde: »Sig mig, kære Herre,
 denne Rom — — —« — »Er den ikke god?« — »Jo,
 jo, men — — er det stadigvæk denne Strandings-
 rom, er det ikke en Historie?« Da smilede den gamle
 over hele sit rare Ansigt og sagde: »Naj — ork naj,
 det er allerhøjscht en halv Historie!«, og under
 Jubel blev der bestilt saa og saa mange »halve Hi-
 storier«, hvad Romtoddy vedblev at hedde ikke blot
 hos à Porta, men over hele Danmarks Land, saa
 længe Solen aldrig gik ned i Danskerkongens Lande.
 Men siden Øerne blev solgt og Gammelrom, det
 ædleste Produkt, der tilvirkedes paa de danskes Øer,
 druknede i U.S.A.s tragikomiske Tørlægning, er

det kun os gamle, der huskede Drikken og Navnet; for den yngre Slægt er Navnet »en halv Historie« vel kun — Historie.

To Damer med et absolut ikke »tvivlsomt« Rygte, og som vistnok residerede i det Kvarter, Gustav Esmann kaldte »Mayonnaise-Kvarteret« (Laxegade og Hummergade), havde en Eftermiddag slaaet sig ned i à Portas Dameværelse; da de vilde betale, gik Gianelli selv ind til dem, og paa Spørgsmaalet: »Hvor meget er det?« svarede han med sit pæne Smil: »Tak, det koschter ingen Ting, men jeg ønsker ikke at se de Damer oftere hier,« hvorpaa han lukkede Døren op for dem og af gammel Vane sagde: »Farvel og mange Tak!«

Ellers smed han ikke gerne nogen ud; blandt de faste Gæster var en Kunstner, der en Gang havde været smuk og lovende, men nu i mange Aar været grim, krakilsk og ikke holdende, hvad han en Gang havde lovet. Ingen af Opvarterne, saa lidt som Gianelli, huskede, at han nogensinde havde betalt, men han kom der stadigt, og nød han ikke sine refreshments paa andre Gæsters Bekostning, saa var det paa Gianellis, men denne smilede ligesaa venlig til ham som til de andre, naar han fulgte ham til Døren med Ordene »Farvel og mange Tak«.

Den gamle satte ogsaa Præg paa sine Opvartere baade Schweizerne og de danske, der ikke alene lærte at behandle Gæsterne vidunderligt, men ogsaa efterhaanden lagde sig efter at udtale »s« som »sch«, »aa« som »o«, »k« omtrent som »g« o. s. v. Der var Poul, kaldet »Kammerjunkeren«, Gaspard, Sarasate,

der maaske slet ingen Ting hed, men lignede den berømte Violinspiller, der var Carl, hvis Vugge vistnok stod i Nyboder o. s. v. En Aften var det blevet sent og — hvorledes vides ikke — blev det opdaget, at Poul allerede et Par Timer havde haft Fødselsdag, men lige venligt sad og ventede paa en af de Ordre, der kun sjældent kom paa den Tid fra de sobre Gæster. Da Opdagelsen var gjort, skete der en Forandring, Poul blev indbudt af »man«, blev sat i en Lænestol med et Glas Champagne, Høedt holdt en smuk Tale til ham, Niels Juel Simonsen sang »Hvorfor svulmer Weichselfloden?«, hvorpaa alle drak med Fødselsdagsbarnet — ingen grum, hjerteløs og fræk Forbryder havde endnu fundet paa Ordet Fødselar — og Festen trak saa længe ud, at et haardnakket Rygte senere paastod, at baade Høedt og Magnus skal have sagt: »Det er sent«.

Er det underligt, at man, naar man tænker paa de gode gamle Dage, ogsaa tænker: »p a a à Porta«?

Ægte mand.

Da jeg var indtraadt i mit 30te Aar og længe havde fortalt mine Venner og Bekendte, at jeg aldrig vilde gifte mig, hændte der naturligvis, hvad der altid hænder i saadanne Tilfælde: jeg forlovede mig. Den Udvalgte var — i alt Fald efter min Mening — den smukkeste Pige i Kjøbenhavn, Frederikke Meyer, Datter af Vexelmægler M. S. Meyer og Frue, Johanne Meyer — dog ikke den kendte Kvindesagsdame af samme Navn, som min, i alle Retninger ud-

mærkede Svigermor aldeles ikke ambitionerede at forvexles med. Mange vil vel mene, at det vilde være passende, at jeg her, efter de bedste Mønstre, skildrede min Kone, som hun var i Ungdommens Vaar og som hun har været i de Aar, der fulgte efter. Naar jeg dog ikke gør det, er det aldeles ikke, fordi hun har lovet at være mig behjælpelig med at læse Korrektur paa denne Bog, og saa dog sikkert vilde bede mig om at stryge saavel de smukke Ord, jeg kunde finde paa at sige, som de smaa Drillerier, jeg muligvis ikke kunde dy mig for at føje til; men fordi det vilde tage Duften af den Tale, som jeg har tænkt mig at ville holde, naar vi om et godt Aars Tid, højst umoderne, holder Guldbryllup. Til den Tid vil jo sikkert alle private Selskaber blive rundkastede, og alle vil da kunne høre Talen.

Skulde den Tid, der ganske vist er den korteste men ogsaa den usikreste af vort 50 Aars Samliv, falde Læserne for lang, vil Oplysninger sandsynligvis kunne indhentes hos de Overlevende af de, om ikke Tusinde saa dog langt over halve Tusinde, der i disse Aar har glædet os ved deres Nærværelse i Østersøgade 10, Strandvejen 23 og Tuborgvej 5; de eneste Steder, vi har haft fast Bopæl i de mange Aar.

Mener nu nogen, at de angivne Tal lyder pralende eller dog urigtige, vil jeg bede dem om at huske, at det kun bliver 10 à 20 om Aaret, og saa mange kommer der da vel ogsaa hos Dem — ikke sandt?

Vinteren 1880-81 var den koldeste, jeg erindrer; endnu paa vor Bryllupsdag den 27. Marts kunde man

kun komme med Istransport *via* Sprogø paa Rejse ud til Bryllupsrejsernes forjættede Land Italien. Da vi den 28. drog afsted, var det den første Dag, Dampskibet gennem en smal Rende i Isen kunde gaa fra Korsør til Nyborg; det var koldt, men Hjerterne var varme og vi drog jo ind i Italiens Foraar, hvor vi nød Livet og, endnu Uger efter, læste, at nu var Skibene saa smaat begyndt at gaa fra Bro til Bro mellem Helsingør og Helsingborg. Vi havde lovet vore Forældre ikke at tage til Rom, hvor der var megen Tyfus, flere Medlemmer af en kendt kjøbenhavnsk Familie var dér bukket under for denne grimme Sygdom. Vi nøjedes da med Venedig, Florens og Napoli med Omegn, og den vidunderlige Rejse vilde sikkert være endt uden Ulykker, hvis der ikke paa Dampskibsturen fra Sorrento til Capri havde været en storartet Italiener, der vilde sælge mig et meget smukt Træmosaikbord, og hvis jeg havde husket, at tale er Sølv men tie er Guld. Jeg indlod mig nemlig i en ganske upaakrævet Samtale med den smukke Fyr og sagde bl. a., at jeg gerne vilde købe hans Bord, hvis han vilde bringe det hjem til min Bopæl, men den var i et Land, hvis Existens han næppe anede; da jeg nævnte Landets Navn, tindrede hans Øjne: Danimarca, jo det kendte han godt, om jeg kendte hans gode Ven Pietro Krohn? Javel gjorde jeg det, det var jo ogsaa min gode Ven, og saa gik Sluddereren, og inden vi naaede Capri, havde han overbevist os om, at det var ganske forkert at bo i Albergo del Sole i Anacapri; det var noget Snak, at det var usundt at bo nede ved Kysten, han

kendte et storartet Hotel dernede (hvor Skurken naturligvis fik Provision), og Resultatet blev, at vi tog ind der. Da vi sad og spiste, kom han ind til os med en Østershandler, og jeg spiste naturligvis en Masse af de billige og gode Dyr. Senere, da vi gik lidt udenfor Hotellet, opdagede vi, at vi var paa en Losseplads, kort sagt: han havde gjort, hvad han formaede, hvis det har været hans Hensigt at skaffe mig en regulær Tyfus.

Da vi paa Hjemrejsen var naaet til Paris, befandt jeg mig ikke helt vel, dog tænkte jeg ikke over det, vi gik i Teatrene og vi morede os, men paa Jernbaneturen via Køln til Hamburg blev jeg daarligere og daarligere, og da jeg vaagnede om Morgenen i Streits Hotel i Hamburg, rejste jeg mig op i min Seng og sagde — tilsyneladende højst umotiveret — til min Kone: »Nu ved jeg, hvorledes Clovnerne i Cirkus bærer sig ad med at slaa Saltomortale«, hvorpaa jeg sprang op i Luften og klaskede ned paa Gulvet — mærkeligt nok uden at knække Halsen. Ved nogle Slægtninges Hjælp fik min Kone fat paa en Læge, hvem jeg nægtede at svare paa Tysk; han tilbød da Fransk eller Engelsk, men jeg vilde kun tale Dansk, og det kneb det endda med. Det var heller ikke nødvendigt; Lægen konstaterede let uden min Hjælp, at jeg havde Tyfus med en Temperatur paa godt 40° og at det var bedst, at jeg hurtigst muligt kom hjem, hvilket var lettere sagt end gjort. Jeg kom dog hjem, en trist Hjemkomst for min stakkels Kone; jeg husker blot, at jeg selv sank ned i en Stol i vor hyggelige Lejlighed og sagde: »Gudskelov at man er

hjemme igen — næ, den Lampe dér kan jeg ikke lide,« og saa vidste jeg ikke mere, hvad der foregik. Sygdommen, der først forløb normalt, tog pludselig en slem Vending, og en af mine Svigerinder kom en Dag grædende hjem til mine Forældre og fortalte, at Lægen kun havde givet ringe eller slet intet Haab. »Sover han ikke i Nat, ja saa dør han.« I det samme lød der et Ratsch! og et Billede styrtede ned fra Væggen og knustes i tusinde Stykker (det er dog ikke konstateret, at det lige netop var 1000). Det var mit Portræt. Det vidste jeg jo ikke noget om, og det var altsaa ikke derfor, at jeg sov 6 Timer den Nat, saa jeg ikke døde den Gang; og det var godt, for det vilde have ærgret mig forfærdeligt, hvis jeg havde bidraget til, at der blev lagt noget overnaturligt i den simple Ting, at et Sejlgarn var raadnet eller et Søm faldet ud.

Rekonvalescens.

Det var en lang og styg Sygdom, den Tyfus, først et halvt Aar efter var jeg helt rask. Men hvor er Rekonvalescensen efter Tyfus ikke vidunderlig! Efter at have sultet i mange, mange Uger — min opofrende Læge, Carl Salomonsen, der flere Gange om Dagen kom og puttede mig i koldt Vand — det brugte man den Gang —, mente, at jeg havde tabt 50 Pund — efter denne Sulten var hvert Maaltid en Fest, selv om det bestod af Supper, jeg ellers ikke gerne rørte ved. Og naar man saa fik Lov til at faa lidt Fisk, lidt Smør paa en Tvebak o. s. v. lige op til

Boeuf med Løg, var det en Jubel. En Dag havde jeg faaet Lov til at faa en Kop The, og jeg glædede mig, som et Barn glæder sig til et Juletræ; saa kom Theen, og der var Fløde i. »Nej, jeg drikker aldrig The med Fløde,« sagde jeg til Sygeplejersken. »Jamen De maa ikke endnu faa den uden« — ja saa græd jeg, rigtig Graad med Taarer; det er den eneste Gang, jeg har grædt, siden jeg var Barn. Jeg er virkelig et meget blødt Gemyt, der kan tage mig baade andres og mine egne Sorger nær, og kan betages stærkt af en Bog eller et Skuespil. Men græde kan jeg ikke. Man skal jo heller ikke have alle Lykkens Gaver — le kan jeg, Gudskelov.

Og hvor nyder man Farver, naar man i Maanedesvis har ligget i et dunkelt Soveværelse. Første Gang Døren blev lukket op til Spisestuen og jeg saa en Avismappe med blaa Silkebaand derinde — en Bryllupsgave, jeg ellers næppe vilde have tænkt meget paa — kunde jeg have sunget af Glæde; og saa kom man ind i Stuerne, kunde se de grønne Træer langs Sortedamssøen og Blomster, der var sendt for at ønske mig Velkommen tilbage til Livet, og et rødt Postbud, der gik nede paa Gaden, alle de dejlige Farver! — det er næsten værd at have en Tyfus for at opleve denne Livets Fest.

Og saa al den Sympati, der strømmede os i Møde. Jeg plejer at paastaa, at de bedste Midler til at blive elsket og priset er at blive 70 og 80 — ikke at tale om at dø, saa er man helt sikker. Men ved nu at tænke paa den Gang maa jeg sige, at jeg ogsaa i høj Grad vil anbefale at komme døende hjem fra en Bryllups-

rejse og komme levende fra det; og saa gælder Sympatien ovenikøbet ogsaa Ægtefællen.

En saadan Dag, da Livet tog sig saa dejligt ud, fortalte Secher, hvorledes alle, selv Folk, der ellers ikke var mine Venner, med Bekymring havde spurgt om, hvorledes det gik. »Tænk dig en Aften, da jeg gik her udenfor og ikke havde rigtig Mod til at gaa op og spørge, fordi jeg var bange for at høre det værste, mødte jeg N. N. — Navnet er ligegyldigt. — »Det vilde jo være forfærdeligt,« sagde han, hvis det begavede unge Menneske« — man voxer jo i Betydning ved en saadan Lejlighed! — »skulde gaa hen og dø, det vilde gøre mig ondt, skønt han jo har været meget lidt venlig mod mig.« Det var ingen Overdrivelse af ham at sige; han var et af de Mennesker, jeg foragtede dybest; han havde, efter min Mening, solgt sin Overbevisning og tilsmudsede nu sine tidligere Kampfæller paa den sjofleste Maade for at glæde sine betalende Velyndere — mig personligt, det vil jeg gerne tilføje, havde han den Gang, da det nedenfor fortalte fandt Sted, aldrig saa meget som nævnt, jeg var endnu aldrig optraadt offentligt. En Aften i Studenterforeningen vilde han drikke et Glas med mig, jeg rystede paa Hovedet, og efterhaanden som han i Aftenens Løb blev mere og mere paavirket af Drikkevarer, blev han mere og mere paatrængende, og trods min afværgende Bevægelse blev han ved at raabe over Bordet: »Hvorfor vil De ikke drikke med mig?« Da han tilsidst vaklende, med en ung Mand under Armen, kom hen til mig og stammende: »Jam — m'n hvof' ve dikke drikke

me me?« tabte jeg Taalmodigheden og sagde: »Fordi De er en Person, som jeg ikke vil gøre den Ære at spytte i Ansigtet!« Saa fik den unge Mand ham slæbt bort. Og nu sad Secher og fortalte om hans Interesse for mig og føjede til: »Kunde Du ikke ved Lejlighed give ham en lille Oprejsning?« Nu var det, som sagt, en dejlig Dag, Fuglene sang, Farverne spillede, og Livet var vidunderligt, Vinen, jeg havde faaet Lov at drikke, god, og Cigaren endnu bedre; min medfødte Godmodighed sejrede, og jeg sagde: »Jo, Secher, jo det vil jeg. Jeg var jo ung den Gang og hidsig — hvis Du ser ham, saa sig, at naar han er saa ked af, at jeg har sagt, at jeg ikke vilde spytte ham i Ansigtet, saa tager jeg mine Ord tilbage; han kan selv bestemme Tid og Sted, jeg skal saa møde og gøre det.«

Men, som saa ofte i Livet, havde jeg ingen Glæde af min Godmodighed — — han mødte aldrig til Executionen.

To Originaler.

Da jeg efter min Sygdom igen kom op paa »Dags-Avisen«s Kontor, var Just M. Caën der ikke. Der »var ogsaa tre Tusind Kroner i Kassen, der ikke var der.« Jeg havde egentlig ikke næret nogen Mistro til Caën, men nu fortalte Cantor, at da vi paa »Dags-Avisen«s 1 Aars Fødselsdag havde været Caëns Gæster til en meget fin Souper, skulde jeg paa Hjemvejen havde sagt: »Synes I ikke, at vi har været flotte i Aften?« Men der var jo den Aften udskænket god Vin og megen Vin, og som bekendt: in vino

veritas, selv om den, der siger Ordene, ikke altid er helt klar eller helt klar over, hvad han siger.

Caën havde, naturligvis dybt indigneret, afvist Tanken om, at han skulde have beriget sig paa uretfærdig Maade og lovet næste Dag at overrække en nøjagtig Specification over de — selvfølgelig til Bladet anvendte — 3000 Kroner. Specificationen fremkom ganske rigtigt næste Dag og lød, efter den undertiden noget spøgfulde Cantors Beretning, saaledes: »Jeg har givet Rengøringskonen 1 Krone, jeg har givet Lars, Hans, Peter, jeg husker ikke nu, hvad Bæstet hedder, 1 Krone, mere kan og vil jeg i Dag ikke opgive.«

En Ting til maatte han nu alligevel opgive, nemlig Pladsen som Forretningsfører, og da han betalte en Del af det stjaalne Beløb med de Aktier i Bladet, han havde faaet som »Gründer«, slap han for videre Tiltale. Nogen Tid efter sagde han til en fælles Bekendt: »Henriques er dog utroligt barnagtig, tænk han hilser mig ikke mere paa Gaden« — og han havde vist Ret; jeg vidste nemlig ikke rigtigt og ved det endnu den Dag i Dag ikke, om man skal vedblive at tage sin Hat af for en Mand, man ikke mere kan tage sin Hat af for. Det er et af Livets sværeste Problemer.

Næste Vinter saa jeg Caën paa et Skuespillermarked i Casino; han kom smilende — med sine misundelsesværdigt hvide Tænder — hen til mig, rakte mig Haanden og sagde overlegent: »Det er et lidt blandet Selskab i Aften!« Og da var det meget vanskeligt for mig ikke at sige: »Ja man kan jo

ikke forlange, at de alle skal have taget af Kas-
sen.«

Caën blev senere Økonomidirektør eller noget lig-
nende ved et skaansk Badested, jeg tror Ramlösa-
brunn, han arrangerede dér nogle Middage, hvor
ogsaa andre end Brøndgæsterne kunde deltage, og
som gjorde enorm Lykke derved, at Middagen var
fyrstelig og Prisen meget borgerlig. Der var Søndage,
da indtil 3000 Personer deltog, og det viste sig se-
nere, at der, paa Grund af den store Omsætning,
kun sattes et Par Kroner til paa hver Kuvert.

Saa gik Caën en skøn Dag hen og døde — næppe
paa Grund af Tilsætningen, der ikke gik af hans
Lomme — men snarere fordi han var for god for
denne Verden.

Hvad ud ad tabes, skal ind ad vindes, paa »Dags-
Avisen«s Kontor saas nu af og til en ny Mand »Jour-
nalist Heiberg«, der nok var noget af det mærkelig-
ste, jeg har kendt; ikke fordi han var vidunderligt
usoigneret eller fordi han gik i noget Tøj, som mere
end noget andet, jeg har set, fra den høje Hat til
Støvlerne, syntes at være blevet til som aflagt, endda
daarligt aflagt; eller fordi han altid havde Verdens
mindste Cigarstump fast siddende i den ene Mund-
vig. Om det altid var samme Stump i de vel 40 Aar,
jeg kendte ham, ved jeg ikke, men det kan godt
være; jeg har aldrig set, at der var Ild i den. Nej,
Heiberg var den mærkeligste Mand i Retning af at
lyve. Han var Nyhedsreporter og bragte »Dags-Avi-
sen« og andre Blade en lille halv Snes Tusind Nyhe-
der om Aaret, hvoraf højst et Tusind, altsaa ca. 3

om Dagen, kom i Bladet; ikke fordi de andre var Løgn, nej Heiberg bragte aldrig opdagede Nyheder, derimod kunde det nok hænde, at Spøgefugle »proppe« ham med noget forkert, men det blev som Regel opdaget paa Kontoret; dog kunde en saadan »And« en enkelt Gang komme i Bladet, som da »Dags-Avisen« meddelte, at Selanders »Hunde- og Abeteater« vilde give nogle faa Gæsteforestillinger i Kjøbenhavn, i hvilken Anledning Hr. Selander anlagde Sag mod Bladet, fordi det havde kaldt hans, i Sverig meget ansete, Skuespillerensemble saaledes. Nej, naar de $\frac{9}{10}$ af Heibergs Nyheder blev kasserede, var det, fordi de var for uinteressante, skønt de kun sjældent var saa blottede for Interesse som, hvad man nu kan læse paa vore fineste Blades »Dameside«, saasom at en Fru Petersen har faaet en Søn, naar det er en Fru Jensen der har faaet en Datter.

Heiberg var saamænd det skikkeligste Menneske af Verden og høflig til det yderste. »Tusind Tak« og »Tak for Deres Elsværdighed« (man hørte ikke k'et) kunde han sige — ja kunde han slet ikke lade være at sige — enten man opfyldte det Ønske, han fremsatte, eller sagde Nej. Intet levende var uden Interesse for ham, og de døde var paa deres Begravelsesdag hans bedste Indtægtskilde. Men det var hans Løgne, der gjorde ham enestaaende.

Heibergs Løgne burde dog maaske hellere kaldes Heibergs poetiske Værker. Han levede — udenfor sin Virksomhed — i Fantasiens Verden og elskede at drage andre ind i denne. En Dag spurgte Carit Etlar Secher, om han ikke var ked af, at Doctor Heiberg

nu forlod Bladet og nedsatte sig som praktiserende Læge paa Vesterbro. Heiberg havde ikke engang den lille Præliminærexamen, saa Secher var i al Fald sikker paa, at denne sørgelige Afsked laa mindst nogle Aar frem i Tiden. Men fra den Dag hed Heiberg altid Dr. Heiberg. Da Fru Heiberg (Johanne Louise) blev 70 Aar, mødte Doctoren paa »Dags-Avisen«s Kontor om Morgenen i Kjole og hvidt (sikkert lejet til denne ene »Scene« hos Syrig i Gothersgade) for at bringe Bladet »en Tak fra Tante, der var meget glad for »Dags-Avisen«s Artikler om hende«. Han var ikke mere i Familje med hende end med Dronning Victoria. Kammerherre Fallesen havde en Dag mødt Heiberg paa Gaden — fortalte han — og Fallesen havde da sagt: »Ja, »Dags-Avisen« er et Sjoeverblad, men det er Satans elegant redigeret,« hvilket mærkeligt Udtryk af den affable Kammerherre længe var Kilden til megen Munterhed.

Heiberg havde, da han kom til »Dags-Avisen« været ansat ved Kryolitbruddene i Grønland, det var en given Sag. Først mange Aar efter sagde jeg i en munter Stund: »Mon det ikke ogsaa er Løgn, at Heiberg har været i Grønland?« — »Næ, det var skam sikkert nok.« Da Spørgsmaalet imidlertid var stillet, blev Sagen undersøgt, og »ganske rigtigt, det var forkert«, han havde aldrig været Nord for Sjællands Odde. Derimod var det rigtigt at han var Lærer i Naturhistorie i en kendt Skole — som det senere viste sig, at han var blevet ved en løgnagtig Meddelelse. Da jeg en Dag af en Ven havde faaet sendt 2 Fugle, en Tjur og en Røj, spurgte jeg vor Expert,

hvad det var for Fugle, og uden at blinke sagde Heiberg: »Tjuren er en Vadefugl, Røjen er en Gaa-fugl«. Da vi spiste Dyrene, og jeg fortalte dette til Gæsterne, blev jeg udlét; Tjur og Røj er nemlig Mand og Kone. Maaske har Heiberg alligevel for en Gangs Skyld haft Ret; de, der lo mig ud, vidste maaske ikke, at Kammeratægteskab, der den Gang end ikke var kendt af Navn blandt Menneskene, maaske existerede blandt Vade- og Gaafuglene!!

I sine unge Dage havde Heiberg været Huslærer i Charlottenlund — man kan gyse ved Tanken om, hvad han i Naturhistorie og andre Videnskaber har bildt Børnene ind — men hvad der ikke er Løgn er, at han da ved en Gnist fra sin Cigarstump — maaske den eneste Gang der har været Ild i den — kom til at afbrænde »Over Stalden«. Han blev i den Anledning dømt til at yde en Erstatning paa mellem 50 og 60 Tusind Kroner, og det var mange Penge den Gang. Jeg har set Domsreferatet, saa det er sandt nok. En Del Aar efter »Dags-Avisen«s dødelige Afgang kom jeg op paa »København«s Redaktion, hvor der var pyntet med Flag og Blomster og blev budt Vin og Kransekage rundt. Paa mit Spørgsmaal: »Hvad er her paa Færde?« svarede Redaktøren, Ove Rode: »Aa, vi gør en lille Fest for Heiberg, der i Dag har betalt det sidste Afdrag paa det Beløb, han blev dømt til at betale for ved Uforsigtighed at have sat Ild paa »Over Stalden«.«

Hvis Doktor Heiberg nogensinde har afbetalt blot 10 Øre, maa man kalde mig Doktor Heiberg Resten af mit Liv. Der er mange andre Historier, men

denne er vistnok den bedste af Heibergs »Aprilsnarrene«.

Da Heiberg fejrede 50 Aars Jubilæum som Journalist — vistnok lidt forhastet — skrev Anton Melbye en Vise: »Heiberg takker« (for den Hyldest, der var vist ham). Jeg ved ikke nogen Vise, der saa glimrende karakteriserer den skildrede Person, og det vil sikkert glæde de mange, der har kendt Heiberg, at forny Bekendtskabet med denne vidunderligt morsomme Vise. Den findes i »Blæksprutten« 1906, og de stakkels Mennesker, der ikke ejer samtlige og — her altsaa særligt denne — Aargang af »Blæksprutten«, vil forhaabentlig kunne finde den i det Udvalg af Melbyes Viser, der før eller senere maa komme; foreløbig aftrykker jeg her sidste Vers:

Mel.: Maanen den skinner paa Himmelen Bla.

Gerne jeg takked personlig enhver,
 men saa blev aldrig jeg færdig,
 Undskyld mig derfor, jeg takker Dem her,
 Tak, Tak, at De var saa elskværdig.
 Tak, saa forfærd'lig elskværdig De var
 — Er der lidt nyt, Telefon nu jeg har —
 :| Tak og paa Gensyn! — ja ses vi ej før,
 Vi ses, naar De er saa elskværdig og dør. |:

Et langt og meget kaleidoskopisk Kapitel.

Da Secher afskaffede Anonymiteten i »Dagsavisen«, bemærkede han, at en Undtagelse vilde blive gjort med de spøgefulde Artikler; man kunde derfor stadig træffe Mærkerne: Corsar, Flaneur og Sganarel

o. fl. Tusind Mennesker — hvis da saa mange læser dette — vil sige: Ja, Sganarel, det var Axel Henriques, men det er nu ikke helt rigtigt, hvad man vil se, naar man læser videre.

Corsar var Thomas Graae. Der kunde siges meget om ham, men det vilde mildest talt være vildledende at sige, at han var, som Folk er flest. Han var velbegavet, veltænkende, velmenende, havde gode historiske og politiske Kundskaber, har skrevet enkelte helt gode Afhandlinger og kunde være blevet en flink Historiker, hvis han blot havde haft en lille bitte Smule Rygrad, men det havde han ikke.

Som juridisk Kandidat var han ansat i Politietaten — men saa rejste han til Vestindien. Det er dog ikke ham, der er tænkt paa i den gamle Vise, hvor et Vers lyder saaledes:

Naa, Fa'ren blev ked af den vilde Krabat
 Og sendte ham bort som vestindisk Soldat.
 Derovre i Varmen, hvor Rommen er fra,
 Forlangte han Nattegn hver evigste Da',
 For den Gallerøjs
 Gik aldrig til Køjs,
 Næ, han kendte de kønneste Pi'er paa Sct. Croix.

Det var ikke som Soldat men som Politifuldmægtig, han gjorde sin Landgang i vore vestindiske Besiddelser, men han forlod dem, ledsaget til Landgangsbroen af Militæret. Et Brystbillede af ham fra den Tid viser en ganske køn ung Mand, der, med den trekantede Hat paa Hovedet, godt kunde ligne en af Heltene fra Slaget paa Rheden i en Folkekomedie; naar han som gammel Mand af og til viste

sig paa Strøget, var han med sit Fuldskæg kommet til at ligne Krigsminister General Jesper Jespersen von Bahnson. Skønheden var absolut gaaet af ham; men der var jo ogsaa sket et og andet i Mellemtiden.

Om Varmen og de kønneste Piger har været for stærke for ham, ved jeg ikke; men efter eget Udsagn var han den svageste af de to: Thomas Graae og den vestindiske Gammelrom. Naar han for tyvende Gang foredrog sit Glansnummer om, hvorledes hans Eskapader paa Antillernes Perle voxede i den Grad, at det tilsidst blev nødvendigt at mobilisere Krigsstyrken for at tage Politifuldmægtigen til Fange, straalede hans Øjne, som om det var første Gang, han berettede om denne vistnok i vore Koloniers Historie enestaaende Begivenhed. Og det skal siges til hans Ros, at han i sit senere Liv ikke nærrede nogen som helst Animositet mod den lumske Drik, der jo ganske vist havde gjort ham berømt, men ogsaa var Skyld i, at han mistede sit Embede; han stillede sig altid venlig over for Rom som over for enhver anden Art af Spirituosa.

Da han kom hjem, blev han Journalist ved »Dagens Nyheder«, hvis Redaktør, Carl Carstensen, var hans Morbror; men da »Dags-Avisen« dukkede op, saa han snart, dels at den passede ham bedre end Højrebladet, og dels var her ingen Morbror, der passede paa ham. Vi havde Glæde af hans »Corsar« artikler, politiske Portrætter, der vel ikke i Finhed stod paa Højde med Topsøes men var mere upartiske og mere folkelige. Lidt Sorger havde vi jo ogsaa af og til af ham; jeg husker saaledes, at »Mor-

genbladet« og »Dags-Avisen« i de fattige Tider den Gang slog sig sammen om at sende Graae som Referent til et vigtigt politisk Møde i Provinsen. Referatet kom aldrig, derimod kom Hørup en Dag op paa Kontoret og fortalte med sit indtagende Smil, at han havde modtaget et Telegram fra vor fælles »udsendte Korrespondent« om, at han »sad fast« og maatte have Penge sendt for at kunne komme fri. En løs Fugl var han jo, men dog ret ofte »fast«.

En Dag meddelte »Dags-Avisen«, at Casinos emigrerede Primadonna, Kjøbenhavnerens højtelskede Thora Schwartz-Nielsen, var vendt hjem fra Udlandet og var engageret til at spille Komædie paa Klampenborg, hvor hun boede. Op ad Dagen viste Forpagteren af Klampenborgs Vand- og Kuranstalt, Carl Ginderup, sig i mit private Kontor. Han var heller ikke saadan helt almindelig. En fortrinlig Kok var han, har ogsaa skrevet — eller givet Navn til — en meget kendt Kogebog, som jeg dog ikke skal bedømme, da Mad, lavet efter Kogebog, altid forekommer mig at lide under uheldige Følger af Trykfejl i samme; men den, der, som jeg, har oplevet et spise en lille Middag for en 5—6 Personer, hvor Ginderup personligt havde lavet Maden, *in casu* blandt andet en Châteaubriand med franske Kartofler, vil endnu et halvt Hundremaal derefter mindes den som noget af den bedste Poesi, han har nydt.

Men til at styre Klampenborg var han den sletteste, man kunde vælge, hvis ikke Meningen var at ødelægge Etablissementet. Han var sur og gnaven

mod Gæsterne, fremmede Sprog kunde han vist ikke et Ord af, og de, der før havde elsket Klampenborg, gik nu gerne udenom, maaske en Del fordi Ginderup indførte Betaling ved Indgangen selv for Folk, der skulde besøge Beboerne, endogsaa Læger, der kom i Embeds Medfør. Raseriet mod denne Afgift var saa stor, at han ophævede den — — — men saa fandt han paa at forlange Betaling for, at forlade Anstalten, hvilket ikke gjorde Sagen bedre. Dette lyder ganske vist lidt usandsynligt, men det er sandt. En Dag, da der var Kapsejls ved Klampenborg, kom Etatsraad Grøn, vistnok Formand i Bestyrelsen, løbende fra Haven for at begive sig over Vejen, men blev standset af den vagthavende Betjent, Due, og saa en Original, der om Vinteren var Rigsdagsbud og om Sommeren Pladshund hos Ginderup. Da han nu forlangte Penge af Etatsraaden for at slippe ud af Haven, vinkede denne af med Haanden og sagde: »Nej, jeg er Grøn«, hvortil Due svarede: »Jeg er s'gu tilfreds, om De saa var gul eller blaa, her slipper ingen igennem uden Betaling.«

Tre smaa Historier maa De endnu læse — eller springe over. I Koncertsalen, der var bygget af selve Thorvaldsens Museums Bygmester Bindesbøll, var der en Konditor, der en Dag overraskede med nogle fortreffelige Kager, og hver Søndag kunde man se Beboerne med store Pakker »Husfred« vandre til Frokosten i Cottagerne. En Søndag var der ingen af disse Kager. »Næ«, sagde Konditoren, »næ, de blev revet væk, saasnart de kom ind fra Bageriet, saa dem vil jeg ikke have mere med at gøre«. Næppe un-

der anden Ledelse end den Ginderupske kunde en saadan Konditor opstaa.

Den første Sommersøndag efter at Sæsonen var begyndt, mødtes et Aar to af Beboerne og udøste sig for hinanden om Stedets Mangler. »Jeg vil give Dig to Kroner til en Fattig, hvis der er Klosetpapir i Herretoiletten,« sagde den ene, »jeg ved ikke noget om det, men her er aldrig, hvad der skal være«. De gik saa ind og saa — jo der var virkelig Klosetpapir, men der var intet Kloset. Denne Histories Sandhed kan jeg indestaa for, ligesom for den næstes; Konditorkagerne vil jeg muligvis tage i mig igen, da jeg senere har hørt den fortalt om en Konditor i Göteborg.

Midt i 80'erne boede en af mine svenske Onkler med sin Kone og fire unge Sønner i en af Cottagerne og nød i fulde Drag Livet, ligefra de om Morgen drak deres gode danske Kaffe paa Altanen med den herlige Udsigt over Sundet, saaledes som jeg i Vinter har faaet det bekræftet af den eneste endnu levende af disse sex, min særdeles gode Ven, Lifmedikus Arthur Fürstenberg i Stockholm. En Morgen fik Familien bragt sex opskænkede Kopper Kaffe i Stedet for den sædvanlige Anretning med Kaffe kande o. s. v. »Hvad skal det betyde,« sagde min Onkel, »tag det væk, det vil jeg ikke have«. »Ja, De kan ikke faa det anderledes,« svarede den Ginderupske Tjener. »Tag det væk, siger jeg, og bed Hr. Ginderup strax komme herop.« Hr. Ginderup kom, om end ikke strax saa noget senere. »Ja«, sagde denne ikke helt almindelige Mand, »De kan ikke faa

det anderledes fra 1ste Juli.« »Ja, men dette her vil jeg ikke have, hvorfor kan vi ikke faa det i Kande som sædvanligt?« »Nej, det kan De ikke — — det vil koste Dem 10 Øre extra pro persona.« Mere behøver jeg vel ikke fortælle. Kaffen blev ogsaa fremtidigt serveret paa Kande, og da min Onkel faa Aar efter døde, viste det sig, at de 10 Øre ikke havde ruineret ham i nogen nævneværdig Grad. Klampenborg derimod gik med Ginderup sin Ruin i Møde.

Det var denne Carl Ginderup, der en Dag kom op paa mit private Kontor — Redaktionskontoret var endnu ikke lukket op — og var rasende over den lille Notits om Fru Schwartz-Nielsen. »Det er Sludder og Vrøvl og Løgn altsammen, hvem S... har fundet paa det Vrøvl?« Da Ginderup gjorde en lille Pause, sagde jeg: »Ja, naar De siger, at det er Løgn, er det det naturligtvis, men sig mig Hr. Kammerraad, hvorfor er det ikke sandt? Hvis De engagerede Fru Schwartz-Nielsen, vilde De komme til at skylde hende Penge, og dem vilde hun faa; ellers kommer hun til at skylde Dem Penge for at bo paa Klampenborg, og hvem siger, at De vil faa dem? Og Folk vilde strømme til, hvis De engagerede hende til at spille Komædie.

Ginderup stod et Øjeblik, saa sagde han: »Hm — — ja — — det er der s'gu vist noget i. Farvel.« Saa gik han, og jeg sagde til Graae, der havde været til Stede: »Vil De saa i Morgen tage ud til Klampenborg og interviewe Fruen.«

Da Graae næste Dag kom op til mig, smed han

sig, synligt udmattet, paa Chaiselonguen — en fra mine Forældres Hjem udrangeret — og sagde: »Har De en rygelig Cigar, Axel Otto?« Han kaldte mig altid saaledes, og jeg vedkender mig ogsaa disse to Navne, som jeg selv dog kun anvender, naar Mandtalslisterne forlanger mit »fulde Navn«. Da han havde dampet lidt paa Cigaren, som altsaa antagelig har været rygelig, sagde han: »Axel Otto, sæt Dem nu ned ved Skrivebordet og hør efter, hvad Thomas (med lukket »o« — saaledes udtalte han gerne første Persons personlige Pronomen) fortæller, De egner Dem meget bedre til at skrive om Teaterfolk end han.« Og mens han fortalte løst og fast — hvoraf dog en Del af Opportunitets Grunde ikke blev noteret — skrev jeg en Artikel, som jeg kaldte »Bag Kulisserne I, Thora Schwartz-Nielsen,« og, efter Samraad med den egentlige Forfatter, underskrev: Flaneur. Senere skrev jeg — alene — en lang Række Skuespilportrætter under samme Rubrik og med samme Mærke.

En 30 Aar efter besøgte Graae mig en Dag paa mit Kontor, hvilket af og til hændte, naar han kom til Byen fra sit frivillige Exil i Nordsjælland, hvor hans Familie havde placeret ham. Han kom, dels fordi han var trofast mod gamle Venner, og dels fordi han trængte til en lille *refreshment* eller havde en ubetalt Droske staaende udenfor. Den Dag var jeg i Færd med at gaa og konverterede da den ordinære Ydelse — med Graaes Billigelse — til en lille Frokost i en nærliggende Café. Graae befandt sig vel og nød med Velbehag den varme Ret, Smørrebrød, Øl, Snaps og en Kop Kaffe. Da jeg vilde bryde op,

sagde Graae. »Og saa en halv Flaske Rødvin!« — »Hvad, vil De have mere? Næ, nu har De faaet nok, Graae.« — »Axel Otto! Een halv Flaske Rødvin!« Men da jeg ikke var tilbøjelig til videre Udskejelser men gik, fulgte han, om end nølende, efter. Han sad lidt paa mit Kontor, mens jeg betragtede Audiensen som forbi og tog fat paa mit Arbejde.

Efter en Stunds Forløb sagde han saa: »Ved De, hvad der er en Skandale, Axel Otto? Thomas ejer ikke Sganarels »Gamle Viser«, og det var dog ham, der lancerede Dem — husker De ikke, da vi to skrev om Thora Schwartz?« »Ja,« svarede jeg leende, »d e t er virkelig en Skandale. Viserne er jo »trykt som Manuskript for Venner,« og De er da en af de trofasteste.« Jeg fandt de to, da udkomne, Bind frem, skrev et Par venlige Ord i hvert af dem og overrakte dem til Thomas, der med en affabel Haandbevægelse vinkede Tak og Farvel.

Næste Dag sagde en Mand i vor Forretning: »Jeg ved godt, hvad De skrev til Thomas Graae i Deres Bøger.« — »Ja, det skulde heller ikke være nogen Hemmelighed. Viste han Dem Bøgerne?« — »Næ, men de staar ovre i Vinduet hos Antikvaren i Fiolstræde med Dedikationerne opslaaede.« Manden, der aabentbart var dybt indigneret, blev mere end forbauset, da jeg brast i en hjærtelig Latter. Med de daværende Cafépriser havde Thomas sikkert for Provenuet af de to Visesamlinger — der jo ikke var i Boghandelen — faaet baade en halv og en hel Flaske Rødvin. Manden blev sendt over for at købe Bøgerne, og medens jeg omhyggeligt raderede Dedikationerne ud,

lo jeg uafbrudt, skønt den lille Historie blot havde bekræftet, hvad jeg jo godt vidste, at Thomas var den klogeste af os to.

Stor Ro var der aldrig over Graae. Da han et Par Aars Tid havde været Journalist herhjemme, forsvandt han til Amerika, hvor han en Tid redigerede en dansk Avis. Midt i Oktober 1884 mødte jeg ham igen paa Gaden, og da han saa noget forkommen ud, spurgte jeg, om han ikke havde Lyst til at gaa med mig hjem og faa lidt Mad og en Kop Kaffe — »og en Snaps?« føjede han til. »Ja, en lille gammel Rom har jeg vist nok,« svarede jeg med et Nik. Og da vi sad ved Frokostbordet — for Resten den eneste Gang, han var i mit Hjem — fortalte han min Kone og mig, hvor forfærdelig hans Hjemkomst havde været. Amerikabaaden var kommet ved Daggry, og af Utaalmodighed var han, før Toldeftersyn o. s. v., gaaet i Land for at hilse paa sit kære Kjøbenhavn; men da han kom til Holmens Kirke, oplevede han det rædselsfuldeste Øjeblik i sit Liv — han saa og saa, gnikkede sine Øjne, men Synet forsvandt ikke. »Da troede Thomas, at nu var den kommen — den store Dille!« Mens han vuggede paa Atlanterhavets Bølger var nemlig Christiansborg brændt, og den Gang fandtes der — af gode Grunde — ingen Radioavis. »Det er jo en Landsulykke — absolut — men for Thomas var det dog en usigelig Lykke, da han opdagede at det ikke var ham, det var galt fat med, og, hvis Fruen tillader, vil Thomas drikke endnu et lille bitte Glas af denne usædvanligt gode gamle Rom.«

Da Graae nærmede sig Støvets Aar fortaltes der, at han agtede at indtræde i den hellige Ægtestand. Til stor Forbauselse bekræftede han ikke alene Rygtet men nævnte sin Tilkommendes Navn og føjede til, at Bryllupsmiddagen skulde holdes paa Skydebanen, hvor hans Venner og Bekendte mod Betaling kunde komme med. Af en eller anden Grund blev det ikke til noget, og den Billet, jeg havde bestilt hos min Hjemmelsmand, med den Tilføjelse, at jeg, om fornødent, vilde give forhøjet Pris, fik jeg aldrig. Derimod overraskede Graae alle sine Venner og Bekendte ved i sit 68ende Aar at udsende en udmærket skrevet, baade morsom og værdifuld Bog »Gamle Minder« med fortrinlige Beskrivelser af Livet i Flensborg — hvor Graaes Far var Præst under den 2den slesvigske Krig. Desværre kom der aldrig mere af denne Bog, der kun gaar til hans 15de Aar.

*

Da jeg, efter min Tyfus, atter kunde bevæge mig, maatte jeg en Dag møde som Vidne i Retten i Anledning af en Injuriesag, Carl Carstensen havde anlagt mod »Dags-Avisen«s Redaktør for en Sætning i »Hvad man har talt om i Ugen«, underskrevet Sganarel. Sagen var blevet udsat et halvt Aar, for at jeg kunde blive udspurgt om, hvad Meningens havde været med nogle Ord, som Sechers Sagfører naturligvis havde erklæret for aldeles uskyldige, men Carstensen for meget fornærmelige. Naar man havde udskudt Sagen for at faa mig som Vidne, var det naturligvis, fordi man gik ud fra, at det var mig, der

havde skrevet denne slemme Artikel, men da jeg med god Samvittighed kunde aflægge Ed paa — saa højtideligt gik det til — at jeg ikke vidste eller kunde vide mere om Meningen med de omstridte Ord, end hvad jeg som enhver anden Læser vilde lægge deri — tabte Carstensen Sagen. Om han eller hans Sagfører troede, at jeg havde aflagt falsk Ed, ved jeg ikke, men i al Fald havde jeg ikke set Artiklen før den var trykt; i et halvt Aar havde jeg ikke skrevet nogen Sganarel-Artikel.

Det var Secher, Cantor og mig, der fra først af havde skrevet disse »Hvad man har talt om i Ugen«, og vi havde moret os, mens vi skrev Nr. 1; men allerede da vi havde skrevet et Par Stykker, blev det os ret vanskeligt at finde paa noget, som vi selv synes var morsomt, og vi havde sikkert helt opgivet at skrive flere, hvis disse Ugerevyer ikke havde gjort umaadelig Lykke og Bladsalget var steget stærkt de Dage, da de fandtes i Bladet. Der findes endnu gamle Folk, der med Begejstring taler om, hvor morsomme disse »Hvad man har talt om« var. Efter min Mening nu — og jeg tror ogsaa den Gang — var det noget af det mindst muntre i den lille muntre Avis, særligt synes jeg, at de var saa daarligt skrevne. Sagen var vel den, at vi var for unge — ingen af os var 30 Aar — og efterhaanden som jeg, siden Carl Møllers Død har læst om, hvem der har faaet hans Legat til en Forfatter, fortrinsvis humoristisk, under 30 Aar, har jeg indset, at saadanne saa at sige ikke findes. Kun én Gang er Legatet givet til en Humorist, det var Ærbødigst, der forresten kun mang-

lede faa Dage i at være 30 Aar. I den Anledning fik han sendt følgende Hilsen:

»Legatet til en Humorist
 Gav helst man til en meget trist
 Nej — sindsfortvivlet Pessimist,
 Saa var det Sød i Danmark.
 For den Slags Folk var Jorden god,
 Der kunde de saa rart slaa Rod,
 For Humorister derimod
 Var Landet som en Sandmark.

Men nu er der et Omslag sket,
 Vi tror det knap, skøndt vi har set,
 At én, der ej har grædt men lét,
 Har faaet de muntre Penge.
 Bliv ved at slaa paa Strengene
 Saa muntert og saa fængende!
 Gid baade De og Pengene
 Maa leve voldsomt længe!

Ærbødigst

Sganarel.

Da disse Linjer blev skrevet, var jeg Eneindehaver af Navnet, men som sagt, vi var i Begyndelsen 3 om det; kunde en af de 3 se sit Snit til ikke at møde, naar Ugerevyen skulde skrives, gjorde han det, dog særligt Secher og Cantor, jeg var den skikkeligste til at møde, naar jeg var her i Byen og ikke var syg, men mange andre har, mere eller mindre frivilligt, skrevet med paa »Sganarel«. En Gang var det den lille muntre, alt andet end litterære, Maler, Vilhelm Pacht; en anden Gang husker jeg, at vi spær-

rede den ganske unge Herman Bang inde i et Værelse og meddelte ham, at han ikke slap ud, før han havde en »Hvad man har talt om i Ugen« færdig. Vi lavede meget »Spøg« den Gang. Desværre har jeg ikke kunnet finde hans Ugerevy, men han har sikkert været meget fantasifuld, det var han altid. Den Dag, Efterretningen om, at Kejserprinsen, »Napoleon den 4de«, var blevet skudt nede i Afrika, naaede her til, vimsede Herman Bang som saa ofte før og siden omkring paa »Dags-Avisen«s Kontor, meget optaget af det skete, spørgende, fortællende, spaaende, leende, grædende, kort sagt Herman Bangsk. Secher opfordrede ham da til at skrive om Begivenheden. Bang var ikke og blev aldrig rigtig Medarbejder ved »Dags-Avisen«, men han var som helt ung uhyre glad for at komme op i Redaktionen og faa Lov til at skrive lidt om et eller andet. Han skrev nu i »Dags-Avisen« for $24/6$ 79 et Brev, som »velvilligst er overladt os af en herværende Privatmand — — og som forekommer os at give et livligt Billede af de Stemninger, der den Aften har hersket i de bonapartistiske Kredse«!! For os, der ene vidste, hvem Forfatteren var — Brevet var underskrevet »Deres Georg F.« (skønt det begyndte med: maaske kan min egen Bevægelse meddele sig til Dig) — var det en Kilde til stor Morskab, særlig da vi vidste, at Bang aldrig havde været i Paris.

»Iforgaars havde jeg været i Saint-Cloud — et større Selskab. Vi talte meget om Kejserdømmet, om Hr. de Cassagnac« — — — »Kan Du forestille Dig, hvad det vil sige, at se Paris kun tænke én Tanke? Hele den store

Stad opfyldt af en eneste Begivenhed.« — — — »Jeg taler med en Franskmand, der saa Kejsersprinsens Daab; det var det samme Skuespil som nu; Paris kunde ikke sove. Nu som da taler man om »den lille Prinds« og om hans Moder« — den Gang om hendes Lykke, nu om hendes Sorg.« — — »Kun Victor Hugo kunde beskrive dette og han vil ikke.« — — — »Under mine Vinduer mumler det endnu. Paris kan ikke sove.«

Hans »Sganarel«-Artikel har næppe været morsommere men sikkert vist samme Blanding af Fantasi, Frækhed og Talent.

Bangs Fantasi har for Resten en Gang bedrøvet mig, det var, da jeg, længe efter hans Død, læste hans Breve, som Peter Nansen udgav 1918 (Herman Bangs Vandreaar). I et af disse skriver Bang:

»Jeg mødte Henriques« (i en Note skriver Nansen: Axel Henriques). »Saa siger han: »Det er en daarlig Bog Deres. De er ikke noget Menneske. De vil aldrig kunne skrive en god Bog.« Jeg svarede ham lidt bittert. Det var dumt.«

I mit Exemplar af Bogen har jeg i Marginen med Blyant skrevet »Det er Løgn«. Nu vil jeg heller sige: Fantasi. Muligvis har jeg i en Samtale indvendt et eller andet mod hans Bog, »Fædra«, men de citerede Ord vilde det have været mig absolut umuligt at sige, fordi jeg aldrig har ment det og allermindst vilde sige det til en Mand, som jeg altid har holdt af, selv om jeg mange Gange før og senere har møret andre og sikkert ogsaa ham selv, der var grisk efter Reklame, ved at spøge med hans Ejendommeligheder baade i Skrift, Tale og Optræden. Hvis hans

Citat havde været rigtigt, havde han vel næppe oftere henvendt sig til mig, og vi traf aldrig hinanden uden at tale venligt sammen. En Dag (et Par Aar efter at »Fædra« var kommet) traf jeg ham paa Gæden, og han fortalte mig da, at nu var det kommet saa vidt, at ingen Forlægger vilde udgive en Bog af ham, selv om han vilde levere Manuskriptet gratis. Han havde en Bog, han gerne vilde have ud uden noget Honorar — men han var sat i Rigens Band, ikke en Gang i Kommission kunde han faa den ud. »Hvis det er Alvor, Bang«, svarede jeg, »saa vil jeg sige Dem, at vi (S: O. C. Olsen & Co.) er villige til at trykke Deres Bog og skaffe en pæn Boghandler til at udgive den (altsaa uden at der skal staa: »I Kommission« paa Bogen), og De skal faa hele Overskuddet, naar der en Gang kommer noget, og vi tager hele Risikoen.« Bang blev henrykt, »nu skulde han vise o. s. .v., o. s. v. Manuskriptet faar De i Morgen«. Ganske vist fik jeg ikke noget Manuskript den næste Dag, men vel en Uges Tid efter et Brev — ildrød Konvolut og ildrødt Papir — fra Berlin, hvori Bang skrev, at nu var Manuskriptet færdigt, »men — jeg kan, da Regnskabet vilde trække ud i Aarevis, og jeg her, for at gøre Karrière, maa gøre meget Arbejde gratis — ej gaa ind paa vor første Betalingsplan. Hele mit Honorar skulde være 1000 Kroner — hvilket dog med min nuværende Afsætning er meget lidt,« (den var altsaa steget stærkt siden vor Samtale 8 Dage forud). »Af disse 1000 Kroner skulde jeg modtage 250 Kroner strax, de 250, naar Halvdelen var trykt, Resten naar Værket var sluttet. De skulde

uvægerligt modtage det første Manuskript en Uge efter Modtagelsen af Deres Svar paa dette Brev. Den ydre Ordning med en Boghandler vilde være Dem let« (Een Uge forud var den umulig!!)

Et andet Udslag af hans Fantasi mindes jeg — det drejede sig for Resten ogsaa om det usle Mammon. En Dag sagde Bang mig, at han meget gerne vilde betale O.C.Olsen & Co., hvad han skyldte os for Tryksager. Jeg bemærkede da, at det sikkert ikke drejede sig om store Sager — det viste sig ogsaa senere kun at være en 30—40 Kr. — og at vi ved Lejlighed skulde sende ham en Regning. Nej, det var ham om at gøre at faa Regningen betalt, om jeg endelig vilde sende den »i Morgen præcis Kl. 9«. Vort Bud mødte i Studiestræde, hvor Bang boede, da Uret paa Frue Kirke slog 9, og 10 Minutter efter kom han tilbage paa Kontoret med den Besked, at Hr. Bang var rejst til Tyrol.

En Aften sagde han disse Ord, som jeg, trods det at det snart er 20 Aar siden, tror at kunne gengive ordret: »Kære Sganarel! Se rigtigt paa mig, for jeg tror ikke, De vil kende mig igen, naar vi ses næste Gang. Mit Haar vil da være hvidt, og mine brune Kinder vil have menneskelig Farve. Fra i Morgen maler jeg mig ikke mere.« Om dette ogsaa var Fantasí, ved jeg ikke. Kort efter begav han sig ud paa den lange Rejse, hvorfra han ikke vendte tilbage.

Efterhaanden som Aarene gik, blev jeg helt alene om at skrive under Mærket Sganarel, og jeg blev meget gladere ved »Hvad man har talt om i Ugen«, det gik meget lettere at skrive dem, og naar jeg nu

ser paa disse forældede Artikler, synes jeg, at de er blevet betydeligt bedre end de første, som vi var flere om. Og Grunden — ja det er selvfølgelig, at jeg da var blevet over 30 Aar, der som sagt senere har vist sig at være nødvendigt for at være »fortrinsvis Humorist«.

Wer ist eigentlich Nachtwächter in Lobenstein?

Ældre Folk kender dette bevingede Ord; for den yngre Slægt er det maaske nødvendigt at fortælle, at det, for næsten 100 Aar siden, forekom i et Manifest fra Fyrst Heinrich den 72de af Reuss-Greiss-Schleiss-Ebersdorph-Lobenstein i Anledning af en Begivenhed, der havde fundet Sted en Nat i Lobenstein.

Her skulde Overskriften betyde: Hvem var egentlig Redaktør af »Dags-Avisen«? Var det Secher, eller var det mig? Spørgsmaalet stiller jeg, fordi jeg frygter for, at mine Fortællinger om min Ungdoms Virkefelt har kunnet faa nogle Læsere til at tro, at jeg var en Slags Overredaktør, ligesom endnu mange Mennesker tror, at det er Ministerialbudene, der hos os styrer Land og Rige. Lad mig derfor strax sige det, som det var: Secher var ubetinget og uindskrænket Hersker over Bladets Redaktion. Bladet blev udgivet af et Aktieselskab, et af de pudseløjestegte, der har eksisteret. Der blev aldrig afholdt nogen Generalforsamling; der fandtes et, i alle Henseender fuldstændigt nøjagtigt Regnskab, men det blev aldrig vist Aktionærerne, der heller ikke øn-

skede at se det. Paa Bladet var der aldrig nævnt nogen Udgiver, der stod kun: »Dags-Avisen« udgaaer fra O. C. Olsen & Co. hver Dag. Olsen og jeg repræsenterede Aktieselskabet, Olsen tog dog ingen Del i Redaktionen, men sørgede udmærket for, at Bladet »gik ud«, og han og jeg var ganske enige, da det blev besluttet, at det skulde »gaa ind«.

Det var jo mig, der havde gjort Secher til Redaktør, og i de 8 Aar, Bladet existerede, er det ikke et Sekund faldet mig ind at afskedige ham eller blot at jeg kunde afskedige ham. Mit Princip har altid været det vistnok kønne — men ofte meget ufornuftige: »Har man taget Fanden i Baaden, skal man ogsaa føre ham i Land.« Og det har været gældende for mig baade med Hensyn til Djævle og Engle. Secher har sikkert ogsaa ment, at han var uafsættelig; han har aldrig rettet saa meget som et Komma i, hvad jeg skrev, aldrig talt andet end venligt om mine Skrivelser, som han ofte først læste, naar Bladet var udkommet. Havde han været misfornøjet, vilde han sikkert have sagt det uden et Øjeblik at tænke paa, at jeg som Svar rent teoretisk — praktisk vilde det være umuligt for mig — kunde sige: »Ja, saaledes vil jeg nu skrive, er Du ikke fornøjet, kan jeg faa en anden Redaktør.« En saa latterlig Tanke havde hverken Plads i min eller i hans Hjerne. Forholdet var: Venskab. Jeg var ikke altid glad, naar Secher skrev »filosofiske Artikler«, men jeg tænkte aldrig andet end, at det kom af svigtende Evne til det Stykke Arbejde, og at han jo selv bar Ansvar som Redaktør. Et ondt Ord mellem os var

der aldrig; blot én Gang véd jeg, at han var alvorlig vred og jeg sønderknust, for jeg havde Uret, og i flere Dage undgik jeg at se ham; men da vi saas, sagde han ikke et Ord om Forbrydelsen, først længe efter talte vi derom, og da lo vi begge. Det var da Prinsesse Thyra en Maanedes Tid efter »Dags-Avisen«s Start holdt Bryllup med Hertugen af Cumberland og vi havde besluttet at udgive et Festnummer med Brudeparrets Portræt, trykt i brun Farve og hele Texten med blaa. Jeg havde endnu aldrig trykt noget med kulørt Farve, men mente, at det vel maatte være lige saa let som med sort. De første Par Exemplarer saa ogsaa meget nette ud, men saa »fyldtes Formen«, og da der var trykt en Snes Exemplarer var det en Samling Klumper, Bladet var næsten ulæseligt. Saa vadskede vi Formen, det tog Tid, og saa fik vi igen nogle pæne Blade, men lidt efter var Misèren der paa ny.

Jeg var fortvivlet. Olsen var gaaet hjem og i Seng; i min Fortvivlelse styrtede jeg hjem til ham; ved et enestaaende Held var Porten ikke lukket, og jeg trængte ind i hans Sovekammer, hvor vi holdt en kort Raadslagning med det Resultat, at vi skulde forsøge at glitte Papiret. Vi havde et gammelt Glitteapparat, hvor hvert Ark skulde lægges mellem Zinkplader, stables ovenpaa hinanden og drejes gennem en Presse. Det tog en forfærdelig Tid, Zinkpladerne var gamle og flossede i Kanterne og rev Hul i vore Hænder — vore, det vil sige Trykkerens, mine, Paa-lægningspigernes, Just M. Caëns (ham fik jeg mobiliseret), og vi arbejdede Natten igennem — jeg kom

fra Trykkeriet, hvor jeg havde været fra tidlig om Morgen — næste Morgen Kl. 9. Glitningen hjalp noget, vi fik nu tyve pæne Exemplarer mod ti før, men det hele var en Fortvivlelse og Resultatet en Bunke Makulatur, der endda var meget forsinket.

Det var en frygtelig Nat og Secher med Rette vred og jeg fortvivlet, men det bevirkede, at jeg lagde mig efter at lære, hvorledes man trykker med kulørte Farver, og siden da har O. C. Olsen & Co. trykt mange smukke kulørte Arbejder, som jeg roligt turde sende til en grafisk Udstilling. En Vise, som jeg i sidste Øjeblik skrev til Sechers Bryllup, giver et sandt Billede af vort Forhold. Dagen i Forvejen havde mine Svigerforældre fejret deres Sølvbryllup ved en stor Fest, hvortil jeg havde skrevet et Utal af Viser og versificerede Taler, saa jeg først, nogle Timer før jeg tog til Sechers Bryllup, fik et Øjebliks Tid til at slaa Harpen til Brudeparrets Ære. Som en ren Undtagelse skrev jeg Visen paa en Times Tid — to Døgn plejer at være den Tid, jeg anvender til en Vise — jeg fortæller dette for at betone, at Forholdet mellem os var saa godt og saa klart, der var ikke noget at tænke over, noget givet skulde blot sættes paa Vers, og det er jo ingen Kunst. —

Efter Redaktionens Slutning.

Villiam og Julie Sechers Bryllup, den 1. Juni 1882.

Mel.: Den Skønne gaar ind i sit attende Aar.

Hør, kæreste Secher, i sidste Minut

Jeg tænkte: »Nej hør nu en Gang!

Om en Times Tid har jeg dog fortrudt,

At ikke jeg bryggede en Sang.«

Og skønt nu min Hjerne — det tror Du
 jo gerne — er overanstrengt, ja ved Gud,
 Saa ved Du, mit Hjerte er frisk, ja det
 er det, det banker for Dig og din Brud.
 Idag jeg slet ikke gør Kommers,
 Men jeg kan tolke i slette Vers
 :|: Secher :|:
 Mit Venskab for Dig, gamle Dreng.

Jeg har jo kendt Dig som Ungersvend,
 Saa frejdig, romantisk og kæk,
 Jeg altid var glad ved at være din Ven,
 Endogsaa da Skeel jog Dig væk.
 Vi kæmped jo sammen i Sorg og i Gammen
 — i Politik og Kritik:
 Jeg vilde Teatret ha' omkalfatret —
 paa Staten satte Du Skik,
 Og aldrig vi skændtes, saa vidt jeg ved,
 Skøndt én Gang var Du skam rigtig vred:
 :|: Den Gang :|:
 Vi Cumberland trykte med blaaf.

Og altid saa Du Livet i rødt,
 Jeg selv er jo ej melantrist,
 Men naar paa Malheur eller Skær vi var stødt,
 Holdt Modet Du oppe tilsidst —
 I Kampen for Retten Du saa, at Billetten,
 Scavenius to', just var go',
 Og nu sidst ved Donse, saa kunde
 Du kun se: Den Sag maa vi tage med Ro.
 Ja Tak for dit Venskab, dit Mod, din Ro,
 Gid længe vi sammen maa slide — vi to
 :|: Fremad :|:
 I godt Kompagni og Humør.

Og naar til en anden Du slutted Dig nær,
 Ja saa er det netop brilliant,
 For saa er vi fire en hel lille Hær
 Til Kampen for ret og for sandt.
 Gid Du og din Julie — som vi — alle
     muli'e Gaver af Lykken maa faa!
 Ak, men d'Angleterre alt fyldes desværre —
     min Sang nu i Trykken maa gaa,
 Men havde jeg Tid til at synge jer Pris,
 Saa fyldte den sikkert en »Dags-Avis«
     Nota — bene
 I Fremtidens store Format.

Hvor mange Mennesker lever der mon nu, som aner, hvad Ordene i 3. Vers: »og nu sidst ved Donse« betyder? Jo, det var saamænd en stor Begivenhed: Krudtmøllen ved Donse (ikke langt fra Hillerød) var for knap 14 Dage siden (Maj 1882) sprunget i Luften med et forfærdeligt Brag, der hørtes viden omkring, og jævned Fabrik og Beboelseshuse med Jorden. Der fortaltes den Gang — men jeg vil ikke bestemt holde paa, at det er sandt — at en gammel døv Kone, der boede flere Mil derfra og som ikke havde hørt noget i mange Aar, pludseligt raabte: »Kom ind!« i den Tro, at Braget fra Donse kom fra én, der banede paa Døren — — — men »Dags-Avisen« havde slet intet hørt. Dagen efter havde vel ingen kjøbenhavniske Blade noget derom, men da det et Par Dage efter refereredes og »Dags-Avisen« stadig intet havde, var Secher fortvivlet. At han tog det med Ro, var altsaa en Spøg af Visens Forfatter. Men han kunde have taget det med Ro, thi en Dag eller to

senere fik vi med Posten et Brev om Ulykken, saa fortræffeligt skrevet — ja i Sammenligning med, hvad Bladene da ellers havde af Reportage, kan det kaldes enestaaende glimrende. Henrykt optog Secher det og følte, at hvis »Dags-Avisen« havde »lét sidst, saa havde den ogsaa lét bedst«. Ordet lét maa dog tages i overført Betydning, thi det var en gruelig gribende Skildring af Ulykken. Forfatteren underskrev sig H. Olsen og var Smedesvend. Denne Hr. Olsen har senere ofte sagt mig, at jeg burde skrive »Dags-Avisen«s Historie; jeg haaber ikke, at jeg her altfor bredt har opfyldt hans Ønske. Hr. Olsen tog senere sin Moders Efternavn og er sikkert nu mest kendt under dette, nemlig Henrik Cavling, der altsaa debuterede som Journalist i den lille muntre Avis.

Skeel var den estrupske Indenrigsminister, der frelste Fædrelandet ved at berøve Secher den lille Indtægt, han havde som Sekretær hos Overpostmesteren. Og Billetten — — — ja Herregud!

Da min Kone og jeg paa vor Bryllupsrejse var kommet til Paris, var vi en Dag paa »Salonen«, og der saa vi Hr. Jacob Scavenius, der let og elegant vandrede gennem de uendelige Sale. Jeg fortalte min Kone, at det var vor nye Kultusminister. Han var nylig kommet efter Fischer, en tidligere nær Ven af den ovenfor omtalte Skeel, der havde været ivrig efter og hvem det ogsaa var lykkedes at faa Fischer afskediget (—naar man i gamle Dage spurgte i den da meget fine Restaurant Marguery, om de havde

Sole normande, svarede ufølgelig: »*Oh! Monsieur, c'est la spécialité de la maison!*« Skeel havde ligesaa sin »*spécialité*«).

Vi syntes begge, at Scavenius saa baade rar og gemytlig ud, selv om vi ikke just brugte Udtrykket »Jacob er storartet«, som en grum og hjerteløs Revyforfatter senere knyttede til hans Navn. »Jeg havde Lyst til,« sagde jeg da til min Kone, »at gaa hen og præsentere mig for Kultusministeren og fortælle ham, at jeg nu er blevet gift og spørge ham, om han ikke synes, at »Dags-Avisen« i den Anledning fremtidigt burde have to Fribilletter til det kongelige Teaters Premièrer, saa jeg kunde tage min smukke Frue med, hvilket baade vilde gavne Teatret og glæde os.« Jeg gjorde det ikke — min Tyfus, der var under Opsejling, var jo endnu ikke brudt ud, og da jeg, efter min Sygdom, atter kunde tale, tænke og høre, fik jeg at vide, at Scavenius i sin ædle Kamp for »Gud, Konge og Fædreland« havde ment, at Sejren let vilde vindes, naar han bare tog »Dags-Avisen«s eneste Fribillet fra den uartige Avis.

Gudbevares! Jeg vil aldeles ikke benægte, at i og for sig var Jacob storartet, men denne grausame Salbe var vel nok lidt smaa t skaaren. Jeg ved godt, at Scavenius var en af de estrupske Ministre, der har gjort mest Skade, men jeg kan alligevel ikke tænke paa ham uden at komme i godt Humør — hvad jeg ikke husker, at nogen af de andre nogen Sinde har sat mig i.

»Det moderne Gennembruds Mænd«.

Vor Skønlitteratur var i 60'ernes Slutning kommet ind i et Dødvande; ganske vist levede endnu nogle af »Guldalderforfatterne«, men de skrev ikke mere, eller naar de skrev, var det oftest Ting, der havde været nok saa gode uskrevne. Derfor gjorde Vilhelm Bergsøes »Fra Piazza del popolo« en saa ganske ualmindelig Lykke, da den kom i 1866. Det var et nyt Digternavn og en ubeskriveligt fængslende Bog. Jeg husker, at jeg en Sommernat, med et Stearinlys staaende paa en Stol ved Siden af Sengen, slugte store Partier af denne tykke Bog, til Lyset var brændt ned i Stagen. Men da Dagen allerede var begyndt at gry, fortsatte jeg ved Vinduet, og lidt efter kunde jeg igen glide ned i Sengen, stadig læsende videre, til jeg styrtede til Skole uden Nattesøvn men med en Mængde vanvittigt spændende Scener spøgende i Hjernen. Bergsøes Ry kulminerede imidlertid med denne hans første, men egentlig ikke bedste, Bog, og saa blev det igen stille, indtil — samtidigt med og kort efter Brandes' første Forelæsninger — de Folk dukkede op, som han kaldte »det moderne Gennembruds Mænd«. Da jeg nu tager hans gamle Bog om disse Mænd frem og løber Indholdsfortegnelsen igennem, mindes jeg om, at jeg jo har kendt dem alle 7, en enkelt, Henrik Ibsen, meget lidt, andre en hel Del, og nogle var mine nære Venner.

Jeg begynder — som Bogen — med

Bjørnstjerne Bjørnson.

En Aften i Slutningen af 70'erne var jeg, uværdig, kommet med til en Fest, som politiske og litterære Venstremænd gjorde for Bjørnson. Jeg var da lige kommet hjem fra et Ophold i Frankrig, hvor jeg havde levet mest sammen med Arbejdere og glædet mig over den Kærlighed, de havde til den gamle Digter Victor Hugo, der lige havde udgivet sin store Bog om Napoleon den Tredies Statskup »En Forbrydelses Historie«. Den var udsendt i Anledning af den store Fare, der truede Frankrig og Friheden fra det franske Estrupiat, Ministeriet Broglie-Fourtou. Bogens Motto var. »Denne Bog er ikke blot tidsvarende, den er paatrængende nødvendig. Jeg sender den ud i Verden.«

»Ce livre est plus qu'actuel, il est urgent. Je le publie.
Paris 1er octobre 1877.

V. H.«

Efter at der ved Festen for B. B. var holdt en Mængde Taler for ham, fo'r Djævelen ogsaa i mig, og jeg holdt ganske uforberedt en Tale, der vel baade var »et Foster af Ungdomsblod og af Smedens Punsch«, og hvori jeg stillede Bjørnsons Indflydelse i de brede Lag o. s. v. sammen med Hugos. Hvorledes Talen var, og hvorledes den blev modtaget, erindrer jeg ikke, men næste Dag var mit Navn første Gang nævnt i et Dagblad. Lad mig dog strax sige, at det just ikke var for at hædre mig. Det var »Dagens Nyheder«, der skulde haane Festen og derfor skrev et Referat af den, saa ondskabsfuldt og saa kort som

muligt, alt i alt omtrent saaledes: »Bjørnstjerne Bjørnson var i Aftes indbudt til en Fest paa Skydebanen af herværende Venstremænd. Taler holdtes af Partiets mest fremragende Medlemmer«: — og nu kom Bomben — »d’Hr. Xylograf F. Hendriksen, cand. Marcus Rubin og Bogtrykker Axel Henriques.«

Jeg kan ikke nægte, at jeg lo højt, da jeg læste dette, skønt jeg nok syntes, at det var Synd for Forfatteren af denne lille Notits, at han ikke havde kunnet finde 2 andre, der var ligesaa ubetydelige som jeg. Hendriksen var dog allerede da Ud giver af »Ude og hjemme«, det smukkeste Ugeblad, vi nogensinde har haft, og Rubin Chef for Kjøbenhavns Kommunes Statistik; jeg vidste strax, hvem Forfatteren var: en Journalist Vogel-Jørgensen, der, som en god Bekendt af min Kompagnon, ofte kom i vort Trykkeri, hvor vi to morede os med at drille hinanden lidt. Jeg gik da op paa Bladets Kontor, lod som om jeg ikke havde set Notitsen og sagde: »Maa jeg ikke se Deres Avis, jeg hører, der skal staa noget om mig,« og med et Smil rakte han mig *corpus delicti*. Jeg rakte ham den smilende tilbage, efter at have læst den, med disse Ord: »Det var en ualmindelig dum Artikel!« »Det maa De ikke sige til mig,« raabte han. »Godt, saa ændrer jeg det til: det var en, endogsaa for »Dagens Nyheder«, ualmindelig dum Artikel«. Og mens han fattede af Arrigskab over ikke strax at kunne overtrumfe mig i Uartighed, forlod jeg smilende Lokalet.

Men Bjørnson havde set venligt paa mig og min Tale, og nogen Tid efter fik jeg gennem den svenske

ske Litteraturhistoriker Karl Warburg, en Hilsen fra ham med Tak for Talen. Til K. W. havde han sagt: »Der er noget truende ved den Mand!« Hvad han har ment, ved jeg ikke, maaske var det noget, der stod i Forbindelse med Virkningerne af »Smedens Punsch«.

Et Par Aar efter, da jeg havde skrevet om hans Bøger i »Dags-Avisen«, bl. a.: »Det flager i Byen og på Havnen«, fik jeg en Dag dette ret ejendommelige Brev:

Paris, rue Faraday 15, 11/11 84.

Hr. Axel Henriques, det er annen (eller tredje) gang, jeg har mødt Deres varme, vakre natur i selskab, jeg har interesse for, jeg mener personer i mine böker; og jeg må en gang uttrykke for Dem, at jeg føler mig tildraget til Dem. Jeg vil håpe, vi engang træffes. Der må sol og håp in i tilværelsen, og de, der tænker det samme og støtter alt, som bringer det, er af mine folk.

Opdragelsens magt er undervurderet. De kan ta en kat som liten, sætte den i et bur sammen med mus, fugle og en hund, og de blir de bedste venner og bærer over med intil hværandres plagerier.

Denne lille rættledning til forståelse af min bok vil jeg sende med, idet jeg på det hjærteligste takker Dem, fordi De har nåt til at skille Dem ut af den almene danske forståelse af mit navn og mit arbejde.

Deres hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Hans »håp« om, at vi maatte træffes, gik i Opfyldelse — mange Gange —, sidst, nogle Aar før hans Død, i vort Hjem og et Par Dage senere hos nogle af vore unge Venner, nuværende dansk Generalkon-

sul i Danzig, Harald Koch og Frue, og det staaer for mig som nogle af mine smukkeste Minder.

Det begyndte ikke helt godt. Vor Veninde, Forfatterinden Nulle Finsen — der for Resten den Gang endnu ikke var optraadt som Forfatterinde — havde for en kort Tid opslaaet sit Telt hos os, og da Bjørnson og hans prægtige Fru Caroline ventedes hertil, vilde hun, der havde staaet dem saa uendeligt nær — hvad man kan se af hendes to, senere udgivne, fortræffelige Bøger: »Fra Bjørnsons Hjem« og »Bjørnsons sidste Aar«, — gerne vise dem Gæstfrihed, men da hun i Øjeblikket intet Hjem havde og nødtigt vilde fejre dem paa en Restaurant, var det os selvfølgelig baade en Ære og en Glæde, at hun vilde modtage sine Venner hos os. Det begyndte, som sagt, ikke godt — jo det var egentlig ogsaa godt, at Bjørnson var rasende vred, da han, en 10 Minutter for sent, kom busende ind i Stuen med Frue og to Dattersønner — to dejlige Drengene, der mindede lidt om Dovregubbens Sønner i H. C. Andersens »Elverhøj«. Det hørte med for at faa et fuldstændigt Billede af ham at have set ham vond og ilsken. Han sagde knap Goddag, men begyndte med at være forførelig vred — tilsyneladende paa os alle — fordi han kom for sent, og fordi Grunden var den Uforskamethed, en Sporgvognskonduktør havde vist ham ved ikke at holde, da han vinkede, men var kørt ganske koldblodigt videre. »Man kan ikke byde en Mand som mig sligt, en saadan Fyr bør tage sig lidt iagt, jeg finder mig ikke i det.«

Det var ganske forgæves, at jeg tog Konduktøren

i Forsvar ved at fortælle, at vi havde Stoppsteder og paa Vejen mellem to saadanne kunde der ikke standses, han var vred og han vilde være vred. I en noget trykket Stemning gik vi tilbords. Frk. Finzen havde betroet os, at det »bedste, han vidste« var Kødsuppe og af Vine Champagne, og aldrig er der i vort Hus, hvor der i de snart 50 Aar, vi har været gift, har været serveret lidt af hvert fra Øllebrød til Vildsvinehoved, kommet noget paa Bordet, der har vist den Tryllekraft, som disse to flydende Næringsmidler den Aften. »Næ—j! skal vi ha' suppe!« Ak nej, det kan ikke skrives, det maa høres med Bjørnsons vidunderlige Tonefald, »næ—j skal vi ha' suppe!« Hvis nogen har set et Landskab, hvor Torøden og Lynild, Hagl og Storm raser, pludseligt forvandles til et smilende Sollandskab, kan han have en Idé om, hvorledes Bjørnsons Ansigt og Stemme forvandlede, da den dampende Suppe stod paa Bordet.

Og da Champagnen skænkedes i, var Bjørnson bleven saa bedaarende, som kun han kunde være, og det vil sige umaadeligt meget.

Han var jo en brilliant Mand at skue, det dejlige Ansigt, den pragtfulde Statur saavel som de store, kraftige men venlige og særdeles velplejede Hænder. Hans Øjne kunde skyde Glimt som en lille Bjergfæstning, men de kunde ogsaa lyse saa kærligt, som om han vilde tage alle i Favn og bringe »diesen Kuss der ganzen Welt«, og han kunde da have et meget bedaarende Smil og en herlig Latter. Naar han talte, og han talte gerne og længe, var det

altid om noget, der havde hans store og udelte Interesse; det var ikke just altid de samme Ting, der havde hans Interesse, det kunde det ikke være, for der var saa meget, han skulde have udrettet og ordnet her i Verden; og meget af det fik han i Orden, som da han befriede Signora Linda Murri for Mistanken om at have dræbt sin Mand eller hjalp til at afsløre Løgnene og Falsknerierne om Dreyfus. Han kunde lægge hele sin Sjæl i Kamp mod Magyarernes Overgreb eller for en ny Retskrivning f. Ex. Indførelsen af »hårte konsonanter« eller Bekæmpelsen af »Målet«. Alt lykkedes ham jo ikke. Ved at se paa Verdens nuværende Tilstand, maa man vist indrømme, at helt lykkedes f. Ex. ikke hans Bestræbelser for en større sædelig Renhed mellem Kønnene, den saakaldte »Hanskebevægelse«. Men hvad han saa talte om, saa talte han godt og formfuldendt, han var en Taler uden Lige, en Kunstner af Guds Naade. Det var en ren æstetisk Nydelse at høre ham, som det var at høre Paderewski spille Chopin eller at overvære Sarah Bernhardts eller Duses Optræden en af deres store Aftener.

Og disse to Aftener, synes jeg, at Bjørnson overgik sig selv, mest den allersidste. Jeg var indbudt til Middag hos Kochs, men maatte sende Afbud paa Grund af en Revolution i mit Trykkeri; nogle desperate Personer havde lavet en ganske ulovlig Strike, og hverken fornuftige Ord fra vor eller Fagforeningsformandens Side kunde rokke disse Brushoveder; Tiden gik — og den maatte ikke gaa, for saa kunde vore Blade ikke komme ud. Det hele var saa uret-

færdigt og meningsløst, at det angreb mig meget mere, end disse tossede Mennesker anede. Først henad Kl. 10 fik vi — ikke Fred men en Vaabenhvile til næste Dag. Og saa var jeg tilmed gaaet tabt af Bjørnsons Selskab. Træt og ødelagt gik jeg op til Selskabet, men endnu paa Trappen betænkte jeg mig; jeg var ikke i Humør til at være sammen med andre. Jeg gik dog ind — for at hente min Kone, bildte jeg mig maaske selv ind. Da jeg kom ind, sad Bjørnson med sit allerbedste Ansigt paa og talte om Frk. Finsens Forældre, Kochs Bedsteforældre, halvt som en Minutale, men mere som en lille Fortælling om Sønderborg før Krigen i 64, et Digterværk, en Tryllering, han drog os alle ind i. Faa Minutter efter maatte jeg smile ved Tanken om, at jeg havde taget mig Kampen i Trykkeriet saa nær, Billedet deraf svandt mere og mere bort, jeg var igen med til Fest, en uforglemmelig. Og Bjørnson blev ved længe, længe efter sin sædvanlige Sengetid, det var Taknemmelighed mod nogle afdøde Venner, der havde været gode mod ham, som skabte et af hans smukke Digterværker. Det varede ikke længe, før jeg igen var i »Humør til at være sammen med andre«, jeg kunde endda ikke lade være at holde Tale, og bragte Bjørnson en Tak, for hans Evne og Vilje til at glæde andre, til at bringe »sol og håb in i tilværelsen«, en Tak der var saa følt, at jeg er ganske sikker paa, at han ikke den Aften sagde: »Der er noget truende ved den Mand.«

Henrik Ibsen

har jeg saa godt som slet ikke kendt, vort Samvær indskrænker sig til, at jeg sammen med Hørup og Kaptajn Rovsing, Forfatteren til den overordentligt vittige Bog »De tre Vonner«, efter et Rusgilde i Studentersamfundet, fulgte Ibsen til Hotel d'Angleterre; men da vi kom dertil, sagde de to Herrer Godnat, og Ibsen sagde da til mig: »Har De noget imod at gaa lidt endnu?« Det havde jeg selvfølgelig ikke, og vi gik saa sammen — jeg tror et Par Timer — rundt om Hesten, ned ad Nyhavn og tilbage om og om igen. Da jeg en Del Aar i Forvejen havde set Ibsen spadserende paa Strøget i sin Fløjelsjakke, ligenede han med Koteletskæget nærmest en Dampskibskok; da vi spadserede i Nyhavn den Aften, har Folk, vi mødte, sikkert taget ham for Styrmand eller Kaptajn paa en af de mange Finlapperbaade, der var forankrede i Kanalen. Først senere fik han det kendte Udseende af Trolden, der er sprunget op af Æsken.

Bjørnson havde talt og uddelt gavmildt »med baade Hænder«, Ibsen spurgte og samlede ind med Hænder og Fødder, som man siger. Han vilde have noget at vide om den og om den. Jeg forekom mig som det Insekt, jeg en Gang har læst om, der er i Besiddelse af noget sødt, som Myrerne har Brug for og som de derfor »malker«. Henrik Ibsen malkede den Aften, han har sikkert malket meget og mange — større og mindre Kryb, før han fik skabt alle sine vidunderlige Skikkelser, de mest levende af alle mig

kendte i hele Verdens dramatiske Litteratur. Og hvor de lever endnu, selv om de og Ibsen erklæres for døde og magtesløse af mange, maaske dog noget mindre fremragende, dramatiske Forfattere.

Han spurgte ikke om Teater, men det lykkedes mig dog at faa ham med paa min Kæphest. Han havde aldrig set »Vildanden« i Kjøbenhavn, og jeg slog et stort Slag for, at han skulde se sit Stykke, fordi jeg ansaa Olaf Poulsens gamle Ekdal, Frk. Antonssens Gina og Fru Hennings' Hedvig for nogle af de bedste Skuespilydelser, jeg kendte. Senere er det fortalt mig, at han saa dem og var glad ved dem.

Saa kommer

J. P. Jacobsen

eller J. P., som han kaldtes. Jeg tror ikke, jeg nogensinde havde tænkt over, hvad J. P. betød, før jeg en Aften, mindst 20 Aar efter hans Død, sad i et Berlinerteater. Stykket, jeg saa, har jeg glemt, jeg husker blot, at en ung Pige havde brudt med sin Familie og var rejst bort med en ung Foregangsmand. Da der er indtraadt en Slags Forsoning og de vender tilbage til hendes Hjem, har de en lille Søn med. Det er svært at faa en Samtale i Gang, endelig siger hendes Moder og ser paa Drengen: »Hvad hedder han?« — »Jens Peter«. — »Wie so? Jens Peter?« — »Ja, — nach Jacobsen, natürlich!« Jeg maatte smile: J. P. — Jens Peter, ja natürlich, og samtidigt blev jeg saa varm om Hjertet ved Tanken om, at min gamle Ven nu nævntes ude i den store Verden

som en Schiller, Goethe eller Molière, som et Digternavn, alle maatte kende: Jacobsen — ja natürlich!

Jeg kendte J. P. fra mine første Aar i Studenterforeningen, at sige af Udseende, jeg saa ham ofte gaa ind for at spise den alt andet end lukulliske Middag i »Spisestuen«, vidste han hed Jacobsen, intet andet. Det var en pæn Mand at se paa.

I Senioratsprotokollen staar der den 24. April 1871:

Fra stud. mag. J. P. Jacobsen var indløben Meddelelse om, at han ikke saa sig i Stand til at modtage det paa ham faldne Valg til Senior.

Først da jeg traf ham i »Litteraturselskabet«, gik det op for mig — hvad de, der lavede Senioratsvalgene, ganske sikkert heller ikke havde anet — at det var ham, der i »Nyt dansk Maanedsskrift« havde præsenteret Darwin for den danske Læseverden; thi saa havde man sikkert ikke villet give ham en Plads i Foreningens Bestyrelse.

Af en anden Meddelelse i Senioratsprotokollen kan jeg se, hvornaar jeg første Gang talte med J. P. Den lyder saaledes:

³/₄ 73. Lieutenant Skram havde meddelt Senioratet, at han ved en Misforstaaelse havde indført en Lieutenant af Garden [Waagepetersen] i Studenterforeningen ved Soiréen den ¹⁵/₂. Da Senioratet ikke fandt denne Misforstaaelse undskyldelig, vedtog Hr. Skram at erlægge en Mulkt af 5 Rigsbanksdaler.

En mærkelig Aften denne 15. Februar, da en mandlig Ikkestudent deltog i et Bal i Foreningen — uden at

Himlen faldt ned — men for mig var der noget endnu mærkeligere: Alvorsmanden J. P. Jacobsen havde taget Billet til dette Bal og mødte — rent ud sagt: krøllet! At lade sit Haar krølle var en af de yderste Extravagancer, en Balløve kunde tillade sig. Det skete ved Hjælp af gloende Tænger, f. Ex. hos de berømte Haarkunstnere Giese eller Minet, hvor man sad og indaandede Duften af brændte Haar og sveden Pomade, i evig Angst for at faa Ørespidserne brændt i Tilgift. Nu har, saa vidt jeg ved, Kvinderne overtaget dette Udmærkelsestegn, samtidigt med at de har gjort andre Indgreb i Mandens Rettigheder.

Mon jeg ikke har stirret saa vanvittigt paa J. P.s Krøller, at jeg har hypnotiseret ham til at sige noget til mig? I al Fald kom vi i Snak, og det blev en lang Snak. Vi forlod vel Foreningen ved Midnatstid, og stadig snakkende fulgte jeg ham hjem til hans Stue i Voldkvarteret, vistnok paa Vestergade; her fortsatte vi, til jeg gik hjem og jeg husker ganske bestemt, at jeg paa Hjemvejen mødte Postbudet for Udgaende i Niels Juelsgade. Vi har altsaa talt sammen i 6, 7 Timer, og jeg ved ganske nøjagtigt, hvad vi talte om: om alt muligt mellem Himmel og Jord. For mig var disse mange Timer en Fest, der siden gentog sig mange Gange, undertiden med Ugers Mellemrum, undertiden med Aars, i J. P.s fattige Stue i Ny Adelgade eller hjemme i vort Hjem i Østersøgade.

I nu afdøde, Sven Langes Bog, »De første Kampe«, skildres J. P. som et »Guds Ord fra Landet«. Intet kan være mere forkert. Han var en sjælden klog og

meget vidende Mand. Elskelig og beskeden i sin Optræden, men samtidigt meget selvsikker; han famlede ikke eller følte sig utryg, hvem han saa kom sammen med. Han kunde tale lidt eller meget, men det han sagde var altid rigtigt, klogt, ofte, meget ofte, muntert og vittigt. Altid Sømmet paa Hovedet.

Man kan vistnok sige, at alle, der kendte J. P., elskede ham, det var umuligt andet. Og vi kom til at holde endnu mere af ham, fordi vi alle — undtagen han selv — vidste, at vi ikke fik Lov at beholde ham længe. Vi vilde alle gerne være sammen med ham, men de sidste Aar blev det sjældnere og sjældnere. Han orkede det ikke. Jeg traf ham da kun hos Vilhelm Møller, hvor han hvilede paa en Løjbænk, mens vi andre sad til Bords.

Jeg vilde gerne skildre, hvorledes han talte, men det er saa haabløst. Han havde undertiden en egen Jargon, der støttedes af hans poliske Øjne, hans smukke Smil og hans »intelligente Hænder«. Han er den første der — i »Niels Lyhne« — har brugt Udtrykket om en Fod, at »den næsten havde en Haands Intelligens«.

Første Gang jeg talte med ham og udtrykte min Beundring for hans Novelle »Mogens« og sagde, at ingen anden daværende Dansk kunde skrive Magen, lo han og svarede: »Jo én — den Goldschmidt!« Da jeg, efter ikke at have set ham i lang Tid og havde ventet forgæves paa en Bog af ham, spøgende spurgte: »Vil De da være Danmarks Flaubert«, svarede han: »Nej jeg vil være Danmarks J. P. Jacobsen.«

Det morede mig 50 Aar efter i en af Edv. Brandes fortræffelige Kroniker igen at finde det samme Udtryk »Danmarks Flaubert« brugt om J. P.

En Gang, da vi i et lille Selskab hos Fru Emilie Brandes diskuterede, hvilket Sprog, der var smukkest, og der blev sagt: »Svensk — Italiensk — Fransk,« lød det ganske stilfærdigt fra J. P.: »Jeg synes nu Dansk er det smukkeste Sprog,« og saaledes, som vi hørte ham sige det, og saaledes, som vi huskede, han skrev det, — maatte vi bøje os for ham. Han kunde benytte et Ordspil saa nænsomt, at det blev en Vittighed. En Gang hjemme hos os, spurgte min Kone ham, om han ikke vilde have mere Kaffe. »Jo Tak,« svarede han, »men kun ganske, ganske lidt,« og da min Kone tog hans Kop og gik ud med den og kom tilbage med ganske, ganske lidt Kaffe i den, sagde han smilende: »Det er en Skam, at De skal have saa megen Ulejlighed for s a a lidt.«

Men han kunde skam ogsaa uden Ordspil være meget vittig. En Dag fortaltes det, at en anden betydelig Forfatter, der tidligere havde staaet paa Frisindets yderste Fløj, nu var i Færd med at udsende et antisemitisk Kampopraab, da smilede J. P. og sagde: »Ja, hvorfor ikke? Jeg har nu besluttet fra den 15de i næste Maaned at hade alle Buntmagere og Oberstløjtnanter!«

En Aften i 1885 var en Del af hans Venner hos os, og Vilh. Møller tog da en Skrivelse frem og bad os alle føje noget til. Det var en Hilsen, der skulde sendes til Thisted, til J. P. i Anledning af hans Fødselsdag, og vi skrev da spøgende og muntert til hans

»Geburtsdag«, men indvendig var vi alle ved at græde. En Maaned efter var han død, 38 Aar gammel.

Naar jeg tænker paa J. P.s dejlige Smil, kommer jeg ogsaa til at mindes en Aften i en stor Forsamling, der var meget forskellig fra dem, hvor vi ellers traf hinanden, og hvor hans Smil derfor blot i endnu højere Grad lyste op i Mørket. Men det bliver saa langt at fortælle, at jeg vil give det en særlig Overskrift, nemlig:

Aander.

En Gang i Midten af 70'erne blev en Del unge Mennesker, deriblandt jeg, opfordrede til at indtræde i »Foreningen til Undersøgelse af de saakaldte spiritistiske Fænomener«, og vi unge Oppositionsmænd fra Studenterforeningen, hvis Valgsprog jo var — *nil humani* o. s. v. b: intet menneskeligt er os uvedkommende, mente, at det samme vel burde gælde det aandelige, og meldte os ind. Møderne holdtes paa Kongens Nytorv hos en Restauratør, som blandt Feinschmeckere havde et meget fint Renomé, der endda styrkedes, da han under den fransk-tyske Krig døbte sin lille Søn med det franske Marskalnavn: Bazaine, selv om onde Tunger paastod, at det maa ske havde været mere naturligt for Restauratøren at vælge en anden Marskals Navn, nemlig Leboeuvs. Men, ak, de Borde, vi samledes om, var ikke til Kødets Lyst, men til Aandens eller Aandernes Undersøgelse.

Der havde længe været en spiritistisk Menighed

her i Byen, mest bestaaende af lidt forhutlede Eksister, en Herreekviperingshandler med et flot polsk Navn og meget faa Varer i Butikken, en Fotograf, der efter April Flyttedag aldrig boede det Sted, Vejviseren angav, Opfindere, smaa Bogholdere o. s. v. alle sikkert overbevist troende, der nu mente, at Øjeblikket var kommet til at gøre »en større Kreds delagtig i de Resultater, Videnskaben var kommet til«, og det var virkelig lykkedes at samle en ret anseelig Kreds. Der var fremragende Videnskabsmænd f. Ex. Matematikeren Julius Petersen, Kaptajn Sommerfeldt og J. P. Jacobsen, velhavende Bankmænd og Grosserere, hele »den brede Vindueskarm« fra Studenterforeningen, nogle kendte Skuespillere o. s. v. — og saa gik Tæppet op. En lille bleg Mand holdt et stort, stærkt glødende Foredrag, hvori han fortalte nogle af de mildest talt haarrejsende Begivenheder der var konstateret rundt om i Verden, hvor Spiritister samledes, — alt under den strængeste videnskabelige Kontrol. Den berømte »Sandfærdig Beretning om det forfærdelige Huskors, som tvende fromme Ægtefolk i Kjøge var plagede med« — fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede — var det rene Legeværk ved Siden af de Gefærligheder, vi fik serveret, og jeg kan ikke nægte, at Haarerne paa mit Hoved — jeg havde den Gang mange flere end nu — efterhaanden kom i en meget lodret Stilling. »Hvad siger De til det?« spurgte jeg J. P. Jacobsen, som sad ved Siden af mig. »Jeg siger, at det dog muligvis ikke er helt sandt — altsammen« svarede han med sit allerdejlige Smil. Men vi skulde snart over-

bevises allesammen, thi nu blev vi anbragt ved Bordene.

Desværre havde jeg forpasset Øjeblikket, da jeg som Barn ikke skaffede den Flaske Brændevin, Peter og Kalle paa Oscardal havde stillet som Betingelse for at afsløre Naturens Hemmeligheder for mig. Sligt hævner sig; Aanderne sammensvor sig sikkert den Dag mod det ulykkelige Barn, og de var forfærdelig trevne til at aabenbare sig for mig, da jeg som vidbegærlig Yngling forsøgte at kigge lidt bag Forhænget. Ikke alene rørte det Bord, jeg blev anbragt ved, sig ikke, men alle de andre Borde, i den Stue, hvor jeg var, og i de Stuer, jeg siden opholdt mig i, naar Borde skulde danse, var uforskammet ubevægelige.

Og jeg ved jo dog, at det er Bordes Lyst at slaa lidt til Skaglerne; den senere Redaktør af Spiritist-Tidenden, Sigurd Trier, har saaledes fortalt mig, at han hjemme havde et Egetræsbord, der uden synlig Anledning af og til rejste sig paa sine to Bagben og med sine to Forben slog Takt til »Kong Christian stod ved højen Mast«. Og den Redaktør var skam en kendt Mand.

Men var det trøstesløst i den Stue, hvor jeg sad, skete der store Ting i Stuen ved Siden af. Fire Herre, der havde siddet om et lille Bord — den ene var en jævnaldrende god Bekendt af mig — kom meget oprømt ind og aflagde Beretning. De var nogenlunde hurtigt kommet i Forbindelse med en afdød, og klart og tydeligt havde hun — det var en Kvinde, ovenikøbet en falden — meddelt, at hun her i Livet hed Svanhilda Jochumsen og boede i en berygtet Gade,

hvor hun havde ført et slet Levned, og nu sad hun, rent ud sagt, i Helvede. Selv de tre erfarne Spiritister erklærede, at de sjældent havde ført en saa tydelig Samtale med en afdød, og vi andre var jo ikke uvillige til at indrømme, at den var tydelig nok.

Da vi gik hjem sent om Natten, sagde jeg til min Ven: »Tror Du ikke, at de har holdt Dig for Nar?« — »Absolut ikke!« »Jamen tror Du da —?« — »Tror — næ jeg véd. Ser Du, vi sad saa længe og fedtede i det, at det ligefrem gjorde mig ondt for de 3 Fyre, saa opdagede jeg et Snuptag, hvorved jeg kunde faa Bordet til at makke ret, og saa lavede jeg det hele.«

Nu er han forlængst død. Han efterlod sig et kendt og meget anset Navn uden Plet — naar jeg lige undertager den, han havde sat paa stakkels Svanhilda Jochumsen.

Ved Aabningsmødet var vi blevet inddelt i Sectioner, der hver for sig skulde fortsætte de videnskabelige Undersøgelser, og en Aften vandrede jeg med Secher, Cantor, Zeuthen, Slomann og Neergaard — ud til en Fotograf Jensen paa Nørrebro. Da vi var midt paa Broen — der endnu ikke bar Dronning Louises Navn — standsede vi, og en af de andre holdt en Præken for mig, hvoraf der langten Rede kurzer Sinn var, at hvis jeg ikke kunde lade være at gøre Narrestreger, saa ødelagde jeg det hele. Jeg lovede da at være gravalvorlig, og det holdt jeg i den Grad, at de andre ikke kunde lade være at le. Men det kunde jeg da ikke gøre for.

Jensen var en fast troende Spiritist. Desværre havde Aanderne den Gang endnu ikke begyndt at lade

sig fotografere, hvilket ellers vilde have kunnet skaffe ham en, sikkert højst fornøden, Forøgelse af hans Kundekreds. Foruden af ham og os sex bestod Selskabet af en rødmosset, ingenlunde radmager, ung Dame. Paa et rundt Spisebord, om hvilket vi sad, var anbragt en Del Papir og en Blyant. Pludselig greb Hr. Jensen Blyanten, satte den paa Papiret under en Vinkel af ca. 90°, hvorpaa hans Arm sattes i en Bevægelse, som jeg den Gang ikke havde set Mage til, men som jeg nu vilde sammenligne med en Motorcykles, der forgæves søges sat i Gang, hvorpaa Blyanten skrev: »Adelaide skriver,« hvilket han betroede os, betød, at hans buttede Datter efter højere Ordre skulde føre Korrespondancen for den Aand, der nu var i Blyanten. Derefter sattes Adelaides Arm i en tilsvarende Bevægelse og Blyanten foer som forrykt frem og tilbage paa Papiret. Paa et diskret Spørgsmaal fra min Side om, hvem vi i Øjeblikket havde den Ære at tale med, skrev Blyanten meget tydeligt: Homer. Det var os naturligvis en Glæde, saa at sige personligt, at træffe denne Mand, af hvem vi havde givet flere Tusind Verslinjer op til Examen, og vi havde ikke saa lidt at spørge ham om, men det lod til, at den gamle Digter, der jo som bekendt var blind, med Aarene ogsaa var blevet døv, han svarede i al Fald ikke. Jeg gjorde da opmærksom paa, at den kære afdøde muligvis ikke forstod Dansk og opfordrede Slomann til at sige den kendte Skolebogsforfatter et Par venlige Ord paa Græsk, hvilket Slomann baade kunde og gjorde, men Blyanten og Homer svarede stadig ikke. Jeg maatte da atter be-

mærke, at det græske Sprog sikkert var blevet udtalt noget anderledes paa hans Tid, og at Samtalen derfor vel helst maatte føres skriftligt, hvilket, det viste sig, at jeg havde Ret i, thi nu svarede Homer, ovenikøbet paa Dansk, kort og fyndigt saaledes: »Elendige Kryb!« Ved den Bevægelse der opstod ved disse uvenlige Ord fra den gamle emeritus, tabte Adelaide Blyanten, og jeg krøb da ned paa Gulvet og tog den op. Af denne hæderlige Handling opstod et Rygte, der muligvis ikke kom uden for vor Kreds, men paa den anden Side dér ikke var til at rokke: at jeg havde benyttet Lejligheden til at knibe Adelaide i Benet. Da jeg i de mere end et halvt Hundrede Aar, der er forløbet siden da, har ført et i flere Henseender hæderligt Levned og er blevet udmærket bl. a. ved — uden Spor af Pres fra min Side — at blive udnævnt til Ligningsmand og Repræsentant for Kjøbenhavns Brandforsikring, haaber jeg, at man vil tro mig paa mit Ord, at Rygtet savner enhver Grund.

Efter denne vellykkede Seance udmeldte jeg mig af Spiritistforeningen, da jeg havde en vag Følelse af, at jeg kunde anvende min Tid og mine Penge bedre, og oplevede derefter intet i den Retning, før jeg i 1921 paa et Hotel i Taormina paa Sicilien var til Stede ved en Seance, der blev givet af en Aandemaner i en sørgeligt slidt eveningdress, med et modbydeligt Missekatteskæg og kun ganske stedvis rene Hænder. Han bad os alle om at tænke paa noget, vi ønskede, han skulde gøre, skrive det op paa et eller andet europæisk Sprog, lægge Seddelen i vor Lomme — saa skulde han opfylde vort Ønske. Under stor-

mende Bifald tog han en Herre i Haanden, gik hen til en anden, tog et Cigaretfederal ud af dennes Lomme og anbragte en Cigaret derfra i en 3die Herres Mund. Og under voxende Bifald gjorde han mange andre ligesaa overnaturlige Vidundere. Da Turen kom til mig, løb han rundt med mig, forsøgte alt muligt, men forgæves. »Tænker De nu ogsaa paa det?« spurgte han. »Ja, uafsladeligt,« svarede jeg og vedblev, som jeg hele Tiden havde gjort, at stirre ham saa intensivt ind i Ansigtet, at han maatte have læst mine Tanker, hvis der ikke havde været dette med Uven-skabet mellem Aanderne og mig. Efter at han havde tvunget mig til at knæle for en Dame, bragede Bifaldet atter, men jeg maatte afbryde dette med en Meddelelse om, at det ikke var helt korrekt og rakte ham Seddelen, hvorpaa der stod: »Mit Ønske er, at De skal tage Deres Overskæg af.« Dertil svarede den ulykkelige Mand: *Monsieur, vous êtes un mauvais sujet!* Hvilket paa almindeligt Fransk betyder: »De er en Laban«, men jeg tror nu, at det paa hans, ikke helt fejlfri, Franske skulde betyde: »De er et daarligt Medium,« han var i al Fald slet ikke vred paa mig, da han nemlig gjorde sit næste Kunststykke: at tage en Tallerken, gaa rundt med den og søge derved at skaffe sig noget elendigt Mammon, og de fleste af de Englændere, der havde klappet aller ivrigst, i den Anledning skyndsomst forsvandt, modtog han med hjertelig Velvilje den lille Bunke skidne Pengesedler, jeg lagde paa Tallerkenen.

Naar jeg ikke lagde nogle rene Papirer, var Grunden den, at alle de Pengesedler, vi saa i de 4 Maane-

der, vi var i Italien i 1921, var saa snavsede, at jeg ikke vilde have rørt ved dem, hvis de ikke havde haft en — omend ganske vist ringe — Værdi i Handel og Vandel.

Den fjerde af Gennembrudets Mænd var

Holger Drachmann.

Da jeg en Aften op imod Jul 1872 havde købt Holger Drachmanns samme Dag udkomne »Digte«, en lille uanselig Bog i et grønt Omslag, hvor en skumrende Fjeldbæk tegnet af H. D., brasede frem mellem Stene og Grene, og havde slugt Bogens Indhold, syntes jeg, at jeg havde oplevet noget usædvanligt, og det havde jeg da ogsaa, nemlig den danske Lyriks Renaissance. Stuen blev mig for trang, jeg maatte ud og tale med nogen om disse Vers og styrtede op til en Ven; da han ikke var hjemme, løb jeg ud i Byen uden ret at vide, hvor jeg vilde hen. Midt i Bredgade mødte jeg Drachmann, der kom gaende med sin unge, meget smukke, Frue. Jeg blev baade glad og forvirret ved at møde ham, jeg kendte ham kun ganske lidt, men noget maatte der gøres, og saa sagde jeg »Tak, Tak!« og omfavnede ham; han var aabenbart ligesaa forvirret og sagde »Ja, Tak skal De ha'e.« Drachmann var ligesom Holofernes 7 Alne høj, jeg ikke større end en almindelig Chilian, og den lille Scene maa have set meget grinagtig ud. Godt var det, at jeg ikke umiddelbart efter, da jeg løb min Vej, fik overrakt en af de, nu saa almindelige, Sedler med Ordene:

De blev filmet nu og kan i Morgen Eftermiddag fra Kl. 2 faa Deres Billede at se i 3 forskellige Stillinger, — — o. s. v.

Fra denne Aften begyndte et Bekendtskab, der varede til Drachmanns Død og viste sig under ret forskellige Former. Jeg har egentlig altid elsket ham, men jeg har mange Gange været, hvad man kalder »knusende gal i Hovedet paa ham«. Vi har til Tider omgaaedes meget intimt i vore respektive Hjem, og der har været andre Tider, hvor jeg ikke hilste ham paa Gaden; ikke at forstaa saaledes, at jeg demonstrerede ved at gaa forbi ham uden at tage Hatten af, men vi opdagede begge meget hurtigt, naar den anden var i Farvandet, og kunde da pludselig se ind i et Butiksvindue eller op i Luften, ladende som ingen Ting men vel vidende, at ogsaa den anden gjorde de samme Hundekunster! En Dag i 1890 tog jeg med et Dampskib fra Helsingør og vidste strax, at han var ombord, men naar han saa i Læ, saa jeg i Luvart — Udtryk, som maaske er forkerte, men han vilde have forstaaet dem, maaske med et Smil. Samme Eftermiddag hilste jeg paa Skuespiller Vilhelm Wiehe junior, der sad uden for en Café, og da jeg kom nærmere, mærkede jeg, at bag et Laurbærtræ sad Drachmann, stærkt optaget af en Plet paa Dugen, og endelig løb jeg paa ham nogle Timer senere i den lyse Sommernat i den fuldstændigt øde Farimagsgade.

Det var for meget for Drachmann, han styrede lige hen til mig, gjorde et af sine kendte store Sving med Haanden og sagde: »Tre Gange mødt paa én Dag! Det betyder noget! Nu maa jeg tale med Dig, for-

klare Dig det hele. Og saa gik vi Time efter Time rundt om Søerne, mens Drachmann fortalte og snakke og sagde en forfærdelig Masse Ingenting, bl. a. at »Forskrevet«, der udkom om nogle Dage, vilde klarlægge hans Forhold, hvad den — i Parentes bemærket — egentlig ikke gjorde; men festligt var det; det var altid festligt at være sammen med ham, naar han ikke var — »utryg«.

Utryg kunde han blive, naar han var sammen med Mennesker, han ikke kunde lide eller ikke kendte, men i hvem han troede at se Fjender; eller naar noget var bristet for ham — f. Ex. ved den store Raadhusfest, der gaves til Ære for ham paa hans 60 Aars Fødselsdag 1906. Aftenen forud var hans Stykke »Hr. Oluf, han rider —«, der skulde have været et nyt »Der var en Gang —« uhjælpeligt faldet; Edith, som han ikke havde set i mange Aar, var dukket op i Teateret den Aften, han vilde saa følges med hende ud i Verden og bryde sig Pokker om den Fest, hvor til han havde glædet sig saa umaadeligt, hvilket naturligtvis blev forhindret; og endelig havde han forfattet en pompøs Tak til Georg Brandes' store Tale til ham ved Festen. Men Brandes' Tale var blot en smuk Anerkendelse, en i kammeratlig Tone holdt Hilsen, hjærtelig men ogsaa lidt spøgefuld, og Drachmann havde mindst ventet sig noget i Retning af Tegnér's Bekransning af Oehlschläger i Lunds Domkirke. Hans Takketale passede derfor ikke og derfor blev han »utryg« og derfor gjorde han sin bekendte Dumhed, der for Resten var saa uskyldig, at den højst kan kaldes en Kejtethed. De Blade og Pri-

vatforbrydere, der gjorde et stort Nummer ud af den, skulde ske Skam. De, der ikke kender noget til denne Fest og som muligvis ejer »Sganarels Kjøbenhavnerviser«, vil dér Side 46 finde en Vise »Homeros«, der giver et sanddru Billede af den, da me get omtalte, Fest.

Ja Fest kunde gamle Drach eller Drachenberg, som han undertiden spøgefuldt kaldtes, skabe som ingen anden, i en lille Kreds, et stort Selskab eller paa Tomands Haand ved et Cafébord — jeg husker saaledes en Aften, da Universitetet forrige Gang jubilerede, og vi sad og kedede os ved en stor Sammenkomst paa Klampenborg, at Drachmann brød op, hannem fulgte — jeg ved ikke hvor mange — Svende og »gik i den grønne Skov« til Bakken, hvor vi slog os ned i et Sangerindetelt, og denne Sorgens Bolig forvandlede han til et festligt Tempel for Glædens Guder, han fik en Sangmø til at synge »De vog dem, vi grov dem en Grav i vor Have«, Folket rejste sig, sang med, Hjærterne bankede — og Drachmann smed en Guldtikrone paa »Tallerkningen«, man er nu en Gang Grandseigneur eller man er det ikke.

En Gang, da Drachmann boede i Vallerød, sendte han Bud til en hel Del af sine Venner; han kedede sig og længtes efter at se vore Ansigter, vi skulde komme derud næste Søndag og for egen Regning spise »et koldt Bord med en varm Ret« paa Kroen og have det gemytligt. Der var Folk imellem, som var alt andet end vel beslaaede, men de 1½ Krone, Frokosten skulde koste, plus Billetten ud og ind kunde de tilnøds tillade sig. Og morsomt var der lige strax,

men rigtigt festligt blev der først, da Drachmann, Grandseigneuren, slog ud med Haanden og raabte: »Hejda Krofar! Champagne over det hele.« Vinen skummede og Talerne flød, de fleste holdt den glade Giver. Bagefter vandrede vi op til hans Bolig og drak Kaffe med Cognac og Likører i lange Baner. Ja, festligt var det — — — mindre festligt var det Brev, jeg fik et Par Dage efter, og hvori Frk. Valborg Culmsee, Fru Drachmanns Tvillingsøster, meddelte mig, at hun »som Sekretær for sin Svoger« skulde bede mig om at indkassere Betalingen. Jeg kan jo ikke nægte, at det var drøjt for mig at henvende mig bl. a. til to Timelærere og en elendigt betalt Journalist, der havde været der med deres Koner, og bede dem om til mig at indbetale ialt 72 Kr. 66 Øre — man bedes erindre, at det var den $31/8$ 1880, og vel svarer til mindst 200 Kr. nu. Nu lever kun af de sex en af Konerne, en i al Fald den Gang meget smuk Dame, og hun har sikkert glemt det, men at de alle 6 ved Middagsbordet mange Maaneder derefter huskede det, tvivler jeg ikke om.

Men festligt havde det jo været den Søndag hos Drachmann, og hvis De vil sige, at vi vel kunde vide, at det ikke var Drachmann, der gav Champagnen — ja saa vil jeg fortælle en anden lille Historie i 2 Afdelinger. I 1892 kom Anton Melbye og jeg til Hamburg en Morgen ved 7-Tiden og besluttede at blive der en Dag for at hilse paa Drachmann, hvem Melbye den Gang stod meget nær. Drachmann boede da ude i Hamburgs Havn, havde det smaat og maalede smaa »Mariner« for at leve. Vi traf ham ved

Staffeliet og spurgte, om han vilde med ud og spise Frokost. »Jeg har ingen Penge,« sagde han. »Det gør ikke noget, vi har nogle,« svarede vi, og saa begyndte en Frokost, hvis Lige jeg aldrig har været med til. Den begyndte i den aarle Morgenstund og Drachmanns Humør voxede Time for Time; og Festen varede uafbrudt, til Aftentoget gik til Kiel. Uafbrudt er et urigtigt Udtryk, den blev nemlig afbrudt bl. a. af en herlig Sejlur paa Elben, et Besøg hos en af mine Venner, hos hvem vi blev tvungne til at spise til Middag, hvorefter Frokosten fortsattes. Du gode Gud, hvilken Appetit og hvilket Humør, man havde den Gang, og Drachmann har aldrig været mere charmerende og berusende end den Dag. Men da Tiden til Togets Afgang nærmede sig, blev han pludselig melankolsk: »Han var ikke blevet behandlet godt i det forbandede Danmark, som han alligevel elskede, men han vilde hellere dø af Sult i Hamburg end nogensinde vende tilbage.« Den Dag havde han nu ikke megen Udsigt til at dø af Sult, men »Livet var i det Hele forbandet, Danmarks Grav var allerede gravet og Revyforfatterne dansede Sarabande paa Gravstedet.« Da Toget nærmede sig Klosterthor strømmede Taarerne ned ad hans Kinder, og da det sattes i Gang, viftede han til os og sagde med sin mærkeligt tilslørede Stemme: »Ja, jeg hader Danmark, men hils alligevel hjemme, jeg tænker altid paa Danmark, men jeg vil aldrig gense det.«

Anden Afdeling: Fjorten Dage efter kom en Herre ind i mit Kontor og skulde hilse mig fra Holger Drachmann, der sad nedenfor i en Karet — Droske

kunde ikke gøre det — samt spørge, om jeg vilde med ind i Tivoli og spise en Portion Jordbær. Naturligvis vilde jeg det. Stor Modtagelse — Jordbær, Bourgogne i høje Pokaler, Blomster, Feststemning og »Danmark level!« Da Drachmann havde betalt for Festen, sagde han: »og hvad skylder jeg fra igaar Aftes?« »Et Hundrede otte og halvtreds Kroner.« — »Værsaagod — giv mig tyve Kroner igen.« — To Hundredekrone-sedler overraktes Ganymedes, et Par andre puttedes i Buxelommen. Da var Klokken 3 om Eftermiddagen, endnu var der jo længe til Natten den sorte.

Vi havde en Gang en Kokkepige, hvis udmærkede Valgsprog var: »Man har ikke andet end Sorg og Glæde her i Livet — mest Glæde!« Disse Ord kunde jeg gøre til mine ved at ændre Ordene »her i Livet« til »af Drachmann«. Han har glædet mig med sine Bøger, sine Ord og sine Breve, de sidste endda dobbelt, ikke alene ved Indholdet men ogsaa ved Skriften. En smuk Haandskrift sætter mig altid i godt Humør, ligesom det at se en smuk Haand hører til mine største Nydelser, næsten mere end at se et smukt Ansigt. Oppe hos Brøndum paa Skagen hænger i Glas og Ramme et stort haandskrevet Digt af Drachmann; jeg kan ikke gaa forbi det uden at glæde mig over Skriften, jeg kan derimod godt lade være at læse Digtet, skønt dét ogsaa er udmærket. Og det er aldeles ikke med Vemod, som Folk plejer at sige ved saadanne Lejligheder, at jeg nu sidder og kigger i hans gamle, let gulnede, Breve.

I 1881 havde jeg bedt ham om at skrive en Sang til min Bror Ernsts Bryllup — uhyre frækt, synes jeg

nu; jeg ser af hans Svar, at vi den Gang endnu var »Dis« — men han sender mig Sangen, der var ualmindelig smuk, og tilføjer:

Betingelsen, Prisen, eller hvad De nu vil kalde det, for denne Vise er — at De skaffer mig en Indbydelse til Festen. Det forundrer Dem maaske. Men Sagen er, at jeg har levet saa arbejdsomt og saa isoleret herude i [Vedbæk] hele den lange og kolde Vinter, at jeg kunde glæde mig ved at se rigtig megen Ungdom og rigtig megen Glæde om mig engang; ikke fordi vi ikke har det glædeligt herude hos os — tværtimod. — — —

Hvad Dem selv angaar, da har jeg lovet mig selv, at jeg vil skrive Dem en Bryllupssang, og det en med de højeste Toner, jeg raader over, naar De nu skal til det. Men saa venter jeg rigtignok ogsaa en Indbydelse i den Anledning for min Hustru og mig. — — —

Selvfølgeligt fik han Indbydelsen sendt — Prisen for Sangen — og selvfølgeligt kunde man næsten sige, naar man kendte ham — sendte han Afbud i sidste Øjeblik.

Men til mit Bryllup var han til Stede. Emmy Drachmann skriver i sine udmærkede »Erindringer«, hvis 2den Del desværre aldrig kom — — — —

... samme Aar tog vi ind til Hovedstaden for at fejre Axel Henriques' Bryllup, der blev holdt paa d'Angleterre. Det var et ualmindeligt smukt Brudepar, og Festen var stort anlagt og helt igennem vellykket.

Hvad Brudens Udseende angaar er jeg aldeles enig med Fru Emmy; om mig selv er jeg i Tvivl. Jeg tror, at de fleste Mennesker bilder sig ind, enten at de er meget smukkere eller meget grimmere, end de er, og jeg har aldrig kunnet finde ud af, hvorledes

jeg ser ud; Spejlet er ikke til at stole paa, alene det, at det forvexler venstre med højre, er min Følelse imod, og jeg har tidt tænkt paa: Gud ved, hvad jeg egentlig vilde synes om Axel Henriques' Ydre, hvis jeg en Dag saa ham komme spadserende ned ad Gaden?

Jeg er ogsaa enig med min gamle Veninde i, at Festen var vellykket; og ikke mindst bidrog Drachmann hertil; han var i sit elskeligste og meget sprudlende Humør. Paa Melodien: »Klang mina flickor«, havde han skrevet en »Lovsang (en lovet Sang)«, ikke saa smuk som den anden — man skriver ikke to saadanne i Løbet af én Maaned — men livlig og munter var den; nogle Linjer af den vil give et Billede af Skjalden, der altid var lidt angst for »Kritikken«. Han henvender sig til Bruden og beder hende vise det Blik »De har fæstet paa ham« — — — o. s. v.

— — Tak, det var smukt, det var varmt dette Blik,
rigtig en Lyst for en rimfrossen Sanger;
nu har ved Bordet jeg lært paa en Prik,
hvordan »Kritikken« man fanger.

Fang den kun Frue, og gjem den forsvarlig,
elsk den op og fred den og slib den kun glat,
lad den ej tro sig for mægtig og farlig,
om den ogsaa stundom er Ka'l for sin Hat;
tag den i Skole og giv den kun Smæk,
lær den i Ydmyghed Lyst til at lære,
men giv dog ikke Humøret sit Knæk, —
saa lad før Smækkene være.

Et halvt Aar efter lod det til, at min Kone havde behandlet »Kritikken« rigtigt, og tilsyneladende var

Holger Dr. ret tilfreds med mig. I et Brev, dateret Gothersgade 158, 25. Oktbr. 81, der giver et godt Billede af ham fra den Tid, skriver han saaledes:

Kære Axel Henriques!

Lad mig i et Par Linjer udtale for Dig min Fornøjelse ved at læse Anmeldelsen idag af min Bog i »Dags-Avisen«. Den har to Sider en, som standser al den dumme Snak, der allerede er sagt om denne Bog, og som lægger Idéen — selvfølgelig Humanismens — klart frem for Sindsene; og en anden Side: nemlig den, der vender sig imod Dig selv med Kompliment for din Analyse. En saadan Anmeldelse giver Respekt for Anmelderen, og naar det engang — det ske ikke saa snart — skal paavises, hvorledes din kritiske Begavelse udviklede sig og hvor den første Gang slog dybest Rod, saa vil man sige: det var ham, som dengang da »Vandenes Datter« kom ud, først sagde Godtfolk, at det var den gode Bog og hvorfor den var det.

Efter hvad Hegel siger mig i Dag, skal vi nok ses hos ham paa Tirsdag. Foreløbig dette.

Vor Hilsen til din Hustru

Din heng.

Holger Dr.

Ja herlig var Du, gamle Drach! da Du for 49 Aar siden med rund Haand uddelte »tips« til dem, der eventuelt skulde skrive min Nekrolog — mon det nu virkelig bliver om »Vandenes Datter«? Ja, nu faar vi at se. Og Laurbærrene til mig, og til Monsieur et Madame, Indbydelsen til de fornemme gamle Stuer i Klareboderne, for at det var Dig, der havde arrangeret Invitationen, har jeg aldrig betvivlet. Det var ogsaa Dig, der ved Bordet efter en Tale sagde: »Hm, jeg synes ikke det er den rigtige Rødvind!« »Er det

ikke?» spurgte Værten bekymret, »nu skal jeg se«, og saa rejste den gamle Justitsraad Hegel sig fra Bordet og efter en lille, lidt trykket, Pause kom han igen med en Flaske under hver Arm: »Her er saa vist den rigtige!« sagde han med et Smil, saa fint og nydeligt, at vi alle forstod, at det betød: »Han er jo en uartig Dreng, men jeg kan ikke blive vred paa ham eller nægte ham noget, han er altfor bedaarende!« Og det var han — og tryk — uforglemmelig.

Som sagt mest Glæde — men dog af og til Sorg; vi andre kunde nok blive vrede paa ham; som da han i 1883 »sprang fra«.

At han opsagde Brandes Huldskab og Troskab, maatte være hans Sag; og selv om Georg Brandes nok havde Ret til da at mindes disse Oehenschlägerske Ord, som han først et kvart Aarhundrede derefter nedskrev i sit »Levned«:

Grønskolding,

Hvo lærte Dig, hvo lærte Eder alle,
dunglatte Ynglinger, at bruge Sværdet,
hvo førte Eder sejerrigt mod Fjenden,
hvo tugted Eder op til Danekæmper?
Jeg, Palnatoke!

saa kan jo et saadant Frafald finde Sted uden plettet Skjold — men Drachmanns Fejdebrev var stygt, utænkeligt stygt. Jeg har læst det igen nu og forstaar, at det ikke alene fremkaldte Vrede hos os men virkelig Sorg. Samtidigt med, at »Dagbladet« optog dette Angreb, som en ærlig Fjende absolut vilde have forlangt ændret paa enkelte Punkter — der var Ting deri, som ikke kunde siges — oversavlede

Bladet Drachmanns Nøgle-Roman »Ostende-Brügge« med Ros, og om den franske Syndflod, som H. D. mentes at bekæmpe, skrev Bladet:

Men der kommer vel forhaabentlig en Dag, da denne franske Syndflod hører op, og baade Drachmann og alle vi, der tænker som han, kunne gaa ud af Arken igen. Vil han imidlertid paatage sig at staa ved Roret og styre den mod Fremtidens Ararat, skulle vi ikke have noget derimod. Vi have ikke saa ringe Tillid til hans Sømands-skab, han er aabenbart ikke længer nogen Jungmand men en vejrbidt Helbefaren.

Et Par Dage efter skrev jeg om Bogen og »Dagbladet«s Anmeldelse, og endte saaledes:

»Dagbladet« beder Digteren tage Arkens Ror i sin Haand, hele Dagbladets Parti vil da træde ind i Arken — ja, som hvad, siger »Dagbladet« ikke, det overlades til Læserne at gætte.

Tag jer i Agt, I Herrer, for den Sejlads, Baaden gaar ikke i smult Vande, og I vil blive søsyge, saa mange som I er. Ikke fordi det bliver himmelhøje Bølgetoppe eller uundgrundelige Dybder, mellem hvilke Baaden vil gynges. Tag jer i Agt alligevel, I vil blive søsyge, om ikke for andet, saa fordi Styrmanden ikke kan sidde roligt i Baaden.

I 1928 døde Emmy Drachmann; de sidste Aar boede hun i et Pensionat nær ved os, vi besøgte hende tit og hun os, og hun elskede at tale om »de gode, gamle Dage«; syg og nedbrudt, som hun var, kæmpede hun en sejg Kamp for at faa skrevet det andet Bind om Holger Drachmann, om den Tid, da han »sad uroligt i Baaden«; hun vilde saa gerne forklare og for-

svare, hvad ogsaa hun havde sørget over, men Døden var stærkere end hun, Bogen kom ikke.

Ja, han sad uroligt; først var det dem, der taabeligt kaldtes »Europæerne«, saa dem, der lige saa taabeligt kaldtes »Danskerne«, som rystede paa Hovedet, tilsidst var det kun Estrups hensmuldrende Parti, der var glad ved ham — og det var for Resten heller ikke rigtig glad ved ham, han sad virkelig altfor uroligt, men han skrev dog Sang til Estrup ved en Fest i 85. Han og Paul Marcussen — det var nu alligevel af den Slags Konstellationer, der kunde skære én i Hjertet. Han, der tre Aar forud havde skrevet Studentersamfundets pragtfulde Slagsang. — »Dags-Avisen« spurgte, om det maaske var den, der var lavet saaledes om, som her eksempelvis to af Versene antyder:

Fra:

Hvor det gamle har en Morgen,
har det Ny en Dag;
Løsnet selv er ikke Borgen
for den gode Sag.
»Frihed« har de gamle skrevet
højt paa Fanens Dug —
Ordet er tilbage blevet,
ikke Ordets Brug.

Nye Tider, nye Tanker:
Sandhed maa der til,
Arbejds mænd, som fjærner Skranker
med et seigt: vi vill
Brudt er Isen. Banen venter,
»Aanden« det er Flid; —
Held for dem, der blev Studenter
i den rette Tid.

til:

Hvor Du træffer mig i Morgen,
ved jeg ej i Dag.
Jeg i Aften gaar i Borgen
for Hr. Estrups Sag.
»Estrup« har de gamle skrevet
højt paa Fanens Dug.
Estrups Mand er jeg nu blevet,
jeg for ham har Brug.

Nye Tider, gamle Tanker,
Mundkurv maa der til.
Vi for Frihed sætter Skranker
med et seigt: vi vill
Det maa bære, til det brister,
Løn faar mens vor Flid.
Held! Vi blev Provisorister
i den rette Tid.

I syv Aar talte jeg ikke med Holger Drachmann, i disse Aar, der vel nok var de mest forvirrede i

hans Liv, mere end andre: Utryghedsaarene — selv om han kalder sig selv Europas største Lyriker (i et Brev til Justitsraad Hegel), og selv om han stadig tror, at hans næste Bog skal blive Vidunderet og den store Succes, — — hvad han skrev i disse Aar var næsten alt yderst svagt. De var ogsaa Ediths Aarene, som jeg kun kender fra Omdigtningen i »Forskrævet«. Og saa en skøn Dag dukkede den gamle Drachmann op igen, ligesom et uartigt Barn, der er faldet i Søvn i sin hidsige Graad og vaagner op, forfrisket af Sønnen med Smil om Mund og straalende Øjne og rækker Armene ud mod dem, der har holdt af ham, og imod hvem, han slet ikke husker, at han har baa-ret sig stygt ad. Først de Menige — som den Aften, da vi to gik rundt om Sortedamssøen, saa rækker han Georg Brandes Haanden, først forsigtigt i det enestaaende Digt:

Min Haand — nej intet Haandslag!
og ingen Fakkell bær jeg —

— — — — —

Og nu — da Skaren flokkes
med Festblus til dit Gilde,
nu føler jeg med Vemod:
Forsoning er for silde.

Og da det gik godt — da Brandes noget senere, ved gamle Professor Drachmanns Begravelse, havde modtaget Holgers udstrakte Haand, var han fuldt ud tryk igen og strøg ganske de syv sorte Aar ud af sin Erindring, nu var han igen den, han var, han var den Gennembrudsmand, der havde tilegnet sin Ven Georg Brandes sine første »Digte«, og da Goos vi-

ste G. B., Universitetet og det danske Folk den Haan at give Hauchs Lærerstol, der havde staaet ledig i 20 Aar, til Dr. Paludan, besvarede Drachmann dette med denne Spøg:

»Ach, Paludan, ach Paludan,
 Du bist fürwahr ein grosser Mann« —
 med Georg er det helt forbi,
 Du satte Prikken over i,
 kom ind som Nr. Et og blev
 den Mand, hvem Goos gav Lærebrev!
 Nu vil en Ungdom flokkes om
 din Stol — — —

men Pladsen er jo tom;
 af Georgs Menighed ej Spor
 i Høresalens øde Kor.

Han *saa* og *vandt*, dengang han *kom*,
 Du fælder nu din egen Dom:
 Du kom og *vandt* — men ingen *saa*'
 Dig paa din øde Stol at staa.

»Ach Paludan, ach Paludan,
 was hat man Dir für Leid gethan!«

Og atter bedaarede han os alle, maaske med Undtagelse af en enkelt uforsonlig. Atter kunde vi sammen tømme store Pokaler eller sidde over et stille Krus Øl og lytte til hans sprudlende Lyrik, eller smile, naar han slog ud med Haanden, som om han nu skulde omspænde hele Kloden med sin Visdom, og fortalte Melbye og mig, at han hadede »Revyen« men elskede Revyforfatterne. Men i Hjemmene omgikkes vi ikke mere. Mit var stabilt nok, men hans mildest talt lidt roterende. Saa var det en Sommeraften 1904, at Melbye kom ind til mig og sagde, at

Holger Drachmann sad med et Selskab ude i en Char-à-banc og vilde have mig med ud til »Over Stalden« og se Dagmar Hansen. Jeg løb da ud til ham og sagde: »Nej Stop! naar Du er saa nær ved, saa maa Du ulejlige Dig indenfor!« — »Ja, hvad kan Du byde os? Vi er højt oppe, har Du Champagne?« Jeg maatte le ved Tanken om, hvorlidt Aarene havde forandret »den isengraa Skjald«, og han kom ind med hele sit muntre Selskab, og Vinen blev fundet — og fundet god, og han sad lidt efter i den brede Stol, som om det var 8 Dage, siden han sidst havde været min Gæst og ikke 20 Aar. Min Kone var desværre bortrejst for nogle Dage, men jeg havde Besøg af min 80 Aar gamle Mor, og for hende og mine unge Døtre og den fraværende Husfrue digtede den »isengraa« en pragtfuld Tale.

Da løftedes laft og loft
til stjernehvælven blå —

som saa ofte før, Stuen blev festligere og højere, Ordene klang, og den gamle Kæmpe — Herregud 58 Aar, ældre var han ikke — kyssede Damerne paa Haanden, lo og spøjte — den store Lyriker, den ene- staaende Charmeur, han var.

Et Par Aar efter bar de ham ud i Skagens Klit; der hviler han nu, med en Stjerne i Baedeker. Mon de Unge ved, at der staar to Stjerner ved hans Lyrik. Vi gamle ved, at det stod der ved hans Charme.

Edvard Brandes

er den eneste endnu levende af de 7 Gennembruds- mænd. Da jeg for 12 Aar siden sendte ham en Hilsen paa hans 70 Aars Fødselsdag, svarede han spørgende — sandsynligvis med Hentydning til en Spøg fra min Side — »Jeg tør nu i hvert Fald gaa ud fra, at De i Deres Memoirer vil behandle mig overbærende«. Overbærende er nu næppe det rigtige Ord; hvis jeg ikke benyttede disse Optegnelser til at bringe ham en varm Tak for alt, hvad jeg skylder ham, maatte jeg være »utaknemmeligere end den utaknemmeligste«.

Hvis det er sandt, hvad hans Broder Georg skrev om ham 1883, at »han en Tid hørte til de bedste hadede i det offentlige Liv«, er det ikke mindre sandt, at han en betydeligt længere Tid har hørt til de bedstelskede — i det offentlige som i det private Liv — af dem, der har kendt ham og haft den Glæde at omgaas ham.

Mit første Indtryk af ham var ikke godt. Det var ved et Børnebal hos mine Forældre. Med den latterlige Tydelighed, hvormed undertiden Billedet af, hvad der skete for flere »Menneskealdre« siden, holder sig, ser jeg ham og Carl Julius Salomonsen komme marcherende ind i Balsalen med en stram Holdning som et Par Kadetter, stille sig op foran mine Forældre og bukke; de saa forfærdende voxne ud, de var næsten 4 Aar ældre end jeg — og var iført Trøjer, medens alle vi andre Balherrer var i Bluse. Jeg bestemte strax, at de var »vigtige«, det er abso-

lut det eneste jeg husker fra den Aften. Siden da har jeg været Hundreder af Gange sammen med Edvard Brandes og har stadigt betragtet ham som den ældre og i bedste Forstand overlegne — men »Vigtigheden« har jeg aldrig mærket noget til.

Fra mine tidligste Studenteraar erindrer jeg, hvor venligt han indlod sig i Samtale med mig, og en Samtale med ham har altid hørt til mine allerstørste og fornøjeligste Oplevelser. Det var aldeles ikke nogen Monolog, hvor »en anden én« blot skulde sige Ja og Amen til, hvad denne forbavsende kundskabsrige, belæste og højt begavede Mand følte Trang til at udtale. Det var en virkelig Udvexling af Meninger, hvor jeg kom frem med, hvad der laa mig paa Hjerte, og aldrig blev jeg afvist, selv om mine og hans Opfatelser ikke faldt helt sammen; men jeg nægter jo ikke, at jeg oftere blev overbevist af ham end omvendt. Fra 1871, da Georg Brandes var ophørt med at skrive om Teatrene i »Illustreret Tidende«, var det Edvard Brandes, hvis Kritikker jeg slugte, og selv om jeg havde mine egne Meninger om Teater allerede fra den Tid, jeg endnu gik i Bluse — og han som sagt i Trøje — er det overordentligt meget jeg har lært af, hvad han skrev. Men selvfølgelig var det endnu morsommere at tale med ham derom; alene det at høre hans ualmindeligt smukke Stemme var en æstetisk Nydelse. Jeg husker, at jeg en Aften i Begyndelsen af 70'erne traf ham og hans Frue; de havde forgæves søgt at faa en Baad tilleje i Taarbæk Havn, og da jeg havde en ældre Jolle liggende dér, tilbød jeg dem den, og vi to roede saa den smukke unge

Dame ud i Maanestriben. Jeg kan endnu se og høre ham siddende i Baaden og fremsige Goethes Digt:

Über allen Gipfeln
Ist Ruh;
In allen Wipfeln
Spürest Du
Kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde.
Warte nur, balde
Ruhest Du auch.

Siden har jeg mange Gange hørt det, ogsaa blive sunget, men jeg synes aldrig det har lydt saa smukt som den Maaneskinsaften i den gamle Jolle. Og denne smukke Stemme har Edvard Brandes endnu, naar han taler paa Tomandshaand, ved et festligt Bord eller i den ikke altid lige festlige Rigsdag.

Da jeg første Gang som ganske ung havde været i Paris, husker jeg, hvorledes han, naar vi traf hinanden i Klampenborgtoget — hvad vi den Sommer næsten dagligt gjorde — udsurgte mig om mine Indtryk fra *Téâtre français*, og jeg kunde se, at han blev glad, naar jeg »bestod Examen«, og jeg var sandelig gladere endnu.

Der kom en Tid, fra 1878—86, da vi begge skrev Teaterkritikker, og meget hyppigt var vi rørende enige, om end vor Maade at skrive paa var overordentlig forskellig; men det kunde dog ogsaa hænde, f. Ex. da Folketeateret fejrede sit 25 Aars Jubilæum, at Edvard Brandes skrev en, efter min Mening uretfærdig Artikel, *de haut en bas*, om Teateret, dets Skuespillere, Repertoire og Instruktion. Nu havde jeg net-

op længe kæmpet for at faa udslettet Navnet og Begrebet »Secondteatre« — som alle Teatrene med Undtagelse af »det kgl.« officielt den Gang kaldtes — og at paavise, hvorledes en Forestilling dér oftere var af større Værdi end én paa Kongens Nytorv, selv om der det ene Sted spillede et Lystspil eller en Farce og det andet Sted en Tragedie. Edvard Brandes' Angreb gjorde mig derfor alvorligt ondt, og jeg skrev da en Artikel, hvori der bl. a. stod: »Dr. Edvard Brandes' Teateranmeldelser er med Rette ansete for de bedste, der skrives herhjemme; det anerkendes af hans Modstandere, og for os, der gerne vil regnes til hans Venner og Kampfæller, er det kun en Glæde at indrømme det. — — — Det har derfor været mig saare pinligt at maatte give den store Mængde Mennesker Ret, som i disse Dage har udtalt deres Forbitrelse over den omtalte Artikel«; og jeg forsøgte da at vise, at det flinke Teater og dets Skuespillere havde fortjent mere Forstaaelse og Velvilje.

Næste Dag fik jeg et Tordenbrev — selvfølgelig ikke fra E. B., men fra en Mand, der var dybt forarget over, at jeg i den Grad kunde være uretfærdig og misforstaaende over for den udmærkede Kritiker. Hvor er det uhyre pudsigt nu at tænke paa, at for Brevskriveren var Edvard Brandes, et Par Aar senere, Indbegrebet af alt ondt i denne nederdrægtige Verden og vedblev at være det, saa længe Brevskriveren levede. Da denne engang havde anmeldt en Bearbejdelse, jeg havde foretaget af Freytags »Die Journalisten«, og mildest talt gjorde det mere end køligt, sagde han, uden at blinke, disse Ord til mig: »Hvor

for havde De dog ikke fortalt mig, at det var Dem? Jeg troede, at det var Edvard Brandes!!«

I Forholdet mellem Edvard Brandes og mig gjorde min — maaske paa sine Steder lidt for ondskaabsfulde Artikel — ingen Forandring. Jeg husker saaledes, at jeg en Dag ikke længe efter mødte ham i Pilestræde, han var dengang Medudgiver af »Morgenbladet«; han standsede mig for at sige mig noget pænt om »Dags-Avisen«, og da jeg — ganske overvældet — sagde nogle afværgende Ord, fortsatte han: »Nej, Nej, det er den rigtige Vej, og det er gjort med stort Talent.« Og at han mente det — jeg har forøvrigt aldrig tvivlet om, at han mente, hvad han sagde — fik jeg yderligere Bevis paa, da han et Aar eller to senere begyndte Udgivelsen af »Politiken« og anlagde den som en ny Udgave af »Dags-Avisen«, medens Secher forsøgte at lave sit Blad om til noget finere og dybsindigere, hvorved de to hver paa sin Maade hjalp til at slaa »Dags-Avisen« ihjel. At jeg saaledes egentlig er en Smule Medgrundlægger af »Politiken«s og dermed af hele den nuværende kjøbenhavniske Presses Form, derom nærer jeg ikke mindste Tvivl. Derimod er jeg i høj Grad i Tvivl om, hvorvidt det er noget, jeg skal rose mig af.

Edvard Brandes har altid været en elskværdig Ven af mine Viser — ja, han har endogsaa troet paa mine Evner, før jeg havde haft Lejlighed til at vise dem. Jeg har to Beviser derpaa, hvoraf det ene er sikkert. I 1874 spurgte han mig en Dag, om jeg ikke kunde nævne ham nogle Forfattere, der vilde skrive noget m o r s o m t til hans og G. B.s »Det nittende Aarhund-

drede« for at live lidt op mellem de mere tankevægtige Artikler. Da jeg rystede paa Hovedet, sagde han: »Men kunde De ikke selv?«

Jeg saa meget nøje paa ham. Jo han mente det virkelig. Men endnu begriber jeg ikke, hvorledes han kunde tænke sig det om en Mand, der aldrig havde skrevet to Linjer; men han maa alligevel have kunnet se uden paa mig, at jeg sad inde med en lille komisk Aare, hvis da det andet Bevis er rigtigt, at det var ham, der havde lanceret det, en Tid meget udbredte, Rygte, at jeg havde skrevet den overordentligt vittige Satire »Søgte Mænd«, som han selv var Far til. For der laa jo deri et Udtryk for, at det ikke var helt hen i Vejret at tro, at jeg kunde skrive noget saadant. Hvis jeg nu spurgte ham, vilde han sikkert nægte det, og jeg vilde tro det, men jeg ved, at Rygtet kunde ledes tilbage til en Mand, der hele Livet stod Edvard Brandes ganske overordentligt nær. Hvor jeg kom, blev der spurgt: »Er det Dem, der har skrevet »Søgte Mænd«, og da jeg en Gang svarede: »Nej desværre! Gid jeg havde!« blev jeg i en lang Aarrække ikke indbudt mere i det Hus, hvilket der maaske ikke var noget at sige til, da Husets Herre var en af de »Søgte Mænd«. Nu er der næppe ret mange, der kender denne herlige lille satiriske Komædie, der oprindeligt stod i »Morgenbladet«s Feuilleton, senere udkom som lille Bog paa Philipsens Forlag, og det er Synd, for den er adskilligt vittigere og morsommere end, hvad der nu skrives, NB. for dem, der kan læse den uden Lexikon.

Edvard Brandes sagde en Dag til mig, da han havde læst en Vise, jeg havde skrevet til et privat Selskab: »De er jo virkelig Digter.« Jeg blev vel nok glad, men umaadeligt forbauset. Mindre forbauset blev jeg over, hvad Jeppe Aakjær, hvis Lyrik jeg i højeste Grad beundrer, senere sagde til mig, da han sad ved Siden af mig i Studentersamfundet, hvor min Rus-Kantate var blevet sunget: »Ja, De er jo egentlig ogsaa saadan en Slags Digter.«

Sagen er den, at jeg aldrig har følt mig som Digter, saalidt som jeg har følt mig som Polytekniker eller Bogtrykker eller Redaktør eller hvad som helst andet, jeg siges at have været, men følt mig som — Dilettant. Ja, det siges ikke af Beskedenhed, skønt jeg er meget mere beskeden, end Læserne af disse Erindringer maaske tror, men fordi det er Sandhed; derfor nægter jeg ingenlunde, at jeg vel engang imellem har været en ganske flink Dilettant.

Jeg kan sandelig ikke klage over, hvad der i Aarenes Løb er sagt om mine Viser, der er snarest sagt alt for meget godt, især efterhaanden som Viserne selv er blevet glemte, men ingen har paa saa fortræffelig Maade, synes jeg, »sat mig paa Plads« som Edvard Brandes. Det er en Vane, han har: Jeg husker blandt andet, at Christian Richardts smukke Bog »Vort Land« strax blev ret køligt modtaget, og det lod til, at Ernst Bojesen mod Sædvane havde grebet fejl. Bogen gik ikke. Saa kom der — lidt sent — en ualmindelig varm Anmeldelse af Brandes, og dermed var »Vort Land« — den Bog af den udmærkede

Digter, der vistnok vil leve længst — »sat paa Plads« og blev en kolossal Succes.

Naar jeg her undtagelsesvis blot skriver Brandes, er det, fordi man overfor mig har paastaaet, at det var Georg, der skrev denne Anmeldelse, som jeg ikke har kunnet finde; jeg er nu overbevist om, at det var Edvard. Tager jeg fejl, er jeg ikke saa ked af det, Georg Brandes hørte jo ogsaa efter min Mening, til dem, »der satte Folk paa rette Plads«. Men ganske bestemt var det Edvard Brandes, der anmeldte min Ruskantate, hvorved dette Lejlighedsarbejde, der var gjort for én Aften, blev Anledning til et utroligt Slid for mig i de 15—16 Aar, jeg maatte aktualisere mindst en Snes Vers hver Gang; og det var ham, der — maaske lidt indiskret — anmeldte mine private, som Manuskript trykte, sex Bind »Gamle Viser« og derved bidrog til at gøre dem til eftertragtede Auktionsnumre, efterhaanden som de Venner, de var trykte for, gik hen og døde.

Ja det betød, som det den Dag i Dag betyder, noget, hvad Edvard Brandes skrev. Hvis nogle ikke saa beundrede Kritikere vil spørge mig, hvorfor det betød saa meget, skal jeg simpelthen svare: »Det betød meget, men det, de Herrer skriver, kan betyde lige saa meget, hvis de Herrer blot vil gøre ligesom han: skrive det rigtige«. Selvfølgelig har han maaske ogsaa en enkelt Gang taget fejl, f. Ex. i de mange smukke Ord, han har skrevet om Sganarels Viser. Men én Ting kan ikke tages fra ham: det var Edvard Brandes, der var Skyld i, at den første Avisartikel, jeg har skrevet, aldrig blev sendt til noget Blad. Det

er en lang Historie, men da den hører med til »was ich erlebte«, kan det maaske forsvares at fortælle den som et lidet

Sælsomt Mellemspil.

En Foraarsdag i 1864, da mine Forældre var i Færd med at flytte paa Landet, kom en lille Dame op i Lejligheden og spurgte efter Fruen. Hun fortalte, at hun var gift med en Præst, der var fordrevet fra Sønderjylland, og nu stod de med deres to Drengene uden Bolig i Kjøbenhavn — — om de ikke maatte have Lov til at bo gratis i vor Lejlighed i Sommer; hun havde set vort Flyttelæs nede paa Gaden og faaet at vide af Kusken, at Familien skulde paa Landet. Uden Betænkning svarede mine Forældre: »Ja, vær saa god.« Præstens flyttede saa ind, og næste Søndagmiddag var hele Familien vore Gæster. Disse Indbydelser fortsattes gennem en Aarrække, desuden »meldte« Familien sig hyppigt. For os Drengene var disse Besøg alt andet end morsomme, Drengene forstod ikke at deltage i vore Lege, og da vi blev voxne, havde vi saa at sige ingen fælles Interesser, men de forsømte skam aldrig nogen af disse Foræninger af Hjemmets Hygge og Selskabslivets Elegance.

Præsten var en bred og venlig Mand, med et Smil, der viste de grønneste Tænder, jeg hidtil har set, og Konen var vel nok den kedeligste Kone, jeg har kendt. Siden Geske Klokkers Tid har næppe nogen i den Grad kunnet kæle for ulykkelige Hændelser, der

slet ikke var ulykkelige. Da den yngste Søn havde været oppe til Filosofikum, og min Mor spurgte hende, hvorledes det var gaaet, svarede hun graadkvalt: »Aa, saa forfærdeligt uheldigt. De kan tænke Dem, han kom op lige efter den unge F., en Søn af den rige F., De nok kender, og han kunde ikke ét Ord og fik Slet.« Da min Mor lidt ængsteligt spurgte, hvorledes det da var gaaet hendes Søn, svarede den sorgbetyngede Moder: »Jo, han fik Udmærkelse!« »Nå, det var väl bra!« sagde saa min Mor synligt lettet, men den Uforbederlige fortsatte: »Jamen tænk Dem det Uheld, at min Dreng skulde komme op lige efter den unge F., der ingen Ting kunde.«

Og Aarene gik; efterhaanden aabnedes flere og flere jødiske Huse for den rare Præstefamilje, uden at de derfor kunde siges at forsømme os; de lod til at befinde sig rigtigt godt disse Steder. Jeg kommer derved til at tænke paa følgende autentiske Historie, som min gamle Ven William Bloch har fortalt mig: Han kom en Dag op til Moses Melchior og bad ham om et Bidrag til en Indsamling; Melchior tog da Listen og tegnede sig for et Bidrag, men efter at have kastet et Blik paa Navnene, sagde han: »Sig mig, Hr. Bloch, henvender De Dem af Princip kun til Jøder?« Noget forbauset svarede denne: »Naa — nej — næ — jeg henvender mig de Steder, hvor jeg ved, jeg faar noget.«

Det synes at have været et lignende Princip, vor Præstefamilje fulgte. Præsten, der imidlertid havde faaet et godt Embede i Kjøbenhavn, udgav ogsaa Bøger, blandt andet en stor illustreret om Palæstina,

der udkom i Hefter. En Dag fik jeg fat paa et af disse Hefter, hvori der stod et meget langt Kapitel om Jøderne. Jeg vilde ikke tro mine egne Øjne, og jo mere jeg læste, desto mere hvidglødende rasende blev jeg. Vor grøntsmilende Gæst gennem mange Aar skildrede her Jøderne som Udskud af det menneskelige Samfund: en Jøde maa aldrig hjælpe en Kristen, selv om denne er i Livsfare, Jøderne er fulde af Ondskab, blottede for Gæstfrihed, Velgørenhed og Medlidenhed, og endeligt, hvad jeg maaske tog mig mindre nær, »bestemte til evig Forbandelse i Helvedes Ild«.

Inden jeg nu har nedskrevet disse Linjer, har jeg gjort mig den Ulejlighed at læse omtalte Kapitel igennem oppe paa det kgl. Bibliotek, og det viste sig, at Erindringen ikke paa nogen Maade havde overdrevet. Hele Registret fra Pogromopraab og antisemitiske Brandartikler fandtes i vor Vens Bog, jeg savnede blot det lille kristne Barn, der bliver slagtet, for at Jøderne kan bruge dets Blod ved Bagningen af det usyrede Brød — men maaske har jeg overset det. Rørende var det at se, hvad en Studerende med rystende Blyant havde skrevet i Marginen: »Dette passer vist ikke paa de københavnske Jøder« — men det havde Forfatteren, der jo kendte disse, sikkert ment. Som sagt min Harme var stor, og Harmen, der ifølge et latinsk Ordsprog er slem til at frembringe Vers, frembragte her i ren Prosa en harmdirrende Protest — med utilsløret Omtale af Forfatteren og vistnok ogsaa hans, i de tte Forhold uskyl-dige, Familie; kort sagt, jeg »gik amok«. Heldigvis

fik jeg den gode Idé at vise Edvard Brandes min Artikel, den første, det nogensinde var faldet mig ind at skrive — før jeg sendte den til et Blad. Og paa den venligste Maade af Verden overbeviste han mig om, at jeg ikke kunde gøre noget bedre end at brænde min Artikel, hvilket jeg saa ogsaa gjorde, og det varede Aar, inden jeg igen forsøgte at skrive til et Blad. Senere besørgede Professor Wolff i sin Bog »Talmudfjender« med betydelig mere Autoritet det fornødne over for Pastor — ja, nu havde jeg nær nævnt ham ved Navn —, der aldrig senere gjorde vort ringe Hus den Ære at besøge os.

Undertiden har man gjort mig det dumme Spørgsmaal, om jeg kunde have Lyst til at leve mit Liv om igen, og jeg har da altid svaret: »Nej, ellers Tak for Tilbudet.« I dette Øjeblik kunde jeg maaske spørge tilføje »med mindre jeg saa kunde faa Lov til at omgaas Edvard Brandes langt hyppigere end jeg har haft Lejlighed til i det nu snart afsluttede«.

Erik Skram

gjorde jeg som ganske ungt Menneske Bekendtskab med paa en Trappegang. Da vi flere Gange havde mødt hinanden paa Trappen, kom vi i Snak, og det viste sig, at vi begge boede dér i Huset. Da vi engang var kommet ind paa en længere Diskussion udenfor 2den Sal, det var i Niels Juelsgade Nr. 3,

spurgte jeg, om han ikke vilde gaa indenfor og fortsætte Samtalen, og siden da har vi hørt sammen og været Venner. Vi »kom hos hinanden«, vi traf ofte sammen hos fælles Venner, og vi skrev ikke saa sjældent Breve til hinanden; jeg har saaledes en hel Samling af Kritikbreve fra ham. Han hørte selvfølgelig — mange Aar efter — til de mange, som jeg hvert Aar sender »Blæksprutten«, »venligst fra« — det er paa Grund af disse mange Friexemplarer, at »Blæksprutten«s Oplag er saa stort — og medens jeg næsten altid fra de andre faar en venlig Tak pr. omgaaende, varede det gerne til henad Juleaften før Skrams Brev kom, men saa var det til Gengæld fra én, der havde gennemstuderet Værket og gav en — vistnok altfor venlig — Anmeldelse af samme.

Da Hr. Gyldendal spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til at skrive mine Erindringer, svarede jeg: »Jo — men det bliver mindst i 12 store Bind.« Hvis jeg kunde gøre denne Spøg til Alvor, vilde jeg aftrykke en større Del af disse Erik Skram'ske Kvitteringer for det tilsendte Juledyr — ikke for at prale med de mange pæne Ord, han siger mig, men for at give et Bidrag til et Billede af denne elskværdige Formens og Ridderlighedens Mand. Altid var disse Breve i sirlige, men hver Gang varierede, Vendinger og med Sprogets mest velklingende Ord — man kunde ikke ved Læsningen lade være, samtidig med at man følte hans gode Hoved og Hjerte, at se Skrams elegante Haandbevægelse, naar han konverserede eller holdt en Tale (hvilket sidste for Resten ikke var hans stærke Side).

Jeg skal nøjes med at aftrykke Brevet fra 1901, der ganske undtagelsesvis er kortfattet og humoristisk:

Kære Henriques!

Jeg fik i Aften »Blæksprutten«. Tak for den! Jeg finder den ovenud herlig.

Ministrene og Oldenborgerne, Billeder og Text —?
Troels Lund!

din hengivne
Erik Skram.

Skram talte det danske Sprog bedre end de fleste, og mange fandt ham af den Grund affekteret, hvad man aldeles ikke er, fordi man siger »hvordan«, naar andre vilde sige »vudd'n«. Der var en gammel Kultur over hans Tale som over hans Væsen og Tænkemaade. Han var en af de faa, man kunde tænke sig til daglig klædt i Renæssancens rige Dragter og dog en god moderne Mand paa Tomandshaand, der let vandt éns Hjerte og pyntede svært paa éns Selskaber, baade naar han ene og endnu mere naar han sammen med sin første Hustru, Amalie Skram, traadte ind i en Selskabssal, det var et pragtfuldt Syn. Hun var en af de smukkeste Kvinder, jeg har kendt, han var vel ikke, hvad man i Almindelighed kalder smuk, men han havde en storartet Rejsning og saa i højeste Grad »godt ud«. Forskellige som de to var, var de, i de lyse Aar, et sjældent henrivende Par.

Da Georg Brandes satte Skram mellem »Gennembrudets Mænd«, havde han sikkert tænkt, at Skrams Produktion skulde blive betydeligt rigere end den blev; han kulminerede jo absolut med »Gertrude

Colbjørnsen«, og da der var gaaet nogle Aar efter denne Bogs Fremkomst, betragtede vi ham alle mere som den kloge og elegante Kritiker end som den gennembrydende Digter; men jeg bilder mig nu ind, at han har haft en meget stor Betydning for den dansk-norske Litteratur ved sin store Indflydelse paa den geniale Amalie Skram, først og fremmest i formel Henseende men sikkert ogsaa paa andre Omraader.

En Gang, ved jeg dog, at han ikke kunde hjælpe hende, i hvilken Anledning de begge to kom op paa mit Kontor og spurgte, om jeg ikke kunde gøre dem den Tjeneste at vise dem en Vexel og fortælle, hvorledes en saadan udstedes o. s. v., ingen af dem havde nogensinde set en saadan Strimmel blaadt Papir, hvad jeg jo kun kunde lykønske dem til. Kort Tid efter udkom Fru Skrams vidunderlige Bog, »Afkom«, vel den bedste, hun har skrevet, og blandt meget andet beundrede jeg den Genialitet, hvormed hun fortæller om den ulykkelige Mand, der har udstedt en Vexel, han ikke kan betale. Man maatte — hvis man altsaa ikke, som jeg, vidste bedre — tro, at Forfatteren selv havde oplevet mange lignende Tilfælde for at kunne gøre det med en saa fuldendt Kunst, paa Højde med Zolas; han skrev jo ogsaa om Grubearbejdere, Manufakturkommiser, Børsjobbere, Læger, Bønder, Victualiehandlere o. s. v., som om han aldrig havde levet i andre Milieuer end disse Børgers — formodentligt ofte paa Grundlag af en lige saa hurtig Undervisning som den, Fru Skram den Dag fik paa mit Kontor. For Resten kunde hun ikke

lide at blive nævnt sammen med Emile Zola, som hun ogsaa kun kendte meget lidt til.

Amalie Skram var i sin lykkeligste Tid et ganske mærkeligt Menneske; hun var genial i sin Digtning, lavede fortræffelig Mad og syede sit eget og sin Datters Tøj, men hun kunde aldrig — eller sjældent — komme ind i den rigtige Sporvogn; engang landede hun paa Amager, da hun skulde besøge os paa Strandvejen. Hun kendte og forstod Personerne i sine Romaner til det inderste Indre, men hun misforstod ofte sine bedste Venner, og i det Hele taget: den virkelige Verden. Hun græd engang salte Taarer, da jeg spurgte hende, om hendes Sprog var vestlandsk eller østlandsk — hun havde altid betragtet mig som sin Ven, men nu saa hun, at jeg foragtede hende, naar jeg blot kunde tænke, at hun, Bergenserinden, kunde tale Christianiadialekt. Det var forfærdeligt svært at faa hende til at standse Taarernes Strøm og forstaa, at det ikke var af Ondskab men af ubegribelig Dumhed, at jeg havde talt saa letsindigt; og hun holdt virkelig meget af mig, som jeg af hende. Jeg har de elskeligste, mest rørende taknemmelige Breve fra hende, naar jeg havde gjort hende en lille Tjeneste, og jeg tror, hun — undtagen de Øjeblikke, da det forfærdelige geografisk-lingvistiske Spørgsmaal var oppe — vilde være gaaet i Ilden for mig; jeg ved i al Fald, at hun, da jeg fejrede en Fest, mens hun laa paa Hospitalet og led skrækkeligt af Aarebetændelse, trods disse Lidelser skrev mig et Lykønskingsdigt, vistnok det eneste Digtværk i bunden Stil, hun har begaaet. Hun var betydeligt

bedre i Prosa, hvad man vil indrømme, naar man læser disse, ubetinget velmente, Linjer:

Mel. : Hr. Sinclair drog over salten Hav.

Til lykke med dine femti Aar,
du muntre og vittige sanger!
Gid det altid godt dig gaar,
gid aldrig griller du fanger.

Afholdt du er af alle, som
med dig fik noget at gjøre.
Mange om råd og hjælp til dig kom
— aldrig var stængt dine døre.

Alt godt, i verden findes kan,
jeg vil over dig nedbede.
Mage til dig, du prægtige mand!
derom vi længe skal lede.

Og skal der times dig ondt en gang
— det kunde jo ske ved en hændels',
— da vil jeg synge saa bønlig en sang:
at det ej maa bli' årebetændels.

Medens Skram, som den gennemfine Mand han var, ikke dømte uden nøje Overvejelse, var Fruen uhyre impulsiv, beundrende eller fordømmende, og det, skønt hun ligefrem led af en glødende Retfærdighedstrang i store sorn smaa Ting. Jeg husker, at da vi en Gang ved en Bryllupsfest fandt paa at »bære Brudgommen i Guldstol«, blev hun saa harmfuld over, at Bruden skulde være »Stedbarn«, at hun sammen med en anden Dame forsøgte at vise hende den samme Ære — og tabte hende, saa hun, af lutter

Elskelighed, nær havde knækket Brudens Hals — paa »den lykkeligste Dag i Livet«.

Som de var, var vi glade med dem, og var de hos os i Selskab, gik der ligesom et fornøjet Ah! gennem Stuen, naar de to — som Regel allersidst — traadte ind. Jeg kan ikke dy mig for at aftrykke et lille Brev fra Skram, da jeg maaske lidt »satyrisk« havde sagt ham, at han gerne maatte være lidt præcisere:

Kære Henriques

Efter moden Overvejelse har jeg besluttet at komme præcis Kl. 5 til Dig imorgen. Der ulmede en Plan i mit Indre om at straffe dine Hentydningers Nedrighed ved at indfinde mig 10' før 5 — tør jeg spørge, om Folk, der kommer for tidligt, ikke er værre end de, der kommer for sent? — men af Omhyggelighed for din elskværdige Hustru, der intet ondt har gjort, og af billigt Hensyn til, at min Plan dog vistnok laa over min Evne, bliver jeg ved mit Kl. 5.

Din A. O. E. Skram.

Skrams Uvilje mod at bedømme noget, han ikke helt mente at forstaa, har engang skaffet mig en stor Glæde — egentlig to. Da jeg vidste, han gerne vilde anmelde Bøger, og vi paa »Dags-Avisen« havde faaet tilsendt flere, end jeg kunde overkomme, bad jeg ham engang om at anmelde en norsk Bog med et aldeles ukendt Forfatternavn. Et Par Dage efter kom han op til mig, rystede paa Hovedet og sagde: »Nej — nej, den Bog kan jeg ikke skrive om; for det første er jeg ude af Stand til at bedømme Sproget — det var, før han var gift med den vestlandsktalende — og for det andet, nej — — maa jeg være fri.«

Saa tog jeg selv fat paa Bogen og fik derved den Glæde, som den første, i en jublende Artikel at kunne introducere den udmærkede Digter Arne Garborg i den danske Læseverden, det var »Bondestudentar«; »Maalet«, hvori den er skrevet, faldt mig — sikkert tildels paa Grund af min skandinaviske Afstamning ganske let. — En Dag, en Del Aar senere, skulde Skrams alene spise til Middag hos os, vi skulde om Aftenen begge anmelde en lille Pjes i det kgl. Teater. Lidt før Middag kom der et Brev fra dem om, at Arne Garborg var kommet for at besøge dem, og skønt han var meget menneskesky, havde de faaet ham overtalt til at komme med ved at fortælle ham, at vi var nogle rigtig rare Mennesker og at vi havde en udmærket Rødvin. Saa kom de, og først drak vi de sidste Flasker Rødvin, vi ejede, gik saa i Teateret og derefter over til à Porta, hvor vi — *horribile dictu* — drak Chokolade med Cognac i, mens Skram og jeg skrev vore smaa Anmeldelser og gik saa, sammen med Kapelmusikus Fritz Bendix, hjem til os, hvor Garborg, før nogen anden Nordmand kendte dette Ord, »tørslagde« mit Hus fuldstændigt; det sidste, der saas, var Bunden af en Flaske Rom, Melchiors berømte »gamle«. Om Garborg ellers var menneskesky, ved jeg ikke, men den Aften var han henrivende; det var en af de morsomste Aftener, jeg husker — Nætter burde jeg vist sige, for Garborg gik lige fra os til Dampskibet, han skulde rejse hjem med.

Og at Aftenen var saa dejlig, havde Skrams sin rigelige Andel i. For vort Eftermæles Skyld vil jeg tilføje, at vi ikke var »fulde«, men akkurat i saa godt

Humør, som man kan være uden at naa ind paa dette stygge Ord. Da dette nu imidlertid er mine *confessions*, vil jeg ikke skjule, at jeg én Gang har været mægtig »fuld«. Det var — som Løjtnant v. Budinge kalder det — en ualmindelig kold Sommeraften. Alle vi, der er saa lykkelige at eje et lunt Hjem, er vel enige om, at der ikke er nogen Tid paa Aaret, man kan fryse som om Sommeren, og den Aften var det som sagt ualmindeligt koldt. Vi havde afbrændt Sct. Hansblus paa Hornbæk Strand og knagfrøs, skønt den dejlige Kunstner Thorvald Niss havde forsøgt at holde Varmen i sig og os ved Hjælp af en lille bitte Feltflaske med Cognac i. Fra Stranden kom vi op i det norske Malerpar Hr. og Fru Hanssteens Bolig i et lille Fiskerhus, og jeg husker godt, at det var mig, der sagde: »Har De ikke noget varmt at drikke, vi er ganske forkomne.« Hurtigt kom der nogle mægtige Pokaler paa Bordet, Fruen skænkede i til bredfuldt Maal, og jeg drak mit Glas ud i ét Drag og var »smækbedøvet« — det var Cognac. Jeg vidste dog, men var ikke Herre over, hvad jeg foretog mig. I Selskabet var Ole (Otto) Haslund, hvis udmærkede Udstilling jeg havde skrevet om i »Illustreret Tidende«, nu rejste jeg mig op og med en vandrætsfuld *flux de bouche* og i strygende Galop talte jeg i høje Toner om disse Billeder. Hele Selskabet med Undtagelse af Haslund raabte »Hold op! Hold op!« Haslund raabte »Bliv ved, bliv ved!« og jeg kunde ikke forstaa, hvorfor hele Forsamlingen kørte i Karusel med en svimlende Hastighed. Melbye, der var med og som tabte sin Lorgnet i Sandet, raabte, da

de andre styrtende til for at finde den: »La' den bare ligge! Skidt med Synet, saalænge man har Hørelsen!« Min Kone græd og paastod, at en af vore Bekendte, der just ikke altid var fuldstændigt nøgtern hele Dagen, selvfølgelig var begyndt paa samme Maade.

Nogle Dage efter sendte en af vore Venner hende et anonymt Brev, blot indeholdende følgende Annonce, udklippet af et Blad: »Madame Pedrin kurerer for Drikkesyge«. Da Rygtet om min »Drukkenskab« naaede Sandgaarden, hvor Skrams boede sammen med Maleren Achens Familje, raabte Fru Skram »bent ud« og med særlig vestlandsk Dialekt: »Det er Løgn!« Jo, hun var sandelig en god Veninde, men her havde hun nu Uret. Da hun og Erik gik fra hinanden, paa Grund af »Gemytternes Uoverensstemmelse«, be- drøvede det os alle, men de vedblev hver for sig at være vore nære Venner, saa længe de levede.

Det var den 23. Juni 1890, at jeg sidste, og jeg tror, eneste Gang i mit Liv, ikke vilde kunne have be- staaet Spiritusprøven.

Sophus Schandorph

var yderst forskellig fra Skram i Ydre og Indre, ligesom hans lille Kone meget mere lignede en dansk Præstedatter, hvad hun ogsaa var, end den næsten dalmatiske Skønhed, Forfatterinden til Fru Inez. Schandorph kaldte hende Katten; hvorfor, aner jeg ikke, hun hverken mjavede, snurrede eller viste Klør, men var en sød, lille Husmoder, der ikke vidste alt det gode, hun skulde gøre for sin Mand, og ikke

anede, hvor forfærdeligt det var for ham, at hun var en ren Djævel til at »gøre hovedrent« i hans Værelse hver Morgen, hvorfor man ogsaa ved Solopgang kunde se ham spadsere frem og tilbage i Frederiksborggade, afventende det Øjeblik, da Vinduerne blev lukkede paa 3. Sal i Nr. 19 og Hærværket altsaa kunde antages at være forbi. Varede det for længe — og Katten tog altid Sagen meget alvorligt — kunde det hændes, at han gik op til Svendsen paa Hjørnet og drak et enkelt Glas Portvin. Naar han saaledes spadserede, lignede han mest en Godsforvalter, der har »lagt op« og bosat sig i Kjøbenhavn. Hans Barndoms- og Ungdomsliv i Sorø Amt havde sat Præg paa ham, han kunde en uendelig Masse morsomme Historier fra den Egn — jeg tror nok, at en Del havde han digtet eller i al Fald omdigtet, ikke just for at gøre dem artigere, for det kan jo ikke nægtes, at han elskede »uartige Ord; ikke at hans Historier var sjofle eller lumre — tværtimod, men han holdt meget af at nævne Tingene ved deres rette Navn, og morsom, det var han sandelig. Han var ogsaa en lærd og ganske overordentlig kultiveret Mand; det var saaledes en stor Fornøjelse at høre en Diskussion mellem ham og den sprænglærde svenske Digter og Videnskabsmand Victor Rydberg, der fandt Sted hos min Onkel Pontus Fürstenberg i Gøteborg; men da Schandorph i Samtalens Løb sagde: »Aa Skidt!« gav det et Ryk i Rydberg, der gjorde ham opmærksom paa, at det paa Svensk var, hvad Schandorph paa sin Sjællandsk vilde kalde et »ledt« Ord. »Men hvad skal jeg da sige?« spurgte

han. »Å, Doctor Schandorph kann ju till exempel säga: lort.« Det lod Schandorph sig ikke sige to Gange, men stak det strax ud, hvilket igen gav et Ryk i Katten, der næsten skreg: »Men Schandorph dog, hvad er det dog, du siger?« Da saa Kattens Mand sig helt fortabt omkring og sagde helt ulykkelig: »Naar jeg hverken maa sige Skidt eller Lort, hvad Fa'n maa jeg da sige?«

Som ung Student havde Schandorph villet være Skuespiller; han aflagde Prøve paa det kgl. Teater som Arv i »Maskerade« og blev kasseret; saa studerede han Theologi, men da han havde faaet sin Examen, havde han mistet Troen paa alt det, en hæderlig Præst skal tro, og hæderlig var han ind til Hjerterødderne. Han begyndte da at studere romanske Sprog og blev Lærer i Fransk, Italiensk og Spansk. En Dag ringede jeg paa hans Dør i Hestemøllestræde, hvor han havde en yderst beskeden Bolig, og spurgte om han vilde lære mig Fransk; det, jeg havde lært i Skolen, var med et mildt Udtryk: usselt. Dermed var et Bekendtskab gjort, der som Venskab varede til hans og »lille Ida Schandorphs« Død. Hun kaldte mig i de første Aar haardnakket Kandidat Henriques — jeg var cand. phil. — og hun vilde ikke, trods Bønner fra min Side, opgive denne Titulatur. Da Schandorph blev Dr. phil., kunde han nok selv spøge med denne fine Titel, men i Virkeligheden elskede han at blive kaldt Dr., og vidste den, han talte med, ikke at han havde denne Universitetets fineste Grad, kunde han paa spøgefuld Maade fortælle ham det. Jeg husker, at vi to med

vore Koner traf hinanden i Paris og at »Katten«, til Schandorphs Fortvivlelse, brugte noget af den kostbare Tid til at se paa nogle Hatte i Grand Magasin du Louvre; da han længe havde siddet i en Stol uden at sige et Ord, indlod han sig i Samtale med nogle ledige Expeditricer, og med Hentydning til Konens Indkøb fortalte han, at Kendskab til Hatte ogsaa var en Videnskab; nu troede han, han vilde være Dr. i Hatte, det var endnu finere end Dr. i Filosofi. Saa vidste de altsaa Besked — troede han i al Fald.

Han var et stort Barn, elskelig og trofast — og munter. Han sad haardt i det, man blev den Gang ikke rig af at undervise — næppe nu heller — og hans »Digte« var ikke just blevet revet bort hos Forlæggeren.

Jeg husker det første Maaltid, jeg nød hos ham i Hestemøllestræde, det var yderst spartansk, men Schandorphs Latter — og den var noget ganske »for sig« — var ligesaa smittende, som da vi kom til hans saakaldte: »tarvelige soupers dinatoires«, da Lykken var begyndt at tilsmile ham, og hvor der ikke var Mangel paa god Mad og særlig ikke paa mange Slags gode Vine. Det var Brandes og den Bevægelse, han var Ophavsmand til, som havde givet Schandorph Vind i Sejlene. Han blev hurtigt en afholdt og meget læst Forfatter; men hvad der især glædede ham, var at blive optaget i en Kreds af Digtere, Kunstnere, Litterater og Videnskabsmænd, der tænkte og følte som han og satte Pris paa hans Talent, hans Kundskaber og ikke mindst hans brave,

muntre Karakter. Der siges, at hans Fortællinger nu ikke læses meget mere, men jeg tror, de vil komme op igen, naar Læserne en Gang er blevet ked af vor Tids mere krydrede men ikke altid saa morsomme Litteratur. Hans Poesi, særligt hans Mindedigte f. Ex. om Professor J. C. Schiødte og Kristian Mantzius vil overleve de fleste nu udkommende Digtsamlinger.

Schandorph var en meget vennsæl Mand og hændte det, at hans Venner skiltes i Vrede, var han i Vaande, for han holdt af begge Parter, f. Ex. da Venstre skiltes i to Partier, »Danskere« og »Europæere«. Ved hans 50 Aars Fest skrev Melbye i en Vise, efter at have opramset alt det gode, Schandorph var:

Men om Du er Dansker eller Du er Europæ'r,
Det klares muligt hisset, men aldrig, aldrig her.

Han stod ubetinget Europæerne nærmest, men han var trofast mod Danskerne, der bl. a. havde skaffet ham en lille »Understøttelse paa Finansloven«. Denne fik han udbetalt et Par Aar, saa fandt Kultusminister Scavenius paa, at disse Penge vel var bevilgede, han havde Lov men ikke Pligt til at betale Schandorph dem, og det var ikke Estruppernes Livret at give noget til Venstremænd — jo, det var fine Folk, der regerede os den Gang! I 1887 slap denne lille Sum med ind i en Studehandel mellem Partierne, og Schandorph fik den udbetalt for de forløbne Aar — jeg tror sex, og hvor var han glad! Det var jo Golkondas Rigdomme for ham, og han tænkte strax paa at meddele alle Vennerne sin Glæde. En

Morgen fik jeg sendt et lille Brev — jeg antager, mange andre fik nogt lignende — en Improvisation i en natlig Time, der ikke viser den store Digter — Improvisator var han nu ikke — men, jeg synes, det store Hjerte. Det var skrevet paa en lille Lap Papir med Schandorphs smukke Skrift, og han maa selv midt om Natten være gaaet ned fra 3. Sal for at lægge det i en Postkasse. Det lød saaledes:

24-25 April 1887. Kl. 1 Nat.

Impromptu.

Tit i en ensom Nattetime
hører jeg Mindets Klokker kime,

og Klokkerne minde ved deres Klemt
mig tidt om det, jeg troede glemt.

I Nat saa klemter det: Axel Henriques,
den brave Karl ej til Lethe skal skikkes.

En af de trofaste, fine Venner,
en af de ærligste Sjæle, jeg kender.

Han kom i mit Stræde den Gang, jeg var ung,
da Skæbnen hang over mig — dyster og tung.

Vi fransked sammen. Hans unge Sind
blæste i Stuen som Foraarsvind.

I min pæne Gade kom Frederikke.
Vi fransked sammen. Det battede ikke.

Det kom maaske af, at alt Frederikkes
Hu løb fra Fransken mod Axel Henriques.

Men det var dog rart, at de To kom sammen,
at lille Henny sprang ud af Flammen

som fint Produkt af en stor Forbrænding.
— Den Tyfus tog en guddommelig Vending.

God Morgen, god Morgen, I rare To.
Nu kommer jeg til at ta' det med Ro

og sige, jeg mener i Grunden tre
— ja fire — og muligvis flere end de.

Men mens jeg hamrer i Versets Smedje,
jeg standser ved lille Henny som Tredje.

God Morgen!

Din

Schandorph.

Som Venskabshilsen er det da nydeligt, lad det
saa være ringe Poesi.

Schandorph kunde ellers nok skrive Vers; i den
store Julefejde 1879, som man nu kun kan læse ved
paa Bibliotekerne at opsøge forskellige gamle Blade,
og som f. Ex. »Det danske Litteraturselskab« pas-
sende kunde udgive paany, var det vel nok Schan-
dorph, der var den bedste; bedre end Drachmann,
Digteren af Guds Naade, og bedre end Carl Ploug,
der heller ikke var nogen ringe Versifikator. Og det
var Døds klokkerne over Plougs Enevælde:

Tak for sidst (til Carl Ploug).

Den rumler endnu, den gamle Kærre
fra Julirevolutionens Tid,
paa Bukken sidder en gammel Herre,
trakterer det bulede Horn med Flid.

— — — — —

Nej før han dør, skal det siges for sand:
 Saa længe han stod i sin Velmagts Dage,
 han var en haard, ubarmhjertig Tyran. —
 Frihed i Sindet og Frihed i Aanden
 hos denne Frihedsmænd aldrig man fandt.
 Naar han blev modsagt, løftede han Haanden
 til Slag som en grov Sergent.
 Og da han først havde opnaaet alt,
 hvad han og hans Venner brugte,
 han gryntede og bed som en arrig Galt
 ad hver, som vilde til Truget lugte —

— — — — —

Om mig De mener, jeg er saa raa — — —

— — — — —

Men Julevers — saadan rigtigt gemene —
 og Farcer for unge Studenters Scene,
 hvor Liderligheden, Kynismen er drevet
 til yderste Spids — forsikrer jeg paa —
 har ingensinde jeg skrevet.
 Saa kan de gerne kalde mig raa.

— — — — —

— — — — —

Det er et langt og godt Digt, og det giver et godt Portræt af Carl Ploug — set fra én Side naturligvis, men den Side ligner godt; og alle, Fjender og Venner, maatte vel indrømme, at Carl Ploug ogsaa en Gang kunde trænge til at høre Sandheden.

For mig er dette Digt det vægtigste i Sophus Schandorphs Produktion, og det morsomste er hans Breve. Men de er for morsomme, for hensynsløst morsomme til at kunne trykkes, for rabelais'ske. Jeg har lige moret mig dejligt med et fra Courbevoie-Asnières fra 1888, det begynder paa denne mærke-

lige Maade: »Se — der er nu min Værtinde Madame Champanhets Hunkat« — og efterhaanden behandler alt mellem Himmel og Jord, halvt paa Dansk, halvt paa Fransk, ogsaa Politik: »Har vi Tid til at skændes som Thingstude i Venstre, mens Reaktionsens Svin bliver federe og federe? — — — Seminarismen er Venstres Ulykke, denne Dannelses, der er bygget af Theologiens Ligtorne.

Corfitz (træder ind): At jeg immer skal høre den Rakkerknægts skidne Mund! (Frit efter Holberg).«

Det rigtigt morsomme tør jeg slet ikke servere.

Vi havde en Gang min Brodersøn, nuværende Grosserer Paul Henriques, boende hos os; han var da en flink, sød og dejligt uartig lille Dreng, og jeg havde spøgende lovet, at han skulde komme helt artig tilbage til sine Forældre, men da jeg »afleverede« ham, sagde jeg: »Ja, vi havde virkelig faaet ham artig, men saa var Schandorph hos os til Middag en Dag, og han ødelagde det hele.« Det var naturligvis sagt i Spøg og blev opfattet som Spøg, og der er kommet en udmærket Mand ud af den »uartige Dreng«; men saa meget er Alvor: Schandorph har ikke forringet hans Ordforraad.

Alle holdt af Schandorph, Damer — der dog den Gang var mere bly Violer end nu om Stunder — tog aldrig Forargelse af hans holbergske — maaske endda rabelais'ske — Frisprog, og alle var glade ved at være sammen med ham, ikke mindst i hans gæstfri Hjem; og hans Bøger har skaffet os mange fornøjelige Timer. Vor nuværende sports- og dansebegavede Ungdom kan jo saa gerne ryste paa Hovedet og

medlidende sige: »Ja, I havde vel ikke bedre Forstand!«

Lille Fru Schandorph, der altid havde været syg af Astma, overlevede sin Mand i mange Aar. Han efterlod sig naturligvis saa godt som intet, og en Del af deres Venner sikrede da Fruen en lille aarlig Sum, saa hun kunde leve nogenlunde ordentligt; men hurtigt, jeg tror bestemt, inden de første Penge var betalt, fik man et Brev fra hende, hvori hun takkede og tilføjede, at nu behøvede hun ingen Hjælp — jeg antager, det var det Gyldendalske Forlag, der købte Forlagsretten til hendes Mands Bøger og derved gjorde hende uafhængig.

Det vilde have glædet dig at vide gamle Skandrup! Du var i alle Retninger en brav Mand, men særligt i Pengesager var Du noget af det fineste, jeg har kendt, og at din Kone skulde have levet af andres Naade, vilde Du, for at bruge et af dine Yndlingsudtryk: »ikke have været nogen Hund efter«.

Da jeg forleden fortalte en lille Historie til nogle af mine bedste Venner, fandt de den meget morsom og paastod, at den maatte med i Erindringerne. Jeg var ikke sikker paa, at de havde Ret — men nu synes jeg, at den lille Oplevelse passende kunde bruges ovenpaa den megen Litteraturhistorie, der er serveret. Jeg vil kalde den

Reddet.

Jeg har altid vidst, at man gaar i Fare, hvor man gaar, men at Julie Westerman skulde blive farlig for mig, var absolut aldrig faldet mig ind. Julie Westerman var en »Tingeltangel«-Sangerinde fra »Tallerkenvalsens« Dage. Tingeltangel var en finere — tysk — Betegnelse for de Sangerindeknejper, der i ubegribelig Mængde fandtes i Kjøbenhavn og Omegn; i en Vise, hvori Erik Bøgh sammenligner denne By med det lastefulde Babylon, lader han en forarget synge omtrent saaledes:

Det la'er jeg gaa, jeg siger kun,
At Sangerinder i hver en Kælder
Havde man dog knapt i selve Babylon.

Og »Tallerkenvalsen« var Etablissementets Indtægtskilde. Naar en Sang var afleveret, gik samtlige Sangerinder i fodsiden Kjoler men stærkt dekolleterede rundt med en Tallerken, hvorpaa enhver lagde sin Skærv med et Nik, der kunde minde om — men ikke altid var baseret paa — Oehlenschlägers Replik fra Sct. Hans Aftenspil:

Min kære Ven! kom hid, se dér,
Det Stykke er ærligt de Penge værd.
(lægger er Toskilling paa Tallerkenen).

Disse Etablissements har altid været min Skræk; fik mine Venner mig trukket hen et saadant Sted, sank jeg meget hurtigt ned i et Dyb af Melankoli, ikke paa Grund af Texternes Umoralitet — man sang f. Ex. ogsaa Oehlenschlägers, i saa Henseende

upaaklagelige »Hjemvé« — eller Stemmernes Falsk-
hed og Kvindernes Grimhed, men fordi jeg fik en
vanvittig Medlidenhed med disse, ofte aldrende,
Kvinder, der med Sorg i Sinde ikke »gik ud i Mark
og Skov«, men til noget, der skulde se ud som Livs-
glæde, men var Dødsens Bedrøvelighed.

Alt dette laa langt tilbage i Tiden, da vi en Som-
mer i Begyndelsen af 90'erne boede paa Landet oppe
ved Dyrehaven, og en Aften, da nogle gode Ven-
ner sad hos os og Toner fra Dyrehavsbakken lød
langt borte fra, var der én, der sagde: »Har I hørt,
at Julie Westerman nu optræder i et Telt paa Dyre-
havsbakken?«

»Herregud,« sagde jeg, »lever det gamle Skind
endnu?« Og jeg mindedes med et Suk en gammel
Pige, der i »Ligkisten«, ogsaa kaldet Tivolis ny Pa-
villon, iført Matrosklæder og med et Dannebrogssflag
i Haanden og sang: »I vor Barndom vi hørte Kar-
tovernes Brag« og andre Sange til Marinens Pris.

De andre saa imidlertid ikke saa trist paa den end-
nu i Sømandsdragt optrædende Chanteuse, gamle
Minder om glade Aftener dukkede op, og Resultatet blev, at min Kone fik den ulykkelige Ide at
ville se og høre Frk. Westerman. Jeg fik hende dog
til at opgive Tanken ved at fortælle, hvor uhyggelig
hun maatte se ud og hvilket mindre behageligt Pub-
likum, man kunde vente at træffe i hendes Kunst-
tempel.

Men »Faren« var nu en Gang ude efter mig, og da
vi fulgte vore Gæster til Stationen, traf vi en Del
Venstrepolitikere fra Finansudvalget, der sammen

med Grosserer Neijendam havde været oppe paa Bakken og hørt den sømandsklædte Sangerinde. Neijendam var en stor Kaffehandler med stærke politiske Interesser, lige kendt for sin Vennesælhed og Gæstfrihed overfor Venstre som for sine originale Variationer af Fremmedord — som naar han i Egen- skab af Dirigent sagde: »Enhver, der vil in t r e p r e s e n t e r e, maa henvende sig til mig, ellers bliver det hele til K o a s.

D'Hrr. var i udmærket Humør og forsikrede min Kone, at det gik meget gemytligt og pænt til i San- gerindeteltet — naa, saa gav jeg efter, jeg tænkte vel ogsaa

Wo man singt, da lass Dich ruhig nieder,
Böse Menschen haben keine Lieder —

og vi gik saa ind i Kunstanstalten »*Sans souci*«, hvor Frk. Julie med Flag i Haand stod paa Tribunen. »Men hun er jo rigtig nydelig; hun kan da ikke være saa gammel — jo, her paa Halsen kan man maaske se det ...« ytrede min Kone, men desværre viste hun samtidigt med Haanden meget tydelig den Del af Halsen, der skulde have røbet Alderen, og til al Ulykke opdagede Damen det, »misforstod det ret«, og raabte ned til os: »Hun skal ikke gøre Grin med min Hals, de Saar, der sidder, har jeg faaet paa Ærens Mark!« Hvorpaa en kvindelig »Publikummer« rejste sig i sin Vælde og sendte disse Ord i samme Retning: »Skal hun gøre Grin med Julle? Hvad bil- der hun sig ind, saadan en Malkekomtesse?« Hvor- paa der lød en jævn Murren i Lokalet fra mandlige og kvindelige Venner og Beundrere af Divaen.

Situationen var ikke rar, og det kan maaske derfor tilgives, at jeg greb til »Fortvivlelsens Selvhjælp« og i en meget streng Tone, der skulde røbe mig som højere ministeriel Embedsmand, sagde til en gabelde Opvarter, der havde nærmet sig vort Bord: »Vil De strax meddele Frk. Westerman, at hvis der ikke øjeblikkeligt bliver Ro, vil det fra i Morgen blive forbudt Frøkenen at optræde her paa Bakken.« Der var ingen Tvivl om, at den unge Mand med Skræk tog mine Ord for Virkelighed, hvilket ikke synes at have været Tilfældet med »Julle«, der, efter at have hørt hans Meddelelse, udsendte følgende — der viste, at jeg desværre var kendt: »Ha, ha, saadan en Revyforfatter vil gøre sig vigtig og lave Humelejsstreger med Julle, næ, den gaar ikke!«

Til al Lykke dæmpede Pianisten den fornyede Murren ved at anslaa en Accord, og mens Julie sang:

Rundt om Jorden der sejler en Skude,
Galathea det er hendes Navn —

hviskede jeg til min Kone: »Nu gaar vi, og om vi saa faar Ølkrus eller Stole i Hovedet, saa maa vi ud« — og ud kom vi, og uden at nogen krummede et Haar paa mit Hoved eller en Blomst paa Fruens italienske Straahat — vistnok den, der var Skyld i Udnævnelserne til Malkekomtesse. Da jeg atter stod under Bøgenes Kroner, dansede jeg rundt af Glæde, jeg syntes at vi var undsluppen en Fare, og det var vi ogsaa. Skønt Situationen jo var noget anderledes, kom jeg til at tænke paa en Sætning i Bohrs Verdenshistorie: »Da Frantz den Første atter fri følte

den franske Jordbund under sig, svingede han med Hatten og raabte: »Endnu er jeg Konge!«

Det havde ikke været saa slemt at faa et Par Knubs, det var vi næppe døde af, men var det kommet til Slagsmaal, maaske med Politi o. s. v., vilde mit Navn for Resten af min Levetid være blevet uløseligt knyttet til Julie Westermans — »Naa, det var ham med Julle?« eller »Var det ikke ham, der kom op at slaas med sin Kone paa Dyrehavsbakken, fordi han gjorde Kur til den lille Westerman?« Der skete jo ikke saa meget den Gang, at der var Raad til ret ofte at variere Tema; en Mand der i Slutningen af 50'erne havde været en stor Beundrer af den spanske Danserinde Pepita, kaldtes endnu i 90'erne: Pepita-Plesner; den kendte Mægler Funck, der i fjern Fortid var gaaet tilvejs med en Luftskipper, hed, især hos ældre Folk, endnu, for Resten meget morsomt: »Mægleren mellem Himmel og Jord«, Redaktør ved Berlingske Tidende Buckheister: »Aa, det var ham, der fik Prygl af Krabbe!« o. s. v., o. s. v. Det var meget værre at faa Prygl, selv om man ikke havde fortjent det, end at have fortjent Prygl og ikke faaet det.

Saaledes var det stedse Skik i Danmark,
Jeg seer i Aanden: Saadan skal det blive.

Sammenstød.

Mange af de Skuespillere og Forfattere, jeg har haft Lejlighed til at kritisere, har — naturligvis hver paa sin Maade — reageret; nogle blev mine Venner for

Livet, og det ikke de allerdaarligste f. Ex. Olaf Poulsen, Betty Hennings og Ane Grete Antonsen, andre har takket mig hjerteligt f. Ex. Viggo Lindstrøm og Elith Reumert, der var en flink og charmerende Skuespiller ved Folketeateret, som han aldrig burde have ombyttet med det kgl. Reumert kunde godt taale, at jeg gjorde ham opmærksom paa Mangler og var taknemmelig for Ros; hans Taknemmelighed har en Gang givet sig et særligt stærkt Udslag. Da Poul Reumert endnu var helt ung og hans Storhed ikke helt fastslaaet, sendte jeg ham et Brev, hvori jeg udtrykte min Glæde over hans Udførelse af en Rolle, jeg tror, Meyer i »Indenfor Murene«, hvis det da ikke var det Brev, hvori jeg fortalte ham, at han i den lille bitte Rolle, som den sindssyge Pen i Galehuset, efter min Mening, sammen med Fru Hennings ydede den eneste fuldendte Kunst ved Opførelsen af »Per Gynt«. Herpaa fik jeg et elskværdigt Brev til Tak, og da der var gaaet et Par Maaneder, fik jeg fra Elith Reumert, der da opholdt sig i Amerika, en varm Taksigelse for dette Brev til Sønnen og for de gode gamle Dage — se det kalder jeg i Ordets bedste Forstand: rørende. Og egentlig var der jo ikke meget at takke for, jeg skrev altid kun, hvad jeg følte Trang til at faa sagt.

Naturligvis var der mange, der blev vrede. Da William Bloch havde oversat »le monde où l'on s'ennuie«, bemærkede jeg i min Anmeldelse, at »Hvor man keder sig« ikke var en rigtig heldig Oversættelse, man tænkte sig uvilkaarligt et Udraabstegn efter, saa at det blev saadan noget som »Gud, hvor

man keder sig!«, men vilde vente med at sige mere om Oversættelsen, til den forelaa trykt, da maaske enkelte af de Ting, som havde stødt mig, skyldtes Skuespillerforvanskninger. Da saa Oversættelsen forelaa, kom Kritikken, og den var ikke rosende. Jeg undrede mig bl. a. over, at det ikke havde forbauset Bloch, at man i den meget litterære og lærde, republikanske Salon, hvori Stykket foregaar, holdt »Hoftidende« — der var jo ikke engang et Hof i Frankrig dengang — og at revue de cours heller ikke betyder Hoftidende men Forelæsningskatalog, hvilket passede overordentlig godt. Jeg begreb heller ikke, at Oversætteren ikke havde undret sig over, at Suzannes Far, der omtaltes som en letsindig Leve- mand, ikke havde lært Datteren andet end, at tale javanesisk — og at Oversætteren saa ikke havde søgt at finde en sandsynligere Forklaring f. Ex. den rigtige: parler javanais betyder nemlig: at tale Krage- maal, der netop karakteriserede denne Far, o. s. v., o. s. v. Jeg endte saaledes:

Lad os haabe, at Hr. William Bloch passer bedre paa, dersom han fremtidigt skal være den eneste Oversætter af Stykker til det kongelige Teater. Kom der en Konkurrent, kunde det maaske hjælpe.

Axel Henriques.

Bloch blev meget vred, og da der i andre Blade dukkede Anonymer op, der ogsaa tog haardt paa Oversættelsen, gik han over Gevind og skrev en Antikritik, hvori han bl. a. næsten rent ud sagde, at han var den bedste Oversætter, der kunde findes. Han sluttede saaledes:

Anmelderne siger, at de tænker sig et Udraabstegn efter Titelen. Men naar den nu staaer skrevet med et Punktum, hvorfor vil man saa ikke vise mig den Villighed at tænke sig den med et Punktum. Men vil d'Hrr. absolut tage det Punktum fra mig, saa maa de da i det mindste give mig Lov til at gøre Gengæld. Jeg vælger Hr. Henriques' Anmeldelse, tager det sidste Punktum bort og tænker mig den for Fremtiden, som om der stod: »Kom der en Konkurrent, kunde det maaske hjælpe Axel Henriques.«

Jeg svarede saa i en Artikel med Overskriften: »Hvor man ærgrer sig!«, at det var en mindre smuk og sikkerlig meget ufortjent Opfattelse af mig, at det skulde være af Egoisme og af Lyst til at skade en Konkurrent, at jeg havde udtalt den Mening, at Blochs Oversættelse ikke var saa god. Jeg havde aldrig oversat noget som helst og heller ikke tænkt paa at gøre det, da jeg manglede saavel Tid som Lyst dertil, men jeg var ham meget taknemmelig, fordi han i sin Artikel havde haanet de optrædende Anonymer og tilføjet, at »det anses for Skik og Brug mellem nogenlunde rettænkende og ærekære Mænd at sætte sit Navn under Angreb paa navngiven Mand« — og at han havde faaet denne Udtalelse optaget i et Blad, hvis Anmeldelser som alle andre Blades — undtagen »Dags-Avisen«s — var anonyme.

Jeg har altid ment og har f. Ex. ogsaa senere stadig indprentet mine unge Medarbejdere ved »Blæksprutten«, at for at være vittig maa man have Ret. Derfor var det ikke vittigt af Bloch — selv om det saa meget morsomt ud — at ville stryge Punktummet i min Artikel, for det var højst uretfærdigt. Derimod var det vittigt af ham at skrive »Jeg er

nu tilbøjelig til at tro, at jeg har været det eneste Menneske i Kjøbenhavn, der ikke vidste, at javanais betød Kragemaal«. Det fandt jeg vittigt, fordi jeg, ligesom han, havde en til Vished grænsende Formodning om, at de anonyme Herrer først gennem min Rettelse havde faaet at vide, hvad det betød, og gjort sig vigtige dermed. Gud maa egentlig vide, hvorfra jeg vidste det! Det var som da jeg en Dag kørte i Droske i Paris og spurgte Kusken om et og andet, og han svarede pænt men køligt, som man dengang svarede en Englænder; men da vi mødte en af de Vogne, der transporterer Arresteranter, og jeg sagde: »Naa, der kommer »Salatfadet« (la saladière) — hvorfra i al Verden vidste jeg, at dette sørgelige Transportmiddel hedder paa Fransk ligesom paa Dansk — ja, saa vendte Kusken sit bredt smilende Ansigt om og lo, og vi blev saa fine Venner, at jeg sad i den dødeligste Angst for, at Hesten skulde løbe løbsk, mens Vognstyrelsen stormkonverserede sin fra Englænder til Pariser forvandlede Passager.

Og paa javanais blev jeg Ven med Bloch. Da jeg et Par Dage efter min Artikels Fremkomst mødte Bloch paa Gaden — jeg havde kendt ham i mange Aar, men ikke talt meget med ham — gik jeg over til ham, rakte ham Haanden og sagde: »Det med, at De var den eneste i Kjøbenhavn, der ikke vidste o. s. v.« har jeg ikke kunnet modstaa, og saa stod vi to arge Modstandere og lo højt midt paa Østergades Kørebane (det var før Automobilernes Tid), og derefter begyndte et Venskab, der varede til hans Død. Jeg traf ham aldrig paa Gaden, uden at det blev en

m e g e t lang Spadseretur, mens vor Kærlighed: Teatrene blev drøftet med to, ikke rivaliserende, Elskerens Ivrighed — med Rette kunde jeg til hans 80 Aars Fødselsdag telegrafere: »Paa Gademøder reflekteres stadig og gerne.« Og det gik ikke anderledes, naar jeg traf ham hos à Porta — mon han ikke drak Kaffe dér 4 à 5 Gange om Dagen? Jeg har truffet ham der ved den brune Drik til de forskelligste Tider af Døgnet. Mange Breve vidner om den Pris, vi satte paa hinandens Følelser overfor Skuespil og Skuespillere.

Da jeg en Gang mange Aar efter havde sendt ham en Artikel, hvori jeg om ham havde skrevet, at han næsten kunde kaldes »en Nyskaber af den danske Skueplads« — ganske vist ikke ved sine »Lygtemænd« eller sine andre Stykker — fik jeg et Takkebrev fra ham, hvortil jeg dog maatte svare: »Ja, Tak for Takken — men hvorfor siger De om denne Artikel: »Gudbevares — hvor var den Dansk?«

Derpaa indløb et Svar, som jeg ikke kan dy mig for at aftrykke, ikke for de pæne Ord, der staar om mig, de var netop lige ved at faa mig til at opgive det — men hvad! Brevet er saa karakteristisk for Bloch, at det sikkert vil more den rare Mands mange Venner at læse det:

Gaaden er let at løse, kære Axel Henriques: Jeg har skrevet skidt og D e har læst galt: der staar ikke »D a n s k« men »D e m s k« 5: Axel Henriquesesk — — — men »dansk« vilde for Resten ogsaa have haft en Mening: Deres Lune er ægte dansk — det, at De, baade kan med Alvor og med Spøg — og det paa éngang — det er »dansk« — det, at det mere er Smil end Grin — — kort det, som gør, at det er saa tiltalende at snakke med Dem — og at man har Ud-

bytte af det — — maa jeg i denne Sammenhæng spørge: er der ikke et Sted, hvor De tager Deres Frokost (og hvad Tid), naar Deres Kone er paa Landet og De arbejder i Byen?? — saa at man engang imellem kunde træffe Dem og faa sig en Omgang?? Venlig Hilsen

Deres hengivne

W. Bl.

Saa godt gik Sammenstødene nu ikke altid, f. Ex. ikke det med Skuespiller Hansted, der aldeles ikke hed Hansted, men som jeg kalder saa, fordi jeg tænker, at det maaske vilde bedrøve hans Sønner, hvis saadanne lever, at læse denne sandfærdige Historie med det rigtige Navn — eller hvad der vilde være endnu værre, hvis de vilde finde, at det var mig, der havde Uretten og fortjente, hvad der skete; en Ting skal jo, efter Sigende, kunne ses fra to Sider. Jeg har forlængst tilgivet ham, ikke fordi jeg mener, at han havde Gnist af Ret, men fordi jeg synes, det maa være saa forfærdeligt at faa en retfærdig Kritik, naar man er en daarlig Skuespiller, og det var han, og jeg havde ikke forsøgt at skjule det. En Dag fik jeg et Brev fra ham, hvori han i meget nette Udtryk udbad sig en Samtale med mig og bad mig, hvis jeg vilde være saa elskværdig, at bestemme Tid og Sted. Jeg svarede, at det vilde jeg selvfølgelig gerne, men at jeg om en Time rejste paa en 3 Ugers Tur til Italien; saa snart jeg kom hjem, skulde han høre fra mig. Saa smaat haabede jeg, at Resultatet kunde blive, at han opgav at være en daarlig Skuespiller, og ved at slaa ind paa en anden Vej blev et nyttigt Medlem af Samfundet.

Jeg har engang haft en Dame til Bords, der be-

gyndte Samtalen med disse Ord: »Ved De, at De er Skyld i, at min Datter forlod Teateret.« At denne Datter overhovedet nogen Sinde havde optraadt paa det kgl. Teater mente jeg ikke ikke kunde bero paa hendes Forhold til Muser og Gratier men m a a t t e skyldes hendes Bekendtskab med Folk i be- tydeligt højere Rangklasser. Jeg svarede da Moderen, at det glædede mig virkelig at høre; saa vidste jeg da, at jeg havde gjort én god Gerning her i Livet. Jeg tror ikke, at hun havde ventet sig netop dette Svar; men hvis det nu ogsaa kunde lykkes mig med Han- sted kunde jeg sige: s a a u n g o g a l l e r e d e g j o r t s a a m e g e t, om just ikke for 2 unge Menneskers Udølighed saa for deres Anbringelse paa rette Plads.

Jeg rejste saa med min gode Ven, Adolph Hertz, og tænkte ikke meget paa Hansted, mens vi begge for første Gang nød Italien og dets Kunsts Herlig- heder. Men da jeg kom hjem, glemte jeg ham ikke, thi allerede 12 Timer efter min Hjemkomst traf jeg paa et Dampskib et Selskab af Skuespillere, der skul- de give en Forestilling i en Provinsby og blandt dem Hansted. Jeg sagde ham da, at nu var jeg kommet hjem og var til Tjeneste, naar han ønskede det, og han takkede hjerteligt. Efter at have udrettet, hvad jeg havde at gøre der i Byen, mødte jeg uden for Hotellet nogle af Selskabets Stjerner, som jeg kendte godt og holdt af, og som bad mig om at spise Middag sammen med dem. Da vi havde sat os til Bords, viste Hansted sig, han blev aabenbart forbauset og sagde: »Skal De spise her? — Ja, saa gaar jeg!« — »Nej,

det er Deres Selskab,« svarede jeg, »og hvis jeg er til Ulejlighed, saa er det mig, der gaar;« hvorpaa jeg rejste mig og begav mig til et af Hotellets andre Pauluner. Inden jeg var færdig med min Middag, kom tre, fire af de Herrer ind til mig og beklagede i høje Toner det skete, hvortil jeg smilende svarede, at de Herrer maaske burde have sørget for at »det skete« ikke var sket. Men — nej, jeg kendte ikke Hansted, han kunde, naar han blev vred, godt finde paa at nægte at spille om Aftenen og derved vælte Forestillingen, der gaves for at skaffe et Par af de Unge ved Teateret en lille Sum til Brudeudstyr — derfor havde de handlet, som de havde (paa rigtigt dansk: havde undladt at handle). Men nu skulde jeg vise, at jeg ikke var vred og gaa op med paa N. N.s Hotelværelse og drikke en Kop Kaffe. Meget modstræbende gik jeg ind paa dette Forslag og havde lige faaet tændt Cigaren og nippet til Kaffen, da Hansted viste sig i Døren og for 2den Gang den Dag, havde en virkningsfuld Entrée, hvad ikke før var hændt ham i hele hans Teaterliv. Han første Replik var heller ikke ilde, den lød saaledes: »Det er ogsaa Satans med den Slags Mennesker! Smider man dem ned ad Hovedtrappen, kommer de op igen ad Køkkentrappen.« Meget roligt — man bliver nu ikke forringet, naar man selv fortæller sine Bedrifter — svarede jeg: »Jeg vidste ikke Hr. Hansted, at jeg var Dem saa modbydelig, da De jo har ønsket en Samtale med mig — — —« — »Ja, det ønsker jeg endnu en anden Dag« — »Ja, men det opnaar De nu aldrig Hr. Hansted! og til de andre Herrer vil jeg blot

sige: Mange Tak for i Dag, jeg har moret mig dejligt. Farvel.«

Dagen efter skrev jeg til Teaterets Direktør: »Hr. Hansted er i Gaar optraadt saa ubehersket overfor mig, at det vil være mig umuligt for Fremtiden at anmelde ham, hvis jeg da ikke kun kan sige noget godt om ham, da han vilde være overbevist om og jeg bange for, at hans Optræden i Gaar havde haft Indflydelse paa min Anmeldelse.«

Og det overholdt jeg i de Aar, jeg endnu anmeldte Teaterforestillinger, selv om jeg nævnte alle de andre Optrædende. Undtagen altsaa, naar jeg havde den Glæde at kunne sige noget pænt om hans Spil, og det hændte virkelig.

Mange Gange blev jeg af hans Kammerater indbudt til en Forsoningsscene, men jeg rystede kun paa Hovedet. Da jeg længst havde ophørt at være Anmelder, sad jeg en Dag hos hans Direktør i et Forretningsanliggende og Hansted kom da »tilfældigvis« ind og sagde: »Aa! Undskyld jeg vidste ikke her var nogen« — det var tredje Gang han havde en virkningsfuld Entrée — og Direktøren sagde: »Vent lidt Hansted — sig mig Hr. Henriques, kan det gamle Mellemværende nu ikke være glemt?« — »Nej,« svarede jeg, »jeg bliver meget nødig Uvenner med nogen, derfor er det ogsaa Alvor og ikke Pjank, naar det sker. Nu kan det jo ogsaa være ligegyldigt, da jeg ikke mere er Teateranmelder.«

Og dog — — da atter nogle Aar var gaaet, og vi en Aften var sammen i en Stue, og han kom hen til mig og med Taarer i Øjnene sagde: »Naar jeg nu

beder Dem om Forladelse og siger, at jeg opførte mig hæsligt den Aften, kan De saa ikke række mig Deres Haand?« Ja, saa var jeg lige ved ogsaa at faa Taarer i Øjnene og rakte ham min Haand. Tilsyneladende blev han umaadeligt glad, og faa Mennesker har siden set saa henrykte ud som han, naar vi mødtes; han var som om vi altid havde været Busensfreunde. Maaske var han en meget bedre Skuespiller end jeg havde troet, og Folk, der kendte ham godt, sagde, at han i al Fald var en meget elskelig Mand.

Du spørger, min Dreng, hvad jeg vil med den visne Viol?

Saaledes begynder en gammel Vise — hvorfra og af hvem?

Helt tilfældig fandt jeg den forleden, Musikken skyldes saamænd gamle Lumbye, Texten Glückstad. Men hvem var han? Intet biografisk eller Konversations Lexikon kender ham; men jeg fandt hans Navn i Folketeaterets Historie. Han har leveret en Del Oversættelser til dette Teater og betegnes som »norsk Litterat«. Hvorledes kom han til at oversætte for et dansk Teater; levede han her, ligger han begravet her, har Norge nogensinde forlangt hans Sarkofag udleveret?

Hvad vil jeg med Glückstad — med den visne Viol? Jo, jeg har ikke kunnet lade være at tænke paa den gamle Visestump, nu da jeg skriver lidt — andre vil maaske sige lidt for meget — om hvad jeg erindrer, nu da en vissen Blomst, et Baand, en Bid Papir gør Fortidsbilleder levende, ligesom Lugt,

god og daarlig, kan gøre det. Jeg kan saaledes aldrig møde Lugten af Grønkaal — som jeg en Gang syntes var det fattigste, der var til — uden at se et Hjem fuldt af Elendighed, hvor nogle snavsede Børn travede om paa Gulvet, og i en Alkove ved Siden af laa en døende Kone, medens Familjeforsørgeren Hr. Lund sad ved et lille vaklende Bord og skrev Kollegier af for mig »formedelst« 8 Skilling Arket.

En Dag fortalte min Far, at han havde forespurgt i »den røde Bygning«, om man kunde anbefale ham en »foreløbig« Mand til at udskrive Fakturaer, hans eget Personale kunde ikke overkomme det — det var i de gode Aar i Begyndelsen af 70'erne — og han havde da faaet anbefalet en Skriver, der mødte hos min Fader og fik anvist en Pult og begyndte at skrive. Da det var gaaet en 4 Timer, gik min Far hen for at se, hvor langt den nye Mand var kommet — — han havde da skrevet i alt 4 Linjer. »De skriver ikke hurtigt?« sagde min Far. — »Naa, jo, saa hurtigt som der skrives i Ministeriet« — — — man erindre, dette er 60 Aar siden. »Ja, den Fart er ikke brugelig hos os,« sagde min Far, »men maa jeg byde Dem en god Cigar?« Det var en Tro, min Far virkelig havde, at hans Cigarer var gode, en Tro, han først blev rokket i, da hans Sønner — de to yngste — begyndte at ryge. Cancellisten blev kun de 4 Timer i Firmaet Moritz R. Henriques, og jeg sagde da til min Far: »Jeg har en udmærket Mand til Dig, en Afskriver Hr. Lund, som jeg giver 8 Skilling Arket.« Da han »foreløbig« havde skrevet dér, til ikke

saa lidt mere end 8 Skilling pr. Ark, i mange, mange Aar, havde han faaet Sul paa Kinderne, Snit paa Klæderne og et Snakketøj, som han i al Fald ikke benyttede, da jeg først traf ham. Den halvgamle rare Fyr var lidt til »Grin« hos de Unge, men han passede sine Ting. En Dag, da jeg kom op paa Moritz R. Henriques' Kontor og Lager, savnede jeg min gamle Protegé, og da jeg spurgte efter ham, blev jeg mødt af Latter. Om jeg da ikke vidste, at Lund var blevet gift med en Enke, der ejede en Herregaard?

Han var nu en af Danmarks velstillede Godsejere, og mon han ikke endte som Hofjægermester? Jeg ved det ikke, men Grønkaalens Lugt forekom mig siden da lidt mindre haabløs.

*

Indsuger jeg den langt behageligere Duft af Lavendler og lukker Øjnene, ser jeg tydeligt Barnedomshaven paa Oscarsdal, hvor jeg staar ved Lavendelhækken og fortæller en lidt yngre, svensk, Dreng om Vidundernes Vidunder »Tivoli«. Endnu holder jeg af Tivoli, men jeg har moret mig uendeligt meget bedre med den lille Dreng, der hed — og det hedder han da Gudskelov endnu — Pontus Henriques, en fjern Slægtning, men — skønt vi kun sjældnen ses — en nær Ven gennem hele Livet, fra da han lærte mig at lege »Kurra gömma«, som vi ste sig at være det svenske Ord for Saltebrød; fra da vi sammen gjorde Haneben til en lille frisk gul-

lokket flicka, som hed Gustafva og som nu hedder Fru Pontus Henriques og er lige saa sød som den Gang; fra Aarene, da vi begge dyrkede Polytekniken, han i Zürich, jeg her, og ogsaa snakkede lidt om den, naar vi med Aars Mellemlum traf hinanden; da vi i en Alder mellem 60 og 70 Aar sad i Rusk og Regn i en Sejlbaad udenfor Marstrand og fiskede, han den drevne Fisker, jeg, heri som i alt andet, Dislettanten, der dog kunde trække et tjåg Fisk op i et Par Timer. Og hvor smagte ikke vitlingerne, naar vi fik dem stegte eller kogte med Persillesauce efter Aftenbridgen hos Tante Louise, hvor vi ganske mod mit Princip sludrede mere end vi spillede. Vi har været sammen ved det henrivende lille Badested Medevi ved Vättern, hvor alle lo, blot Professoren aabnede Munden, for han blev naturligvis Professor, rigtig Professor, nu er han selvfølgelig emeritus, men lige frisk og morsom er han, enten han staar op og holder en af sine ubegribeligt morsomme og vittige Taler ved en stor Fest eller siger en lille kort Bemærkning paa en Spadseretur eller i et godt Lag. Man faar et Indtryk af, hvor elsket og beundret han er i Stockholm for sit vidunderlige Humør, naar man ser et Pragtværk, der bærer Titlen »Ur berömda mäns lif III Pontus Horizontus«, hans nom de guerre i den exclusive Klub S. H. T.; men det er nu ikke saa let at faa at se, det er kun trykt i 65 Exemplarer, prydet med grandiose Portrætter af den fejrede Mand, tegnede af Sverigs — eller maaske Verdens — bedste Tegner i Øjeblikket, Albert Engström, og mange andre, og Hyldestvers i lange Baner ...

— — — och vi känna en och var
Tacksamt skulden för de många njutna högtidsstunder,
Då Din humor i kaskader sprudlat i vårt lag.

Og alt det ved at lugte til Lavendelens blaagraa
Blomstergryn!

Og hvad kan ikke en Stump Papir indeholde for
Minder? Her ligger nu et Visitkort, paa hvis Bag-
side der staar med den smukkeste Skrivelærerskrift:

Jeg ønsker at tale med Foreviseren heraf, Hr. Bogtryk-
ker, cand. Henriques.

C. Berg.

Dette Adgangskort forevises ved Indgangen.«

Hvad var nu det for en »Indgang«? Til et Væl-
germøde, en Fest, en af de store Fester i det gæst-
fri Christen Bergske Hjem? Ak nej, det var til Ting-
og Arresthuset paa Blegdamsvejen hos Birkedommer
Schou, hvor Berg afsonede 6 Maaneders Fængsels-
straf. Det var en af Estrups og Nellemanns neder-
drægtige Dumheder eller vel rettere dumme Neder-
drægtigheder, at de havde ladet Højesteret idømme
ham denne Straf og en endnu større Dumhed, at de
ikke havde skyndt sig med at faa ham benaadet,
men det var slet ikke faldet dem ind; tværtimod, de
fandt, at det var rart at have ham dér, hvor den
stærke Mand, som havde Sukkersyge, led ved Fængs-
lets reglementerede Kost, til Accompagnement af
Nellemanns noble officieuse Blad »Punch«, der afbil-
dede Berg med den smagfulde Underskrift:

Lær mig, o Schou, at visne glad!

Det var en Oplevelse at komme ind i Fængslet til Christen Berg, han modtog én smilende i Døren og rakte Haanden ud til Velkomst, medens Arrestforvareren bukkede dybt og underdanigt. Det var til en fangen, man kom, men til en fangen Storhed.

Da Berg kom ud af Fængslet, blev han fejret som ingen — maa ske med Undtagelse af Thorvaldsen — er blevet fejret i Danmark. Der holdtes en Fest for ham paa Marienlyst, hvortil et halv Dusin eller flere Dampskibe, fuldtbesatte med Mænd og Kvinder, styrede med alle Flag oppe, skønt Ministeriet for at hindre det, brugte alle lovlige, men især ulovlige Hundekunster — et Udtryk, der ikke skal indeholde nogen Forhaanelse af Menneskets firbenede Ven.

Mens Berg sad paa Blegdamsvejen, faldt hans Sølvbryllup. I hans Hjem sang man en Vise, der begyndte saaledes:

Mel.: Sig Clara, hvorfor rødmer Du ved Berlings Avis?

Hurra! i Dag kan Bergs holde Sølvbryllupsfest!
Saa er der vel af Bryllupsgæster Trængsel?
Hvor Berg er Vært, der er det nok værd at være Gæst!
— — Nej, Christen Berg, han sidder i Fængsel.

og endte med disse 2 Vers:

Thi Loven gør ej Forskel. Den Tanke er skøn!
I Fængsel maa selv Berg, ja han er der,
Endskønt han er sit Fædrelands allerbedste Søn,
Og skønt han vandt Legioner af Hjerter.

Sig Danmark, hvorfor rødmer Du ved Berlingske? Lad
vær',

Skønt Berg ej staar i Aften dér som Ridder,
Han sidder i sin Celle, og Estrup Tronen nær,
Men ingen ved, hvorlænge saa de sidder.

•

Her ligger en endnu mindre Lap Papir, Kuponen af en Postanvisning lydende paa 2 Kr. 50, Afsender »Klods Hans«. Den laa paa mit Bord en Aften, jeg kom hjem. Hvad var nu det? Jeg havde aldrig skrevet, endnu mindre tegnet, noget til det Blad. Mon det ikke er nogle Gavtyvestreger, Alfred Schmidt har fundet paa? Jeg kaldte ham op i Telefonen, og inden jeg fik sagt et Ord, kunde jeg paa hans Latter høre, at det var ham, der var Ophavsmanden. Sagen var den, jeg havde fortalt ham en lille Selvoplevelse, som han havde fundet morsom og sat i »Klods Hans« med et stort Forsidebillede: Vi havde en Gang lejet Sommerlejlighed paa Samsø; da jeg vaagnede den første Morgen i den Seng, der syntes redt med et let Halmlag over Jerncement, og med Udsigt til Svinesti, Mødding og Samsø-W.C. og i et Værelse saa smalt, at knap én Person ad Gangen kunde klæde sig paa, sagde jeg til min Kone: »Tænk hvor forfærdeligt, hvis vi en Gang blev saa fattige, at vi maatte bo saaledes, som vi nu bor for vor Fornøjelse!«

Det var denne Scene, han havde illustreret. 14 Dage efter sendte han mig et svensk Vittighedsblad, der havde annekteret den, og nogen Tid efter ogsaa

et dansk Ugeblad, der havde laant den fra det svenske og serverede den under Overskriften: »Svensk Humor«.

*

Her er en Lap, der for Resten er et helt lille Brev, som jeg tror vil more dem, der har kendt de deri omtalte Personer: Peter Nansen havde bedt mig om et Par aflagte Benklæder til et gammelt, skikkeligt Skrog, og jeg maa have sendt dem med en spøgende Hilsen fra Skrædder Hansen. Brevet lyder saaledes:

Hr. Skrædermester Hansen!

Tak for det tilsendte Par Benklæder. De er virkelig meget smukke. Navnlig Skrævet og Bagstykket.

Hr. Etatsraad Hegel blev meget indtagen i dem og beder mig besørge et Par af samme Stof og Snit og Farve. Han vil gerne have dem sendt pr. omgaaende til Hotel Kaiserhof, Berlin. Ønsker De først at lade dem prøve, er Hr. Raadmand Philipsen villig. Han træffes hos Borgmester Marstrand hver Formiddag paa det ny Raadhus.

Ærbødigst

Peter Nansen.

*

Denne elendige Stump Konzeptpapir, forestillende en Kvittering paa 4 Kr., har en lang og mærkelig Historie. En Aften, da vi, nogle halvgamle Kavalere, sad i Studenterforeningen, kom et Par ganske unge Studenter og indbød os til et Gilde, de holdt; lidt efter bad de mig om at holde Tale, hvad jeg var skikkeligt nok til at gøre. Mens jeg talte, følte jeg et Stik i mit Ben — var det en Dolk eller en Naal? Det føles vistnok ret ens. Jeg vendte mig om, saa

en køn lille Gavtyv, der stod med Naalen i Haanden, og da jeg havde en ganske lille Sjat Øl i mit Glas stænkede jeg det paa ham og sagde: »lad være med de Narrestreger!«

Da jeg havde sluttet min Tale, kom han ganske ulykkelig hen og sagde: »Kan De tilgive mine Gadedrengestreger?« Jeg strøg ham over det krøllede Haar, lo og sagde: »Ja, naar De vil love mig *aldrig* at gøre det mere.« Og saa var det forbi.

Nogle Dage efter hørte jeg, at der svirrede Rygter om, at jeg havde slaaet en Student med et Ølkrus i Hovedet, saa han nu laa paa Hospitalet — det var ganske vist; Rygterne tog Fart, blandt andet nævntes en Mand — der *nu* indtager en overordentlig høj Stilling — som én af dem, der havde overværet Forsøget paa Manddrab. Jeg tog Cantor med og gik op til denne Mand, der boede paa Regensen, og bad ham om at give os en Erklæring om, at det var det rene Nonsens. Næ, det kunde han ikke; han kunde ganske vist nu intet erindre (det var 8 Dage siden), men hans Venner paastod, at han havde overværet det forfærdelige — og han kunde jo ikke svinge sine Venner!!

Rygterne voksede; om jeg foruden den ene døde Student havde flere haardt saarede paa min Samvittighed, ved jeg ikke, men en Aften i December 1880 afholdt Foreningen ekstraordinær Generalforsamling, hvis eneste Nummer paa Dagsordenen, stillet af Student O. C. Molbech, var: Eksklusion af Axel Henriques i Anledning af Overfaldet. Jeg havde kort efter Mordet begaaet endnu en Letsindighed: at for-

love mig, og vi — Secher, Cantor og jeg — kom lige fra mit Forlovelsesgilde i Kjole og hvidt og med Rose i Knaphullet op i Foreningen i dejligt Humør, og hele Aftenen blev en Triumf, ti Molbech talte slet og kunde ikke fremføre noget spændende om Mordet, og under Jubel tog han Forslaget tilbage. Det blev optaget, jeg tror med Bestemthed, af Otto Benzozon, og jeg blev mærkeligt nok erklæret for Ikke-skyldig i det Mord, der ikke havde fundet Sted. Da jeg et halvt Aar efter laa og ikke rigtigt kunde bestemme mig til, om jeg skulde dø af Tyfus eller komme mig, modtog og betalte min arme Kone følgende Lap Papir:

Hr. Bogtrykker Henriques!

Ifølge Ordre fra Senioratet har jeg at afkræve Dem en Mulkt paa 4 Kroner, som det har idømt Dem i April 1881, og for hvilket Beløb herved meddeles Kvittering.

J. Lemeyer.

En forfærdelig Tanke griber mig nu, da jeg afskriver denne Kvittering. Mordnatten maa allersest have været den 27. Novbr. 1880, Generalforsamling senest 2 à 3 Uger derefter. Kan Senioratet have været 4 Maaneder om dette Justitsmord? Jeg frygter for, at det er noget helt andet, jeg er blevet mulkteret for, og som jeg har begaaet i Foreningen, mens jeg sad og spiste giftige Østers paa Capri, og det vil aldrig kunne blive opklaret. Molbech er død, han kan intet fortælle, han døde for Resten som min gode Ven; ved en Fest for Drachmann i 1906 kom en høj, svær Mand hen til mig og spurgte, om jeg kunde tilgive ham; jeg svarede, at Betingelsen

var, at jeg fik at vide, hvem han var og hvad jeg skulde være vred for. Saa fik jeg Mordanklagens Historie, han var virkelig bevæget ved at fortælle den — efter 26 Aars Forløb — og jeg fik at vide, hvem der havde forledt ham til denne kapitale Dumhed; det var Student Frederik Grundtvig, Søn af den rigtige gamle N. F. S. G. Da jeg altid kun havde været god mod den unge Mand, tvivler jeg ikke om, at Molbechs Beretning er rigtig, Taknemmelighed giver sig jo af og til saadanne Udslag. Da jeg i 1880 kendte Frederik Grundtvig, der var en meget køn og munter ung Mand, anede jeg vist ikke, at man 5 Aar i Forvejen havde ventet sig noget vidunderligt af ham. Han udsendte et Rimbrev »Til Grundtvigs Venner«, der i 1875 kom i 7 — syv — Oplag. Jeg har nu læst dette, der er skrevet i fejlfri Vers, men forekommer mig, selv naar jeg tager behørigt Hensyn til »Tidens Tand«, der, som bekendt: »heler alle Saar«, at være mildest talt ganske ubetydeligt og uden anden Værdi end den at vise en Søns Beundring for en stor Fader. Fru Heiberg var af en anden Mening. Hendes »første Tanke, der indfinder sig, er Forbauselse over, at denne Røst er en Ynglings paa 18 Aar«. Og hendes Haab er »at denne unge Kæmpe maatte kunne samle vore unge Mennesker om sig i Stedet for de forvredne Brandes'er«. Og Fru Heiberg er langt fra ene om denne Beundring, nej: »Enkedronningen har jo altid sagt, at der i ham voxer en Holger Danske op for Danmark.« Hvem kender nu hans Navn? Han blev senere en elsket Præst i U. S. A.

Saa varede det 5¹/₂ Aar, før jeg igen blev erklæret for skyldig i Mord eller Mordattentat, dog heldigvis ogsaa uden dødelig Udgang. Her er et lille Avisudklip, der fortæller derom. Den 21. Oktober 1885 skød Typograf Julius Rasmussen to Revolverskud mod Estrup; de ramte en Knap i Excellencens Frakke, han selv blev uskadt og, som bekendt, »kunde han Gudskelov umiddelbart derefter gaa i Middagsselskab«. Det var dog ikke Rasmussens Skyld, at han ikke døde, og heller ikke min; jeg blev nemlig erklæret for at være den egentlige Ophavsmand til det baade ulovlige og ærkedumme Attentat, der gav Estrup og Nellemann Lejlighed til at gøre alt det onde, de gjorde mod deres Fædreland i 80'erne.

Den, der opdagede, at jeg stod bag ved, var Danmarks mest fantasirige Digter, Vilhelm Bergsøe, der i en kort indsendt Artikel paaviste, at det aldrig var sket, hvis jeg ikke i en Vise, der var sunget ved en Fest i den liberale Vælgerforening, havde skrevet disse forfærdelige Linjer, der endte Visen:

Mel.: Konferenceraad Wegener den brave.

Det er Nat, endnu hersker Reaktionen,
 Nattens Mare kan vel snart vi smide af,
 Telefonen kan saa melde Garnisonen,
 At Husarerne kan gerne »sidde af«.
 Ja, pas paa, snarligt sker der en Forvandling,
 Snart Hr. Estrup gaar til sidste Behandling,
 »Ved privat Initiativ« maaske han faar'en,
 Ligemeget, blot vi snart faar sagt Go'Maaren.

»Sidste Behandling« var selvfølgelig et Udtryk fra Rigsdagen, og »ved privat Initiativ« hentyder til

et, da stærkt debatteret, Spørgsmaal: om den provisoriske Finanslov, som Estrup skulde forelægge i Folketinget, men som han naturligvis derfor ikke forelagde, kunde »indbringes ved privat Initiativ«. Bergsøe fik ikke noget ud af det, og det var Synd, for hans Bevæggrunde til at hidse Nellesmann paa mig var sikkert ædle. Havde han blot vidst, at Typograf Julius Rasmussen et Par Maaneder før Attentatet havde arbejdet hos mig, og faaet det anbragt i sin Artikel, var det maaske gaaet, og mit brødefulde Hoved, der havde udklækket Planen, var saavidnok faldet paa Kjøbenhavns Torv ligesom Christian den Andens paa Stockholms, ifølge en endnu levende Historieskriver.

*

At jeg har været beskyldt for et Par Mord vil næppe forundre dem, der kender min Karakter, ligesaa lidt som at jeg har været tiltalt for Vold mod en Kvinde, men maaske nok, at denne Kvinde bagefter blev Frederik den Sjettes Svigerdatter. Ja, det lyder mærkeligt, men det er sandt. Jeg havde det første Aar, jeg var gift, henvendt mig til min Værtinde og spurgt, om hun vilde lade mig faa dobbelte Vinduer i én Stue, eller om jeg eventuelt selv maatte bekoste saadanne. Derpaa fik jeg Svar i Form af en lille Lap, som egentlig her burde have været fremstillet i Facsimile:

Hr. A. Henriques

Herved meddeler jeg Undertegnede, at jeg ikke hverken lader, eller tillader, indsætte noget Vindue i min Eendom.

W. Nielsen

Eierinde af Bygningen Øster Søgade 10.

Det var nu ikke derfor, jeg øvede Vold.

Da jeg kom for at betale Husleje nogle Dage før Forfaldsdag, blev der sagt, at Fruen ikke vilde modtage mig; da det gentoges, maatte jeg — hvilket maaske tør siges at være lidt sjældent — betale min Husleje ved Hjælp af Kongens Foged eller Notarius publicus (jeg husker ikke, hvilken af disse to). Da denne høje Embedsmand oplæste en dertil indrettet Skrivelse for Fruen, der laa i Sengen, omgivet af flere Personer, raabte hun, da mit Navn og Stilling blev oplæst: »Der kan I høre, han er kun simpel Bogtrykker og ikke andet!«

Det var heller ikke derfor, det skete.

En Søndag, da en Murer var i Færd med at sætte en Mursten i Komfuret i mit Køkken, hørte jeg et stort Spektakel og opdagede Fru Nielsen, hendes Søster, Tjeneren og 1 eller 2 Piger. Fruen var meget højroestet og paastod, at jeg ikke maatte lade Ovnens reparere i Kirketiden (!). Jeg bad dem om at forlade min Lejlighed, hvilket efterhaanden skete. Nogle Dage efter fik jeg Stævning til Kriminalretten for Vold mod Fruen, jeg havde mishandlet hende paa det forfærdeligste. I Retten mødte hendes Følge som Vidner og paastod under Eds Tilbud, at det forholdt sig saaledes. Assessoren — jeg tror, han hed Olrik — var en overordentlig pæn og venlig Mand, han sagde, at jeg roligt kunde indrømme det, da jeg havde Lov til at bruge Magt overfor Folk, der trængte ind i min Lejlighed, men det vilde jeg nu ikke. Jeg bemærkede, at jeg aldrig havde brugt Vold overfor en Kvinde, og at jeg følte mig ube-

hagelig til Mode blot ved Tanken, selv om jeg havde den juridiske Ret. Sagen trak naturligvis i Langdrag, og en Dag kom en Dame op paa mit Kontor og udbad sig en Samtale under fire Øjne. Det var Fru Niensens Søster, som havde faaet Samvittighedsnag; hun kom for at fortælle, at hun, Pigerne og Tjeneren, der var hendes Søsters Elsker (hun kunde maaske have sagt »en af min Søsters o. s. v.«), alle havde faaet betalt af hende for at aflægge falsk Vidnesbyrd, da Fruen, som boede paa 1ste Sal og hellere vilde have min Lejlighed paa 2den, mente der ved at kunne faa min Kontrakt ophævet og mig smidt ud af Huset. Derfor havde hun heller ikke villet modtage Huslejen. Søsteren gav mig dette skriftligt og gentog det i Retten; Assessoren holdt en Tordentale til Forbryderbanden og sagde, at han kunde lade dem alle arrestere. Det skulde han have gjort, saa var Fru Nielsen maaske ikke blevet Fredrik den Sjettes Svigerdatter; nu blev hun kort efter viet til den 75aarige Grev Dannemand. Om hun beholdt Tjeneren, ved jeg ikke; hun solgte Huset, og jeg har heldigvis aldrig omgaaedes den Familie senere.

*

Hvad fortæller dette lille Adressekort?

FISKER HERTZ

Bog-, Papir- og Galanterihandel

Hillerød

Ja, det beretter ogsaa om et Overfald, om end et mere uskyldigt — skønt, da de andre var Løgn og

dette sandt — et mere skyldigt. Det hændte undertiden, at min Far indbød Kunder fra Provinsen til at spise til Middag hos os, naar de var i Kjøbenhavn og havde gjort Indkøb hos ham; en Dag var det Boghandler Fisker Hertz fra Hillerød, en Mand i 50'erne og hans Søn, en Provinsløve i 20'erne. Det er ingen stor Overdrivelse at sige, at de følte sig saa bærede, som et Par Sergenter vilde være, hvis de blev bedt til Middag hos den kommanderende General. Sønnen, der forekom os, uartige Dreng, meget latterlig, sagde Tak i en lille Tale, som han stammede stærkt i og som endte med en Henvendelse til os: »Har de unge Mennesker ikke Lyst til at komme og besøge os en Gang i Hillerød? I kan bo hos os, og saa fisker vi lidt, ta'er paa en Fiske-tur — kan I fiske? Hvad? Jeg skal nok lære jer at fiske!«

Da Manden — eller i al Fald hans Far — hed Fisker, blev Talen endnu mere grinagtig, og mange Aar efter begyndte vi Dreng, saasnart Navnet Hillerød blev nævnet, at tale om Fisketure og alle de brugte — og ikke brugte — Variationer; ja, det kunde saamænd ogsaa hænde, da vi var blevet gamle bosiddende Borgere. I 1895, ca. 30 Aar efter Fisketalen, boede jeg i Tisvilde, og da jeg en Aften kom til Hillerød for at tage videre til Kjøbenhavn, opdagede jeg, at der var 3, 4 Timer til næste Togs Af-gang. Med al Respekt for Hillerød — morsom er den ikke en Sommereftermiddag mellem 4 og 7¹/₂. Jeg forsøgte at slaa Tiden ihjel med »en Genstand« i en Restaurant — det tog et Kvarter; aldrig har

en Opvarter bragt mig »en Genstand« saa fortvivende hurtigt. I dyb Melankoli gik jeg op og ned ad Hovedgaden. Pludselig ser jeg et Skilt: Fisker Hertz, Bogz, Papirz o. s. v. og — saa fo'r Djævelen i mig. Jeg gik ind i Butikken — ganske rigtigt: dér stod min Ven Fisketaleren, ældet, meget ældet, men ikke til at tage fejl af, og hans Dress var blevet lidt slidt, maaske var det dog ikke den, han havde baaret ved Taflet hos min Far. »God Aften,« sagde jeg. »God Aften,« svarede han — jo, Stemmen var den samme, maaske endnu en Grad mere smørret. Derpaa faldt følgende Replikskifte: »Ja, her er jeg altsaa.« — »He, he?« — »Kan jeg saa bo her?« — »Hva'b'ar?« — »Jeg spørger, om jeg saa kan bo her?« — »Bo her? Tør jeg spørge, hvem jeg har den Ære — —?« — »Næ, ved De hvad, det er skam for galt. De inviterer mig til at komme og bo hos Dem, og naar jeg saa kommer, spørger De, hvem jeg er!« — »Jam'n, jam'n, jeg ved virkelig ikke, hvem De er!« — »Naa ikke? Jeg er ellers en Søn af Moritz R. Henriques.«

Der skete nu noget, der var saa rørende elskeligt og samtidigt saa vanvittigt komisk, at det endnu, et kvart Aarhundrede efter, kan gøre mig ondt, at jeg var alene om at opleve det. Den graanede Løve, der havde staaet paa Springet til at smide den gale Mand ud, fik pludseligt et saa saligt Udtryk i sit Ansigt, at han næsten saa ud, som da han holdt Fisketalen, han saa paa mig, som om han vilde omfavne og kysse mig, men sagde ikke et Ord til mig, derimod gav han sig til at brøle saa højt, som om

han vilde vække en Død: »Far, Far, her er en Søn af Moritz R. Henriques!« og det lod til at lykkes ham, ti ind fra et Sideværelse kom en Skikkelse i en ældgammel Slobrok, der saa ud til sammen med Skikkelsen at have ligget længere Tid »under Mulde«. Skikkelsen holdt i Haanden et Hørerør eller en Høreslange, et Par Alen lang, hvis Tud Fisker Hertz, ti ham var det, rakte Sønnen med disse Ord: »Hvad siger Du?« — »Den Herre er en Søn af Moritz R. Henriques,« brølede Sønnen ind i Tuden; saa skete samme Forvandling med den gamle som med den unge Fisker, ogsaa han blev forynget, og inden jeg kunde faa gjort en Undskyldning for min mildest talt flabede Optræden, havde de to ellevilde Menesker faaet mig slæbt op paa første Sal, hvor jeg fandt en anden ung Fisker, der lignede en sort Skovsnegl ligesaa meget, som hans Bror ikke lignede en Løve, og to ældre Fiskerpiger af samme mørke Lød. Inden jeg kunde sanse, var jeg anbragt i en Sofa, der stod flere Slags Vin, Kager og Syltetøj paa Bordet, og jeg maatte endelig blive der i Nat og helst et Par Dage til — jeg ventede paa Fisketuren, men den forekom ikke — og der var virkelig Sorg, da jeg maatte med 7½ Toget, men de fulgte mig alle til Stationen og vinkede som til en elsket Søn, der drager til det fjerne Østen.

Det var Synd, at min Far ikke hørte om dette. Han var død kort i Forvejen, og det var jo ham og ikke mig, der blev hædret paa denne rørende Maade.

En Gang senere da Blæksprutten o: Ernst Bojesen, Alfred Schmidt, Axel Thiess, Melbye og jeg

holdt Redaktionsmøde i Hillerød, aflagde vi et Besøg i Bojesens gode Ven Hertz' Butik — det er vel herfra, jeg har Adressekortet — og vi maatte ty til nogle frygtelige Løgne for at slippe for at spise til Middag hos de gæstfri Fiskere, der absolut vilde se os alle som deres Gæster.

*

Imellem mine Kuriosa finder jeg et lille Brev i Konvolut, den eneste jeg har gemt; intet af dette Klenodie maatte gaa tabt, og det var et lille Skaar i min store Glæde, at en lille bitte Trekant af Konvolutten var revet af, men den gemte jeg ogsaa. — Nu er den imidlertid gaaet tabt, hvilket maaske kan forklares ved, at det er 46 Aar siden, jeg modtog denne Epistel, som gjorde mig helt tosset af Glæde. Jeg har været med til at lé, da den i sin Tid meget kendte »flygande korrespondent« for »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning«, Rubenson, ved en Udstillingsmiddag blev præsenteret for Kong Carl d. 15de, der ovenikøbet bød ham en Cigar, og »den flygande« ganske fortunlet bukkede og sagde: »Er majestät, denna cigar skal jag röka så länge jag lefver!«

Og nu var jeg selv maaske ligesaa fortunlet; mange lo sikkert af mig og min Glæde, men nogle misundte mig eller undte mig den i al Fald ikke. Jeg kan nu godt smile, naar jeg tænker paa, hvorledes jeg gik rundt med Brevet i et indvendigt Rum i min Lommebog og viste det til alle, jeg traf. Men jeg er ikke ked af det, selv om jeg den Gang gjorde

mig lidt til Nar, tværtimod jeg er glad ved, at jeg efter at have passeret de 30 og været med til et og andet, endnu kunde være saa ung og begejstret. Brevet var jo fra den Digter, jeg satte højst af alle da levende, den eneste, hvis Romaner jeg af og til havde læst i Feuilleton, fordi jeg ligefrem ikke kunde afvente deres Udgivelse i Bogform: fra Emile Zola.

N. I. Berendsen havde i Paris oversat min Anmeldelse af Zolas Roman »Damernes Paradis«, og saa havde den berømte Mand sat sig ned og skrevet følgende til sin »kære Kollega« i det ubekendte Land:

Paris 17 avril 83.

Monsieur et cher confrère.

Votre ami, M. Berendsen, a bien voulu me remettre un exemplaire du numéro du »Dags-Avisen«, dans lequel vous avez consacré une longue et superbe étude à mon dernier roman: Au Bonheur des Dames. Et je tiens à vous dire combien j'ai été touché de votre sympathie littéraire, et combien je vous suis reconnaissant de l'ardeur que vous mettez à vous faire mon avocat.

Merci donc mille fois mon cher confrère, et veuillez me croire votre bien dévoué et bien cordial

Emile Zola.

Med andre Ord: den store Digter takker mig for min Anmeldelse, og fordi jeg har gjort mig til hans Forsvarer herhjemme, og han gør det i ualmindeligt smukke og hjertelige Ord. Kan man egentlig undre sig over, at en (forholdsvis da) ung Kritiker, der ikke var altfor forvænt i saa Henseende af vore egne Digttere, blev glad, og at jeg i min Fantasi udmaledede mig et Besøg hos Zola, naar jeg igen kom til Paris.

NB. i min Fantasi; jeg vidste altfor godt, at jeg aldrig vilde faa mig selv til at banke paa hans Dør. Jeg har maaske hele Livet igennem været frejdig eller modig, gavflabet, mundrap og ligefrem — men trænge mig paa? Nej, den Kunst kan jeg ikke. Mange — ogsaa Folk, jeg har kendt godt — skulde blot vide, hvor ofte jeg har haft Lyst til at spille deres kostbare Tid men — ikke turdet; de vilde i saa Tilfælde drage et Lettelsens Suk.

Da min ældste Datter i 1902 var blevet Student, og jeg havde vist hende mit kære Paris — det var fjerde Gang, jeg var der efter at have modtaget Zolas Brev — og vi den 29. September sad i Toget for at rejse hjem, tænkte jeg paa, at nu havde der været endnu en gyldig Grund til at besøge Zola, nemlig for at takke ham, fordi han sammen med Anatole France og Clémenceau havde været med til at redde Frankrigs Ære, der havde faaet et slemt Knæk ved Dreyfus-Affæren. Da faldt mit Øje paa en af de Aviser, jeg havde købt, der stod Zolas Navn med store Bogstaver: Zola var om Natten død af en Kulosforgiftning; et Ulykkestilfælde eller en Forbrydelse? Ingen ved det. Nu fik jeg ham altså aldrig at se — naa, det havde jeg jo nu alligevel aldrig faaet.

Der var en anden fremragende Skribent, som jeg saa gerne vilde have besøgt; fra min tidligste Ungdom havde jeg glædet mig ved hans Skrifter, har læst alle hans mange Bøger — undtagen Størstedelen af den sidste. Der gaar endnu aldrig et Aar, uden at jeg læser en Del af hans Bøger om igen. De

første Aar, jeg var gift, saa jeg ham stadig gaa sin Aftentur under Træerne paa de gamle Kærlighedsstier, der nu hed Østersøgade, og hver Gang fantaserede jeg mig til et Besøg hos ham — men selvfølgelig blev det aldrig til noget. Det var M. Goldschmidt; og da jeg opgav at komme igennem hans Bog om Nemesis, opgav jeg med det samme at fantasere om at besøge ham.

***Paa Skillevejen, et Kapitel,
der ogsaa er blevet stærkt kaleidoskopisk.***

I Slutningen af December 1883 skete der ved »Morgenbladet« det, der poetisk kaldes en Paladsrevolution — de, der kendte »Morgenbladet«s daværende Lokaler, anvendte dog vistnok et beskednere Ord end Palads. Revolutionen bestod i, at Chr. Berg, der ejede Bladet eller repræsenterede Ejerne, opsagde Bladets eneste Medarbejdere af Betydning: Hørup, Edvard Brandes og Erik Skram. Man har siden sagt, at Grunden var den, at Berg troede — og maaske havde Grund til at tro — at det nu var Slut med Estrups uforsvarlige Kamp mod Folketinget og at Berg snart skulde blive »kaldt til Kongen«, men Betingelsen vilde da blive, at han skulde frigøre sig for Evropæerne, Fritænkerne eller Rebellerne — kært Barn har jo mange Navne — og at Berg ved sit Brud mente at have gjort alt i Orden for det første Venstreministerium — det kom imidlertid dog først 18 Aar senere, 11 Aar efter Bergs Død.

Dette Brud gjorde mig ondt, jeg tror ogsaa, at det

gjorde Secher ondt, men efterhaanden »tog han det kønt«, som man siger, og mente, at dette Brud vilde give »Dags-Avisen« Vind i Sejlene, den blev derved det eneste liberale kjøbenhavnske Dagblad, thi uden disse »Europæere«, hvortil Georg Brandes ogsaa var knyttet, vilde »Morgenbladet« blive et rent Landbo-blad. Det viste sig ogsaa, at »Dags-Avisen« i Kampen mod Estrup, der resulterede i Valget 25. Juni 1884, tog Têten og bidrog ikke saa lidt til Oppositionens Sejr, hvorved Estrup atter tabte 7 Kredse i Kjøbenhavn-Frederiksberg. Estrup »gik« selvfølgelig ikke af den Grund, han havde jo endnu 19 Mand af 114, og selv om han kun havde haft 1 Mand, der ovenikøbet havde grædt, vilde han som Tordenskjold have sagt: »Ikke denne Gang!« — den eneste Lige-hed Excellencen i saa Tilfælde vilde have haft med den Søhelt, om hvis jordiske Levninger to Nationer endnu den Dag i Dag strides.

Men Secher høstede dog megen Tak for sin Valg-kampagne — hvoraf Cantor, der stadig var i fuld Vigør, havde udført Broderparten — og med Tak udefra var Secher ikke meget forvænt. Han havde længe været en ensom Mand; hans Ægteskab med den ligesaa letsindige som smukke Skuespillerinde Julie Lund, blev ikke lykkeligt. Forlovelsen var flere Gange blevet hævet, og hver Gang det skete, skrev Secher gerne en lille filosofisk Novelle »et forkælet Pige-barn« eller lignende i »Dags-Avisen«. En Gang glemte Secher, mens Forlovelsen var hævet, at befri sin høje graa Hat for det Sørgeflor, som han bar for Julie Lunds Far, og det var mere end en Kjøbenhavn-

nervittighed, naar der paa Spørgsmaalet: »Hvem gaar Secher egentlig i Sorg for,« blev svaret: »For sin afdøde forhenværende tilkommende Svigerfar.«

Naa, som omtalt, blev det dog til Alvor, og Brylluppet fandt Sted ved en stor Fest i d'Angleterre 1. Juni 82, og baade Brudeparrets og »Dags-Avisen«s Skaal blev atter og atter udbragt under stor Jubel, og hver Gang det sidste skete, morede vi os alle over, at en gammel Ven af Brudens Familje, Redaktør Jakob Davidsen — nu vel højst kendt af Navn som Forfatteren af »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn« — demonstrativt blev siddende paa sin dertil indrettede Hale, hvilket var saa meget nydeligere, som det sikkert kun skyldtes hans egen Finfølelse og ikke et af disse Paabud fra en Fagforening, der senere har gjort saa mange andre brave Mænd latterlige.

Trods denne Protest vedblev Bladet dog endnu at udkomme ikke saa faa Aar, medens Ægteskabet kun varede nogle Maaneder. Med Rædsel mindes jeg et Møde i Sechers Kontor, hvor han havde bedt Cantor og mig være tilstede, og hvor han spurgte en Herre, som vi begge kendte i al Fald af Navn og Udseende, om han havde været Fru Sechers Elsker. Til vor Forbauselse svarede han uden videre Ja, Secher faldt fuldstændig sammen, og den meget diskrete Herre forlod Lokalet. Ægteskabet blev opløst, og vi fik Secher sendt paa Landet for at han kunde komme sig efter denne triste Begivenhed. I et Brev fra ham — sendt til Cantor — skriver han: »Jeg har det efter Omstændighederne vel; sig til Henriques, at han maa bestræbe sig for at faa noget af min

Overbevisning om, at det snart igen vil blive godt og gaa i sin vante Gænge.« Hermed er der selvfølgelig ikke tænkt paa Ægteskabet men paa Sechers Arbejde ved Bladet.

Jeg havde aabenbart taget mig hans Skæbne meget nær, og da vi saa i længere Tid intet hørte fra ham, skønt vi havde sendt ham flere Breve, fik jeg den vanvittige Tanke, at han muligvis havde begaaet Selvmord, og vi fik da Redaktør Otto Borchsenius, der stod Secher meget nær, sendt afsted for at finde ham og se, hvorledes Sagerne stod.

Her svigter Hukommelsen mig lidt, jeg ved blot, at Borchsenius beroligede os, men om det er rigtigt, hvad der foresvæver mig, at vi fik at vide, at Secher promenerede ved Kattegattets Strand med sin fra-skilte Kone — det husker jeg ikke med Sikkerhed. Kort Tid efter indbød imidlertid Secher min Kone og mig, Cantor, N. J. Berendsen, Erik Schiødte og et Par andre af Redaktionen til sammen med ham og hans Mor at tilbringe Juleaften i et Restaurationsværelse, og vi havde en hyggelig og munter Aften — Secher syntes helt kureret, Konen syntes glemt, og glade var vi. Men det, der foresvæved mig, var vist rigtigt nok, i Slutningen af Mai 1883 er Secher nemlig rejst og sender Cantor, Borchsenius og mig et 12 Sider langt Brev, der uhyre karakteristisk for Secher begynder saaledes:

Kære Venner!

Hvis Bazaine har troet, at hans Skrift om Overgivelsen af Metz skulde paavirke andre end kommende Historikere, hvis han har troet, at hans Forsvarsskrift skulde stemme

Samtiden gunstigere, vil han blive sørgeligt skuffet. En General, der har kapituleret eller lidt et afgørende Nederlag, er i Samtidens Øjne enten en Dumrian eller en Slynge, og kan han ikke med Resignation finde sig i denne eller andre Beskyldninger, burde han aldrig have aspireret til at blive General.

Meningen hermed, som det fremgaar af de mange Sider, er: ogsaa jeg, Secher, er General, har lidt et Nederlag og Mængden vil aldrig forstaa mig, blot *I* ikke har tabt Tilliden til mig — som jeg selv aldrig har tabt — saa er alt vel, »Publikum skal jeg snart igen faa Krammet paa«. Med andre Ord han er atter i Færd med at gaa sammen med sin fraskilte Kone — Juleaften har det allerede været indledet, hvad han dog ikke direkte siger.

Vi maa sikkert have haft en alvorlig Samtale med ham — hvor Cantor og jeg har fraraadet ham atter at gaa ombord i Baaden til Cythere — han skriver nemlig:

Jeg modtog Eders venlige Tilbud om at rejse, først og fremmest for at skaane mig for oprivende Scener som den i Lørdags men ogsaa — — —

— og nu kommer der noget, som jeg ikke kan lade være at smile ved, skønt det er helt vemodigt at læse denne skikkelige, men uhyre naive Forsvarstale for Konen og den diskrete Herre (»der havde sagt mere end han senere kunde staa ved« i den ovenfor omtalte Samtale) — men altsaa: ogsaa rejste jeg

»fordi det var mig en kærkommen Lejlighed til at udføre de Studier, som jeg haaber, skal blive af Betydning for

mig og derigennem for alle dem, jeg har den Glæde i nærmere eller fjernere Forhold at arbejde sammen med.«

Jeg kan ikke lade være med nu at mindes den Dag, da Secher ikke vilde med i Skoven, fordi han maatte udføre Studier af en berømt politisk Forfatter, af hvem han intet kendte, og om hvis Værker han skulde holde et Foredrag samme Aften.

Ægteskabet kom altsaa i Stand igen og varede med, jeg ved ikke hvor mange, Afbrydelser i 10 Aar, til den smukke og talentfulde Skuespillerinde døde kun et Par og tredive Aar gammel. Det var dette Ægteskab, der gjorde Secher til en ensom Mand — ikke at Vennerne just trak sig tilbage, men han gjorde det, og kun med et Par trofaste Venner, Olie-møller Petersen og hans Frue, vedligeholdtes Omgangen; med dem saas de i Teateret, ved Væddeløb i disses elegante Vogn, i Cirkus o. s. v. I Redaktionen syntes Secher uforandret eller snarere endnu mere livlig, optimistisk og ivrig. Det var denne, uden for Redaktionskontoret ensomme Mand, der levede op, da der vistes ham Venlighed og Hyldest udefra. Jeg husker saaledes, at det spillede en stor Rolle, da Secher blev indbudt til Middag sammen med politiske Notabler i Højesteretssagfører Octavius Hansens Hjem. Denne hørte til den ansete Familie Hansen, om hvem Fru Mette Gauguin, den meget berømte franske Malers danskfødte, fortræffelige og meget vittige Hustru sagde: »Alt levende kan indeles i Mennesker, Dyr og Familien Hansen.«

I en Vise fra en Redaktionsskovtur sang »Dags-Avisen« paa Melodien: Da jeg i Vuggen laa:

Da jeg blev flasket op
 Af Caën, som blev Nabob,
 Mens han filtrered mig,
 Man ej flattered mig,
 Men da jeg saa blev stor,
 Blev Secher sat ved Bord
 Hos Hr. Octavius,
 Ja det var Sjus! o. s. v.

Octavius Hansen, som jeg først lærte at kende en hel Del Aar senere, var en elskelig, dygtig og brav Mand, som man ikke kunde lade være at synes om, naar man først havde vænnet sig til — eller ligefrem var kommet til at holde af — hans tilsyneladende bistrere, brummende Maade at begynde en Samtale. I hans gæstfri Hjem, hvor man foruden Familien traf mange fremragende Mennesker, var han, enten han præsiderede ved Bordet, holdt Foredrag, spillede paa sin kære Basfiol eller sad og »snurrede og spandt«, den allersødeste — hvis jeg for en enkelt Gangs Skyld maa benytte dette, ellers kun om Børn og unge Piger brugte, Udtryk om en virkelig Mand. Han var en herlig Vært og en næsten endnu bedre Gæst og en selvskreven Dirigent ved Oppositionens Møder og Generalforsamlinger, hvor han gerne indledede med at byde Velkommen, hvorefter han udbredte sig ikke helt kortfattet, om alt det, de indmeldte Talere skulde tale om. Han var unægtelig en meget talende Mand. En lille Historie falder mig ind:

Til »Sommerrevyen 1892« var det næsten umuligt at skaffe gode Billetter, naar man ikke stod »i Pagt med højere Autoriteter«, og en af Octavius Hansens Døtre bad mig derfor om at skaffe en halv Snes gode

Billetter til Familjen, som vilde høre »Drej om ad lille Kongensgade« og de andre muntre Sange, der virkelig den Gang gjorde endnu mere Lykke, end Forfatteren — eller rettere en af de to — kan være bekendt at sige. I Revyen var der ogsaa en Vise »Stop nu lidt Smit« (af Melbye), hvori der forekom følgende Vers:

Ofte i Landstingssalen
 Octavius Ordet faar.
 Førind han naar Finalen,
 Mindst et Par Timer gaar.
 Fordum var ti Minutter,
 Hvad der forundtes dem,
 Liebe jo ved, at Mutter
 Venter præcis ham hjem.
 Og nervøs
 Gaar han løs
 Paa Octavius gnaven og bøs:
 »Aa, stop nu lidt, Smit!
 Du taler tidt, Smit,
 Du maa ved Gud
 Snart ha' talt ud.
 Du taber Vejret,
 Spar lidt paa Læ'ret,
 Hør vær nu rar —
 Saa skal Du faa en Cigar!

Da Familjen jo var kommet ud i Nørrebros Teater for at more sig, bad jeg Frederik Jensen om den Aften at stryge dette Vers, hvad han ogsaa gjorde — — — men Gud bevare mig vel, hvor er jeg blevet drillet og skældt ud af den rare Familie med Octavius i Spidsen! Det var jo netop for at høre dette Vers man saa mandstærkt var kommet derud.

Der var — om jeg ikke tager fejl — en Gang en Mand, som noget senere protegerede Secher, der ikke var saa ivrig efter at høre Revyvers om sig selv.

Der var en anden Mand, der viste Secher Venlighed og som betød endnu mere, det var Christen Berg, ogsaa en sjælden bedaarende Mand, naar han vilde være det. Og her vilde han. Politik er jo én Ting, og — næ, Politik er mange Ting, og fordi Berg ikke vilde være bundet til Hørup og Brandes, forstod han godt, at en baandløs Forbindelse — Ordet traadløs kendtes endnu ikke — med den »europæisk-farvede« kjøbenhavnske Opposition ingen Skade var til; desuden kunde han sikkert godt lide Secher, der sikkert ogsaa holdt af Berg, det gjorde vi alle; ja, det vil sige, der var jo mange, som betragtede ham som Skurk og Landsforræder, man var ikke blid den Gang i Højre mod dem, der ikke kunde »lade én sove i Fred«. Jeg kendte en lille Pige, der nu er en hvidhaaret gammel Dame, der maatte sige Nej til en Indbydelse fra en Skolekammerat, fordi denne var Christen Bergs Datter. At lade sin Datter komme i Bergs Hus den Gang, var det lige saa givet, at en Højremand forbød, som naar man nu — — ja, her svigter andet Led i Sammenligningen mig. Er der overhovedet noget, man nu, med nogen Virkning da, kan forbyde sine mindreaarige Børn?

Men vi, der kendte Berg, holdt af ham, selv om vi ved de mange ulykkelige Manøvrer indenfor Venstre snart var for, snart imod hans Politik, og vi var altid i høj Grad betagne af ham, enten vi ved et Vælgermøde saa ham paa en Talerstol — der kunde

ombyttes med en Bræddevogn, naar Salen ikke kunde rumme alle — eller vi forhandlede med ham, hvad jeg har gjort under de fornøjeligste Former i Kjøbenhavn's Ting- og Arresthus paa Blegdamsvejen, eller jeg i hans Hjem tyrede en L'hombre med ham, Statsrevisor Madsen-Mygdal og den stærkt politisk interesserede Grosserer I. I. Lachmann. I alle disse Forhold mindede han om et solbeskinnet dansk Landskab med bølgende Korn — undtagen, naar Øjnene fandt paa at skyde Lyn, men under saadanne Forhold er der heller ikke stor Glæde ved et Landskab. Mange vil maaske finde denne Sammenligning med Landskabet taabelig, nogle faa vil maaske forstaa den — og de sidste har Ret. Berg kunde rejse rundt og agitere en hel Dag uden at faa hverken vaadt eller tørt, men saa kunde han bagefter tage Revanche, og det klædte ham at glæde sig — sammen med sine Gæster — ved det bugnende Taffel f. Eks. ved den smukke Fest, han — efter at have siddet i Fængsel paa sin Sølvbryllupsdag — gjorde i sit hyggelige Hjem ved Frederiksholms Kanal.

Ordene: det bugnende Taffel, der løb mig i Pennen, minder mig nu om, at Berg en Gang ved et »Dags-Avis«-gilde, der holdtes i vort Hjem, brugte et Fremmedord forkert. Studenterne fra min Tid, og endnu mere de fra tidligere Aargange, var ligesom Bladenes Redaktører i Besiddelse af et latterligt Hovmod over for dem, der brugte et latinsk Citat, der ikke var fuldt korrekt, hvilket ikke forhindrede, at Bladene saa at sige aldrig brugte et fransk Citat eller blot et enkelt fransk Ord, uden at det var for-

kert, eller at disse lærde Herrer skrev og sagde: Der er intet Point i den Historie — det hedder ingen Pointe — eller udtalte Applaus som Applo, skønt det er et latinsk Ord, der skal udtales Applaus. Jeg kan ikke nægte, at jeg ogsaa havde lidt af dette Hovmod, der en Gang »er kommet mig dyr at staa«. Men da Berg den Aften vilde gaa hjem og jeg spurgte, om han dog ikke, før han gik, vilde have en Kop The eller et Glas Øl, og han svarede »Nej efter en saa frugal Middag nyder jeg intet mere«, faldt det mig ikke ind at smile, ikke en Gang indvendigt, jeg syntes, det ligefrem klædte ham, og jeg kom næsten til at holde mere af ham af den Grund, ligesom jeg syntes, det klædte den radikale Politiker Jens Busk, der spurgte »Hvad kaldes saadan én?« — det var en §-liggende Dobbeltstol, der den Gang ikke var saa sjælden og som kaldtes en »*Kiss me quick*« — at han paany spurgte: »Er det russisk?« Det var den Aften endnu saaledes, at Berg, Høgsbroe, Jens Busk, Hørup og Dr. Pingel sammen kunde være »Dags-Avisen«s hyggelige og fornøjelige Gæster.

Historien om mit Hovmod, som kom mig dyr at staa, var følgende: Da min ældste Datter, Henny, begyndte at lære Latin i Skolen, fattede min Kone den fornuftige Beslutning ogsaa at ville lære det gamle Sprog, delvis for at kunne være Pigebarnet behjælpelig med Lektierne. Det gik rigtig godt, jeg hørte hende nu og da, og en Gang var Melbye tilstede ved Eksaminationen. Da jeg saa spurgte min Kone »Hvad hedder saa *consul* i Genitiv Pluralis?« — det hedder *consulum* — svarede min Kone hurtigt

og kvikt: *consulibum*, hvor over vi to naragtige akademiske Borgere brast i en baade irriterende og dum Latter, og vi kunde slet ikke holde op. Men min Kone blev skam vred, rigtig vred, skønt vi to bodfærdige Syndere gjorde alt for at forsone hende — men Nej! Senere bragte vi hende Arnesens tykke latinske Lexikon med en virkelig smuk og poetisk Dedikation — intet hjalp, hun var vred og det med Rette, og erklærede, at hun hermed afsluttede sine Studier i dette klassiske Sprog. Og hun holdt sit Ord i saa Henseende, og det var Synd, og det gjorde os begge ondt, at vi havde baaret os saa drengagtige ad. Men ved Gud i Himlen, om jeg endnu — 33 Aar derefter — kan lade være at le, naar jeg tænker paa Ordet: *consulibum*.

Imidlertid er Secher i den Grad blevet borte i Kaleidoskopet, at der maa begyndes paa et nyt Kapitel, altsaa

Secher paa Skillevejen.

Da Herkules paa Vejen stod,
Hvor tvende Veje sammenstødte,
Da fristed intet Heltens Mod;
Thi Vellyst ham og Dyden mødte.

Da jeg som ung Student hørte Vilhelm Wiehe, den eneste store Oehlenschlägertolker, jeg har kendt, deklamere disse Linjer, syntes jeg, at de var saare dejlige. Hvis en af mine unge Medarbejdere ved »Blæksprutten« havde skrevet dem, og spurgte mig, hvad jeg syntes om dem, vilde jeg sige: »Ja, ser De, unge

Mand, husk paa, at der altid gerne skal være lidt M^ening ogsaa i Vers, og fjerde Linje siger nærmest, efter Ordlyden, at Vellysten mødte Herkules, som var lidt ude at luften Dyden, og det har vist egentlig ikke været Deres Mening. Endvidere er Dyd og Vellyst ikke saa absolutte Modsætninger, det er heldigvis endnu for mange en Vellyst at øve Dyd. Deres Mening har sikkert været, at for en saa pæn Mand som Herkules var der intet, der fristed hans Mod, med hvilket Ord De har ment Sind, som De blot ikke har brugt, fordi det kun daarligt rimer paa »stod«; men hele Tanken er gal; staar man nemlig paa en Skillevej, saa er der skam noget, der sætter Sindet eller Tanken i Bevægelse, hvis der da ikke findes en ganske særlig god »Vejviser«, der fortæller, hvor Vejene fører hen, hvor lang Tid hver af dem tager og hvilken af dem, der er lettest og behageligst at gaa.«

Det gjaldt i sin Tid for Herkules og noget senere for Secher, der ikke var nogen Herkules. At den Hørup-Brødrene Brandes'ske Retning stod de fleste af »Dags-Avisen«s Medarbejdere, ikke mindst Cantor og mig, betydeligt nærmere end den Berg-N. J. Larsenske er uden for al Tvivl. Det samme vilde sikkert have været Tilfælde med Secher, hvis de fra »Morgenbladet« opsagte havde »fløjtet« lidt for ham, men det faldt dem slet ikke ind, det var tværtimod Berg, der spillede paa Tryllefløjten, og nu var Secher blevet vant til at vækkes hver Morgen med Fuglefløjt, og hvad skulde han egentlig have gjort? Det er altid svært, naar éns gode Venner »skilles og gaar fra hinanden« enten det nu er et politisk Parti eller

et Ægtepar, og endnu sværere bliver det, naar der af den ene Part fordres, at man udelukkende maa holde sig til den.

Skulde Secher have indbudt disse tre, uden Diskussion: Iste Klasses, Skribenter til at indtræde i »Dags-Avisen«s Redaktion? Og tænkte jeg selv paa noget saadant? Til det sidste svarer jeg ja, jeg tænkte paa det, men opgav det hurtigt igen paa Grund af de forbandede Penge«, hvilket Udtryk — det siges for det Tilfælde, at der skulde findes en enkelt, som ikke ved det — betyder: de Penge, man ikke har. Sagen var den, at Bladets Redaktion slet ikke havde Raad til Udvidelse, den kostede allerede da for meget i Forhold til Indtægterne, der var for smaa, skønt Bladets Udbredelse var meget betydelig, kun »Social-Demokraten« havde vel en større, men vore Annoncer gav altfor lidt. Bladet var egentlig insolvent, Aktiekapitalen var opbrugt paa et Kvartal, derefter havde Aktionærene yderligere tegnet sig for et Beløb, halvt saa stort som de oprindelige sølle 16000 Kroner, og da disse ogsaa var brugt, »hang« Bladet i den Kredit, det havde hos O. C. Olsen & Co.; et enkelt Aar havde der været et pænt lille Overskud, men det var gaaet til Afdrag paa Gælden. Udbytte var aldrig givet.

Spørger man, om der da ikke nu, da de liberale Vælgeres Antal i Kjøbenhavn var tiltaget saa enormt, da mange Højremænd — selv de mest konservative — følte sig generede af Estrup Politik og mere og mere optraadte aabenlyst imod hans og Matzens Taaskenspillerkunster, om der da ikke var en Mulighed for at skaffe nye Penge til Bladet, ja, saa maa jeg

svare »Jo, men det vilde jeg ikke — tværtimod«. Dette »tværtimod« hentyder til det dumteste, jeg har begaaet i mit Liv, men som jeg den Gang var meget glad ved, og som jeg nu, 47 Aar efter, nyder ganske ubeskriveligt: Af Bladets lille Aktiekapital var Halvdelen Papirleverandørens og de to Bogtrykkeres, der jo havde nogen Fortjeneste derved; den anden Del ejedes af en af mine forhenværende Venner og tre Chefer for et Millionærfirma, hvoraf den ene var min gode Ven, som jeg i de Aar dog næsten aldrig traf sammen med, de to andre var jeg »lige paa Hat med«. Nu vilde Skæbnen, at jeg næsten hver Dag mødte disse tre Herrer, naar de i deres elegante Ekvipage kørte gennem Købmagergade (hvor Trykkeriet laa) paa Vej ud til eller ind fra deres Villaer. De hilste altid venligt, der var ikke det mindste satiriske Smil eller Blink i Øjet, men jeg tænkte altid, jeg kunde ligefrem ikke lade være at tænke: Mon de nu ikke indvendigt siger: »Det gjorde han egentlig ganske godt, da han franarrede os 9000 Kroner, for at han kunde faa Lov at skrive om Teater, Litteratur og Fanden og hans Pumpestok?«

Det var maaske dumt, og vel nærmest Udslag af det, Ibsen kalder: »en skranten Samvittighed«, men det pinte mig langt mere, end vistnok nogen kan ane. Den fjerde, min forhenværende Ven, gik og talte mindre pænt om mig og overvældede mig med anonyme Breve. Den Slags puttede jeg jo ellers altid i Kakkelovnen eller i Papirkurven, men disse var kun pseudo-anonyme, Haandskriften røbede Forfatteren, og jeg har moret mig med at gemme nogle af disse,

med Navnet Peter underskrevne, Dokumenter. At disse Herrer paa min Opfordring (delvis da) var blevet Parthavere i et Foretagende, der intet Udbytte gav, og saaledes havde tabt deres Penge, nagede mig, men hvad skulde jeg gøre? Min gamle Skolebestyrers Kone sagde en Gang, da der var Tale om, hvorledes man skulde faa Husholdningspengene til at slaa til: »Ja saa er der jo ogsaa Ting, man maa, selv om man ikke kan.« Denne sørgmuntre Tanke var ogsaa min, da jeg gennem en fælles Bekendt foreslog de Herrer at sælge mig deres Aktier. Jeg kunde ikke — jeg havde nemlig ikke de nødvendige Penge, i al Fald ikke kontant — men jeg maatte gøre det — jeg laante altsaa Pengene. Jeg kunde sikkert have faaet disse Aktier for, hvad jeg saa havde budt, de var jo intet værd, men det passede mig ikke; enten er man Grandseigneur, eller man er det ikke, og saa tilbød jeg dem det, de havde betalt plus Renter. Da de fik dette Tilbud, maa de enten have tænkt, at jeg pludselig var blevet gal, eller at jeg var en stor Filur og vidste, at Aktierne en Gang vilde blive meget værdifulde. Det har nok været det sidste, de har tænkt, da de saa, hvor jeg svingede med min store bløde Hat, da vi mødtes næste Gang paa Købmagergade, efter at Salget var gaaet i Orden — de slog nemlig selvfølgelig til med Kyshaand.

Havde jeg, i Stedet for den Gang at købe disse Aktier, sat de Penge paa Rente, vilde de nu være en Sum ca. 16 Gange saa stor, og jeg kunde for den have købt Verdens fineste Rolls Royce, holdt Chauffør og det hele — — men jeg kan jo nu altid i Lillebil

komme næsten, hvorhen jeg vil i Kjøbenhavn, for et Par Kroner, og den Glæde, jeg har haft og endnu har af denne dumme Forretning, vil jeg sandeligt ikke undvære for de Par Kroner.

Dette skete et Par Aar før Secher stod paa Skillevejen, jeg ejede altsaa nu Aktiemajoriteten — et Udtryk, der vist aldrig var brugt den Gang — men det taltes der aldrig om, Secher var Redaktør fuldt ud som hidtil, og han valgte ikke at gaa med »Europæerne« men med »Danskerne« — to, som vist tidligere sagt, ganske taabelige Navne, Europæeren Hørup havde f. Eks. aldrig været Syd for Kongeaen. Ud over det rent personlige, at et Blad havde opsagt nogle Medarbejdere, var der dog endnu intet aabent Brud i Venstre, det gik stadig samlet mod Estrup, der, som maaske ogsaa nogle nulevende ved, den 1ste April 1895 udstedte sin provisoriske Finanslov, den egentlige Ouverture til de ni Aars ulovlige Regeering i Danmark. Da Professor Matzen jublende havde raabt: »Provisoriet er sikret«, da Rigsdagen var hjemsendt og den provisoriske Lov udstedt, ja hvad gjorde saa Venstre? Havde det slet ikke tænkt paa, hvad Svaret paa denne Forhaanelse skulde være? Næ, man havde vist egentlig ikke rigtigt troet paa, at Estrup turde vove dette Skridt. At gaa til Kongen og bede ham gøre noget, for at man ikke skulde være nødt til at bruge Fortvivlelsens Selvhjælp, vilde jo have været meget net, men det vilde ikke have været helt originalt, det var brugt en Gang før, og meget sandsynligt var det vel ikke, at det vilde gaa saa glat som hos Frederik den Syvende, da Grevinden

var i Nærheden og hørte paa Samtalen. Revolution havde Venstre sikkert ikke tænkt paa, og det er der vel ikke noget at sige til, vi er jo nu engang ikke skabte til Højhed og Blæst, ved Jorden at blive, det tjener os bedst. Jeg vil gerne indrømme, at Estrup her var en modig Mand, hvis man til Gengæld vil gaa ind paa min Definition: »at være modig er at blive stillet overfor én, der er endnu mere bange.« Estrup har sikkert tænkt paa Revolution; i Aaret 1899 siger han nemlig i en bitter Omtale af »Forliget«, som han selvfølgelig aldrig forsonede sig med: »Slaget var tabt for Venstre, da det viste sig, at det ikke havde Revolutionen i Ryggen.«

Jeg troede absolut ikke paa Revolution, men noget, syntes jeg, maatte der ske, og da Aftenberlingen havde bragt Provisoriets Ordlyd, og da Secher og Cantor ikke var paa Kontoret — de har nok været til politisk Møde — gik jeg mig en Aftentur ud ad Amaliegade for at se, hvorledes Sagerne stod. Der var mennesketomt, ligesaa paa Slotspladsen og i Frederiksgade, og jeg gik da noget slukøret hjem ad Bredgade. Da jeg var blevet sulten, gik jeg ned i en Restaurant, som den Gang fandtes i Kælderen under Hotel Phønix, og her sad en Del Venstrepolitikere og spiste — forløren Skildpadde. Denne Ret sætter jeg ellers megen Pris paa, men den Aften — og senere — syntes jeg, at den i dette Tilfælde var lidt for symbolsk.

Den 1ste Oktober 1884 var »Politiken« begyndt at udkomme, med Hørup, Edvard Brandes og Herman Bing som Udgivere, og det blev os en slem Konkur-

rent. Redaktionen skrev bedre end »Dags-Avisen«, men det er nu ikke saa sikkert, at Publikum havde opdaget det saadan ligestraks, men sikkert var det, at medens »Dags-Avisen« havde Gæld, havde det nye Blad en lille Formue, der kunde holde ret længe, og det mærkede vi — saadan ligestraks. Kun Secher saa lyst paa Tingene, han havde den vistnok lykkelige Evne at kunne hypnotisere sig op til at tro, at det vilde ske, som helst skulde ske, ja, somme Tider, at det allerede var sket. »Politiken« holder højst et Kvartal,« sagde han med samme Sikkerhed som den, hvormed alle kloge Folk i August 1914 vidste, at Kri-gen højst kunde vare et Kvartal, der var ikke Penge til mere. Og ved hvert Kvartalskifte, naar »Politiken« averterede om, hvad næste Kvartal skulde bringe, sagde Secher: »men det bliver ogsaa det sidste.« Hans Politik i Retning af den Berg'ske, der aldrig, heller ikke senere, har haft nogen rigtig Sangbund i Kjøbenhavn, forargede mange af »Dags-Avisen's gamle Venner, en enkelt af vore bedste Medarbejdere gik over til Hørups og Brandes' Blad, vort rare gode Publikum syntes med Rette, at »den lille muntre Avis« var blevet baade større og ikke længere rigtigt munter, Secher vilde helst fylde op med lange videnskabelige Artikler, medens Brandes strax — da »Politiken« havde levet 4 Dage — saa, at det var en munter og smidig Pen som Peter Nansens, »Politiken« havde Brug for. Vor Redaktion blev dyrere og dyrere, og Gælden voxede; Politikens Kapital tyn-dede sikkert ogsaa ud, og havde vi kunnet holde ud et Aars Tid til, var det maaske ikke blevet »Politi-

ken«, der kom til at opleve »Dags-Avisen«s Død, men omvendt. Men det Aar kunde vi aldeles ikke holde ud; da vi kom et Stykke ind i Januar Kvartal 1886, saa jeg, at jeg ved Udgangen af Kvartalet ikke vilde eje andet end mit Indbo; min Kapital vilde være = Nul; og efter Samraad med Olsen sagde jeg da til Secher, hvem jeg forgæves flere Gange havde bedt om at bringe Udgifterne ned — i Stedet for voxede de med rasende Fart — at »Dags-Avisen« maatte gaa ind den 31. Marts, der var ingen Redning, det var fuldstændig haabløst nu at tænke paa at fortsætte. Secher spurgte da, om han maatte fortsætte, hvis han skaffede de nødvendige Penge, og da jeg dertil svarede: ja gerne, var Sechers Sorg forsvundet. En Time efter havde han sammenkaldt alle Medarbejderne — foruden Cantor, der var til Stede, da jeg gjorde Secher den sørgelige Meddelelse — og holdt en lille Tale til dem, hvori han meddelte dem, at »Dags-Avisen«, hvis Skæbne selvfølgelig havde været meget diskuteret mellem dem i længere Tid, nu var sikret for et Aaremaal. Kjerulf, Melbye og Buntzen har senere uafhængigt af hinanden fortalt mig Talens Indhold paa akkurat samme Maade.

The Last Days of Pompeii.

Det vilde være ganske forkasteligt at sige, at Secher stod og løj Medarbejderne lige op i deres aabne Øjne; det, han sagde, var subjektiv Sandhed. Strax, han havde spurgt, om han maatte fortsætte, havde han hypnotiseret sig op til Formand i et

Aktieselskab, der skulde bestaa af den og den, de var altsaa nu Aktionærer; de skulde hver give saa og saa meget, Aktiekapitalen var altsaa tegnet, sandsynligvis endda overtegnet; og hvorfor skulde han saa ikke strax meddele sine kære Medarbejdere denne gode Efterretning. Mig fortalte han det ikke strax, saa gal var han heller ikke, men efter nogen Tids Forløb meddelte han Olsen og mig, at han fra 1. April paa et Konsortiums Vegne overtog »Dags-Avisen«; om dette Konsortium ogsaa overtog Bladets Gæld, kan jeg nu ikke huske, men det er for Resten ogsaa ligegyldigt, thi Pengene var kun et Foster af Sechers Fantasi. Nogle Tusind Kroner — jeg er tilbøjelig til at tro: fra Sechers gode Ven, Olie-møller Petersen — var der, men »de andre var i sidste Øjeblik sprunget fra«, enten fordi deres Løfte kun fandtes i Sechers Hypnose, eller fordi d'Hrr. med Rette trak sig tilbage, da det givne Løfte, at Virksomheden først skulde begynde, naar der var tegnet en Sum, som virkelig sikrede Bladet for en Aarrække, ikke var opfyldt. En Begivenhed vil jeg dog ikke lade uomtalt: en Dag kom en Herre op til os paa Kontoret og lagde 2000 Kroner paa Skrivebordet og sagde, at dem havde han lovet Secher, og vi havde vist gjort Regning paa dem, saa dem vilde han betale. Vi gjorde ham opmærksom paa, at han ikke skyldte os noget, og at Sechers Kasteller var saa luftige, at de ikke vilde være i Stand til at redde Bladet. Det vidste han, men han vilde gøre det Tab, vi led ved denne luftige Historie, den Sum mindre, som han havde lovet at hjælpe med, og paa det Punkt

lod han sig ikke rokke. Den Mand var Bagermester, senere ogsaa Borgmester, Marstrand, og hans Penge har glædet mig overordentligt, ikke alene fordi de hjalp til at komme over Kvartalet, men fordi de — sammen med et Par andre ligesaa sjældne Fænomener i Aarenes Løb — har opretholdt lidt af min gode Tro paa Menneskene, som jeg nok tør sige, at mange andre har bidraget en Del til at rokke.

Hvad nu? Var det mon atter et Par, ogsaa af Oehlschläger elskede, Linjer, der randt mig i Hu, nemlig disse:

Gud dennem forlade, som Aarsag er,
At de ei sammen maa være,
Som have hinanden af Hjærtet kjær
Og elsker i Tugt og Ære.

Jeg havde jo, som sagt, taget Secher ombord og vilde derfor meget gerne føre ham i Land, men hvor var der en Redningsbaad? Jo — selvfølgelig — i Ting- og Arresthuset paa Blegdamsvejen! Christen Berg afsonede, som tidligere fortalt, dér en 6 Maaneders Straf for en politisk »Forbrydelse«, og ham af- lagde jeg et Besøg. Jeg tror at turde sige, at Berg og jeg godt kunde lide hinanden, skønt det ingen Hemmelighed var for ham, at jeg var rent ud sagt: Euro- pæer; og Forhandlingerne mellem os gik glat og hurtig. Jeg tilbød ham »Dags-Avisen« med dens 8—9000 Abonnenter, og for det skulde han ikke gøre andet, naar han slog den sammen med »Morgenbladet«, end optage Secher i Redaktionen og engagere et Par af Medarbejderne — de betydeligste: Buntzen, Kjerulf og Cantor vilde ikke med. Berg hørte med Glæde

paa Forslaget, men mente blot, at »Morgenbladet«s Bogtrykkeri, som man allerede nu ikke var tilfreds med, ikke vilde kunne magte Trykningen, naar der skulde trykkes 6—7 Gange saa mange Exemplarer som før — det var nemlig Forholdet, hvis alle vore Abonnenter gik over til »Morgenbladet« — og dertil svarede jeg, at det vilde passe O. C. Olsen & Co. overordentligt godt, hvis vi kunde faa Lov at trykke Bladet og derved tjene lidt ind af det, vi havde sat til paa »Dags-Avisen« — og efter en kort Forhandling med Olsens gamle Venner, »Morgenbladet«s Bogtrykkere, Valentin og Lund, to rare og dygtige men ikke meget moderne Haandværkere, kom en Overenskomst i Stand, der gjorde os alle fire glade, jeg tror ved en Godtgørelse til V. & L.

Og saa løb Jorden, efter et kort Pust, atter rundt. Secher, der jo havde været mildest talt kleinmodig i Kvartalets Begyndelse, levede atter op og fandt atter Verden den bedste af alle Verdener. Den 7. Juni skrev han en ledende Artikel om den glædelige Begivenhed, at Sammenslutningen skulde finde Sted 1. Juli; den begyndte saaledes:

Alle, der har haft Lejlighed til at følge »Dags-Avisen«s og »Morgenbladet«s Udvikling i de senere Aar, vil ikke kunne have undladt at lægge Mærke til, hvorledes disse to Blades Standpunkter mer og mer har nærmet sig hinanden, indtil de nu næsten falder sammen — — —

— — — —
og den Tanke har da ofte været oppe hos mange, hvorfor de to Blade egentlig arbejdede hver for sig, hvorfor slog de ikke deres politiske, literære og økonomiske Kræf-

ter sammen, hvorved der vilde fremkomme et Blad af en Styrke som intet andet Blad. — — —

Abonnenterne vil ikke komme til at savne noget af det gamle, men meget udmærket nyt vil de faa — — —

Vi er derfor overbeviste om, at ikke blot alle »Dags-Avisen«s Læsere og Venner men hele det danske Demokrati vil hilse denne nye Ordning med Glæde.

Jeg hørte vel ogsaa til »Dags-Avisen«s Venner, men jeg vil just ikke sige, at jeg var saa overvætted glad; Cantor tog det maaske lettere. Han havde i 1885 giftet sig med en sød og begavet ung Dame, Frøken Augusta Fraenckel, og hans Interesse for Bladet var de senere Aar aftaget ikke saa lidt. Med ham og hans Kone, min Kones Ungdomsveninde, bevarer vi i mange Aar et udmærket Venskab, men efter hendes tidlige Død trak Cantor sig tilbage i sig selv, og vi gled efterhaanden noget fra hinanden. Ved hans Død 1924 skrev jeg, paa Opfordring, et Par Mindeord, som endte saaledes:

»før »Dags-Avisen« endte sit 8aarige Liv, var han bleven en sjælden Gæst dér. I Selskabslivet, hvor han var meget velset, fortsatte han paa en vis Maade sin Journalistik. Ualmindeligt morsomt kunde han dér fortælle om Begivenheder og Personer. I de Dage fik vi, hans gamle Venner, allerede en Følelse af, at den store Taler og den fremragende Skribent, vi havde tænkt os, og som skulde bære Cantors Navn, kun var en Ungdomsdrøm; men han vedblev i mange Aar at være den store Charmeur, den velsete Gæst og den gæstfri Vært.

Ak, jajaja, det ligger mange Aar tilbage, og nu er atter en af mine Ungdoms lyseste Skikkelser forsvunden. Alexander Cantor, der som mange rigtige Kjøbenhavnere ikke

var født her, men om hvem vi mente, at han altid vilde leve her, er nu død, borte fra den By, hvis »Strøg«, Tone og Luft, han elskede.«

Sommerrevy.

En Sommerdag 1885 var »Dags-Avisen«s Redaktion paa Skovtur, og jeg havde naturligvis skrevet en Vise, hvem skulde ellers gøre det? Ja — saaledes tænkte jeg, da Visen blev til, og da vi sang den, mens Charles Kjerulf lod Melodien bruse fra Klaveret. Men da vi sad ved Kaffen og havde faaet Cigaretterne tændt — Middagens bedste Øjeblik — skete der noget for mig meget overraskende. Det var ikke, at en anden af Bladets Stab havde skrevet en Vise, det var noget meget mærkeligere: Johannes Buntzen, Charles Kjerulf og Anton Melbye kom hen til mig og betroede mig, at de tre havde skrevet — en Sommerrevy til »Frederiksbergs Morskabsteater« og bad mig om at skrive en Vise til samme. Jeg blev mere end forbavset, men svarede straks Ja; jeg har nemlig desværre altid haft den Fejl ikke at kunne sige Nej, ligesom den bekendte pæne unge Pige, der af den Grund efterhaanden fik et nogenlunde daarligt Navn.

Jeg havde jo kendt disse tre flinke, unge Menneſker en Del Aar uden at ane, at vi vare »Brødre i Apollo«, og nu havde tilmed mine nye »Brødre« den Dristighed at ville lade deres Sange synge offentligt for et æret Publikum, og jeg kan ikke nægte, at da Tæppet hævede sig Premiæaftenen, bankede mit Hjerte stærkere, end det senere har gjort ved de

Revyer, hvortil jeg skrev en hel Del mere end en »Teatervise«, som var min Andel i denne Forestilling. Ærligt talt var jeg mere end spændt, jeg var angst; jeg kendte jo ikke nogen af d'Hrrs. Viser, det kunde jo ligesaa godt blive Fiasco som Succes, og jeg havde en Anelse om, at det blev Fiasco. Min Glæde var derfor stor, da Publikum lod til at more sig udmærket, og da jeg i saa Henseende var ganske enig med det højstærede. Særligt mindes jeg nogle udmærkede Viser af Buntzen og Melbye — denne sidste, som da var 24 Aar, havde, altsaa uden at jeg anede det, skrevet Viser i mange, mange Aar. Da han var en ganske lille Dreng, vilde han en Gang forære sin Mor noget smukt til hendes Fødselsdag, men da han ikke ejede en Skilling — det var før, vi havde Ører — skrev han i Stedet for en Vise til hende; atter et af de mange Beviser paa, at Genier udvikles bedst gennem Fattigdom, hvorved dog ikke skal være usagt, at f. Eks. Lord Byron, der jo ikke var helt ubemidlet, ogsaa skrev forholdsvis temmeligt gode Vers.

Næste Aar var »Dags-Avisen« gaaet ind. Kjerulf var blevet Medarbejder ved »Politiken«, og Melbye havde faaet det barokke Indfald at tage juridisk Eksamen, det vil sige: begynde at læse til den. Dette kom til at spille en større Rolle for mig end for ham; det blev nemlig ikke til noget med Juraen, lige saa lidt som med Statsvidenskaben, hvilken han næste Aar fandt paa at ofre sine Evner, i hvilken Anledning vi festede for ham og sang en Sørgesang, der endte med disse Linjer:

»Hjertet er tungt,
 Livet er trist, — — — —
 Før Nytaar saa er Du igen Journalist.«

en Spaadom, der meget rigtigt slog til. Men Melbyes ubændige Lyst til at styrte sig ind i disse Videnskaber bevirkede, at Buntzen stod uden Medarbejder til Sommerrevyen 1886, som han var blevet opfordret til at skrive — Kjerulf vilde han ikke have med, eller denne havde sagt Nej — og saa kom han en Dag op til mig og spurgte, om jeg ikke kunde have Lyst til at være med, og da jeg vidste, at det gamle Ordsprog har Ret, naar det siger: »giver man »en vis Mand« den lille Finger — *in casu*: en lille Vise om Teatrene — saa tager han hele Haanden«, kunde jeg lige saa godt sige ja strax, og det gjorde jeg.

Johannes Buntzen eller Johs Bohs, som han kaldtes og underskrev sig i private Breve, var for Resten ikke »en vis Mand«, han var — — ja nu springer jeg 20 Aar frem i Tiden, og ser os sidde ved en glad Middag i hans smukke Villa ved Sundet paa hans Fødselsdag. Ved Siden af mig sad en lille engelsk Pige, Buntzens Nièce, der kunde sige et og andet dansk Ord. Hun hviskede til mig paa Engelsk, at jeg skulde holde en Tale for Onkel Johannes. — »Ja, det vil jeg gerne, men hvad vil Du have, at jeg skal sige?« Saa stirrede hun paa mig og sagde paa Dansk ganske langsomt og sagte, saa ingen andre kunde høre det: »Du skal sige, at han er en dejlig Mand.« Og det sagde jeg, og det havde jeg, omend maaske med andre Ord, sagt før, og

det skrev jeg, da han var død — og han var desuden en Mand, der slet ikke behøvede at »tage hele Haanden«, jeg gav ham gerne frivilligt begge mine.

Jeg var først blevet opmærksom paa Johannes Buntzen, da han, vistnok paa Opfordring af Charles Kjerulf, sendte »Dags-Avisen« nogle aldeles fortræffelige »Breve fra England«. Det lyder eventyrligt, det gør nu saa meget i Buntzens Liv, men han var virkelig som ung Student kaldt til England af en ældre Bror, der havde Forretning dér og var ved at gaa fallit. I ganske kort Tid fik Johs Bohs Forretningen paa ret Køl igen, og da jeg mange Aar efter traf denne Bror, var han en rig Mand. Johs Bohs havde ogsaa været en Tur i Amerika med en mindre heldig Dame, med hvem han, som nogle og tyveaarig, havde giftet sig. Da hans Penge begyndte at slippe op, besluttede han at vende Næsen hjemad, og mens han i Hotellet ventede paa Vognen, der skulde køre dem til Dampskibet, satte han sig ved Klaveret og spillede. Uden at have faaet Undervisning, siden han var lille Dreng, spillede han aldeles glimrende, og ved mange saavel lystige som dybt alvorlige Lejligheder bedaarede han os senere ved sin Fantaseren paa et Blüthnersk Flygel eller et gammelt opretstaaende fra Jochum Jørgensen i Smørsumnedre. Ogsaa den Afrejsedag vakte hans Spil Beundring, Amerikanerne klappede, en Yankee tog en Hat og samlede Dollars ind til Spillekanten, Værten tilbød ham Engagement som Pianist — og virkelig sad han nu mange Aftener ved Klaveret og tjente saa meget, at han, da han vendte hjem — ikke var

nogen helt fattig Per Eriksen. Da han kom hjem, blev han fast Medarbejder ved »Dags-Avisen« og viste sig i høj Grad at være »en Kraft af allerførste Rang«; han hørte til de yderst sjældne Folk, som paatager sig meget og kan alt, hvad de paatager sig. Som ældre Mand oversatte han et Udvalg af danske lyriske Digte fra Ambrosius Stub til de allersidste Dages heldige, en Samling, som Georg Brandes kaldte: et Mesterværk af Oversættelseskunst. Det var i de urolige Aar efter Verdenskrigen, og da Udgivelsen stødte paa Vanskeligheder, skal han i et Anfald af Mismod have brændt Manuskriptet, i al Fald fandtes det ikke efter hans Død. Havde jeg ikke været saa torskedum eller saa tossegodmodig, eller rettere hvis blot denne Tanke var faldet mig ind, havde jeg i 1885 gjort ham til Redaktør af »Dags-Avisen« i Stedet for Secher, saa var sikkert meget blevet anderledes. (Se forøvrigt om »hvis og hvis« »Svundne Dage« Side 217 nederst). Da »Dags-Avisen« gik ind, blev Buntzen Skriver paa Holmen. Efter nogen Tids Forløb tilbød man ham et Kraftspring-Avancement til Kontorchef. Han svarede imidlertid, at han ikke ønskede Pladsen, men sagde den Plads, han havde, op — af Grunde, der vil ses af det følgende.

I 1888 kom Johs Boh's og hans tilkommende Kone til Vancouver i Britisk Columbia med et Par Hundrede Dollars i Lommen, og han fik Plads som Volontør eller Konduktør ved det store Elektricitets- og Sporvognsselskab. 3—4 Aar efter var han Selskabets Direktør med en Kæmpegage; og hver Gang

han vilde tage sin Afsked for at vende tilbage til Danmark, bønfuldt de ham om at blive og forhøjede hans Gage. Tilsidst kom han hjem — efter at have siddet en 3 Aars Tid i London og dirigeret Selskabet derfra — og heller ikke, da han kom til Kjøbenhavn, vilde de slippe ham, han var uerstattelig, og stadig gik der Breve og Telegrammer mellem ham og Forretningen ved Stillehavet, som han gerne hjalp med Raad og Daad — bl. a. fordi han kedede sig, naar han ikke havde noget at bestille. Vi havde i Krigsaarene og Tiden derefter haft god Brug for en Mand med Buntzens Karakter og Dygtighed; men han vilde ikke trænge sig paa, skønt han hungrede efter Arbejde. Hvis han var kommet ind paa én af de Pladser, hvor de tusinde Svindlere og Fantaster spillede Skidtmads med Landets Formuer, havde sikkert noget set anderledes ud nu. (Se atter »Svundne Dage« S. 217).

Saa springer jeg igen lidt tilbage:

Da vi sammen havde skrevet 3 Revyer — hvorom jeg siden skal fortælle — og var i Færd med den 4de, fik jeg en Dag et Brev, der kom som et Lyn fra en klar Himmel. Det lød i al sin Korthed saaledes:

14/8 89.

Kjære A. H.

Johs Bohs er borte. Han bliver aldrig bedre. Melbye er anmodet om at medvirke ved Revyen. Han har jo meget mere Humør end jeg, saa det bliver nok godt.

Tænk ikke for slet om

Deres forh.
Ven og Kollega
Johs Buntzen.

Buntzen, der lige havde faaet udbetalt en lille Arv efter sin Mor, gav Halvdelen af, hvad han ejede, til sin Kone, der var ham i alle Henseender uværdig, og rejste saa ud i Verden for at begynde et nyt Liv med en udmærket Dame, der ogsaa var mere end ulykkeligt gift. Alle, der kendte de to »forladte«, hans Kone og hendes Mand, fulgte de to Flygtninge med Sympati, og jeg har aldrig hørt et bebrejdende Ord om dem i Anledning af denne, den Gang i al Fald, ret usædvanlige Forsvinden.

Saa hørte jeg i 6 Aar intet fra Buntzen. Den Dame, som nu var blevet hans Hustru, havde om Sommeren været paa Besøg i Kjøbenhavn, og gennem en fælles Bekendt havde jeg givet hende mine to første Bind, som Manuskript for Venner trykte, »Gamle Viser« med til Johs Bohs. Saa fik jeg ved Juletid et Brev, der i forkortet Tilstand lød saaledes:

Vancouver, B.C.
December 1/95.

Kære Henriques!

Nu nærmer sig Jul, og Minderne vaagner. Hvem tænker ved Julen frem i Tiden, tilbage, altid tilbage, oftest meget langt tilbage, og med Minderne kommer Samvittigheden. Og derfor sidder jeg nu her og skriver til Dem. For det kan jo ikke nægtes, at min Samvittighed bebrejder mig en Del overfor Dem. For det første, at jeg i sin Tid lod Dem i Stikken i Kampens Time — dog det tager jeg mig let, for det har jo vist sig, at det ny Firma har mere Evne til at more Publikum end det gamle, og det gør mig ikke misundelig, men glæder mig oprigtig. Dernæst, og det var meget grimt af mig — at jeg i alle de mange Aar ikke har sendt Dem et Ord. De havde altid været mig en god Ven, vist det paa mange Maader, og jeg burde have vidst, at

Deres Venskab vilde holde trods Afstanden og Afrejsens Ejendommelighed. — — — —

— — — Saa gik Tiden, og saa tidt end Tankerne flagrede om Lejligheden i Østersøgade, naaede de dog aldrig til Papiret. Og saa kom Sommeren, og min Kone bragte mig alle de lystige og vittige Sange, som var fødte deroppe i den rare Stue, bragte dem »fra en trofast Ven til en troløs«. Det var en meget haard Tilegnelse, og den smerter mig endnu saa stærkt i Huden, at om jeg saa skulde skrive 24 Sider, maa jeg vinde Tilladelse til at ændre den, og i Stedet for »troløs« sætte: ditto. — — — —

Tør jeg bede Dem bringe min venlige og ærbødige Hilsen til Deres Frue; de unge Damer i Familien kan næppe mere huske deres Faders Kollega i Morsomhed, hvis Komme altid var Signalet til megen Taushed og Tristhed i Stuen. Det skulde glæde mig meget, om De engang vilde lade mig høre lidt fra Dem. Vi har det begge godt herovre.

Deres hengivne *Johns Buntzen*.

Og han hørte — endda ikke saa lidt — fra mig. Mange, og ofte tykke, Breve, gik mellem vor lejede Villa paa Strandvejen og Buntzens egen ved Stillehavet, det gamle Venskab fornyedes, og mange Gange spurgte jeg: »Naar kommer Du hjem« — ja jeg tror, det var pr. Post, at vi drak Dus — og han svarede: »om to Aar«. Men naar de to Aar var gaaet, hed det: »ak, nu har de faaet mig til at blive 2 Aar til, mon jeg nogensinde kommer hjem?«

I 1899 var min Kone og jeg i Paris, vi havde spist til Middag i den gamle, rare Restaurant fra den store Revolutions Tid »Bœuf à la mode« bagved Palais Royal, jeg vilde i Palais Royal-Teateret, min Kone var lidt træt og vilde gaa hjem til Hotel Terminus

ved Saint Lazare-Banegaarden, et ret godt Stykke Vej; men jeg mente, at det var uklogt, og vi gik da gennem Palais Royals Buegange for at komme ud paa Pladsen, hvor der stod Drosker. Som vi gik, sagde jeg, »næ, Du maa paa ingen Maade gaa hjem alene, se nu den Fyr, der lusker omkring os, husk, vi er ikke i Kjøbenhavn?« »Fyren« var forsvundet, men lidt efter dukkede han op igen og kiggede ret nærgaaende paa os. Da min Kone steg ind i Drosken, viste han sig igen, og stillede sig op ved Vognen, saa jeg næsten blev bange for at lade hende køre alene. Pludselig siger han højt: »Jo! Det maa være Henriques!« Jeg raabte: »Buntzen!« Og en Minut efter sad vi fire — Fru Buntzen havde paa Afstand fulgt Begivenhederne — bænkedede inde i en lille Kabuf, hvor Opvarteren blev noget forbauset, da vi forlangte Champagne, men mindre kunde det ikke være, da vi efter ti Aars Fraværelse atter mødtes og fornyede det gamle Venskab, der varede til Døden adskilte os. Buntzen maatte atter over »Damen«, men tilsidst endte han sit Liv i den By som han, og endnu mere hans Kone, dog holdt mest af.

Buntzens og min første Revy.

Buntzen var en »dejlig Mand« at arbejde sammen med, han ordnede alt det forretningsmæssige — vi fik, tror jeg, hver fire Hundrede Kroner for Revyen, saa de nu virkende Revyforfattere godt kan sige: »Herregud, var det virkelig alt, hvad de to Herrer var værd,« men jeg syntes, at det var grinagtige

Penge at tjene, jeg havde aldrig tænkt mig at faa noget for en Vise saalidt som for et muntert Ord i et godt Lag eller for at holde en Bordtale, hvilket jeg den Gang for Resten gjorde ret daarligt. Og Johs, den gennemmusikalske, forstod at vælge gode Melodier og »proppe« dem i mig, der desværre ikke selv kan spille; han skrev ogsaa udmærkede Viser; gamle Folk, maaske ogsaa nogle yngre, vil erindre hans Vise »Skovshovedpigen«, der raaber med Fisk og synger om sig og sin Kæreste. Den begynder saaledes:

Hos os i Fiskerlejet
 Tangen er som Liljer,
 Stranden er saa frisk,
 Der vrimler nu af meget
 Fornemme Familjer,
 Løjerlige Fisk.
 Ja hvad kan tænkes dummere:
 Folk, som ellers har det godt,
 De slaas om vore Hummere.
 (raaber:)
 Torsk, levende Torsk, Torsk er godt!

Fornøjelig og nem at komme ud af det med var den tilsyneladende saa rolige og sindige Mand; hans Ansigt, der undertiden saa' saa underligt fraværende ud, som om hans Tanker var 1000 Mile borte, kunde pludseligt ved et spøgefuldt Indfald fra min Side, lyse op, som naar Solen bryder gennem Taage, hans dejlige Smil og hans hjertelige Latter kunde gøre helt godt og anspore til yderligere Munterhed. Og vi gik paa med Dødsforagt. Min lille Dilettant-Pegasus, der før kun sjældent kom ud af Stalden, blev

nu sluppet ud paa Marken, hvor den slog ud med Bagbenene og vrinskede af Glæde; og naar Johs og jeg en Gang imellem traf hinanden — nogen samlet Arbejdstid, som ved de senere Revyer, kendte vi ikke — havde vi altid hver en tre, fire Viser i Lommen. Kun én af Viserne skrev vi sammen en herlig Sommerdag ved Sundet i Vedbæk, og den var vi forfærdeligt glade ved og stolte over at have skrevet, ja, vi syntes ligefrem, at den var alt for god til vor Revy, og snakkede halvt i Spøg og halvt i Alvor om at sælge den til Revyen i Tivoli, hvor den, sunget af den udmærkede Elisabeth Christensen, maatte blive en Knaldsucces. Visen begyndte med Ordene: »Naar Stigaard bliver gammel —«, den evig unge, og fortsattes saa med forskellige »naar den og den bliver det«, med andre Ord, naar det sker, som aldrig vil ske — ja saa o. s. v. Da der for et Par Aar siden skulde siges noget ondt om de »gamle Revyer« i Anledning af et ganske taabeligt og usandfærdigt saakaldt Interview, hvor jeg skulde have ytret mig om den moderne Revy, hvad jeg netop havde nægtet at gøre overfor den talentløse Interviewer, blev der bl. a. sagt: »Naar den Gang« (o: da jeg skrev Revyer) »en Tjenestepige i et kjøbenhavnsk Hjem smadrede et halvt Dusin Tallerkener, var deri Stof nok til en af de gamle Revyer.« Næ saa let gik det ikke, alene i Visen »Naar Stigaard o. s. v.« blev der behandlet 20—30 forskellige Personer og Forhold. Og med Hensyn til Porcelænet, saa var det en ganske anden Slags, der blev klinket i Estrups og Nellesmanns Dage, ligesom vore

Vittigheder ikke blev serverede »paa en Tallerken« — ikke en Gang paa sex.

Og saa gik Tæppet op for vor første Revy; om den var god eller daarlig, kedelig eller morsom — ja, det ved jeg ikke. Men de ganske faa nulevende, der var til Stede den Aften, vil sikkert indrømme, at nogen kedelig Aften, det var det ikke.

Der stod Vaabengny fra det lille Teater i Alléen, hvor man peb og klappede, jublede og rasede, aller mest vred var Forfatteren af den konkurrerende Revy i Tivoli. Han var ellers Teateranmelder i »Avisen«, der i sin Tid var oprettet af Højre for at slaa »Dags-Avisen« ihjel, og som kopierede den i Form og Indhold, den manglede blot den Smule Talent, som man ikke helt kan nægte, at en og anden af »Dags-Avisen«s Mænd var i Besiddelse af. Denne Hædersmand saa jo strax, at Fædrelandet mildest talt var i Fare; man tænke sig: vi havde ladet en nederdrægtig Menneskeæder i Kannibalistan optræde i den lyseblaa Uniform, som prydede det af Nellemann ulovligt oprettede Gendarmkorps; endvidere »var der til« Livjægerne, Estrups trofaste Garde, der den Gang — ja, hvis Korpset eksisterer endnu, træder det saamænd ingen Kat for nær — men den Gang var det ret abekatteagtigt. Livjægeren fremstilledes nok af den yndefulde og talentfulde Clara Vissing, men hun sang en højst respektløs Vise om dette Korps med Suppeterrinen paa Hovedet og den »forkøgende« korte Frakke.

Men hun sang den kun to Aftener, ligesom den lyseblaa Uniform kun 2 Gange blev besudlet af

uskyldigt Menneskeblod — saa havde vor hæderlige Konkurrent sammen med sin Chefredaktør tilbage-
 lagt den træls Vej fra Kjøbenhavn til Justitsmini-
 steren, der laa paa Landet i Vedbæk; man maa vir-
 kelig beundre den Udholdenhed, hvormed de to ar-
 bejdede, naar man husker, at der ingen Kystbane
 fandtes, og at Bilerne endnu ikke var opfundne. De
 to S sammensvorne betroede deres Herre og Mester,
 at hvis han ikke skred ind, vilde de ligefrem ikke
 indestaa for, hvad der ikke kunde ske. Og Hans
 Excellence skred ind; han beordrede Politimester-
 ren paa Frederiksberg — der allerede en Gang havde
 censureret Revyen — til at gøre det en Gang til,
 og gjorde man Vrøvl paa Teatret, skulde han *tout
 simplement* lukke det. De var nu »sjov«, vore smaa
 Karikatur-Mussolini'er — men Politimanden var
 maaske med Glæde Provisorist, naar det gjaldt
 andre, men han selv vilde nødigt behandles som en
 Hund; og han gik til Vilh. Petersen, der var Direk-
 tør for den lille glade Anstalt, talte fortroligt med
 ham, og i Løbet af 0,5 blev Livjægervisen strøget —
 det var nu Synd, det var en af Buntzens aller bedste
 Viser — og i Løbet af et Døgn blev den »lyseblaa«
 farvet højviolet. Jeg tror ogsaa, at den Bemærk-
 ning blev strøget, at »Foreningen til Hovedstadens
 Forskønnelse« agtede at opstille en Statue af Nelle-
 mann — — det gjorde mindre, for det var vist slet
 ikke sandt, at Foreningen havde tænkt paa det. Men
 der blev Halløj nok tilbage i Revyen, der gik for
 knaldfulde Huse Sæsonen ud. Om Nellemann selv
 saa vore Revyer, ved jeg ikke, men ellers kom der

mange smukke Folks Børn, og en Sprogforsker har fortalt mig, at Udtrykket »Kendte Navne« eller »Kendte Ansigter« første Gang blev brugt i en Avis af Gustav Esmann i en Omtale af Publikum ved en af vore første Revypremiærer. Mange Aar efter traf jeg min udmærkede Kollega, der havde faaet Nellesmann til atter en Gang at redde Fædrelandet, og han sagde mig da, at han huskede, hvilken Fest det var for ham at se mine første Revyer, hvad der lød meget troligt, naar man ser hans Anmeldelse af de 4 første; de tager sig særligt godt ud i Sammenhæng.

Om den første, hvori der ikke var ét anstødelig Ord eller Hentydning, lød Anmeldelsen in extenso saaledes:

Det var et saa raat og stinkende gement Produkt, at man kun kan forbavsnes over, at Politiet, der jo her optræder som Censor, ikke har forsynet Programmet med Efter-skriften: »Lukkede Viser for Herrer«.

I Anmeldelsen næste Aar stod der:

Det maa indrømmes, at Forfatterne denne Gang har gjort sig Umage for, saa vidt de formaaede, at holde sig inden for en vis Velanstændigheds Grænser. Desto værre maa det beklages, at Resultatet ikke er blevet heldigere.

Tredie Aar foreslog vor Kollega, at man burde have strøget hele 2. Akt

»man havde da undgaaet adskillige Smagløsheder, og de faa Morsomheder kunde da være anbragt i 1. Akt.«

Fjerde Aar lød Kritikken i al sin Korthed saaledes:

»Stykket gaves for fuldt Hus og under stærkt Bifald, men naaede dog ikke sine Forgængere i Aktualitet og Morsomhed.«

(Udhævelsen af mig, der dertil ikke kan sige andet end det Gustav Wied'ske: »Nu be'r jeg Dem, Fru Heilbunt!«)

I tre Aar skrev Buntzen og jeg Revyer sammen, de blev modtaget med Klap og Piben, og de røde Lygter behøvede ikke at slukkes, de brændte fra tidlig Morgen, især i Udstillingsaaret 1888, da Buntzen havde skrevet Broderparten; jeg var i denne travle Sommer i Bogtrykkeriet til sen Aften og mødte igen tidlig Morgen (hvilket sidste ellers aldrig har været en Vane hos mig). Og da Nr. 4 var ved at blive til, fik jeg Buntzens lakoniske Brev, dateret $14/5$ 89.

Anton Melbye.

Det vilde være mindre overensstemmende med Sandheden, hvis jeg paastod, at jeg blev jublende glad ved at faa Melbye paaoktroieret som Medarbejder; jeg kendte ham jo nok som en »flink Fyr«, vidste at han kunde skrive en god Vise — men han kunde f. Ex. ikke spille Klaver, og i det Hele taget var han jo ikke Johs Bohs. Forholdet J. B.—A. H. var et Inklinationsparti, A. M.—A. H.: »et arrangement«, eller, som man siger, »et Fornuftparti«. Men her i denne, mildest talt uberegnelige Verden gaar det jo af og til saaledes, at en »Inklination« ender i Elendighed og et »Arrangement« i Kærlighed. Havde Forholdet til »Johs Bohs« været godt, blev mit Forhold til »Mél« efterhaanden ideelt. Ikke, fordi vi var to Mennesker, der lignede hinanden, for det

gjorde vi ikke. Melbye var et af de mærkeligste Mennesker, jeg har kendt, medens der — efter min Mening da — er meget lidt mærkeligt ved mig. Melbye var — i bedste Forstand — en meget stædig Mand; mig kan enhver faa til at danse som den bedst dresserede Bamse. Heller ikke fordi vi supplerede hinanden som Visemagere, for det gjorde vi slet ikke. Man kunde tænke sig, at den ene af os fik Idéen til en Vise, og den anden satte den i Rim og Rytme; men »det passer ikke«. Naar jeg fik Lyst til at skrive en Vise og busede ud til Melbye med hvorm og hvorledes, har han i bedste Tilfælde sagt: »Hm!«, i værste »Tja —?«

Og i det omvendte Tilfælde? Hvad sagde jeg til hans Planer? Ja, se det er nu aldrig hændt, han følte aldrig Trang til at betro mig noget i den Retning. Enkelte Gange er det nok lykkedes mig at pine ud af ham, hvad han skrev om og paa hvilken Melodi, men det er aldrig forekommet, at Visen, naar den blev færdig, handlede om det eller gik paa den Melodi, han havde nævnt.

Dagen gik, med nogen Overdrivelse, saaledes for os, naar vi havde slaaet os ned paa Lottenborg, f. Ex. for at skrive en Revy: Vi satte os om Morgenens ved Bordet, jeg tændte Dagens 2den Cigar, Melbye tændte igen den fra i Aftes; saa saa' vi lidt paa hinanden og Melbye sagde da Tja! — eller Tjim!, som jeg besvarede med: Ja! Efter at have tiet stille nogen Tid foreslog jeg som Regel at sove lidt, og saa sov vi (i al Fald jeg) til Frokost, efter hvilket Maaltid vi spillede Kegler, til vi skulde »sove til Mid-

dag«; dette gentog sig saa, til vi gik i Seng. Men næste Morgen laa der saa aller mindst 2 paabe-
gyndte Viser, under Tiden et Par færdige, paa Bor-
det. Disse Viser puttete vi i vore Cigarfederaler,
hver sine, og her blev de liggende, til der ikke var
mere Plads, saa tog vi dem med et Suk frem og
foredrog dem for hinanden, mens Hjertet dansede
Sarabande af Rædsel for, hvorledes den anden vilde
synes om dem. Det var Revyens næstværste Øje-
blik; det værste var, naar vi foredrog Viserne for
Direktøren; selve Premiëraftenen voldte mig aldrig
nogen Hjertebanken.

Man kunde jo ogsaa tænke sig, at den ene af os
lavede Revyens Handling — for der var virkelig al-
tid en Handling, selv om kun sjælden nogen opda-
gede det — og den anden skrev Viserne. Langt-
i-afra. Det morede os begge at lave Viserne, selv om man
ikke saa let kunde se paa os, at vi morede os; slet
ikke paa Mél, lidt mere paa mig, der lukkede Vin-
duerne lidt mere op. Handlingen derimod forskaf-
tede os begge søvnløse Nætter og mange Spil Keg-
ler om Dagen. Vi hadede Handlingen, som Vilh. Pe-
tersen lagde uhyre Vægt paa. En Gang indfangede
vi en af den Tids frugtbareste dramatiske Digtere,
Gustav Esmann, gav ham en saa fin Middag med
tilhørende Vine, som Lottenborg kunde præstere,
samt Løfte om et Honorar, naar Revyen havde haft
Première — alt for at lave en Skizze til Handlin-
gen. Jeg maa dog sige, at Esmann var storsindet
nok til at renoncere paa Honoraret, da det ved Pre-
miëren viste sig, at Publikum, der morede sig dejligt

over Viserne, var til Sinds at lynche os for — Handlingen.

Saaledes gik det i Begyndelsen. En Dag havde jeg lavet en 3, 4 vanvittige Vers om Columbus, der det Aar, som andre pæne Mennesker, holdt et af sine mange Jubilæer. Det havde moret mig kosteligt at lave dem, og jeg kunde ikke dy mig for at synge dem for Melbye, der modtog dem med et saa stærkt betonet Tja —?, at jeg puttede Visen i Skrivebordsskuffen. Men nogle Dage efter sagde Melbye: »Ved De hvad, den Vise om Columbus var vist ikke saa gal, skal vi lave den færdig sammen?« Og dermed begyndte et Samarbejde saa intimt og hjerteligt, at det ikke alene var uforstaaeligt for Udenforstaaende — jeg husker, at Edv. Brandes en Gang skrev: »Hvorledes skriver to Mennesker en Vise sammen?« — men egentlig ogsaa uforstaaeligt, om end yderst fornøjeligt, for os selv. Columbusvisen var vor første »historiske Vise«; den næste var den, om muligt, endnu mere sindssyge »Luraamaal«, der handlede om Gorm den Gamle. Vi skrev den en Vinterdag ude ved »Fortunen« i en Lejlighed, hvor min Familie og jeg havde boet om Sommeren; en Del Møbler var stuvet sammen i den store Havestue, hvor vi havde fyret i Kakkelovnen og sad og skrev Blæksprutteviser. Jeg husker det saa tydeligt, fordi det er en af de faa Viser, hvorover vi virkelig morede os højlydt, mens vi skrev den; vi lo som maaske ingen anden nogensinde har lét af nogen af vore Viser; af og til sank vi ned i en Lænestol eller smed os paa en Chaiselongue,

skoggerlo og raabte: »Vi bliver Gud hjælpe mig hængt!« eller »Vi bliver ubetinget tvangsindlagt!«

Hvis nogle af de mange Venner, vore Viser har skaffet os, havde set os to den Dag, vilde de sikkert have sagt: »Ja, saaledes har vi ogsaa tænkt os, at det gik til, naar De skrev Deres Viser,« og saa var det netop en Undtagelse, som jeg derfor mindes med større Glæde end nogen af de regulære Fødsler. Selvfølgelig har Melbye og jeg mange andre Gange faaet os en god Latter sammen, f. Ex. naar han senere sammen med mine 3 smaa Piger plastisk fremstillede samtlige kjøbenhavnske Statuer, fra de to Augurer udenfor det kongelige og de 3 »Heste« til den lille Hornblæser og Svanen i Kongens Have, alt sammen ved Hjælp af de for Haanden værende Stole, Skamler og Puder i Dagligstuen.

Mange fornøjelige Timer har vi ogsaa tilbragt sammen udenfor Hjemmets Hygge; jeg trak mig dog som Regel tilbage, naar Mél var i bedst Humør; efter 11 Aften og til den lyse Morgen var hans Humør altid i stærk Stigning.

Da vi sad hjemme hos os paa Strandvej 23 en Sommeraften i 1895 for at skrive Revy, men ingen Vegne kunde komme, besluttede vi at gaa i Tivoli, hvor der var stor Fest for de udenlandske Journalister. Først gik vi rundt og kedede os, men hen ad Midnat var Mél storartet, og da Solen stod op og forgyldte den kære gamle Have, var vi blevet et stort Selskab, og morede os dejligt. Fra Tivoli kørte vi saa i en Række Drosker ud ad Strandvejen og

fik vor Morgenkaffe i »Lille Vibenshus«. Da var Klokken mellem 6 og 7 og jeg træt. Jeg sagde da til Melbye: »Nu gaar jeg i Seng. Klokken 7 er Pi-gerne oppe inde hos mig, saa kan De komme ind uden Nøgle,« hvorpaa jeg gik hjem i Lullen. Melbye boede da hos os — et Par Steder fra Vibenshus. Jeg sov dejligt nogle Timer og sad saa og ventede paa Melbye, der ogsaa rigtigt arriverede — men først Kl. 6, da vi sad og spiste til Middag. Han og hans Selskab, hvori bl. a. var den, nu afdøde, rare Dr. Pers, var først taget til Klampenborg, havde udgivet sig for franske Journalister for at faa gratis Søbad (Pris 25 Øre for almindelige Dødelige), var derefter gaaet paa Dyrehavsbakken, hvor de havde været til Heldagssølvbryllup hos en af Teltholderne, og Melbye troede ogsaa nok, at han havde sovet lidt i et af Hjortehusene, men det troede jeg nu ikke, han saa forfærdelig ud; jeg fik ham saa puttet i Seng, gik ogsaa selv hurtigst muligt til Køjs, og da vi vaagnede styrkede næste Morgen, fik vi skrevet en af vore bedste Viser, hvormed dette Aars Revyen sluttede:

»Sig Kathinka, mindes Du den Aften — vi
Fejred Journalisterne i Tivoli?«

saa det gjorde ikke noget, at vi tilsyneladende havde spildt en Dag.

Vi vedblev naturligvis ogsaa at skrive Viser hver for sig; undertiden kom de til at leve i den oprindelige Skikkelse, undertiden fik Melbye ændret lidt i mine. Jeg vilde naturligvis ogsaa gerne pille lidt

ved hans, men det kneb det at faa Lov til; jeg husker ikke, at det nogensinde er lykkedes. Jeg er ikke i Tvivl om, at Melbye, hvis han havde levet, vilde have protesteret imod dette Hjertesuk, men nu vil jeg ogsaa en Gang være stædig og holde paa Sandheden. Naar vi skrev en Vise sammen, kunde vi diskutere meget længe om et »der«, som den anden vilde have erstattet af et »som«, vi »rystede« nu i det Hele taget ikke Viserne »ud ad Ærmet«, de blev lavet om og om mange Gange, før de fik deres endelige Form; og desuden havde hver af os sin Retsskrivning, som vi holdt stærkt paa, men ellers var vort Samarbejde, som sagt, ideelt. Ret pudsigt var det, at vi en Gang efter mange Aars Samarbejde opdagede, at jeg i alt væsentligt nu brugte Melbyes forrige Ortografi og han min, saaledes at der stadig blev Lejlighed til at anvende ikke saa faa Timer paa dette Spørgsmaal, som Holberg f. Ex. ikke ofrede mange Tanker, og han var jo dog ogsaa en ret morsom og ikke helt med Urette beundret Skribent.

Efterhaanden som Aarene gik, blev det os fuldstændigt nødvendigt at sidde i samme Stue, selv naar vi skrev Viser hver for sig, saa nødvendigt, at jeg husker 2 Tilfælde, hvor jeg maatte sidde alene. Det ene var da Melbye var taget ind til Byen til en Begravelse, og jeg sad alene paa Lottenborg. Efter at jeg flere Gange havde været paa Stationen for at »modtage« ham og havde indset, at det nok blev en »lang Begravelse«, begyndte jeg i sort Fortvivlelse paa en Vise, der paa Grund af mit oprørte Sind, blev

ualmindelig kaad, den handlede om de ikke »helt artige« kulørte Piger i vor sidste Koloni. Den anden Gang var ogsaa paa Lottenborg, da Melbye i 1904 fik »Blindtarmsbetændelse«, mens vi var midt i Re-
 vyen. Efter at Professor Rovsing, der var tilkaldt, havde sagt, at han vilde komme igen næste Dag for at afhente ham til Operation, var mit Humør naturligvis saa sort, som tænkes kan, og ganske for-
 tabt styrtede jeg mig ind i en Vise, som jeg vilde skrive for ikke at føle, hvor ulykkelig jeg var, og jeg fik den skrevet. Men næste Dag, da Rovsing atter havde været hos os og erklæret, at Sygdom-
 men havde taget en saa gunstig Vending, at Ope-
 rationen godt kunde opsættes til Revyen var fær-
 dig — ja, saa faldt jeg sammen og kunde ikke skrive et Ord, før jeg atter havde Melbye paa Benene.

Om den Vise, jeg i min Fortvivlelse skrev, var god eller slet, maa andre bedømme, men enhver, der hører eller læser den, maa tro, at den er skrevet i et ganske ualmindeligt overstadigt Humør.

Ja, so geht's in der, du, das Welt!

I et Album, hvori Melbyes Venner skrev en Hil-
 sen til ham, da han naaede den høje Alder af 40 Aar, omskrev jeg Trops Fortælling til Mme Voltis-
 bito, saavidt jeg husker omtrent saaledes:

Ich habe ein Mann gekannt, der hatte Revyschreiben gelernt in eine Stube, wo eine Dragkiste stand. Nachher sollte er anderswo schreiben. Es wollte aber gar nicht gehen. Endlich sagte er, bring mal ein Dragkiste in die Stube. Man that es, und gleich konnte er Revy schreiben.

Manden det er mig, Melbye er die Dragkiste!

Mit Samarbejde med Melbye ved Revyer og »Blæksprutten« har varet fra 1889 til hans Død i August 1929; med andre Ord 40 Aar. I Sandhedens Interesse vil jeg dog sige, at det ikke er ret meget, han har skrevet i de sidste 10—15 Aar, men han mødte til alle vore Blækspruttemøder, og hans Bidrag, der enkelte Aar kun har været ganske faa Linjer, bar altid Præg af at være udklækkede i en ypperlig Vise-digers højst mærkelige Hjerne.

Vort Venskab har varet ligesaa længe; hvorfor Mél er en af de eneste af mine mangeaarige Venner, med hvem jeg var »Dis«, — medens han var Dus med mine, nu voxne, Børn — ja, det er en af de Ting, der ikke kan forklares.

Den tredie i Firmaet.

Hverken Melbye eller jeg kunde jo spille, og vi maatte derfor have en Spillekant til at hjælpe os med Musikken. Baade min Kone og min Svigermor kunde nok spille, baade Beethoven og Chopin, men det er ikke det samme som at kunne kigge et helt Hundrede Melodier igennem paa en halv Time, strax se, om det er noget, der kan bruges, spille dem »fra Bladet« saaledes, at vi strax bliver »Dus« med dem, og selv lave en god Melodi, naar der er Brug for en saadan. Men det kunde og kan den Dag i Dag Knag.

Hvorfor han kaldtes Knag, ved jeg ikke, men han underskriver sig endnu stadig saaledes, naar jeg faar et venligt Brev fra ham; er han derimod i Krigshu-

mør, hvilket kan hænde, underskriver han sig Olfert Jespersen.

Da jeg lærte ham at kende, spillede han paa »Fregatten«, en pragtfuld Kopi af Christian IV's »Trefoldigheden«, der laa midt i Tivolisøen; her var Syngepiger, Olfert Jespersen »spillede Musikken der-til« og Thor Jensen, ogsaa kaldet Klabaftermanden, var Skibets Øverstbefalende. Denne Kæmpe er sikkert gaaet i sin Grav uden at ane, at han har bidraget ikke saa lidt til en Sommerrevys Succes. Da der nemlig en Dag opstod et lille Slagsmaal ombord, rejste Thor sig i sin Vælde og sagde disse Ord: »Naa! Her er nok Bal i Haven!« Fire Øren, Melbyes og mine, opfangede dette improviserede Udbrud, og fire Øjne saa paa hinanden (to og to) med et Blik, der sagde: »dette er et Omkvæd.« Visen, som jeg endnu af og til hører Folk nynne, blev skrevet paa Fregattens Husmelodi »Klabaftermarchen«, der oprindelig var svensk, og hed: »Jag vil ha' rus«, men som nu kort og godt citeres som »Bal i Haven«.

Det var dog hverken for at høre paa Syngepigerne eller for at smage paa Thor Jensens Giftblandinger, at vi kom paa »Fregatten«; det var for at faa nogle af Olfert Jespersens første, til os komponerede, Melodier indbankede. Før vi kunde skrive en Vise, skulde Melbye nemlig gerne have Melodien spillet et Par Gange, jeg gerne en 20, 30 Gange; men saa kunde jeg den ogsaa. Nu var det saadan, at vi den Gang kun havde Aftenen til at »digte« i, og Olfert spillede fra 4 til 12 paa »Fregatten«. Naar han derfor saa os komme anstigende, vidste han, hvad det

drejede sig om, og med en uhyre Behændighed anbragte han saa Melodierne et Par Gange i det Nummer, han spillede, enten det nu var »Potpourri over danske Folkeviser« eller et Præludium af Sebastian Bach. Kun vi to nød denne mærkelige, for os saa nærende, Bixemad.

Olfert Jespersen, der var udgaaet fra et uhyre fattigt Hjem, er sikkert født med Musik og har selv spillet før han blev »vænt fra«. I en Alder af 8 Aar ernærede han delvis Familien ved at spille paa Ocarino — med Næsen! I Konfirmationsalderen tog han, efter en halv Snes Timers Undervisning, Plads som Pianist, jeg tror i Odense, han spillede saa i »Teatene i Charlottenlund« og rejste paa Tourné med en Variété bl. a. omkring i det allersorteste Rusland. At høre ham fortælle derom var overordentlig morsomt, næsten lige saa morsomt, som at høre ham fantasere paa Klaveret.

Saa fandt Melbye ham en Nat ved et lille daarligt Caféklaver og 2, 3 Aar senere var han Kapelmester — selv spillende paa et Blüthnersk Flygel — i Nørrebros Teater. Hans senere Liv er kendt; flere Avislæsere er maaske heller ikke uvidende om, at han har anført Orkesteret i Zoologisk Have. Hans Kollega Paderevski, der senere blev Polens ukrogede Konge efter at have været Klaverets, er vel nok den mest betagende Troldmand, jeg har hørt — jeg husker en Aften, da Olfert Jespersen og jeg var lige vanvittigt begejstrede over hans Spil i Koncertsalæet — men Olfert har jeg haft meget mere Nytte af. Da jeg for nogle faa Aar siden blev spurgt, om jeg kunde tænke mig, sammen med Jo-

hannes Dam, igen at skrive en Revy »i gammeldags Maner«, udbad jeg mig 8 Dages Betænkningstid, men sagde strax, at en bestemt Betingelse var, at jeg kunde faa Olfert Jespersen til at hjælpe mig. Saa døde Dam to Dage efter, og det blev ikke til noget med den gammeldags Revy.

De Melodier, Knag har spillet for os i de mange Aar, han var vor Spillekant, maa tælles i Tusindvis, det var jo den Gang, da Menneskene levede i Uskyldighedstilstand og stjal som Ravne, hvad man kunde bruge af Musik, med andre Ord: før Danmark tiltraadte Bernerkonventionen. De Melodier, han har komponeret til os, kan tælles i Hundredvis, og de mange Gange, han satte os i godt Humør ved Hjælp af Klaveret, kan slet ikke tælles.

Jeg bad en Gang Victor Bendix om at anbefale Olfert Jespersen, der søgte et lille bitte Legat, og den kræsne og kritiske Mester skrev: »Ja, det vil jeg gerne, han er jo god nok.« Og det vil jeg gerne underskrive. Jeg husker for Resten en Aften, da vi sad paa Lottenborg, og det ikke vilde gaa at skrive Viser, Humøret var langt nede, og han kunde ikke faa det op med sine smaa Fingre paa Tangenterne, — saa fik han og Melbye — ikke jeg — den Idé at leje en Wienervogn og køre til Dyrehavsbakken, hvor vi gik fra Sangerindetelt til Sangerindetelt, og mit daarlige Humør blev derved til sort Melankoli, som det tog et Par Dage og mange Hundekunster paa Hakkebrættet at faa væk, medens der ellers kun skulde et Par muntre Takter til for at starte Humøret.

Men det er jo 45 Aar, siden jeg skrev min første Revy, og 25 Aar, siden jeg skrev den sidste, saa jeg kan da virkelig ikke slutte mine Erindringer her. Hvis min Forlægger er villig til at udgive en tredje og uigenkaldelig sidste Del, tror jeg virkelig, jeg vover mig i Lag med at skrive en saadan.

Jeg har for Resten allerede skrevet det meste af den.

INDHOLD

	Side
Teateret, min Kærlighed	7
Den lille muntre Avis	20
Den gale Teateranmelder	29
Smaa Oplevelser	35
Med aabent Visir	40
Jantzen	42
Musikkritik	43
Kunstkritik	47
N. I. B.	49
Mél	51
På à Porta	58
Ægtemand	68
Reconvalescens	72
To Originaler	75
Et langt og meget kaleidoskopisk Kapitel	81
Wer ist eigentlich Nachtwächter	98
Det moderne Gennembruds Mænd	106
Bjørnstjerne Bjørnson	107
Henrik Ibsen	114
J. P. Jacobsen	115
Aander	120
Holger Drachmann	127
Edvard Brandes	143
Sælsomt Mellemspil	151
Erik Skram	154
Sophus Schandorph	163
Reddet	173

	Side
Sammenstød	177
Du spørger, min Dreng, hvad jeg vil	187
Paa Skillevejen	208
Secher paa Skillevejen	219
The Last Days of Pompeii	227
Sommerrevy	232
Buntzens og min første Revy	240
Anton Melbye	246
Den tredie i Firmaet	254

Tidligere udkom :

SVUNDNE DAGE

af AXEL HENRIQUES

Pris: 7 Kr. 50 Øre

I GAMLE DAGE kunde man paa Trianglen se en Række Kaper-
vogne, der kørte til Klampenborg. I Ro og Mag kom Folk an-
stigende, enkeltvis eller nogle Stykker i Følge, og tog Plads — saa
længe som muligt paa de Vogne, hvor der ikke i Forvejen sad an-
dre Passagerer. Da Vognene ikke kørte, før de havde fuldt Læs,
kunde det paa den Maade vare længe, inden den første kom afsted.

Man forestille sig taalmodigt ventende gel, og man har et helt anden Tid end af Fred og Hygge, saa egen forjagede og hæs

Axel Henriques fø sine Erindringer Læ

bage. Han fortæller om sin Slægt og sit Barndomshjem, om den lille By, som København dengang var, om Skolegang hos Professor H. G. Bohr, Barndomsindtryk fra 1864 og Ungdomsskuffelse over Krigen 1870—71. Mennesker og Forhold bliver levende igen: Bogen indeholder en Rigdom af Portrætter — af Brødrene Brandes' Mor, Georg Brandes, Gustav Philipsen, Hans Nicolaj Hansen, af nulevende Venner som Niels Neergaard, Karl Madsen o. m. fl. Der er livfulde Skildringer af Brandes' første Forelæsninger, Louis Pios Optræden, Studentersamfundets Oprettelse og af mange andre af Tidens Foreteelser. De sidste Kapitler handler om Forfatterens Læsreaar i Paris og hans første Aar som Bogtrykker i København i Aarene omkring 1878.

Axel Henriques er dansk Humors Altmeister. Man mærker det i den livfulde Fremstilling med dens Mængder af udmærket fortalte Træk og Anekdoter. Forfatteren har det Blink i Øjet, man venter at finde hos »Blækspruttens« Redaktør. De Timer, man tilbringer i Selskab med hans Bog, vil man huske, og naar Lejlighed byder sig, vil man opfriske Bekendtskabet.

GYLDENDAL